APPARATUS
ERUDITIONIS
AD
JURISPRUDENTIAM,
PRÆSERTIM
ECCLESIASTICAM,

In quo reviſo, auctoque
Præter Juris Univerſalis Principia,
JUS NATURÆ, GENTIUM, DIVINUM, APOSTOLICUM, & PONTIFICIUM, JUS SYNODALE OECUMENICUM, NATIONALE, AC PROVINCIALE,
Unacum
Provinciarum ac Regnorum Eccleſiaſtico & Politico Statu, Diſciplina Eccleſiæ, Hæreſibus exortis &c. continua Sæculorum ſerie ad præſens usque tempus deductum, inſertisque in hac præſertim nova editione pro re nata multis obſervationibus criticis, ac controverſiis Juridicis, Publicis, ac Polemicis

METHODO HISTORICO-DOGMATICA COLLIGUNTUR, ET BREVI AC CLARA IDEA DELINEANTUR,

In utilitatem eruditionis amantium, quibus vaſta Conciliorum, Decretorum, Hiſtoriarum &c. volumina perlegendi aut occaſio aut tempus deficit.

AUTHORE
P. JOSEPHO BINER, S. J.
SS. Theol. & SS. Canonum Doctore, horumque in alma Cæſareo-Leopoldina Univerſitate Oenipontana, ac in celeberrima Epiſcopali Academia Dilingana, antehac Profeſſore Ordinario ac Publico.

PARS IV.
DE JURE SYNODALI UNIVERSALI.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Friburgi Brisgojæ,
Sumptibus Fratrum IGNATII & ANT. WAGNER Bibliopol. MDCCLXVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONCILIA NATIONALIA
PROVINCIALIA
Et
DIOECESANA

Per ſingula ſæcula diſtributa : cum ſynopſi Hiſtorica & Obſervationibus Dogmaticis ac Criticis.

Primo Chriſtianæ Religionis ſæculo pauca admodum celebrata ſunt Concilia; eaque ſola ad nos devenerunt, quæ ab ipſis Apoſtolis ſunt congregata. Et quamquam de illis in tertia jam operis hujus parte, ubi de Jure Apoſtolico *tractandum ſuſcepimus, aliqua ſint commemorata, ſupervacaneum tamen non fuerit, hic de illis, ordinis ſaltem melioris gratia, aliquid addere: ut hoc pacto ſuſcepta tractatio per ſingula æræ Chriſtianæ ſæcula decurrat.*

Digitized by Google

CAPUT I.

De Conciliis

SÆCULI I.

SUMMARIUM.

1. *Sex Concilia ab Apoſtolis celebrata.*
2. *Quæſtiones circa iſta Concilia attinguntur remiſſive.*
3. *An Nicolaus, unus e ſeptem primis Diaconis, fuerit auctor nefariæ hæreſis Nicolaitarum?*
4. *Argumenta pro Nicolao.*
5. *Argumenta contra Nicolaum.*
6. *Conciliantur diſtinctione ac limitatione.*

I.

1. Sex Concilia Apoſtolorum.

Primum Concilium, Præſide S. Petro, celebratum eſt Jeroſolymis paulo poſt Aſcenſionem Domini. Interfuere ferme centum viginti homines. Poſtquam S. Petrus cauſam ſynodi expoſuit, ſufficiendum videlicet aliquem in locum Judæ proditoris Apoſtolum, ſtatuerunt duos ex 72. Chriſti Diſcipulis, Barſabam & Mathiam, dignitate & meritis adeo æquales, ut humanitus ſciri non poſſet, uter eſſet dignior. Electio proin commiſſa eſt *ſorti*, quæ cecidit ſuper Mathiam.

Alterum Concilium Apoſtoli Jeroſolymis congregarunt, propter diſſenſionem Græcorum & Hebræorum. Conqueſti ſiquidem fuerant Græci, quod viduæ eorum deſpicerentur in miniſterio quotidiano. Electi proin & ordinati ab Apoſtolis ſunt ſeptem Diaconi, ut menſis non tantum profanis, ſed etiam ſacris miniſtrarent. Teſtem habemus S. Ignatium Martyrem, Apoſtolorum Diſcipulum, qui in Epiſtola ad Trallianos ſcribit: *Oportet & Diaconos myſteriorum Chriſti miniſtros per omnia placere, nec enim ciborum & potuum miniſtri ſunt, ſed Eccleſiæ Dei adminiſtratores. Quid vero Diaconi, quam imitatores Angelicarum virtutum, qui purum & inculpatum miniſterium illis* (Sacerdotibus) *exhibent.*

Tertium Concilium Apoſtolorum Petrum & Joannem miſit in Samariam, ut converſis ibidem a Philippo Diacono & baptizatis Confirmationis Sacramentum impertirent.

In

Digitized by Google

In quarto Concilio editum eſt *Symbolum Apoſtolorum*, diviſæque inter Apoſtolos Provinciæ ad prædicandum Evangelium.

In quinto compoſita Antiochena de Legalibus controverſia.

Sextum S. Paulus congregavit Mileti, in quo Epiſcopos, Epheſinum nempe & finitimos hortatus eſt, ut intendant curam ſuam paſtoralem univerſo gregi, & ſolicite regant Eccleſiam Dei.

II.
OBSERVATIO
In Concilia Apoſtolica primi Sæculi.

Circa Concilium primum, in quo per ſortem electus eſt Matthias, quæri poteſt, an ergo licitum ſit per ſortes Eccleſiæ Miniſtros eligere? 2. Quæſtiones circa Concilia Sæculi I.

Circa ſecundum quæritur, an Diaconi tantum fuerint deſtinati ad miniſtrandum menſis profanis, & neceſſitatibus temporalibus an vero etiam ad res ſacras?

Quoad tertium diſputatur, an Petrus & Paulus vere adminiſtrarint Samaritanis Sacramentum Confirmationis, & quidem cum uſu Chriſmatis?

Occaſione quarti Apoſtolici Concilii diſputatur, an ſymbolum, quod dicitur Apoſtolicum, re vera ab ipſis Apoſtolis fuerit confectum?

In cauſa quinti diſcutitur, cur non amplius obſervetur abſtinentia a ſanguine & ſuffocato: quæ tamen in Concilio illo fuerat ſtatuta?

Circa ſextum quæritur, quid intelligatur nomine Epiſcoporum, quos allocutus eſt Mileti S. Paulus, cum unicus adfuiſſe videatur Epiſcopus? Verum has omnes quæſtiones deciſas invenies *parte* 3. *hujus operis cap.* 2. *quæſt.* 3. quo loco diſputatum eſt de Jure Apoſtolico.

Ex occaſione tamen ſecundi Concilii, in quo electi ſunt ſeptem Diaconi, quæri adhuc poteſt, an *Nicolaus*, advena Antiochenus, qui ſeptimus fuit inter electos ab Apoſtolis Diaconos, auctor fuerit nefandæ hæreſis Nicolaitarum? Natalis Alexander *Diſſert.* 9. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 1. Du Meſnil doctr. & diſcip. Eccleſ. lib. 2. n. 98. Baronius ad annum 68. cum pluribus aliis cenſent, falſo id nefas Nicolao imputari. Argumenta hujus opinionis ſunt: 3. An Nicolaus fuerit auctor hæreſis?

1. Quia ſacra Scriptura hunc Nicolaum annumerat viris boni teſtimonii, plenis Spiritu S. & ſapientia; nuſquam vero ſordidam

 illam

illam hæreſin eidem adſcribit. 2. Quia S. Ignatius Martyr in Epiſt. ad Trallianos ſcribit: *fugite quoque impuros Nicolaitas, falſum ſibi nomen ſumentes.* 3. Quia S. Clemens Alexandrinus *lib.* 2. *ſtrom.* aſſerit impuros illos homines Nicolai nomine abuſos, ejusque verba in falſum ſenſum detorſiſſe, ut tanto nomine ſectæ impuriſſimæ authoritatem conciliarent. 4. Quia Euſebius *lib.* 3. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 29. citans Clementis Alex. teſtimonium, ait, Nicolaitas ſectæ ſuæ Authorem Nicolaum jactaſſe. Idem aſſerit Theodoretus *lib.* 3. *Hæret. fabularum cap.* 23. nempe falſo eos ſibi de Nicolai appellatione nomen arrogare. Conſentit Victorinus Petabionenſis *comment. in Apocolyp.* 5. Quia Nicolaus iſte poſtea ab Apoſtolis inauguratus eſt Samaritanorum Epiſcopus; quod fidem ejus integram fuiſſe demonſtrat.

4. Argumenta pro Nicolao.

His tamen non obſtantibus, videtur probabilius, Nicolaum illum lapſum eſſe, & hæreſis nefandæ aut Authorem fuiſſe, *aut saltem eidem occaſionem dediſſe.* Hoc enim plurimi teſtantur antiqui Patres. Sic S. Irenæus *lib.* 1. *c.* 27. ait: *Nicolaitæ Magiſtrum habent Nicolaum, unum ex ſeptem qui primi ad Diaconatum ab Apoſtolis ordinati ſunt.* Ecce! non dicit Irenæus, Nicolaitas jactare, ſe Nicolaum habere magiſtrum, ut textum torquet Natalis, ſed abſolute ait, eos magiſtrum habere Nicolaum. Idem adhuc clarius teſtatur S. Epiphanius, dum hæreſ. 25. ſcribit: *Nicolaum, cum uxorem haberet eleganti ſpecie, ab ea aliquamdiu ſibi temperaſſe, ut eos imitaretur, quos Deo addictos cerneret, ſed non intemperantiam ſuam perpetuo coërcere potuiſſe - - - cum uxore ſua rurſus conſuetudinem habuiſſe, & jactare illud auſum, neminem ſalutem æternam conſequi poſſe, niſi ſingulis diebus luxuriæ vacet.* Similiter S. Hilarius ad illud Matthæi, *& falſi prophetæ erunt*, addit: *ut Nicolaus unus ex ſeptem Diaconis fuit.* Et S. Hieronymus Epiſt. 1. ſcribit: *Stephanum ſuſpicis, ſed & Nicolaum reſpice, quem Dominus in Apocalypſi ſua damnat ſententia; qui tam turpia & nefanda commentus eſt, ut Nicolaitarum hæreſis ex illa radice naſcatur.*

5. Argumenta contra Nicolaum.

Quibus accedit Nicephorus Caliſtus, qui *Eccleſ. Hiſt. lib.* 3. *cap.* 15. ſcribit: *Auctor ejus* (hæreſis) *fuit Nicolaus, eorum unus, qui una cum Stephano ad pauperum curam & miniſterium in Actis Apoſtolicis ſunt delecti.* Eandem ſententiam tenent Philaſtrius *lib. de hæreſib. cap.* 5. Caſſianus *collat.* 18. *cap.* 16. S. Iſidorus Hiſpalenſis *lib.* 8. *originum cap.* 5. Conſtantinus Roncaglia, qui notas Hiſtoriæ Natalis addidit, citat etiam S. Gregorium Nyſſenum, S. Gregorium M. S. Hippolitum. Plures ſuperaddit Cotelerius in notis ad *cap.* 8. *l.* 6. *Conſtit. Apoſtol.*

Baronius vero, quamvis contrariæ ſententiæ patronus, citat etiam

Digitized by Google

etiam antiquiſſimum Tertullianum *lib. de praſcript. cap. 46.* ibi: *alter Hæreticus Nicolaus emerſit. Hic de ſeptem Diaconis, qui in Actis Apoſtolorum adlecti ſunt, fuit.* Tot autem teſtes ſufficienter videntur probare quæſtionem facti, multumque ſuperare teſtes, pro oppoſita ſententia a Natali allatos.

6. Solvuntur limitatione.

Addidi tamen in concluſione mea, Nicolaum aut auctorem fuiſſe illius hæreſis, *aut ſaltem eidem occaſionem dediſſe.* Probabile ſiquidem eſt Nicolaum non malitia, ſed imprudentia lapſum eſſe: atque per id occaſionem dediſſe, ut libidinoſi homines eum impuræ illius doctrinæ, qua promiſcuus mulierum uſus conceditur, auctorem allegarint. Res ita ſe habet. Nicolaus, cum de zelotypia pulcherrimæ uxoris culparetur ab Apoſtolis, eam in medium productam, cui vellet, nubere permiſit, adjiciens, *ſua quemque carne abuti oportere.* Hoc igitur factum imprudens, dictumque ambiguum pro exemplo temere ſibi proponentes illi Hæretici, licenter in promiſcuos concubitus, & omne genus ſpurcitiarum ferebantur; & quia aſſerebant, Nicolaum uxorem ſuam omnibus communem feciſſe, *Nicolaitæ* dicti ſunt, tanquam ejus doctrinæ ſectatores. Ita rem deſcribit Clemens Alexandrinus *lib. 2. & 3. ſtrom.* & ex eo Nicephorus *lib 3. cap. 15.* qui addunt, Nicolaum cum nulla, præter uxorem ſuam, muliere concubuiſſe, & ſuſceptas ex ea filias permanſiſſe virgines, filium quoque continentem vixiſſe. Dum vero dixit, *ſua quemque carne abuti oportere*, in bono ſenſu ab ipſo dictum, frænandam videlicet & coërcendam carnem; ac propterea, ut oſtenderet, ſe carni dominari poſſe, uxorem ſuam in medium productam quaſi abdicaſſe, aliiſque obtuliſſe.

In hanc ſententiam loquitur etiam S. Auguſtinus lib. de hæreſ. *Nicolaitæ, inquit, a Nicolao nominati ſunt, uno ex ſeptem, quos Apoſtoli Diaconos ordinaverunt. Iſte, cum de zelo pulcherrimæ conjugis culparetur, velut purgandi ſe cauſa permiſiſſe fertur, ut ea, qui vellet, uteretur. Quod ejus factum in ſectam turpiſſimam verſum eſt, qua placet uſus indifferens fœminarum.* Et Theodoretus *loc. cit.* ait: *non hoc lege aliqua decernentem* (promiſcuas poſſe haberi uxores) *ſed ut accuſatorum calumniam redargueret. Inde nonnulli id, quod ab eo prædicta de cauſa geſtum fuerat, peſſime accipientes, communes habere uxores ſanxerunt.* Licet autem hæc vera eſſent, non tamen vel ab imprudentia, vel ſimplicitate, vel levitate factum ejus excuſari poteſt (licet forte a malitia formali & hæreſi excuſari poſſit) & hinc nihilominus verum eſt, eum, uxorem ſuam ad adulterium offerendo, Nicolaitarum hæreſi *occaſionem* dediſſe, atque in hoc ſenſu ejus auctorem fuiſſe.

Digitized by Google

Unde etiam ſententia noſtra, ita limitata, facile ſolvit ea, quæ a Natali aliisque ſunt objecta. Nam Reſp.

Ad 1. licet Scriptura ſeptem Diaconos plenos Spiritu ſancto & ſapientia dilaudet, non tamen ſequitur, ſemper omnes tales manſiſſe. Salomonis, Judæ, Tertulliani, Origenis, Oſii, aliorumque triſtia exempla identidem nobis inclamant: *qui ſtat, videat, ne cadat.*

Ad 2. dici poteſt, S. Ignatium, dum ait, Nicolaitas falſum ſibi nomen aſſumpſiſſe, non intellexiſſe nomen Nicolai, ſed nomen *Gnoſticorum,* nam Nicolaitæ *Gnoſticos* ſe appellabant poſtea, hoc eſt, *intelligentes* & *ſapientes.* Si hæc reſponſio non ſufficiat, dici poteſt, falſum eos nomen aſſumpſiſſe, eo quod factum imprudens & dictum Nicolai falſe acceperint.

Ad 3. Clementi Alexandrino opponi poſſunt multi alii Patres, quorum complures citavimus. Deinde licet omnia eſſent vera, quæ dicit Clemens, tamen ſimul verum eſſet, quod imprudente illa uxoris ſuæ oblatione dictoque inconſulto, aliis fuerit ſcandalo, & impuræ hæreſi occaſionem dederit. Unde

Ad 4. eadem eſt reſponſio. Nam præterquam quod Euſebius & Theodoretus multos habeant ſibi contrarios, illi non negant, quod Nicolaus anſam dederit hæreſi.

Ad 5. Nicolaum factum eſſe Epiſcopum ex authenticis documentis non conſtat. Deinde non ſequitur, quod imprudentia non dederit occaſionem hæreſi. Imo licet vere illius auctor fuiſſet, potuit poſtea mutari & converti.

CAPUT II.

De Conciliis
SÆCULI II.

Præſertim contra Quartodecimanos & Montaniſtas.

Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſecundi ſæculi celebrem fecit duplex controverſia: altera Victorem inter Papam & Polycratem flagrans, de tempore celebrandi Paſchatis: altera cum Montaniſtis, in rigorem nimium deflectentibus.

SUMMARIUM.

§. I.

1. *Concilium* Siculum *contra Heracleonem.*
2. Romanum *contra Theodotum.*
3. *Paſchalis controverſia.*

4. Ce-

Digitized by Google

4. *Celebrata propter illam Concilia*, Romanum, Palæſtinum, Ponticum, Gallicum,
5. *Renitente Polycrate cum ejus* Concilio Epheſino.
6 *Primatus Romani Pontificis.*
7. *Montaniſtarum hæreſis.*
8. *Tertulliani effigies.*
8. *Concilium Hierapolitanum damnat Montani errores.*
10. *Praxeas damnatus.*

§. II.

QUÆSTIO I.

An Victor excommunicarit Aſiaticos?

11. *Lis de Paſchate cæpta inter S. Polycarpum & Anicetum Papam.*
12. *Acrius flagrat inter Polycratem & Victorem.*
13. *Argumenta Natalis, Polycratem cum Epiſcopis Epheſini Concilii non fuiſſe excommunicatos.*
14. *Concluſio contraria probatur.*
15. *Criſis de Natalis critica.*
16. *Solvuntur ejus argumenta.*

§. III.

QUÆSTIO II.

An hæc controverſia ſpectarit ad ſolam diſciplinam?

17. *Argumenta Natalis pro affirmativa.*
18. *Solvuntur diſtinctione.*
19. *Poſt Eccleſiæ definitionem involvebatur etiam quæſtio fidei, an obediendum Eccleſiæ? unde* Quartodecimani *pertinaces fuerunt hæretici.*
20. *Ulterior reſponſio ad argumenta Natalis.*
21. *Quid ſentiendum de* Scotis, & Britonibus, *qui diutius in illo errore circa tempus Paſchatis ſunt verſati?*

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Primum, quod in noviſſima Coleti editione Veneta exſtat, eſt Concilium quoddam *Siculum*, anno 125. celebratum, contra *Heracleonem*, qui varios in Sicilia errores de Baptiſmo diſſeminaverat, ac præſertim baptizatis peccata non eſſe noxia. 1. Siculum.

Alterum eſt *Romanum* circa annum 140. contra *Theodotum Coriarium* Byzantinum, qui cum in perſecutione Chriſtum negaſſet, exprobrantibus id ſcelus Chriſtianis reſpondit, ſe non negaſſe Deum, ſed nudum hominem. Sub finem ſæculi II. Victore I. Pontifice vehementer agitari cœpit controverſia *Paſchalis*. Complures ſiquidem Orientales Epiſcopi cum *Polycrate* Epheſino Epiſcopo, exiſtimantes ſe Evangelico mori, & inſtituto majorum inhærere, contendebant, 2. Romanum. 3. Paſchalis controverſia.

paſcha

Digitized by Google

paſcha celebrandum eſſe cum Judæis decima quarta luna primi menſis. *Victor* autem Papa cum Occidentalibus & multis Orientalibus volebat, Paſcha juxta traditionem Apoſtolicam celebrandum eſſe die Dominica ſequente. Complura igitur hac ſuper re ſunt inſtituta Concilia præcipiente Victore Papa, præſertim anno 198.

4. **Romanum,** Primo *Romanum*, ipſo Victore Præſide. Decretum in eo, Paſcha non cum Judæis, ſed Dominica proxime ſequente celebrandum, qui contumaciter reluctarentur, communione ſua privatis. Hæc pœna non nihil aſperior viſa eſt *S. Irenæo* Lugdunenſi Epiſcopo, datis ſuper ea re ad Victorem litteris: quibus decenter monuit, propter diverſos ritus non eſſe ſolvendam unionem inter Eccleſias. Nihilominus decretum obtinuit, dictique, qui pergebant obſiſtere, Quartodecimani. Idem eodem tempore decretum in Concilio **Palæſtinum,** *Palæſtino* ſeu *Cæſarienſi* Præſide Theophylo Cæſarienſi Epiſcopo, in **Ponticum, Gallicum.** Concilio *Pontico*, ac *Gallico*, cui præfedit S. Irenæus: qui eandem cum Victore tenuit ſententiam, renitentes tamen ab Eccleſia non eſſe ſegregandos cenſuit. 5. **Polycrates.** Contra vero *Polycrates* Epiſcopus Epheſinus collegit Concilium ex Aſiæ minoris Epiſcopis: in quo decretum, paſcha celebrandum ſemper 14. luna, ſive ſit dies Dominica ſive alia: ſcripſitque hoc ſynodale decretum Victori, exponens ſimul traditionem Eccleſiarum in Aſia: hunc morem ſe habere a Philippo Diacono, & Joanne Apoſtolo, atque a Polycarpo Smyrnenſi Epiſcopo. Victor Papa de hoc Concilii decreto certior factus a Polycrate, reprobavit Concilium, atque pertinaces excommunicavit. Hanc Victoris ſententiam innovavit poſtea *Synodus Nicæna, Epheſina, Chalcedonenſis, Arelatenſis I. Antiochena I.*

6. **Primatus Papæ.** Notent hic Proteſtantes, quam aperte in primis etiam Eccleſiæ ſæculis ſe manifeſtet *primatus* Romani Pontificis. In Europa & in Aſia Concilia indicit; ſpeciale mandatum dirigit ad Theophilum, Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopum, ut vicinos Epiſcopos congreget; parent illi Victori Pontifici, conveniunt. Eorum Metropolitani non conqueruntur. Ut Judex ſupremus fert ſententiam; renitentes excommunicat, nemine proteſtante, jus aliquod novum uſurpari. In ſententiam Pontificis eunt Concilia generalia ac particularia, imo omnis poſtea orbis Chriſtianus, qui rejecta Aſianorum traditione, ut ut ſpecioſa, paſcha ſecundum Victoris Papæ mandatum in hodiernam uſque diem celebrat. Agnovit nimirum profundiſſima etiam Eccleſiæ antiquitas, jure ipſo Divino conceſſum primatum, juriſdictioniſque univerſalis poteſtatem Romano Pontifici, S. Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori. Sub finem ſæculi

culi II. ſerpere cœpit *Cataphrygum* infelix hæreſis, *Montano* præcipue Auctore, homine evnucho & neophyto, qui velut prophetam ſe efferens, ſimulato quodam auſterioris diſciplinæ rigore, multos primum in Myſia & Phrygia, deinde in aliis etiam orbis provinciis decepit: adhibita in hanc fraudem muliercularum quarundam opera, præſertim Priſcillæ & Maximillæ, quas tanquam prophetiſſas ſecum ducebat. Tres in anno præcepit quadrageſimas: non tantum lapſos a fide, ſed ferme omnes, graviorum criminum reos, negata ſpe veniæ, arcebat a pœnitentia; negavitque, licitum eſſe perſecutionis tempore fugere. Addebat varia deliria, ut mirum omnino ſit, potuiſſe viros alioquin Doctos, ipſumque adeo Tertullianum in turpem illam inſaniam abripi. 7. Montaniſtarum hæreſis.

Fuit autem *Septimius Tertullianus* Carthaginenſis, primum gentilis, tum Chriſtianus, dein Presbyter, poſtea odio Romani cleri ſchiſmaticus, denique hæreticus Montaniſta; vir omni litteratura, & ſtudiorum genere eximie cultus, fed uti acris & vehementis ingenii, ita aſperi ſermonis. Complures ſcripſit libros apprime Catholicos: alios vero cum ſenectute ſua vitiatos, ut *de exhortatione caſtitatis*, *de pudicitia*, *de fuga in perſecutione*, *de monogamia*, *de jejuniis*. 8. Tertulliani effigies.

Damnati ſunt Montani errores in pluribus Aſiæ Conciliis, teſte Euſebio *libr. 5. Hiſt. Eccl. cap.* 16. præſertim vero in *Concilio Hierapolitano* circa annum 173. ab Apollinare, aliiſque 26. Epiſcopis. 9. Hierapolitanum.

Addit Euſebius, Montanum & Maximillam, ab inſano ſpiritu incitatos, laqueo ſibi gulam fregiſſe, atque ita inſtar proditoris Judæ vitam finiiſſe.

Montani ſectam profeſſus inter alios fuerat *Praxeas*, natione Phryx, illa tamen poſtea deſerta, Divinarum Perſonarum Trinitatem negavit, forma etiam Baptiſmi corrupta. Damnatus a Zephyrino Papa. Extat Tertulliani *liber adverſus Praxeam*. 10. Praxeas damnatus.

§. II.

QUÆSTIO I.

Hiſtorico - Critica,

An Victor Papa Aſianos Epiſcopos excommunicaverit propter controverſiam Paſchalem?

Celeberrima ſæculi II. ut ex dictis patet, fuit controverſia de tempore celebrandi Paſchatis. Cœpit hæc ſub medium ſecundi ſæculi: quo tempore *S. Polycarpus* Romam profectus eſt ad *S. Anicetum* Papam, diſſidium iſtud componendi gratia. At neuter cedere voluit. 11. Lis de Paſchate ſub Aniceto.

voluit. *Polycarpus* ſiquidem ſe morem & conſuetudinem decima quarta luna cum Judæis celebrandi Paſcha hauſiſſe a Joanne Apoſtolo & Philippo Diacono dicebat. Anicetus vero inſiſtebat traditioni Eccleſiæ Romanæ, a SS. Apoſtolis Petro & Paulo acceptæ. Atque ſic Polycarpus more ſuo retento, Roma diſceſſit, ſervato tamen cum Aniceto & Eccleſia Romana vinculo pacis.

12. Sub Victore I. Acrius deinde exarſit contentio ſub *Victore* Papa. Qui plura in Oriente & Occidente hac ſuper re Concilia celebrari præcepit. Omnia illa definierunt, ad normam Eccleſiæ Romanæ Paſcha celebrandum, juxta veterem conſuetudinem, poſt æquinoctium die Dominica, (in honorem Chriſti reſurgentis) decimam quartam lunam proxime ſubſequente. Unus *Polycrates* Epheſinus Epiſcopus, cum aliquot aliis Epiſcopis minoris Aſiæ, indicto *Epheſi Concilio* contrarium ſtatuit, mori ſuæ Eccleſiæ contumaciter inhærens : ut adeo totus ferme mundus Chriſtianus, excepta minore Aſia, Romanæ diſciplinæ ſubſcriberet. Quare Victor Papa, dehortante licet per Epiſtolas S. Irenæo, Polycrati ejusque aſſeclis Epiſcopis excommunicationem eſt minitatus. Hæc certa. An autem ad excommunicationem ipſam devenerit, acriter diſceptant eruditi. Placet quæſtionem iſtam, ex qua elucet Romani Pontificis prima jam ætate primatus, & in totam Eccleſiam jurisdictio, examinare. Ludovicus Du Meſnil, *Doctrin. & Diſcipl. Eccleſ. libr.* 4. *num.* 42. Sandinus *in diſputationibus Hiſtoricis ad vitas Pontificum diſp.* 5. & præſertim Alexander Natalis *Diſſert.* 5. *in Hiſt. Eccleſ. ſæculi* 2. mordicus conatur eam perſuadere ſententiam, Polycratem, eique adhærentes Epiſcopos Aſiæ non fuiſſe excommunicatos.

13. Argumenta Natalis. 1. Quia Firmilianus (dum controverſia de Baptiſmo hæreticorum ferveret) in Epiſtola ad S. Cyprianum ait, propter controverſiam de Paſchate non fuiſſe diſceſſum ab Eccleſiæ Catholicæ pace & unitate.

2. Quia Euſebius *libr.* 5. *c.* 24. ſcribit, edixiſſe Victorem, Aſianos a communione ſecludendos eſſe. Idem teſtantur S. Hieronymus & Photius ; adeoque res intra minas ſtetit : cohibente vibrationem fulminis S. Irenæo.

3. Quia certum eſt, S. Irenæum, Lugdunenſem in Gallia Epiſcopum, aliosque Victorem dehortatos eſſe, ne Eccleſias Aſiæ propter iſtam diverſitatem moris anathemate percellat. Atqui fruſtra fuiſſent dehortati, ſi eos jam antea excommunicaviſſet. Quis enim roget aliquem, ne malum inferat, quod jam intulit.

4. Quia

Digitized by Google

4. Quia Pontifices, Victoris anteceſſores, Aſiaticos non præciderunt ab unione Eccleſiæ propter illam diſciplinæ diverſitatem. Ergo neque Victorem id feciſſe cenſendum eſt. Præſertim cum hæc diverſitas, in diſciplina duntaxat, non fuerit cauſa ſufficiens tam feveræ cenſuræ.

14. Victor Aſianos excommunicavit.

Verum probabilius videtur, Victorem Papam, cum conſentientis totius ferme Eccleſiæ unitatem ex celebratis in Oriente & Occidente Conciliis vidiſſet, Polycratem alioſque contumaciter renitentes Aſiæ Epiſcopos excommunicaſſe. Hanc ſententiam propugnant cum Pagio *Crit. in Baron. ad ann.* 196. Schelestrato *Antiq. Illuſtr. p.* 2. Roncaglia in animadverſ. in Natalem loc. cit. &c.

Probatur 1. ex Euſebio, qui lib. 5. cap. 24. poſtquam dixiſſet, Victorem anathematis minas intentaſſe, hæc ſubjungit: *Datisque litteris univerſos, qui illic erant, fratres proſcribit, & ab unitate Eccleſiæ prorſus alienos eſſe pronuntia.* Quæ plane verba excommunicationem ſignificant. Ut adeo mirum videatur, quod Natalis hunc authorem pro ſe citet.

Prob. 2. ex S. Epiphanio, qui hæreſi 72. quæ eſt Audianorum, ſcribit, Polycratis & Victoris ætate Orientales ab Occidentalibus *divulſos, pacificas a ſe invicem literas nullas accepiſſe.* Quæ rurſus verba ſatis indicant, Victorem ultra minas proceſſiſſe, & actu communione privaſſe.

Prob. 3. ex Nicephoro *Hiſt. Eccleſ. cap.* 38. ubi hæc habet: *Quam ob cauſam & ſubito litteras conſcripſit* (Victor) *omnesque ſimul a communione prohibebat.* Quid autem hoc aliud eſt, quam eos excommunicationis cenſura perſtringere?

Prob. 4. ex Socrate, qui *lib.* 5. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 21. ſic ait: *Victor Epiſcopus Romanus, ſupra modum ira inflammatus, omnes in Aſia, qui* 14. *die menſis Paſcha celebrabant, excommunicavit.*

15. Criſis in Natalem.

Reſpondet Natalis, Socratis viri Novatiani in hac cauſa merito ſuſpectam eſſe fidem. Eum in rebus Hiſtoricis graviſſimos in errores eſſe prolapſum, & putidiſſima mendacia. Mentiri illum manifeſte, dum *lib.* 5. *cap.* 21. ſcribit, in Eccleſia Romana trium duntaxat hebdomadum jejunium obſervari ante paſcha, & quidem etiam in illis ſubbato non jejunari. Plura alia adducit Socratis mendacia.

Verum erit fortaſſe, qui hac in re Natalis criſin requirat. Dum Socrates narrat, & quidem poſt centum annos primus, Paphnutium in Concilio Niceno interceſſiſſe decreto, quo Eccleſiaſticis interdiceretur uſus uxorum, ibi Socrates Hiſtoricus eſt veraciſſimus:

ibi non obſtat, quod fuerit Novatianus: ibi non obſtat, quod in multis aliis ſit mendax: ibi laudatur, vindicatur, abſolvitur. Hic vero, dum narrat id, quod jam plures ante ipſum ſcripſerant, ex quo Romani Pontificis Primatus, atque ſuprema Juriſdictio in omnes, etiam Aſiaticas, Eccleſias ſecundo jam ſæculo exercita, manifeſte colligitur, hic, inquam, eſt Novatianus, ſuſpectæ fidei, mendax. Hic obſtant alia mendacia, ne fides ei adhibeatur. Eſto: modicam eſſe Socratis auctoritatem, cum primus aliquid narrat, ut circa interceſſionem Paphnutii contigit. At ubi Euſebium, Epiphanium, alioſque bonos Scriptores, antiquiores ſe teſtes habet, momentum aliquod addere poteſt.

Neque propterea hic contra eum excipere Natalis poteſt, quod fuerit Novatianus; nam multi Novatiani in hac re conveniebant cum Romana Eccleſia: ut patet ex teſtimonio Aceſii Novatiani Epiſcopi, quem ſub finem Concilii Nicæni ad Imperatorem Conſtantinum, ſic loquentem introducit ipſe Socrates lib. 1. cap. 10. *Nihil novi, o Imperator, Concilium decrevit: nam antiquitus a primis Eccleſiæ jactis fundamentis, & ab Apoſtolorum temporibus idem tempus paſchatis celebrandi accepi.* Non erat proin, cur Socrates in gratiam Novatianorum fingeret.

Probatur denique 5. ex S. Nicolao I. ſummo Pontifice, qui Epiſtola nona ad Michaëlem Imperatorem ſic ſcribit: *cum Aſiani omnes inter cæteros, Evangeliſta Joanne Auctore, quartodecima luna cum Judæis putarent paſcha celebrandum: hos Præſul, meritis & nomine Victor, a communione collegii ſeparavit.*

At contra hunc etiam teſtem excipit Natalis, aitque, eum quævis laudare monumenta, quibus majeſtatem ſedis Apoſtolicæ tueatur. Citari ab ipſo quædam Apocrypha, ut Synodum Romanam ſub Sylveſtro, actaque ipſa Sylveſtri, nec non acta Synodi Sinueſſanæ: quædam vero in contrarium omnino ſenſum ab eo intorqueri. Sicque, diſputationis æſtu abreptum, in Epiſtola, quæ contentioſa magis ſit, quam dogmatica, ſcripſiſſe, Aſianos a Victore excommunicatos fuiſſe, ut ſupremam ſedis Apoſtolicæ authoritatem demonſtret.

Verum acerbior videtur hæc criſis, quam mereatur Pontifex doctus ac ſanctus. Sit, Nicolaum citaſſe aliqua, quæ ſeveriore deinde criſi magis eliquata, inter apocrypha hodie a pluribus reponantur. At tamen certe ex teſtimonio tanti viri habetur, ipſius etiamnum ætate viguiſſe traditionem, fundatam in antiquis ſcriptoribus de excommunicatione a Victore Aſianis intorta. Credibile plane

non

non eſt, doctum adeo Pontificem, allegando falſum factum epiſtolam ſuam irriſioni & contemptui Græcorum objicere voluiſſe. Notandum etiam, quod Natalis alibi obſervat: ſi ex eo, quod ſcriptor falſi aliquid admiſceat, nihil amplius ipſi credendum, omnes (exceptis Biblicis) hiſtorias delendas fore. Sed neque reliqua, quæ Natalis objecit, operoſum videtur ſolvere. Nam

Ad 1. Firmilianus non ſcripſit, propter controverſiam de paſchate non fuiſſe diſceſſum a pace, ſed non fuiſſe diſceſſum a pace *propter diverſitatem morum in aliis provinciis*. Sic enim habet: *in cæteris quoque plurimis provinciis multa pro locorum & hominum diverſitate variantur, nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando diſceſſum eſt*. Ecce! ultima verba non refert ad controverſiam de Paſchate, inter Romanos & Aſianos exortam, ſed ad varias alias diverſitates *in cæteris plurimis provinciis*. Accedit, quod cum pax inter Victorem & Aſianos brevi fuerit reducta, vix ab ea diſceſſum dici poſſit. 16. Solvuntur ejus argumenta.

Ad 2. Ex Euſebio, Hieronymo, & Photio, habetur quidem, Victorem Aſianos a communione ſecludendos cenſuiſſe, ipſisque cenſuram eſſe comminatum. Verum non ſequitur, rem intra minas ſtetiſſe. Nam primo quidem excommunicationem eſt comminatus, cum autem contumaciter reſiſterent, eandem re ipſa in illos vibravit. Ut aperte teſtatur Euſebius loc. cit. *univerſos preſcribit, & ab unitate Eccleſiæ alienos eſſe pronuntiat*.

Ad 3. veriſſimum eſt, quod S. Irenæus, licet ipſe cum tota fere Eccleſia Romanam conſuetudinem celebrandi Paſcha obſervaret, atque ſic Aſianorum morem reprobaret, Victorem Papam fuerit dehortatus, ne tot Eccleſias propter illam diverſitatem excommunicet. At nihilominus Victorem ad cenſuram proceſſiſſe, conſtat ex iis, quæ diximus. Mirum, quod Natalis hic abſurdum aliquod velit eruere; quaſi ex noſtra ſententia ſequereter, quod Irenæus poſt latam jam excommunicationis ſententiam Victorem dehortatus fuiſſet, ab ea ferenda. Quis enim adeo ineptit, ut hoc dicat. An equam lata fuerat ſententia, Irenæus eum eſt dehortatus. Et poſtquam lata fuerat, ut Aſianos rurſus abſolveret, eſt cohortatus. Sicque pacem Eccleſiæ conciliavit ſua interceſſione.

Ad 4. complures Pontifices, Victoris anteceſſores, conati fuerant Aſianis perſuadere, ut & ipſi legem Apoſtolorum Petri & Pauli, per conſtantem traditionem propagatam obſervarent, atque hac in re ſe conformarent Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum Matri & Magiſtræ (in qua, ut ſcribit Irenæus *lib. 3. adverſ. hæreſ. cap. 3.*

Digitized by Google

cap. 3. perpetuo conſervata eſt integra, quæ ab Apoſtolis eſt, traditio. Et *ad quam Eccleſiam, propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos, qui ſunt undique fideles.*)

In hac proin cauſa jam Anicetus laboraverat: & Eleutherius Blaſtum, Romanæ Eccleſiæ Presbyterum, excommunicaverat, quod doceret, paſchatis diem ſecundum legem Moyſis determinandam. Victor vero Papa, cum plurium conciliorum, in Oriente & Occidente ipſius juſſu eam ob cauſam celebratorum, unanime decretum accepiſſet, ſecundum traditionem Romanam Petri & Pauli ab omnibus celebrandum eſſe paſcha, non diſſimulandum amplius duxit, ut ſoli Aſiæ minoris Epiſcopi ab univerſalis Eccleſiæ diſciplina in re tanti momenti diſſentirent. Quare ſæpius commonitos, minisque impulſos, cum contumaces experiretur, tandem ex poteſtate, ſibi a Deo commiſſa, excommunicationis ſententia, ordinario adverſus Eccleſiæ rebelles remedio perculit.

Neque hanc non ſufficientem fuiſſe tantæ pœnæ cauſam quisquam dixerit, niſi ipſum etiam Oecumenicum Nicænum Concilium aut injuſtitiæ aut nimiæ ſeveritatis velit arguere. Illud enim pariter definivit illam quæſtionem, dum, approbata Eccleſiæ Romanæ traditione, ſecundum ejus morem Paſcha celebrandum definivit, damnatis, qui contra niterentur: verum inde exurgit

§. III.

QUÆSTIO II.

Dogmatico - Critica.

An controverſia de tempore paſchatis ad fidem vel ad ſolam diſciplinam pertinuerit?

17. Argumenta Natalis. Natalis *loc. cit. art.* 5. docet, eam ad meram ſpectaſſe diſciplinam; 1. Quia quæſtio iſta erat de re, quæ in variis Eccleſiis varie obſervabatur. Ergo ſolam diſciplinam ſpectabat. Nam fides neceſſario eadem eſt in omnibus Eccleſiis, nec poteſt mutari. 2. Niſi ad ſolam diſciplinam ſpectaſſet, S. Irenæus non fuiſſet dehortatus Victorem Papam a ferenda excommunicationis ſententia in Aſianos. 3. Addi poteſt, ea, quæ pertinent ad fidei dogmata, eſſe a Deo revelata. At, quo tempore Chriſtianis celebrandum ſit Paſcha, non eſt revelatum.

18. Solvuntur diſtinctione. Diſtinguendum ego cenſeo, dicendumque, quæſtionem eam primitus ad ſolam diſciplinam ſpectaſſe, ex Apoſtolica traditione propagatam: poſtea vero etiam circa fidei dogma verſatam eſſe.

Pri-

Primam partem probant ea, quæ ex Natali retulimus. Eam vero diſciplinam ab Apoſtolis promanaſſe non tantum Occidentales Eccleſiæ ſemper docuerunt, ſed etiam multæ Orientales. Certe Concilium Palæſtinum ſub Theophilo Cæſareenſi & Narciſſo Jeroſolymitano Epiſcopo congregatum aſſeruit, traditionem de Paſchate die Dominico poſt 14. lunam celebrando ab Apoſtolis ad ſe gradatim eſſe deductam. Atque hinc Anicetus & Victor, Romani Pontifices tantopere urgebant, ut hanc diſciplinam, ab Apoſtolorum Principe derivatam, omnes fideles amplecterentur. Eandemque poſtea Nicæni Patres lege lata confirmarunt.

Neque obſtat, quod Polycarpus, Polycrates, aliique Aſiæ Epiſcopi contrariam traditionem a S. Joanne Apoſtolo acceperint. Nam licet ille Paſcha adhuc cum Judæis, ſecundum legis Moſaicæ præſcriptum celebrarit (ſicut initio Chriſtianæ Religionis plura alia illius antiquæ legis præcepta adhuc obſervabantur, ut facilius ad Chriſtum converterentur Hebræi) nullam tamen circa hoc legem tulit, aut mandatum dedit: ſed Aſiani merum ejus exemplum ſunt ſecuti. Contra vero S. Petrus legem tuliſſe traditur, non niſi Dominica, 14. lunam proxime ſequente celebrandi Paſcha. Licet enim tale mandatum, ab Apoſtolis ſcriptum non habeatur, ut ait Socrates l. 5. c. 21. non tamen eſt dubitandum voce, prædicatione, ac doctrina non ſcripta, ut multa alia, illud datum eſſe.

Probanda jam altera pars, videlicet, poſtea etiam quæſtionem 19.
fidei involutam eſſe. Nam poſtquam Romani Pontifices ac Nicænum deinde Concilium lege expreſſa præceperant, ut ab omnibus fidelibus Paſcha celebretur eodem die ſecundum traditionem Apoſtolicam Romanæ Eccleſiæ, quidam pertinaciter adhuc reluctabantur, aſſerentes, non eſſe in hac parte obediendum decretis Romani Epiſcopi, aut Nicæni Concilii, ſed potius morem gerendum legi Moſaicæ, quam cum lege Evangelica conjungere volebant; dictique ſunt iſti *Quartodecimani*, quod contenderent 14. luna cum Judæis agendum Paſcha.

Poſt definitionem involuta quæſtio fidei.

Hos autem Quartodecimanos hæreticis accenſent S. Auguſtinus *libr. de hæreſ. cap.* 29. S. Epiphanius *hæreſ.* 50. Theodoretus *libr.* 3. *hæret. fabul. cap.* 4.

Et certe hæreticum eſt dicere, in rebus Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus non eſſe obediendum Summo Pontifici, & Generali Concilio: Chriſtianis obſervandas leges ceremoniales legis Moſaicæ (qualis erat lex de Paſchate) ergo poſt Eccleſiæ definitionem, latamque legem univerſalem controverſia illa non amplius verſabatur circa

meram

Digitized by Google

meram diſciplinam; ſed involvebat etiam quæſtionem dogmaticam, an in cauſa celebrandi paſchatis obediendum Summo Pontifici & generali Concilio? an leges ceremoniales veteris Teſtamenti præferendæ legibus Eccleſiæ Chriſtianæ? quæ plane ſunt quæſtiones, ad fidem pertinentes.

Atque ex his facile ſolvuntur ea, quæ Natalis contra hanc propoſitionis noſtræ partem objecit. Nam

20. Ad argumenta Natalis. Ad 1. poſt Eccleſiæ definitionem a fidelibus in hac re non amplius variabatur. Sed qui obedire detrectaverant, alieni ab Eccleſia ſunt habiti. Variabatur autem, quamdiu res iſta ſolam diſciplinam ſpectabat.

Ad 2. Polycrates, ejusque aſſeclæ conſuetudinem ſuam non fundabant in lege ceremoniali Moſaica, ſed in exemplo S. Joannis. Neque dicebant (ſicut poſtea Quartodecimani) non eſſe obediendum Eccleſiæ. Neque damnabant morem Romanæ Eccleſiæ, ſed tantum putabant, ritum iſtum, ad ſolam diſciplinam ſpectantem, relinquendum ſecundum cujuslibet Eccleſiæ conſuetudinem. Unde non erant hæretici.

Atque hinc neque eſt, quod ex hac Aſianorum renitentia arguant hæretici, eos non agnoviſſe *Primatum* & infallibilitatem ſummi Pontificis: alias, cum eſſent viri probi, haud dubie eidem prompte fuiſſe geſturos morem. Nam cum reliquis Orientalibus agnoſcebant Primatum Romani Pontificis; & hinc ipſi etiam ad mandatum ejusdem congregarunt Synodum. Agnoſcebant etiam illius infallibilitatem in quæſtionibus dogmaticis fidei. Sed quia exiſtimabant, hanc de paſchate controverſiam ad ſolam diſciplinam ſpectare, ultra, quam fas erat, moris ſui antiqui retinentes, ſe opponebant: adeo quidem, ut peccaminoſa ſua inobedientia & pertinacia excommunicari ſint meriti. Aliud eſt, obediendum eſſe agnoſcere, aliud obedire. Obediendum Divinis præceptis omnes fatemur, non tamen omnes obedimus.

Ad 2. Irenæus, quamvis eorum contumaciam improbaret, putabat tamen, ad evitanda majora, quæ timebat mala, non cum tanto rigore eſſe plectendos.

Ad 3. Quamvis non habeamus revelationem Divinam de tempore celebrandi paſchatis, & hinc ea res ſecundum ſe ſpectata, tantum ad Eccleſiæ diſciplinam pertineat; tamen cum poſtea quidam *Nazaræorum* hæreſin excitare vellent, dicerentque, obſervandam legem Moſaicam, Eccleſiæ vero legibus non eſſe obediendum, contra veritates a Deo revelatas inſurgebant, erantque hæretici. Atque

Digitized by Google

que hanc ob cauſam controverſia cum Quartodecimanis non amplius meram diſciplinam ſpectabat, ſed etiam doctrinam fidei.

Quæres, quid ſentiendum de Scotis & Britonibus, qui ab anno 566. ad annum 716. in eo verſati ſunt errore, ut ſemper quidem die Dominica celebrarent paſcha, ſed tamen etiam ea die Dominica, quæ inciderat in 14. lunam. Quod ultimum erat contra Decretum Nicænum: an etiam iſti Quartodecimanis hæreticis ſunt accenſendi? 12. Quid de Scotis & Britonibus?

Reſpondetur. Multi ex illa gente videntur potius ex ignorantia & ſimplicitate tunc aberraſſe, quam ex malitia, ac pertinacia: ut teſtatur venerabilis Beda *libr.* 3. *Hiſt. Eccleſ. Anglorum cap.* 25. ubi ita ſcribit: *Unde & illos Dei famulos, ac Deo dilectos eſſe non nego, qui ſimplicitate ruſtica, ſed intentione pia, Deum dilexerunt. Neque illis multum obeſſe Paſcha talem reor obſervantiam, quamdiu nullus advenerat, qui eis inſtituti perfectioris decreta, quæ ſequerentur, oſtenderet. Quos utique credo, ſi quis tunc ad eos Catholicus calculator adveniret, ſic ejus monita fuiſſe ſecuturos, quomodo ea, quæ noverant, ac didicerant, Dei mandata, probantur fuiſſe ſecuti.*

Et cap. 4. ſcribit: *Sciebant enim ut Chriſtiani, reſurrectionem Dominicam, quæ prima Sabbati facta eſt, prima Sabbati ſemper eſſe celebrandam, ſed ut barbari & ruſtici, quando eadem prima Sabbati, quæ nunc Dominica dies cognominatur, veniret, minime didicerant.* Cum igitur multorum error ex ſimplicitate & ignorantia computi Eccleſiaſtici profluxerit, non erant hæretici: quia neque reſiſtebant agnitæ veritati, neque pertinaces dici poſſunt.

Dixi autem, multos ex ea gente fuiſſe innocentes; nam aliquos fuiſſe culpæ obnoxios & contumaces, non eſt dubitandum: præſertim ubi eorum Doctores & Epiſcopi S. Auguſtino Anglorum Apoſtolo, ipſos ad communem Eccleſiæ diſciplinam reducere conanti, adeo pertinaciter reſtiterunt, ut nec miraculis ab erroneo ſuo ritu avocari potuerint. Et hinc Joannes IV. Papa, ut refert Beda libr. 2. cap. 19. ad Scotos ſcripſit: *Reperimus quosdam, contra orthodoxam fidem, novam ex veteri hæreſin renovare conantes, Paſcha noſtrum, in quo immolatus eſt Chriſtus, nebuloſa caligine refutantes, & quarta decima luna cum Hebræis celebrare nitentes.*

CAPUT III.

De Conciliis SÆCULI III.

Præſertim de Iteratione Baptiſmi & Pœnitentia Lapſorum.

Preſſa adhuc immanibus tyrannorum perſecutionibus Eccleſia, pauca admodum Concilia congregari poterant. Duæ tamen & hanc Eccleſiæ ætatem graviſſimæ controverſiæ memorabilem faciunt. Altera ſanctos inter magnosque viros Stephanum I. ſummum Pontificem, & Cyprianum, Carthaginenſem Archi-Epiſcopum, totiusque Africæ Primatem, glorioſum deinde utrumque pro Chriſti fide Martyrem, exorta, *an Baptiſmus, ab hæreticis collatus, ratus eſſe debeat*, an vero eo invalido declarato, Baptiſmus reiterari, aut potius de novo conferri debeat. Altera circa uſum *Pœnitentiæ Publicæ*, hoc ſæculo, occaſione eorum, qui in perſecutionibus lapſi fuerant, ſolenniter introductum, verſabatur. Utraque ad jurisprudentiam Eccleſiaſticam, quæ peculiares habet titulos *de Baptiſmo non iterando*, atque *de pœnitentiis & remiſſionibus*, quam maxime ſpectat, pluribusque Conciliis cauſam dedit.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

Concilia de Iteratione Baptiſmi.

1. *Error Tertulliani, Agrippini, ac præſertim Cypriani circa iterationem Baptiſmi.*
2. *Tria* Carthaginenſia Cypriani Concilia *ad hunc errorem ſtabiliendum, contra S. Stephanum I. Romanum Pontificem.*
3. *Concilium* Iconienſe & Synadenſe *in Aſia ad eundem finem.*
4. *Obſervatio de auctoritate & infallibilitate ſummi Pontificis, cujus ſententia contra tot Concilia obtinuit veritatem & orbis aſſenſum.*

ARTICULUS II.

Concilia de pœnitentiis & remiſſionibus.

5. *Lapſi* Thurificati, Sacrificati, Libellatici, Traditores.
6. *Deſcriptio Pœnitentiæ Publicæ ſolennis.*

7. Li-

7. Libelli *Martyrum* Pacifici *pro lapſis*, *ſpecies Indulgentiarum.*
8. *Communio* Eccleſiaſtica, Peregrina, Laica, Eulogica, Agapica.
9. *Concilia* in cauſa lapſorum.
10. *Quibus cauſam dedit* Novatiani *rigor*:
11. *Et* Feliciſſimi *laxitas.*
12. *Decretus temperatus rigor*, *ſeu pœnitentia publica minus ſolennis.*
13. *Concilium Romanum*, *in cauſa* Dionyſii Alexandrini *de hæreſi accuſati.*
14. *Concilium Antiochenum contra Paulum Samoſatenum.*

ARTICULUS III.

De Concilio Eliberitano.

15. *In cauſa lapſorum præcipue habitum. Lapſis negat communionem, etiam in mortis Articulo.*
16. *Temperatus rigor a poſterioribus Conciliis: dum morientibus communionem concedunt.*
17. *Expenditur canon* 34. *de* accenſis cereis.
18. *Item Canon* 36. *de* Imaginibus *in pariete non depingendis.*
19. *Nota in hodiernos ſectarios.*

ARTICULUS IV.

De rigore pœnitentiæ ſæculo tertio.

§. I.

20. An pœnitentiam ad mortem differentibus fuerit negata abſolutio?

21. *Negatam affirmat Natalis*, *ejus Argumenta.*
22. *Negata communio*, *ſed non abſolutio.*
23. *Probatur ex Innocentio I.*
24. *Ex Nicæno*, *Cypriano.*
25. *Mos antiquus Galliæ circa condemnatos ad mortem non probandus.*

§. II.

An abſolutio data fuerit poſt ſatisfactionem?

26. *Natalis opinio rigida.*
27. *Ejus Argumenta ſolvuntur.*
28. *Pœnitentia publica præmittenda erat communioni*, *non autem abſolutioni Sacramentali.*
29. *Cur mitius ſentiendum de Eccleſia?*
30. *Obſervatio in Gallos Criticos.*
31. *Argumenta Tournelii*, *quibus probare contendit*, *abſolutionem datam*

tam fuiſſe primum poſt ſatisfactionem.

32. *Solvuntur.*

33. *Data, Canonicorum criminum reis, gemina abſolutio: prima Sacramentalis, etiam ante ſatisfactionem: altera Canonica pro foro externo poſt peractam ſatisfactionem ſeu pœnitentiam publicam.*

34. *Probatur ex Sozomeno, Conciliis.*

35. *Quibus neganda vel differenda abſolutio Sacramentalis?*

§. III.

36. An peccata occulta neceſſario expiari debuerint pœnitentia publica?

37. *Concluſio negativa, contra Natalem &c.*

38. *Probatur ex Conciliis, & Patribus.*

39. *Argumenta Albaſpinæi pro affirmativa ſolvuntur.*

§. IV.

Quo tempore in Eccleſia cœptus finitusque ritus pœnitentiæ publicæ?

40. *Benignitas ſæculi primi & medii ſecundi.*

41. *Rigor temperatus poſt Montaniſtas.*

42. *Major poſt Novatianos.*

43. *Officium Pœnitentiarii Conſtantinopolitani.*

44. *Finis pœnitentiæ publicæ in Oriente.*

45. *In Occidente.*

§ V.

46. An relapſi rurſus fuerint admiſſi ad pœnitentiam?

47. *Pœnitentia publica tantum ſemel peracta.*

48. *Relapſis negata communio usque ad mortem.*

49. *Conceſſa tamen pœnitentia privata Sacramentalis.*

50. *Natalis Argumenta.*

51. *Solvuntur.*

52. *Probarent nimium.*

53. *Mens Patrum expenditur.*

ARTICULUS V.

Reſolvuntur quæſtiones aliquot criticæ circa controverſiam de Baptiſmo hæreticorum.

54. *An Cyprianus & Firmilianus a Stephano Papa fuerint excommunicati?*

55. *Proponitur ſententia Natalis negativa.*

56. *Baronii affirmativa.*

57. *Eli-*

Digitized by Google

57. *Eligitur media.*
58. *An Africani & Aſiani putarint, quæſtionem de rebaptizandis hæreticis eſſe dogmaticam?*
59. *Reſpondetur negative, & probatur.*
60. *An Cyprianus & Firmilianus errorem ſuum depoſuerint?*
61. *Affirmat cum Hieronymo Baronius.*
62. *Negat Natalis, ex Dionyſio Alexandrino.*
63. *Dubitat Auguſtinus, manetque etiamnum dubium.*
64. *Quodnam ſit* Plenarium Concilium, *quo iſta quæſtio de baptiſmo eſt definita.*
65. *Reſp. Auguſtinum intellexiſſe Nicænum, non Arelatenſe.*

ARTICULUS I.

De Iteratione Baptiſmi.

Sæculum tertium exercuit duplex magna in Eccleſia controverſia: an iterandum ſit baptiſma ab hæreticis collatum, & quomodo recipiendi ſint lapſi ad Eccleſiam redeuntes? Prior initium ſumpſit in Africa a *Tertulliano*: qui cum adhuc eſſet Catholicus, nihil cum hæreticis, ne quidem baptiſma, commune habere voluit: ut adeo baptizatos ab hæreticis in Eccleſiam ſuſcipiendos negaret, niſi iterato baptiſmo. 1. Error Tertulliani.

Sub annum deinde 225. tempore Zephyrini Papæ *Agrippinus* Carthaginenſis Epiſcopus convocato ex Africa & Numidia *Concilio* definivit, baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe iterandum: eo quod nullum ſit baptiſma extra Eccleſiam. Recruduit ea controverſia multo vehementius anno 258. *Stephano I.* Pontifice: & quod mirum, inter viros ſanctos. Nam *Cyprianus* Carthaginenſis Epiſcopus, cum in Africa variarent ſententiæ de valore baptiſmi ab hæreticis collati, congregata *Carthagine Nationali Synodo*, cum Patribus Africanis decidit, unum eſſe in Eccleſia Baptiſmum, adeoque foris baptizatos rebaptizandos eſſe. Idemque decretum convocata altera a Cypriano 71. Epiſcoporum ex *Africa & Numidia Synodo* fuit confirmatum. Agrippini. Cypriani. 2. Ejus Concilia Carthaginenſia.

Cum autem Stephanus Papa Synodos iſtas reprobaſſet, mandaſſetque, ut nihil innovaretur, ſed ſtarent traditione Apoſtolica de non iterando hæreticorum baptiſmate, modo debita materia & forma utantur; Cyprianus, necdum acquieſcens, novum idque numeroſius, ex Africa, Numidia & Mauritania *Concilium* 87. *Epiſcoporum* collegit. Quod pariter Carthagine congregatum iterum definivit, baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe irritum, ac proin Contra Steph. I.

accedentes ad Eccleſiam Catholicam genuino baptiſmo initiandos. Mirum! quot & quam vehementes hac ſuper re ultro citroque ſint ſcriptæ epiſtolæ, præſertim a Cypriano ad Stephanum Papam, ad Pompejum, ad Jubaianum, ad Firmilianum &c. manente tamen unione fidei, eo quod hæc controverſia tunc temporis necdum ſatis in Eccleſia eſſet definita.

3. Concilium Iconienſe. Sed neque in Africa ſtetit ea contentio. In Aſiam etiam graſſata turbas concivit. Eodem namque anno 258. quo prædicta tria *Carthaginenſia Concilia* ſub Cypriano ſunt habita, occaſione Cataphrygum hæreſis *Iconii* in Phrygia celebratum eſt *Concilium:* convocatis ex Cappadocia, Galatia ac Cilicia &c. Epiſcopis. Ventilata eadem quæſtio, deciſumque a Synodo, non tantum baptiſmum, ſed etiam Ordines, & quidquid ſacrum ab hæreticis eſſet collatum, caſſum omnino eſſe, atque invalidum. Idemque in *Synadenſi Concilio* eſt confirmatum.

Et Synadenſe.

Stephanus Papa non tantum reprobavit hæc Concilia tanquam erronea, & cum traditione Apoſtolica pugnantia, ſed eos etiam, qui ſubſcripſerant, communione ſua privavit (comminatum tantum ſcribit du Meſnil, dehortante eum ab excommunicatione Dionyſio Alexandrino) ne quidem admiſſi eorum legati, qui Romam venerant, ut geſtorum rationem reddant. Exſtat hac de re *Firmiliani* Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopi vehemens ad Cyprianum epiſtola, ira in Stephanum Papam & querelis plena. Si tamen illa ſit genuina Firmiliani epiſtola, & non potius ſuppoſititia aut corrupta, utpote quam ignoravit Auguſtinus, & primum *Morellus* Calviniſta, neſcio unde, produxit. Certe acerbior & mordacior illa eſt, quam ut Firmiliani, viri ſancti, probitatem & modeſtiam redoleat. Scribit Firmilianus inter alia, in Aſia morem eſſe rebaptizandi baptizatos ab hæreticis. Verum hoc contigit, quia Orientales hæretici, ut Marcionitæ, Valentiniani, Ophitæ, Carpocratiani, Cataphryges &c. baptiſmi ſubſtantiam corruperant.

4. Obſervatio de auctoritate Romani Pontificis. Advertere autem ex his licet tum *authoritatem* Romani Pontificis, tum *infallibilitatem:* authoritatem quidem; quia tandem in orbe univerſo Chriſtiano ejus obtinuit ſententia, licet numeroſa in Africa, & Aſia Concilia tenerent oppoſitam: infallibilitatem autem, quia veritatem aſſecutus eſt, a Conciliis deinceps etiam Generalibus confirmatam, atque uſu perpetuo totius Eccleſiæ in hanc usque diem comprobatam, adeo quidem, ut hodie nemo prudens de illa amplius ambigat; luculento argumento aſſiſtentis Numinis, ſemper vigilantis, ſemper providi. Unde non niſi ſe ipſos impetunt

Secta-

Digitized by Google

Sectarii, qui illam Cypriani, & Firmiliani contentionem cum Papa Stephano, ſancto & glorioſo deinde Martyre, nobis objiciunt. Evicit, ut in controverſia illa de Paſchate, ſic etiam in iſta de baptiſmo, Romani Pontificis ſententia, ita quidem, ut etiam ipſi Proteſtantes illam utramque & veram fateantur, & uſu comprobent.

Patet ex his, quod art. 1. probavimus, Concilia etiam Nationalia, ut ut numeroſa, errare poſſe, ſi a Sede Apoſtolica non approbentur. Cæterum contentiones illas Chriſtianorum inter ſe, compreſſit inſecuta mox Valeriani perſecutio, quæ non tantum Romæ Stephanum Papam, Sixtum & Laurentium; ſed etiam in Africa Cyprianum cum pluribus ex iis Epiſcopis, qui memoratis Conciliis ſubſcripſerant, glorioſo martyrio coronavit, abluente ſanguine, ſi quam maculam obſiſtendi pertinacia aſperſerat.

ARTICULUS II.

Concilia de Pœnitentiis, & Remiſſionibus.

Altera quæſtio celebris Sæculi III. erat de *lapſis* in perſecutione, an & qua ratione recipiendi ſint ad Eccleſiam? Erant autem lapſorum alii *thurificati*, qui idolis thus adoleverunt. Alii *ſacrificati*, qui quacunque ratione idolis ſacrificium obtulerant. Alii *libellatici*, qui privatim fidem negantes, ne publice ad cultum Idolorum trahantur, oblata pecunia a tyrannis libellos obtinuerant, quibus ſecuritas eis fuerat promiſſa. Alii denique *traditores*, qui poſt Diocletiani impium edictum metu perſecutionis vaſa ſacra, aut ſacros libros, aut catalogum, quo deſcripta erant Chriſtianorum nomina, tradiderant. Porro lapſis, ubi in Eccleſiam rurſus recipi petierunt, pœnitentia canonica ac publica fuit ſubeunda, & quidem aliquando in quatuor ſtationibus, ſeu gradibus, per quos ad reconciliationem cum Eccleſia erat eluctandum. Lapſi varii.

Prima erat ſtatio *fletus* ſeu *flentium*, in qua conſiſtentes lapſi necdum poterant templum ingredi, ſed præ foribus ſtantes ſordidi, fletu debebant implorare ingredientium pro ſe preces. 4. Pœnitentia publica.

Altera ſtatio erat *Auditionis*, ſeu *Audientium*, qui intra fores Eccleſiæ lectionem ſacram & concionem audire poterant: ab aliis ſacris excluſi.

Tertia *Proſtrationis*, ſeu *Proſtratorum*, qui intimius in Eccleſiam admiſſi proſtrati ad pedes Epiſcopi benedictionem & manus impoſitionem exorabant. Poterantque intereſſe orationibus etiam, necdum tamen ſacrificio Miſſæ.

Quar-

Digitized by Google

Quarta *Conſiſtentia*, ſeu *Conſiſtentium*, qui etiam Miſſæ cum fidelibus intereſſe poterant, non tamen ad ſacram communionem accedere.

Tandem ſequebatur *Exomologeſis*, ſeu Confeſſio, primo quidem *privata* & ſacramentalis, dein vero *publica*, non ſacramentalis, publica nempe peccati publici confeſſio & deteſtatio, facta coram Epiſcopo, vel Presbytero; vel etiam, illis abſentibus, coram Diacono. Et hæc, accepta ab Epiſcopo abſolutione, erat pœnitentis ultima & perfecta reconciliatio cum Eccleſia, ut adeo etiam ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum potuerit accedere.

Porro ſolennis ille pœnitentiæ publicæ ordo inter multiplices *manuum impoſitiones* contigit. Nam in quolibet tranſitu ab una ſtatione ad alteram Epiſcopus ſuper pœnitentes manus imponebat.

7. Libelli Martyrum. Cæterum hoc pœnitentiæ publicæ tempus ſæpius abbreviabatur propter *Pacificos Martyrum Libellos*, ſeu *litteras Confeſſarias*, quas *Confeſſores* in carceribus detenti, & ad Martyrium deſtinati, per Diaconos, ad eos in carceribus inviſentes, Epiſcopis offerre ſolebant, ac rogabant, ut quibusdam publice pœnitentibus, quos nominabant, indulgeatur, ſeu cœptæ pœnitentiæ, juxta Canonum rigorem peragendæ, partem relaxarent, & pacem ac communionem darent. Quod in venerationem Martyrum faciebant Epiſcopi, ad eum fere modum, quo S. Paulus ad preces Corinthiorum inceſtuoſo illi Corinthio reſiduam ſatisfactionem & pœnitentiam indulſit, ac relaxavit, 2. *Cor.* 2. quo *Indulgentiarum* poteſtas & uſus manifeſte comprobatur.

Quia tamen per ejusmodi libellorum uſum aliqui abuſus irrumpebant, dum per frequentiam libellorum diſciplina infringebatur, eorumque ſpe plures metu perſecutionis fidem negabant, ac ſimplices putabant, non ab Epiſcopis, ſed a Martyribus pacem dari; ideo adhibitum in hac re moderamen, & datæ ab Epiſcopis litteræ *Communicatoriæ*, ut conſtaret, lapſos ab ipſis Epiſcopis admitti ad communionem per interceſſionem Martyrum.

8. Communio multiplex. Multiplex autem apud antiquos fuit *Communio*, cujus notio neceſſaria eſt ad intelligendos SS. Canones.

Prima Communio dicebatur *Eccleſiaſtica*, eaque in tot ſpecies ſubdiviſa, quot ſunt gradus ſacrorum Ordinum; nam ſi Epiſcopus redigebatur propter aliquod crimen ad Presbyterorum Ordinem, dicebatur privari communione Epiſcopali, & redactus ad communionem Presbyterorum: quia ſcilicet privatus juribus, officiis & functionibus Epiſcopalibus, ſola Presbyterorum officia obire pote-

poterat. Eodem modo Sacerdotes privabantur communione Presbyterorum, & redigebantur ad communionem Diaconorum. Et hæc vocabatur Communio *Peregrina*. Quando vero omnibus officiis, & functionibus Clericalibus privabatur, dicebatur redigi ad communionem *laicam*: hoc eſt ad ea, quæ laicis ſunt propria.

Alia Communio erat *Eulogica*. Mittebantur enim ab Eccleſia matrice ſolenniſſimis diebus *Eulogiæ*, ſeu benedictiones, Eccleſiis Parochialibus ſubjectis & fidelibus, ac potiſſimum panis benedictus, tanquam ſignum unionis & communionis cum Epiſcopo, tanquam capite ac membrorum inter ſe.

Ejuſmodi communio inter primos Chriſtianos erat etiam *Agapica*. Erat enim *Agape* convivium ſeu cœna omnibus communis, ad demonſtrandam unionem & charitatem Chriſtianam, feſtis quibusdam præcipuis in Eccleſia fieri ſolita: primitus quidem ante communionem Euchariſticam, ad imitationem cœnæ Chriſti. Deinde vero, ut SS. Euchariſtia majori cum reverentia ſumeretur a jejunis, poſt ſumptam Euchariſtiam inſtituebatur convivium Agapicum.

Quia tamen hæc res in abuſus degeneravit, de quibus jam S. Paulus 1. Cor. 11. conqueritur: *alius quidem eſurit* (quia pauperibus nihil amplius dabatur) *alius autem ebrius eſt* (ex abuſu illius convivii Agapici) ideo ritus ille eſt abrogatus a pluribus Conciliis.

Hæc breviter prænotare placuit, ad intelligendos varios canones pœnitentiales, quibus *lapſi* variis communionibus privabantur, & ad pœnitentiam publicam adſtringebantur.

Complura autem circa lapſos *Concilia* ſunt celebrata, præſertim circa medium Sæculi III. Nam anno 252. & ſequente, cum in perſecutione Deciana multi fuiſſent lapſi, duo *Romæ* ſunt habita. In priore, ſede vacante, poſt obitum Fabiani, Epiſcopi Romæ vicini reſponderunt ad litteras Cypriani (qui judicium Romanæ Eccleſiæ circa lapſos exquiſierat) infirmos & de vita periclitantes prævia confeſſione eſſe recipiendos. Circa alios lapſos exſpectandum judicium Papæ. Moderamen tamen ſuaſerunt. *Concilia.*

Cum deinde S. Cyprianus in Concilio *Carthaginenſi* decreviſſet, ut lapſi extra caſum urgentis neceſſitatis ad Eccleſiæ communionem non admittantur ante impletum tempus pœnitentiæ, & ſatisfactionis: atque a Cornelio Papa rogaſſet ſententiam, ille in altera Romana Synodo, hac in cauſa celebrata, confirmavit decretum Concilii Carthaginenſis: videlicet, lapſos admittendos quidem ad

Digitized by Google

pœnitentiam, non tamen ad communionem Eccleſiæ ante expletum tempus ſatisfactionis: additumque, ut Sacerdotes lapſi peracta pœnitentia ad Eccleſiam recipiantur, ſed a *presbyterali* communione ad laicam redigantur.

10. Conciliis hujusmodi pluribus occaſionem dedit geminus error,
Novatianus. extreme oppoſitus. Alter erat *Novatiani*, Presbyteri Romani, primi Anti-Papæ, qui adverſus Cornelium, legitime electum, ſe intruſit. Hic ut Cornelium exoſum redderet, ejus erga lapſos facilitatem accuſans docuit, lapſos non eſſe recipiendos, quantamcunque pœnitentiam & ſatisfactionem præſtiterint: additis aliis etiam erroribus ac hæreſibus: ut de rebaptizandis hæreticis, ſecundis nuptiis &c.

Et Novatus. Socium Novatianus habuit *Novatum* Carthaginenſem Presbyterum propter ſcelera ex Africa Romam profugum, qui ſchiſma Novatiani ſtrenue promovit: & licet in Africa, ut S. Cyprianum apud lapſos, (qui absque pœnitentia ad Eccleſiam denuo admitti vehementer urgebant) in invidiam vocaret, docuiſſet, lapſis omnibus, etiam ante præſtitam ſatisfactionem, dandam eſſe pacem & communionem; tamen cum Romam veniſſet, ut Cornelio Papæ ægre faceret, extreme oppoſitam Novatiani ſententiam defendit.

11. *Feliciſſimus* pariter Africanus Presbyter, infenſus S. Cypriano,
Feliciſſimus. a Novato impulſus, cum quinque aliis Presbyteris ſchiſma conflat (*Fortunato*, uno ex illis quinque ſchiſmaticis creato Pſeudo-Epiſcopo) atque ut Cypriani diſciplinam, velut auſteram nimis traduceret, & lapſos, quorum plurimi erant, præſertim in Africa, in ſuas adverſus Cyprianum partes perduceret, docuit diſciplinam Novatiano errori extreme oppoſitam, nempe lapſos indiſcriminatim omnes absque pœnitentia recipiendos eſſe in Eccleſiam, ac communioni reſtituendos: id quod lapſi importune extorquere nitebantur.
12. Concilia. S. Cyprianus, excommunicato Feliciſſimo cum ſuis ſchiſmaticis, novam *Carthaginem* indicit *Synodum* anno 255. in qua idem, quod in prioribus conciliis, decretum; media nempe in cauſa lapſorum incedendum via: lapſis rogantibus dandam pacem & communionem, ſed poſt expletum tempus pœnitentiæ, niſi mortis periculum, aut inſtans tyrannica perſecutio exigat pœnitentiæ relaxationem. Et hæc diſciplina paſſim in aliis etiam orbis partibus obtinuit.

Accidit deinde, ut duo Hiſpani Epiſcopi, quia lapſi erant *Libellatici*, fuerint depoſiti, ſubſtitutis in eorum locum novis Epiſcopis.

Digitized by Google

pis. Cumque illi, poſtquam perſecutionis procella deferbuerat, petiiſſent reſtitui, res ad Eccleſiam Africanam delata eſt, quæ *Concilio collecto* depoſitionem Libellaticorum comprobavit, confirmante Hiſpanorum & Afrorum ſententiam ſede Apoſtolica.

Anno 263. celebratum eſt *Concilium Romanum* ſub Dionyſio Papa, in cauſa *Dionyſii Alexandrini* de hæreſi a Pentapolitanis accuſati. Nam cum hoc tempore *Sabellius*, in Libya natus, Myſterium SS. Trinitatis peſtifera doctrina invadens, Perſonarum Trinitatem ac diſtinctionem negaret, Dionyſius Alexandrinus adverſus hunc ſubditum ſuum ita ſcripſit, ut Pentapolitanis videretur non tantum Perſonarum ſed etiam Naturarum Trinitatem aſſerere, filiumque Patri conſubſtantialem negare. Accuſatus proin Romæ, apologeticis quatuor libris & Epiſtola ad Pontificem miſſa, ita ſe purgavit, ut ab eo ac Concilio Romano fuerit abſolutus. 13 Cauſa Dionyſii Alexandrini.

Concilium Antiochenum, in Jure Canonico *cap. de libellis* 1. *Diſt.* 20. a Leone IV. Pontifice ſpecialiter approbatum, ſub medium tertii ſæculi celebratum eſt, in cauſa *Pauli Samoſateni*, Epiſcopi Antiocheni, qui docuit, Chriſtum purum eſſe hominem: ante Virginem Mariam non exſtitiſſe: nomen Filii Dei ex bonis ſuis operibus accepiſſe &c. 14 Antiochenum.

Cumque Concilium ex eo quæreret, de Divinitate Filii Dei quid ſentiret? pœnitentiam ſimulans, hæreſin abjuravit, & orthodoxam fidem profeſſus eſt. *Dionyſius Alexandrinus*, de quo paulo ante facta eſt mentio, cum ob corporis infirmitatem comparere in hoc Concilio non poſſet, pulcherrimam ſcripſit Epiſtolam, in qua omnes Samoſateni objectiones doctiſſime ſolvit.

Sed poſtmodum miſer ille reverſus ad vomitum, hæreſin ſuam renovavit. Quare Epiſcopi (inter quos S. Gregorius Thavmaturgus) anno Domini 272. altera Synodo, Antiochiæ habita, eum, de hæreſi & perverſis moribus convictum, atque damnatum, Epiſcopatu moverunt; ſuffecto in ejus locum Domno.

Epiſtolam dein Synodicam ad Dionyſium Romanum Pontificem miſerunt, de Divina Chriſti natura, & conſubſtantialitate Verbi cum Patre. Cum autem Paulus Samoſatenus e domo Epiſcopi nollet excedere, ab Aureliano Imperatore, quamvis ethnico, poſtquam is Romani etiam Epiſcopi ſententiam intellexiſſet, eſt expulſus.

Nota. Patres Antiocheni hic non definierunt novum aliquem Articulum fidei (quod Concilia Particularia facere non poſſunt) ſed de Divinitate Chriſti ea ſtatuerunt, quæ jam alias ſatis erant definita, ac hæreticum manifeſtum, tanquam lupum ab ovili Chriſti depulerunt.

ARTICULUS III.

De Concilio Eliberitano.

Famoſum in cauſa lapſorum eſt Concilium *Eliberitanum*, (quidam *Illiberitanum* ſcribunt, alii *Eliberinum*) in Hiſpania Bætica celebratum circa annum 305. Marcello Pontifice & Conſtantio Chloro & Galerio Imperatoribus, a 19. Epiſcopis Hiſpaniæ: quos inter Oſius Cordubenſis. (Quidam plures fuiſſe exiſtimant). Conditi 81 Canones, plerique de *Pœnitentiis & Remiſſionibus*, & quidem admodum ſeveri, qui aliquibus favere videntur Novatianis & Montaniſtis.

15. Negat lapſis communionem.

Nam Canone 1. & 2. etiam in fine vitæ interdicitur communio iis, qui poſt baptiſmum lapſi ſunt in idololatriam. In can. 5. illi, qui maleficio alterum occiderit. In 7. illi, qui accepta pœnitentia denuo fuerit fornicatus. In 8. fæminæ, quæ relicto marito ſe copulaverit alteri. In 12. lenonibus. In 17. deſponſanti filiam idolorum Sacerdoti. Clericis tempore ſacri Miniſterii mæchantibus. In 63. adulteræ fœtum occidenti. In 66. ducenti privignam. In 71. ſtupratoribus puerorum. In 75. appetenti Clericum falſis criminibus. His inquam omnibus communio etiam in fine vitæ neganda decernitur.

Verum Concilium iſtud per *communionem* non intelligit abſolutionem a peccatis, ut quidam interpretabantur, ſed Evchariſtiam, quam quibusdam peccatoribus illis perſecutionum temporibus negandam putavit, ut alios abſterreat. Contra vero Novatiani, Montaniſtæ, & Cathaphryges, non tantum Evchariſtiam ſed omnem reconciliationem pœnitentibus moribundis denegabant, & quidem ex deſperatione veniæ.

16. Mitigatus rigor.

Sed illam, quamvis clementiorem Novatiana, rigidiorem tamen adhuc juſto Concilii hujus diſciplinam mox mitigarunt celebrata paulo poſt Concilia, ut Ancyranum can. 6. Nicænum can. 12. Agathenſe can. 11. unde Innocentius I. in Epiſtola ad Exuperium, Toloſanum Epiſcopum ſcripſit: *Obſervatio prior durior, poſterior*

Digitized by Google

ſterior interveniente miſericordia inclinatior eſt. Nam prior conſuetudo tenuit, ut concederetur pœnitentia, ſed communio negaretur &c. & duriorem eſſe remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis reddidit, jam depulſo terrore communionem dari obeuntibus placuit.

Alii duo Canones habentur in hoc Concilio Eliberitano, quibus mire exultant, nobisque inſultant hodierni ſectarii. Prior eſt 34. qui ita habet: *Cereos placuit per diem in cœmeterio non accendi; inquietandi enim ſanctorum ſpiritus non ſunt.* Nam hoc Canone cum Vigilantio abutuntur ad improbandum uſum accenſis cereis funera ad cœmeterium comitandi. 17. Canon de accenſis cereis vindicatur.

Verum Concilium non prohibet omnem uſum cereorum, ſed tantum ſuperſtitioſum, ac ritu gentilium factum, ad inquietandos per magiam ſanctorum ſpiritus; id eſt, ad animas evocandas, gentilitio & magico ritu. Hunc enim fuiſſe gentilium morem, teſtantur Svetonius in vita Neronis, & Plinius lib. 3. cap. 2. Deinde gentiles putabant, defunctos indigere lumine: hinc etiam tumulis accenſas lucernas includebant, cujusmodi etiamnum ad effoſſas eorum urnas dicuntur inveniri. Hanc igitur ſuperſtitionem, inter quosdam Chriſtianos, a gentilitate converſos, adhuc vigentem Concilium prohibet, tanquam diſplicentem ſpiritibus ſeu animabus ſanctorum. Poſt abolitas autem ſuperſtitiones gentilium fideles Chriſtiano more funera proſecuti ſunt ad ſepulturam cereis accenſis, ad ſignificandam lucem æternam, quam fideles defunctis precantur.

Sic S Gregorius Nyſſenus in vita Macrinæ ſororis teſtatur, Clericos funus ejusdem comitatos eſſe geſtatis manu accenſis cereis. Et S. Hieronymus ſcribit, ad funus S. Paulæ multos Clericos & Monachos cum accenſis cereis conveniſſe.

Si autem quærat aliquis, antiquiſſimorum rituum, ac ceremoniarum contemptor, cur pleno meridie accendamus in Eccleſiis lumina? reſpondet idem S. Hieronymus *in Epiſt. ad Riparium*, ea accendi *non ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, in honorem Chriſti & Martyrum.* Quam piam conſuetudinem deriſit quidem Vigilantius Hæreſiarcha, ſed tanquam laudabilem ac retinendam propugnarunt adverſus eum S. Hieronymus, S. Ambroſius, aliique ſancti Eccleſiæ Patres.

Alter famoſus Canon eſt ordine 36. quem Præcones præſertim Tigurini nobis objiciunt. Is ita ſonat: *placuit, picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne, quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.* 18. Item Canon de

Imaginibus. *tur*. Verum hic Canon non favet Iconomachis, non enim abſolute prohibet imagines, ſed tantum, ne in parietibus Eccleſiæ depingantur. Cujus prohibitionis variæ potuerunt eſſe cauſæ, pro illo præſertim tempore. Nam tunc adhuc ſæviebat Galerii perſecutio. Vetat igitur Concilium imagines parietibus appingi, ne Judæis & Gentilibus eſſent ludibrio, & exponerentur eorum contumeliæ. Quod periculum non erat circa imagines, in tabulis appenſas, aut per ſtatuas repræſentatas, quæ ingruente perſecutionis procella ſubduci & occultari poterant. Hanc rationem affert Nicolaus Sanderus *lib.* 2. *de cultu imag. cap* 4. Ubi alteram etiam rationem addit: quia ſcilicet tunc periculum fuerit, ne exiſtimarent gentiles, a Chriſtianis adorari ligna & lapides, in quibus depictas videbant imagines. Et fortaſſis, ut exiſtimat Alanus Copus *in Dialog. lib.* 5. *cap.* 16. Chriſtiani recens a gentilitate converſi imagines illas adorabant tanquam Deos, uti gentiles ſua idola. Similem ferme rationem affert Alexander Natalis *Diſſert.* 21. *in Hiſt. Eccleſ. Sæculi IV.* Illiberitanos Patres prohibuiſſe re vera uſum imaginum, non quod colendas eas eſſe negarent, cum earum cultum ſupponat potius quam evertat laudatus Canon, ſed quod earum uſus Chriſtianæ Religioni primis illius Sæculis noxius magis, quam utilis futurus eſſet, ſi in omnibus Eccleſiis invaluiſſet: exiſtimaſſent enim ethnici, Chriſtianos idola magis mutaſſe, quam reliquiſſe. Ita Natalis. Qui dein fuſe conatur probare, primis tribus Sæculis vix ullum fuiſſe in Eccleſia uſum imaginum; idque ex ſilentio Ethnicorum evinci putat; qui non omiſiſſent argumentum, contra idola ſua allatum, in Chriſtianorum imagines detorquere.

Tertiam rationem cum aliis affert Bellarminus *de Imag. cap.* 9. Nempe, imagines non eſſe parietibus appingendas, quia in parietibus facillime corrumpuntur vel humore, vel decruſtatione parietum, vel alia ratione, ſicque magis exponerentur ludibrio, quam venerationi. Propter quam rationem Juſtinianus Imperator olim ex Theodoſio & Valentiniano, ut habetur *leg. unic. Cum ſit nobis Cod.* dixit: *Signum Salvatoris Chriſti nemini licere vel in Solo, vel in Silice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere vel pingere.* Ne videlicet conculcetur, aut conſpuatur ab iis, qui in loco ſacro conveniunt. Idem poſtea ſtatuit Synodus Trullana, addita hac ratione, ne incedentium conculcatione Victoriæ trophæum injuria afficiatur.

Taceo, quod hoc Concilium 19. tantum Epiſcoporum ſit provinciale, nunquam confirmatum; quod utique prævalere non debet

et Concilio Oecumenico Nicæno II. totque aliis, quæ, totius antiquitatis inſiſtentia veſtigiis, decreverunt, imagines Chriſti ac Sanctorum laudabiliter collocari in templis, ac congruæ fidelium venerationi exponi.

At ſit venerabile, ſit antiquiſſimum hoc Concilium, prout prædicant Proteſtantes: cur illius decretis non ſtant? Multos, ut ut pœnitentes, in perpetuum Communione excludit, ut oſtenſum. *Can.* 22. præcipit jejunium omnibus Sabbatis. *Can.* 33. prohibet uſum uxorum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis. Cur non obſervant *Venerabile* hoc & *antiquiſſimum* Concilium? habent hoc iſti homines, quando in aliquo Concilio vel S. Patre aliquid inveniunt, quod ad ſuas novitates putant pertrahi poſſe, mox altum glocitant, illudque nobis objectant, licet in multis aliis ſit ipſis prorſus contrarium. Hoc certe deberent advertere, vel ex ipſis iis Canonibus, quos nobis objiciunt, quod jam ineunte quarto ſæculo uſus imaginum in Eccleſia percrebuerit: contra, ac ipſi rerum imperitis volunt perſuadere, imagines novum eſſe hominum inventum. 19. Nota in hodiernos Sectarios.

ARTICULUS IV.

Controverſia Hiſtorico - Dogmatica de rigore pœnitentiæ

SÆCULO III.

Occaſione Concilii Illiberitani, quod magnam auſteritatem præfefert, circa lapſos, & præſertim occaſione hæreſis Novatianæ, non erit abs re, hic breviter examinare, quænam fuerit diſciplina primitivæ Eccleſiæ quoad pœnitentiam, & abſolutionem a peccatis.

§. I.

An abſolutio fuerit negata, pœnitentiam ad mortem differentibus.

Non eſt equidem dubium, admodum rigidam fuiſſe poſt medium tertii Sæculi Eccleſiæ diſciplinam circa adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ. Verum rigidiorem, quam fas eſt, eandem facere videtur Alexander Natalis *Diſſert.* 7. *in Hiſt. Eccleſ. Sæc.* 3. 20.

Nam

21. Affirmat Natalis. Nam ibidem propoſitione prima ait: *Canonicorum criminum reis, in ſupremo vitæ diſcrimine, abſolutio Sacramentalis negata eſt, ſi in infirmitate duntaxat pœnitentiam poſtulaſſent.* Hanc ſuam propoſitionem probat

Ejus rationes. 1. Ex S. Cypriano, qui Epiſt. 52. ait, non eſſe dandam *communionem* & pacem iis, qui in infirmitate primum petunt: *quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed morbi urgentis admonitio compellit.* Atqui per *communionem* non tantum intelligi Euchariſtiam, ſed abſolutionem a peccatis, manifeſtum eſſe ait Natalis.

2. Probat ex Concilio Arelatenſi I. quod Can. ult. pariter dicit, communionem iis non dandam. Idem dicit Innocentius I. qui per communionem evidentiſſime intelligit abſolutionem. Quæ non eſt danda, niſi iis, qui dignos pœnitentiæ fructus egerint. Additque Natalis poſtea, quod *Eccleſia ſemper dubitaverit de valore pœnitentiæ, in extremis actæ, & de abſolutionis tunc conceſſæ efficacia: habita ratione ſtatus, ad quem redactus eſt his in anguſtiis peccator; quia potius dimitti videtur a peccato, quam dimittat ipſe peccata.* Quibus videtur innuere, nunquam licitum eſſe eos abſolvere, qui usque ad mortem differunt pœnitentiam.

3. Ait, in Eccleſia Gallicana usque ad annum 1396. eam manſiſſe diſciplinam, ut criminum capitalium reis, ad mortem damnatis, abſolutio negaretur, donec Carolus VI. Rex Galliæ, Cleri, Procerumque precibus, annuens, conſuetudinem iſtam abrogarit.

Verum quod Natali manifeſtum & evidentiſſimum eſt, aliis omnino falſum apparet. Nec quidquam affert, quod rigidam adeo ipſius ſententiam probet; cum nunquam probet, per *communionem*, quæ negata aliquando dicitur, intelligi non poſſe adminiſtrationem Euchariſtiæ. Certe *Communio* multo communius & ſtrictius ſignificat ſumptionem Euchariſtiæ, quam abſolutionem ſacramentalem.

22. Non fuit negata abſolutio ſed communio. De illa proin S. Cyprianus, & Arelatenſe congrue poſſunt intelligi. Imo S. Cyprianus per communionem, expreſſe intelligit *Euchariſtiam*, ut patet ex Epiſt. 10. in qua invehitur in lapſos, qui necdum facta exomologeſi ad S. Communionem ſe intruſerant. *Nunc crudo tempore*, ait, *ad communicationem admittuntur; nondum peracta pœnitentia, nondum exomologeſi facta: nondum manu ab Epiſcopo & Clero impoſita, Euchariſtia illis datur.* Ubi plane inter communionem & abſolutionem diſtinguit.

Mirum pariter eſt, quod Natalis in hac re pro ſe citet Innocentium I. qui tamen Epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum cap. 2. manifeſte adeo tenet ſententiam noſtram, Natali contrariam.

Propo-

Propoſita nempe Innocentio fuerat quæſtio, quid obſervandum cum iis, qui toto tempore incontinentiæ & voluptatibus dediti, in fine vitæ pœnitentiam & communionem petunt? 23. Probatur ex Innocentio I.

Reſpondet Papa, diſtinguendo inter morem antiquum rigidiorem, & recentiorem benigniorem. *De his*, inquit, *obſervatio prior durior eſt; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, ſed communio negaretur.*

Ecce! aperte Pontifex diſtinguit inter *pœnitentiam & communionem*: illam enim (quæ etiam abſolutionem in ſe comprehendit) in rigidiore quoque antiquitatis diſciplina moribundis conceſſam ait, iſtam vero negatam.

Nam cum illis temporibus, pergit Innocentius, *crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſæ facilitas homines de reconciliatione* (per communionem Euchariſticam publice faciendæ) *ſecuros non revocaret a lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur.*

Jam quæro: quam pœnitentiam peccatoribus moribundis conceſſam ait Pontifex? an publicam? at quomodo moribundi, ſeu in extremo vitæ termino conſtituti, poterant illam peragere? ergo Sacramentalem. Hæc autem tanquam partem ſui principalem includit abſolutionem. Et quid proderat concedi pœnitentiam, ſi neganda neceſſario fuit abſolutio; ad quid peccatorum confeſſio, niſi ad obtinendam abſolutionem.

Recentiorem deinde mitioremque diſciplinam exponens Innocentius ait: *ſed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, depulſo jam terrore, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis; ne Novatiani hæretici, negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujuſmodi, vel in ſupremis ſuis pœnitentes, miſerante Salvatore noſtro a perpetuo exitio vindicentur*: per geminum, ſcilicet pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramentum.

Sic igitur habes: peccatoribus obduratis, qui non præbent ſufficientia ſigna vere contriti propter peccata commiſſa animi, cum ſerio propoſito non peccandi de cætero; ſemper ab Eccleſia utrumque Sacramentum, pœnitentiæ nimirum & Euchariſtiæ negatum eſt.

Illi etiam peccatores, qui antea ſemper fuerant improbi, & atrocium ac nefandorum quoque criminum rei, in mortis articulo ad-

Digitized by Google

admittebantur ad confeſſionem Sacramentalem, & ſi ſufficientia ſigna contritionis & propoſiti dederant, abſolvebantur a peccatis, ne æternum pereant. Non tamen ſemper admiſſi fuerant ad Sacramentum communionis ſeu Euchariſtiæ. *Negata communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur:* ut ait Innocentius. Conceſſa igitur illis eſt pœnitentia, ne animæ pereant. Negata autem Euchariſtia (quod Sacramentum non eſt adeo neceſſarium ad æternam ſalutem ſicut pœnitentia peccatoribus, quæ eſt ſecunda poſt naufragium tabula) hinc temperamentum iſtud adhibitum, ut ſimul æternæ animarum ſaluti conſuleretur, ſimulque diſciplinæ nervus adſtringeretur, in quantum ad abſterrendos a ſceleribus mortales pro illis temporibus neceſſarium eſt viſum.

Rigor igitur ſeverioris illius diſciplinæ conſiſtebat in tribus. 1. Quod aliquibus peccatoribus, pœnitentiam ad articulum mortis differentibus, negata fuerit aliquando ſacra communio, licet a peccatis eſſent abſoluti. 2. Quod, cum rarior adhuc eſſet indulgentiarum uſus, Sacramentum pœnitentiæ ſeverius fuerit adminiſtratum, majoresque pœnæ ac ſatisfactiones injunctæ. 3. Quod præter pœnitentiam privatam ac ſacramentalem, propter enormia quædam ſcelera pœnitentia etiam publica fuerit peragenda.

Nulli autem unquam peccatori, rite pœnitenti, negata fuit abſolutio Sacramentalis in mortis articulo. Quin abſolutionem imperant ſacri Canones. Sic enim habetur *Can. Apoſt.* 51. *Si quis Epiſcopus aut Presbyter a peccato revertentem non recipit, ſed rejicit, deponatur: quoniam Chriſtum moleſtia afficit, qui dixit: gaudium eſt in cœlo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem.* Sunt autem Canones illi, ut alias dictum, antiquiſſimi.

24. Ex Nicæno. Nicænum autem Concilium Can. 13. expreſſe loquens de moribundis, ſervandam ait legem antiquam, regularemque, ut ſiquis egreditur de corpore, ultimo & maxime neceſſario viatico (abſolutione nempe a peccatis) non privetur.

Cypriano. Et jam ante Nicænum S. Cyprianus Epiſt. 52. ad Antonianum ſcripſit: *miror autem, quosdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam; cum ſcriptum ſit: memento, unde excideris, & age pœnitentiam.*

Et num Chriſtus cuipiam peccatori pœnitenti veniam denegavit? an latronem in mortis articulo pœnitentem rejecit? pro quibus Sacramentum pœnitentiæ inſtituit? quibus illud magis neceſſarium, quam moribundis peccatoribus? certe peccatoribus, in mortis

Digitized by Google

tis articulo vere pœnitentibus, abſolutionem negare, non videtur multum abeſſe ab illo rigore, quem primitiva jam Eccleſia in Montaniſtis & Novatianis damnavit.

Eſto igitur, Eccleſiam aliquando & in aliquibus locis negaſſe quibusdam peccatoribus, in articulo primum mortis pœnitentibus, ſacram communionem? negaſſe abſolutionem Sacramentalem conſtanter nego. Nec probat Natalis. Quæ enim affert, videtur more ſuo afferre, ut oſtendendæ eruditionis gratia novi quid afferat.

Si Galli ad mortem damnatis propter crimina ſacramentum pœnitentiæ & abſolutionem a peccatis univerſim negarunt, id omnino improbandum eſt, & propterea merito abrogatum: & jam dudum antea abrogandum fuiſſet, imo nunquam introducendum. Fortaſſis ſæcularis tantum poteſtas conſuetudinem illam introduxit, ſicut eadem rurſus illam abrogavit, ſi Natali credimus. 25. Mos Galliæ antiquus circa condemnatos.

Quod vero idem Author dicat, abſolutionem ſacramentalem non eſſe dandam, niſi iis, *qui dignos pœnitentiæ fructus egerint*, id ita accipiendum eſt; non eſſe dandam abſolutionem niſi iis, qui de peccatis ſuis commiſſis vere doleant, eaque deteſtentur, cum ſerio animi propoſito deinceps non amplius peccandi, atque peccata omnia, quæ poſt diligentem conſcientiæ diſcuſſionem memoriæ occurrunt, ſincera confeſſione Confeſſario expoſuerint. Si autem plus velit, id ei probandum erit. Certe ante fructum eſt arbor. Dignos igitur pœnitentiæ fructus ex pœnitentia enaſci neceſſe eſt. Quare fructus pœnitentiæ ante pœnitentiam requirere, eſt, ex arbore necdum nata velle fructus decerpere.

§. II.

An abſolutio data fuerit poſt ſatisfactionem?

At inſurgit Natalis, proditque, quosnam pœnitentiæ fructus velit abſolutioni præmittendos eſſe. Nam *Diſſert.* 9. *in Hiſt. Eccleſ.* 3. *Sæc.* ſic ſententiam ſuam exprimit: *Graviorum peccatorum reis abſolutio Sacramentalis poſt peractam duntaxat pœnitentiam & impletam ſatisfactionem, primis Eccleſiæ ſæculis ordinaria lege concedebatur.* Additque poſtea, *contrariam praxin fuiſſe improbatam, ut violationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & prævaricationem Canonum.* 26. Natalis opinio.

Quid autem per *ordinariam legem* intelligat, explicat ſequentibus propoſitionibus. Nam *Propoſ.* 2. ait: *Cum urgebat mortis periculum,*

culum, *aut in diſcrimine verſabatur pœnitentis ſalus*, *veluti cum periculum erat*, *ne capitalium criminum rei ad hæreticos aut gentiles transfugerent*, *abſolutio ante impletam omnino ſatisfactionem concedebatur.* Videat lector, an ea, qui hic dicit de conceſſa abſolutione, urgente mortis periculo, ante impletam ſatisfactionem, ſatis cohæreant cum iis, quæ ex Diſſertatione ejus ſeptima paulo ante ſunt recitata: Nempe *Canonicorum criminum reis in ſupremo vitæ diſcrimine abſolutionem ſacramentalem eſſe negatam*, *ſi in infirmitate duntaxat pœnitentiam poſtulaſſent*; *imo Eccleſiam ſemper dubitaſſe de valore pœnitentiæ in extremis actæ*, *& abſolutionis efficacia.* Hic autem diſerte ait, graviorum etiam criminum reis, cum urgebat mortis periculum, abſolutionem eſſe conceſſam, & quidem etiam ante impletam ſatisfactionem.

Alteram deinde exceptionem a *lege ordinaria* addit *Propoſ.* 3. ibi: *Imminente perſecutione lapſis concedebatur abſolutio ante ſatisfactionem impletam*, *ut ſubeundo martyrio idonei redderentur.*

Tertiam: *Lapſis*, *qui Martyrum libellis commendati fuerant*, *concedebatur interdum abſolutio*, *nullis pœnitentiæ toleratis laboribus.*

Quartam: *Lapſis*, *qui poſt ſcelus commiſſum*, *arduum aliquid & eximium edebant*, *aut patiebantur pro Chriſti gloria*, *concedebatur abſolutio* (ſacramentalis de qua ſemper loquitur) *priusquam ſatisfactionem implevisſent.*

Quintam: *Cum absque periculo ſchiſmatis differri diu non poterat abſolutio*, *tunc lapſis concedebatur ante impletam ſatisfactionem*, *& pœnitentialis diſciplinæ ſeveritas erga ipſos relaxabatur.*

Sextam: *Cum ex reditu lapſorum ingens aliquod bonum in Eccleſiam redundabat*, *ut ſchiſmatis extinctio*, *vel imminutio*, *aut multorum ad Eccleſiam reductio*, *tunc abſolutio ſtatim ipſis tribuebatur*, *& pœnitentiæ luctuoſæ labores condonabantur.*

Præter hos igitur caſus, ſecundum Natalis primam propoſitionem, graviorum criminum reis ſacramentalis abſolutio nunquam concedebatur, ante impletam ſatisfactionem.

27. Rationes Natalis. Primum fundamentum hujus aſſertionis eſt, quod S. Cyprianus Epiſtol. 52. diſerte dicat, ſatisfactionem eſſe fructum pœnitentiæ.

Verum, præterquam quod S. Cyprianus loco citato hoc non diſerte dicat, concedo facile, ſatisfactionem eſſe fructum pœnitentiæ. Solvuntur. Sed num ex hoc inferam, quod ſatisfactio præceſſerit pœnitentiam, aut præcedere debeat? an fructus debet præcedere matrem ſuam, pomum arborem, meſſis agrum? Fundamentum ſecun,

ſecundum eſt, quod teſte eodem S. Cypriano Epiſt. 10. lapſi ab Epiſcopis petierint reconciliationem, ſtatim atque redirent ad Eccleſiam, illi autem differendam judicaverint, quouſque ſatisfeciſſent.

Reſp. S. Cyprianus loc. cit. hoc non dicit, ſed exprobrat ibidem lapſis, quod ante confeſſionem Sacramentalem poſtulaverint admitti, fuerintque admiſſi ad ſacram communionem, quæ erat publicum pacis & reconciliationis ſymbolum. *Nunc crudo tempore* (verba ſunt Cypriani) *ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia (Sacramentali) acta, nondum exomologeſi facta, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita, Eucbariſtia illis datur.* Omnes hoc ipſum dicimus, nempe, peccatores non eſſe admittendos ad S. Eucharistiam ante factam exomologeſin, ſeu pœnitentiam & confeſſionem Sacramentalem. Imo etiamſi S. Cyprianus loqueretur de pœnitentia publica, tantum ſequeretur, illam præmittendam fuiſſe ſacræ communioni (quod non negamus) non autem abſolutioni Sacramentali a peccatis. Huic enim tantum præmittenda erat confeſſio Sacramentalis cum debita contritione & propoſito legitime facta.

Non enim probari poteſt ex antiquitatis monumentis, quod toto eo tempore, quo peragebant pœnitentiam publicam (quod ſæpius erat tempus totius vitæ) carere debuerint Sacramento pœnitentiæ, & in ſtatu peccati mortalis (abſtrahendo a contritione perfecta) cum magno ſalutis æternæ periculo permanere. 28. pœnitentia publica præmittenda erat communioni,

Sic etiam S. Cyprianus Epiſt. 59. improbat quidem, quod Terapius Epiſcopus cuidam Presbytero pacem per publicam cum Eccleſia reconciliationem dederit ante impletum tempus ſatisfactionis ſeu pœnitentiæ publicæ. Nulla autem voce indicat, quod ſatisfactio ſeu pœnitentia publica (de qua ſatisfactione loquitur) debeat præcedere pœnitentiam Sacramentalem & privatam, ſeu abſolutionem Sacramentalem. Nempe graviſſimorum quorundam & publicorum ſcelerum rei, licet privatim jam eſſent Sacramentaliter abſoluti, antequam tamen ad S. Communionem admitterentur, & ſic publice cum Eccleſia reconciliarentur, ſubire debebant pœnitentiam publicam. Hoc urget S. Cyprianus; eosque, qui hunc ritum neglexerant, reprehendit. Non autem abſolutioni ſacramentali.

Quando vero *tractatu de lapſis* (quem locum pariter Natalis objicit) idem S. Pater conqueritur de abuſu lapſorum, nullo verbo indicat, quod ſatisfactio debeat confeſſionem Sacramentalem

præcedere. Sed coarguit eos, quod ante confeſſionem ad S. Communionem irrumpant: *a diaboli aris revertentes*, inquit, *ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt; mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagio funeſta redolentibus, Domini corpus invadunt, ante expiata peccata, ante exomologeſin factam criminis, ante purgatam conſcientiam &c.* hoc autem neque nunc licet, nempe ante factam exomologeſin & purgatam conſcientiam ad S. Communionem accedere. Imo licet S. Pater loqueretur de pœnitentia publica, tantum ſequeretur, quod eos coarguat, qui ante illam pœnitentiam peractam invadunt corpus Domini. In quo ex veteris Eccleſiæ diſciplina merito erant coarguendi.

Fundamentum tertium petit Natalis ex S. Ambroſio, qui l. 2. *de pœnit. c.* 9. carpit eos, qui *ideo poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim reddi ſibi communionem velint.*

Reſp. ſermonem eſſe de iis, qui abſque debita contritione & propoſito petunt abſolvi. Quod patet ex verbis Ambroſii ſubjunctis: *Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare: ſuam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.*

Fundamentum quartum ſubſternere jubetur Innocentius I. qui *Epiſt.* 1. *ad Decent. cap.* 7. ait: *de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, atque tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.*

Reſp. per *congruam ſatisfactionem* Pontifex hic intelligit eam, quam prioribus verbis requiſivit, nempe fletus & lachrymas pœnitentis, animum ſcilicet vere contritum, peccata commiſſa deflentem, ac deteſtantem, cum ſerio vitæ melioris propoſito. Vel loquitur de pœnitentia publica, vultque, non eſſe publice ad communionem Eccleſiæ admittendum, niſi per pœnitentiam publicam, ſecundum Canones pœnitentiales requiſitam, ſatisfecerit.

Idem reſpondetur ad locum ex Epiſt. 91. S. Leonis deprom- ptum; & ad cap. Concilii Toletani III. nam loquuntur de pœnitentia publica, ante quam peractam nolunt pœnitentem ad communionem Evchariſticam, ac publicam cum Eccleſia reconciliationem admitti, ſecundum temporis illius ritum. Eadem quoque reſponſio eſt ad id, quod adducitur ex S. Paciano, nempe veniam dari poſt multos gemitus, effuſionemque lachrymarum, poſt totius Eccleſiæ preces. Nam & ipſe loquitur de pœnitentia publica.

Fundamentum ultimum P. Natalis eſt, quod ex SS. Patribus, SS.

Digitized by Google

SS. Conciliis, & SS. Canonibus conſtet, pluribus annis in *fletu*, *auditione*, *& ſubſtratione* peccatores permanſiſſe, cum nequidem liceret eis cum fidelibus in Eccleſia conſiſtere.

Reſp. Hæc teſtimonia aperte loquuntur de pœnitentia publica; quod ſcilicet, quibus illa erat indicta, pluribus annis ſolennes illos auſteræ diſciplinæ ritus ſubire debuerint, donec ad communionem & publicam reconciliationem admitterentur; quamvis jam prius in Sacramentali confeſſione privatim & pro foro interno fuerint abſoluti.

Videtur quidem Natali, non eſſe veriſimile, homines, per abſolutionem Sacramentalem jam juſtificatos, conditionem tam duram ſubire debuiſſe, ut Chriſto adhærentes per charitatem, ne quidem precum communione fidelibus jungerentur. 29. Mitius ſentiendum de Eccleſia.

At mirum eſt, hoc Natali non eſſe veriſimile: & non potius ipſi eſſe incredibile, quod homines, ſerio pœnitentes & emendati, ne quidem in foro interno animæ fuerint Sacramentaliter abſoluti a peccatis ſuis, ſed in iis, privati gratia Dei ſanctificante, privati meritis, merendique copia, debuerint ſqualere & contabeſcere, donec finierint pœnitentiam publicam, quæ ſæpe pro multis annis atque etiam pro tota vita fuerat indicta. Quomodo ſic conſultum animabus, quarum æterna ſalus gravi fuiſſet expoſita diſcrimini? an medicina ſaluberrima, Salvatoris ſanguine parata, tamdiu differenda, ut ſæpius ægri obirent, & æternum perirent, antequam immites medici eandem applicarent. Neque dicat quiſpiam, relictum illis fuiſſe remedium charitatis & contritionis perfectæ, cujus ope obtinerent juſtificationis gratiam. Nam hoc medium arduum eſt, & volatus multis nimium ſublimis.

Mitius profecto ſentiendum de Domini noſtri ac Redemptoris bonitate, ſapientius de Eccleſiæ ejusque Præſidum æquitate, prudentia, charitate. Manſuetudine illi ita temperabant rigorem diſciplinæ, ut & publicæ pœnæ ſeveritas incuteret horrorem ſceleris, & privata indulgentia animarum ſaluti conſuleret. Diſtinguendum videlicet prudenter exiſtimabant forum inter externum Eccleſiæ, & forum internum animæ: in illo ſeveri, in hoc faciliores: in illo omnia ſacri horroris plena, aſperi ritus, ſtrepitoſæ ſolennitates, ſordida corporum facies, ſacci ſqualidi ac diuturni: in hoc charitatis Chriſti & manſuetudinis effuſa viſcera, e fontibus Salvatoris hauſta medicina, a Diviniſſimo Samaritano infuſo oleo & vino, ſine ſtrepitu alligata vulnera: exiſtimantibus Eccleſiæ Prælatis, non ad deſtructionem ſed ædificationem ſe conſtitutos.

Hæc

Digitized by Google

Hæc fuit ſæculorum etiam primorum indoles, hic ritus, hæc diſciplina. Et quid hodiedum uſu receptius, quam impoſita pœnitentia, etiam gravi, peccatores abſolvere, quam dimiſſis in foro conſcientiæ peccatis, arduam adhuc in foro externo pœnam infligere?

Non occinat nobis Natalis non eadem decempeda metiendam veteris Eccleſiæ & hodiernæ diſciplinam. Hoc novimus, non metimur. Diſcrimen agnoſcimus, & aſſignavimus. Sed hoc ferendum non putamus, homines, qui Catholico nomine gloriantur, hæreticorum inſtar, ut novitate doctrinæ curioſitatem demulceant, antiquiſſimos Eccleſiæ ritus novitatis poſtulare, etiam tunc, quando nulla illis pro ſua ſententia ſuppetunt certa antiquitatis monumenta, ſed mera novandi libido induſtriam accendit, ut aliquas Patrum, ambiguas ſæpe, imo contrarias, ſententias in ſenſus ſuos detorqueant.

30. Obſervatio in Gallorum Criticam.

Atque ut univerſim, quid ſentiam, prodam; debetur hæc laus Galliæ; celeberrimorum criticorum eſt patria. *Petavius*, *Sirmondus*, *Ducæus*, *de Marca*, *Albaſpinæus*, *Dupinus*, *Eſpencæus*, *Lanoius*, *Boſſuetus*, *Thomaſſinus*, *Natalis*, *Pagius uterque*, *Baluzius*, *Morinus*, *Annatus*, *Dumeſnilius*, *Cabaſſutius &c.* Galli ſunt; viri eruditi, quis neget? ſed an nihil debetur aliquorum ex illis menti præoccupatæ? ſententiæ de ſuperioritate Concilii ſupra Pontificem? ſententiæ de Pontifice reformabili, in deciſionibus etiam dogmaticis? an nihil eorum in ſenatum Pariſinum religioni? an nihil rigidiori, quam fas eſt, Gallorum quorundam doctrinæ, qua Sacramentum pœnitentiæ, alias difficile, exoſum reddunt, judicent iſta, qui libros illorum legunt.

Certe Ludovicus Thomaſſinus, celeberrimus ſcriptor criticus, conqueritur in ſua *reſponſione ad notas ſcriptoris Anonymi*, quod magna Pariſiis flagrarit invidia, & famoſis etiam libellis ſit proſciſſus, prælo mandatis, atque in vulgus ſparſis, quaſi in amplificanda ſedis Apoſtolicæ authoritate ultra modum ſit provectus. Et tamen hic author ſcribit in *præfat. tom. 1. de veteri ac nova Eccleſiæ diſciplina*, Chriſtum dediſſe Apoſtolis omnem ſupra Eccleſiam authoritatem, eamque tranſiſſe ab Apoſtolis ad Epiſcopos, ab Epiſcopis ad Concilia, & a Conciliis ad ſedem Apoſtolicam deveniſſe. Et part. 3. l. 1. c. 9. n. 2. ſcribit, Epiſcopos ſucceſſiſſe eminentiæ ſupremæ & plenitudini poteſtatum ſpiritualium ſancti Petri.

Verum ad inſtitutum noſtrum revertamur. Honoratus Tournely Doctor Sorbonicus in ſuo *curſu Theologico*, *Scholaſtico-Dogmatico*

Digitized by Google

tico tom. 4. *de Sacrament. pœnit. q.* 7. *art.* 3. & ipſe veriſimilius eſſe cenſet, quo tempore in uſu fuit pœnitentia publica, Sacramentalem a peccatis abſolutionem *lege communi & ordinaria* datam fuiſſe poſt expletam ſatisfactionem. Et præter ea argumenta, quæ ex Natali jam attulimus, hæc affert.

1. Ex Zephyrino Papa, qui dixiſſe fertur: *ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* 31. Exceptiones Tournelii.

2. Ex Syricio, qui ait, in idololatriam lapſis ſemper agendam pœnitentiam, quamdiu vivunt, & in ultimo fine ſuo tribuendam illis reconciliationis gratiam. *Quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* Quibus poſtremis verbis non obſcure ſignificatur, reconciliationem non tantum fuiſſe canonicam & ceremonialem, ſed vere Sacramentalem.

3. Ex S. Gregorio, cujus hæc verba recitantur: *videndum quæ culpa præceſſerit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam vivificat, illos paſtoris ſententia abſolvat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni ſequitur arbitrium Judicis.*

4. Sic arguit: eam ipſam peccatorum veniam & abſolutionem poſt pœnitentiam concedebant Orthodoxi, quam Montaniſtæ & Novatiani negabant, ab Eccleſia poſſe concedi. Atqui hæc non tantum erat ceremonialis & canonica reconciliatio cum Eccleſia, ſed vera a peccatis abſolutio.

Verum & hæc videntur ad eundem ferme modum ſolvi poſſe. 32. Solvuntur. Nam iſti Pontifices, quando dicunt, quod abſolutio ſit danda poſt pœnitentiam, vel intelligunt per pœnitentiam doloroſam, ac vere contritam confeſſionem peccatoris, paratamque voluntatem ad præſtandam omnem ſatisfactionem, a Confeſſario injungendam: & talis pœnitentia utique hodiedum debet præcedere abſolutionem Sacramentalem. Vel, ſi loquuntur de pœnitentia publica, tunc volunt, ut primum poſt iſtam peractam detur abſolutio canonica & ceremonialis pro foro externo, reconciliatio nempe ſolennis & publica cum Eccleſia, licet jam antea data fuerit privatim ac pro foro interno animæ abſolutio Sacramentalis. Vel etiam aliquando volunt, non ſtatim omnibus, præſertim conſuetudinariis, dandam eſſe abſolutionem, ſed eam quandoque differendam, donec emendatio appareat? Quod eſt æquiſſimum. Hinc Reſp.

Ad 1. Zephyrinus, contra Montaniſtarum rigidam doctrinam, ait, ſe mœchis vere pœnitentibus, hoc eſt, illis, qui peccata ſua cum vero dolore & contritione confeſſi ſunt, per abſolutionem Sacra-

Digitized by Google

mentalem dimittere. Vel ſi adverſarii velint, eum loqui de pœnitentia publica, ſenſus eſt, quod poſt eam peractam pro foro etiam externo per abſolutionem canonicam in facie Eccleſiæ ipſis delicta, quoad reatum pœnæ, dimittat, ſicque eos publice cum Eccleſia reconciliet, atque ad communionem admittat.

Ad 2. Quod majorem habet difficultatem, reſponderi poteſt, etiam Syricium intellexiſſe reconciliationis gratiam canonicam tantum, non vero Sacramentalem, primum in fine vitæ dandam. Neque obſtat, quod addat, nolle Deum mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Nam iſta verba non præciſe refert Syricius ad ultimam illam in fine reconciliationem, ſed ad totam priorem etiam pœnitentiam privatam & publicam. Certe *Converſio* talis pœnitentis jam ante finem vitæ facta eſt: & tamen additur, *ut convertatur*: ergo etiam, licet jam antea pro foro conſcientiæ ſit abſolutus a culpa peccati, addi nihilominus potuit, *nolle Deum mortem peccatoris.* Quia ſcilicet hæc verba (contra Novatianorum errorem) referuntur ad totum juſtificationis negotium pro foro interno & externo.

Ad 3. Sententiæ illi Gregorianæ Catholici omnes debent commodam interpretationem adhibere. Nam certum eſt ex doctrina omnium Theologorum, quod abſolutio Sacramentalis, a Confeſſario data, non præſupponat neceſſario, jam prius a Deo remiſſa eſſe peccata. Igitur S. Gregorius plus non vult, quam confeſſarium nemini debere abſolutionem impertiri, niſi illi, quem Deus ſecundum inſtitutionem Sacramenti pœnitentiæ voluit abſolvi. Et hinc addit Gregorius: *Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni ſequitur arbitrium Judicis*: nempe voluntatem Dei, per inſtitutionem Sacramenti manifeſtatam, dum Sacerdotes veros conſtituit Judices. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.*

Ad 4. melius retorquetur Argumentum. Nam Montaniſtæ & Novatiani negabant gravioribus peccatoribus abſolutionem Sacramentalem, etiam ante ſatisfactionem præſtitam. Ergo Orthodoxi illam concedebant. Certe illam concedendo multo magis receditur ab errore illarum ſectarum. Neque ex altera parte in ullum impingitur ſcopulum. Econtra in ſententia adverſariorum multi, qui repentina ſæpe morte abripiuntur, non meliori fuiſſent conditione, quam in ſententia Novatianorum, cum pariter absque abſolutione Sacramentali debuiſſent decedere.

Doctri-

Digitized by Google

Doctrinam hactenus traditam manifeſte comprobare videtur Sozomenus, qui *lib.* 7. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 16. loquens de Presbytero Pœnitentiario, Conſtantinopoli conſtituto, ejusque officio ait: *Ad quem accedentes ii, qui deliquerant, actus ſuos confitebantur: ille vero pro cujusque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, pœnæ loco indicens, abſolvebat confitentes, a ſe ipſis pœnas criminum exacturos.* Ecce! datam abſolutionem Sacramentalem, poſt indictam quidem & impoſitam ſatisfactionem, ſed tamen ante illam opere ipſo adimpletam. 33. Geminæ abſolutio ex Sozomeno.

Deinde vero, poſtquam Sozomenus deſcripſerat ritum pœnitentiæ publicæ, clare ſignificat, aliam finalem abſolutionem fuiſſe duntaxat relaxationem a pœnis Canonicis. Nam ſic pergit: *Ubi vero præſtitutus dies advenit, tanquam debito quodam perſoluto, a pœna commiſſi ſceleris liberatur, & reliquo Eccleſiæ populo ſociatur.* Ubi plane non eſt ſermo de abſolutione Sacramentali a culpa (utpote quæ jam præceſſerat) ſed de abſolutione Canonica a pœna, ac ceremoniali reconciliatione publica cum Eccleſia.

Hunc autem morem in Eccleſia Romana usque ad ſua tempora obſervatum fuiſſe teſtatur. *Hæc*, inquit, *Epiſcopi urbis Romæ, jam inde ab ultima vetuſtate ad noſtram usque ætatem cuſtodiunt:* impertiendo videlicet duas abſolutiones, unam Sacramentalem a culpa, quæ præcedebat ſatisfactionem & pœnitentiam publicam: alteram non Sacramentalem, ſed Canonicam ac publicam a pœna, quæ ſequebatur, & complementum erat totius pœnitentiæ.

Tournelius, poſtquam hæc fideliter retulit, reſpondet, hac in parte hallucinatum fuiſſe Sozomenum. At hoc tamen facile dici non poteſt: deſcribit enim morem ritumque ſui temporis: quem utique noverat. Et falſa ſcribendo ſe atque Hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam publice proſtituiſſet tanquam fabulam, in rebus notiſſimis a vero aberrantem. Sed neque ullam cauſam fingendi habuit. Imo, Novatianus cum eſſet, finxiſſet potius, nullam datam fuiſſe abſolutionem.

Quod vero Tournelius addit, eum falſo ſupponere, in Romana Eccleſia, perinde ac Conſtantinopolitana, inſtitutum ab initio fuiſſe Presbyterum Pœnitentiarium, excipiendis pœnitentium confeſſionibus præfectum: hoc non videtur ita ſe habere; nam Sozomenus tantum dicit, quod Epiſcopi urbis Romæ ritum illum geminæ abſolutionis, unius nempe Sacramentalis a culpa, ſatisfactionem antecedentis, & alterius non Sacramentalis a pœnis Canonicis, ſatisfactionem ſubſequentis, antiquiſſima conſuetudine obſervent.

Digitized by Google

Ubi quidem ſupponit, Epiſcopos ipſos, vel alios confeſſarios, abſolutionem Sacramentalem dediſſe pœnitentibus, ſed non ſupponit, determinate unum talem Pœnitentiarium, ad eum modum quo Conſtantinopoli, fuiſſe conſtitutum. Et ſi hoc ſuppoſuiſſet, non ſequeretur ſtatim, eum falſum ſuppoſuiſſe.

34. Ex Conciliis. Verum non unus eſt Sozomenus, qui de geminæ illius, quam diximus, abſolutionis uſu teſtimonium ferat: integra id teſtantur Concilia. Sic Concilium Carthaginenſe IV. can. 76. ait: *ſi petens pœnitentiam continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Evcbariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur, petitioni ſuæ eſſe ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus.* Ex quibus maniſeſte colligitur gemina illa abſolutio: nam Evcbariſtia gravi peccatori (de quo eſt ſermo) præberi non potuit, niſi prius abſolutionem Sacramentalem accepiſſet: *Reconcilietur: & infundatur ori ejus Evcbariſtia.* Et tamen ſi talis, jam ſic abſolutus & privatim reconciliatus, reconvaluerit, jubetur ſubire pœnitentiam Canonicam, & præſtare adhuc ſatisfactionem; poſt quam expletam utique fuit etiam publice abſolutus a pœna, & pro foro etiam externo reconciliatus Eccleſiæ.

Si autem diceret quiſpiam, etiam hanc poſteriorem abſolutionem fuiſſe Sacramentalem a culpa; cum nihil hodiedum ſit uſitatius, quam pœnitentem ab eodem peccato ſæpius Sacramentaliter abſolvi: ſi, inquam, hoc diceres, poſſemus utique & nos, absque præjudicio noſtræ ſententiæ, hoc ipſum dicere, videlicet, geminas datas fuiſſe abſolutiones Sacramentales; primam, quando peccator cum debita animi præparatione privata confeſſione omnia ſua gravia expoſuit peccata; alteram ab Epiſcopo, quando pœnitentia publica erat finita, ſimulque cum illa abſolutionem a pœna Canonicam pro foro externo, plenamque cum Eccleſia reconciliationem.

Hæc, inquam, concedere poſſumus, modo id nobis concedatur, de quo diſceptamus, jam ante finitam pœnitentiam publicam admiſſos etiam fuiſſe ad Sacramentum pœnitentiæ, datamque rite diſpoſitis abſolutionem a peccatorum culpa, cum onere & obligatione impoſita ſuſtinendi pœnitentiam publicam, propter crimina Canonica, quæ erant notoria.

Hoc ipſum enim colligitur quoque ex can. 78. Concilii Carthaginenſis IV. qui ſic habet: *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Evcbariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.* Ubi profecto ſermo eſt de abſolutione Canonica & publica a pœna. Nam maniſeſte ſupponitur, præceſſiſſe abſolutionem

Digitized by Google

nem ſacramentalem a culpa. Quomodo enim alias accipere potuiſſent viaticum Evchariſtiæ?

Hic pariter ſenſus eſt Concilii Arauſicani I. quod can. 3. de iisdem pœnitentibus ait: *Si ſupervixerint, ſtent in Ordine pœnitentium, & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.*

Taceo, abſolutionem, quæ poſt expletos pœnitentiæ ritus ſequebatur, etiam a Diaconis potuiſſe conferri, ſaltem ex diſpenſatione & delegatione Epiſcopi. Quod de abſolutione ſacramentali dici nequaquam poteſt.

Per ea tamen, quæ diximus hactenus, neutiquam conamur evincere, abſolutionem ſacramentalem ſtatim datam eſſe promiſcue quibusvis peccatoribus; ſed iis duntaxat, qui per veram animi contritionem, deteſtationem peccatorum, atque propoſiti ſerii firmitatem, peccata ſua rite confeſſi fuerant, ſimulque ſatisfactionem præſtandam, peccatis proportionatam, a confeſſario parato animo acceptarant, & ſic ſpem optimam emendationis præbebant. 35. Quibus neganda vel differenda abſolutio.

Aliter enim tractabantur, ut hodiedum, pravis conſuetudinibus conſtricti; quibus fateor negatam eſſe abſolutionem, dilatamque, donec emendatio ſit ſubſecuta. Atque de his etiam plures SS. Patres ac Concilia poſſunt intelligi, quando dicunt, Peccatores ad præſtandam prius ſatisfactionem fuiſſe adſtrictos. Neque etiam negamus, graviores multo, juxta Canones pœnitentiales admodum ſeveros, a Confeſſariis injunctas fuiſſe pœnitentias, ac ſatisfactiones pro expiando reatu pœnæ.

§. III.

An peccata occulta neceſſario expiari debuerint pœnitentia publica?

Certum eſt, non omnia peccata mortalia, etiam notoria, & publica, ſubjecta fuiſſe pœnitentiæ publicæ, ut ex variis Synodorum ac Patrum monumentis conſtat. 36.

Certum pariter eſt, tria peccata, idololatriæ nimirum, homicidii, & adulterii (quæ propterea peccata *canonica* appellabantur) pœnitentiæ illius ſeveræ legibus fuiſſe obnoxia. Quibus ſucceſſu temporis nonnulla alia fuerunt addita.

Illud tamen inter criticos controverſum eſt, an canonicis illis peccatis decreta fuerit pœnitentia publica, etiam tunc, quando nullo teſte, vel ſolo complice præſente fuerunt patrata, atque ſic permanſerunt occulta? Lu-

Ludovicus Thomaſſinus *part.* 3. *novæ & vet. Diſcipl. l.* 1. *cap.* 14. *n.* 5. dicit, quod pœnitentiæ canonicæ perinde fuerint impoſitæ peccatis ſecretis, ac publicis. Additque in *reſp. ad notas ſcriptoris Anonymi*; hoc videri Petavio, Morino, aliisque magni nominis & ſummæ eruditionis viris, tritiſſimum & maxime probabile. Sed pace tantorum virorum

37. Concluſio negativa. Dicendum. *Nulla peccata, omnino ſecreta & occulta, absque ſcandalo facta, neceſſario, ac vi SS. Canonum, expiari debuerunt pœnitentia publica.*

Prob. 1. ex Concilio Neo-Cæſareenſi; quod can. 4. a pœnitentia publica excipit peccatum adulterii, ſola cogitatione commiſſum.

2. Ex Concilio Valenſi I. quod can. 8. decernit, Epiſcopum non debere indicere pœnitentiam publicam, propter ſcelus, quod probare non poteſt, licet ſibi privatim ſit cognitum.

3. Ex Concilio Carthaginenſi III. anno 397, can. 32. *Cujuscunque*, inquit, *pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur.* Colligitur ergo, ſi publicum crimen non fuerit, non eſſe publice manus imponendas. Et confirmatur ex Concilio Remenſi II. quod can. 31. dicit: *Diſcretio ſervanda inter pœnitentes, qui publice, & qui abſconſe pœnitere debent.*

4. Ex S. Auguſtino homil. 50. dicente, ſi peccatum ſit in ſcandalo aliorum, in notitia populi agendam eſſe pœnitentiam. Et *ſerm.* 82. *de verbis Domini c.* 7. ergo, inquit, corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus: ipſa vero corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Et cap. 8. ait: *Corripio in ſecreto* (homicidam ſoli Epiſcopo cognitum) *pono ante oculos Dei judicium: terreo cruentam conſcientiam: perſuadeo pœnitentiam. Hac charitate præditi eſſe debemus. - - - ſunt homines adulteri in domo ſua; in ſecreto peccant; aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus; nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum.*

Ecce! hæc loquitur S. Auguſtinus de homicidio & adulterio, quæ erant peccata canonica: quæ, ſi fuiſſent publica, pœnitentia publica debuiſſent expiari.

38. Probationes ex Conciliis & Patribus. 5. Ex S. Eligio, qui homil. 16. hæc habet: *Vos propterea, fratres mei, alloquimur, quos publica actio criminalis publicam cogit agere pœnitentiam.*

6. De-

Digitized by Google

6. Denique probatur ex eo, quod veteres non aliam ferme cauſam reddant, cur aliqui ad pœnitentiam publicam fuerint adſtricti, quam quod publice & cum multorum ſcandalo peccaverint.

Sic S. Cæſarius Arelatenſis *homil.* 1. *in quadrageſ. graves*, inquit, *cauſæ graviores & acriores & publicas curas requirunt, ut, qui cum plurimorum afflictione ſe perdidit, ſimili modo cum plurimorum ædificatione ſe redimat.*

Et hæc diſciplina, quamvis non tanto cum rigore, hodiedum obtinet. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de Reform.* publicis & ſcandaloſis ſceleribus publicam vult injungi pœnitentiam; niſi aliter viſum fuerit Epiſcopo.

Dixi autem 1. quod non debuerint *neceſſario & vi canonum* publice expiari; nam aliqui vel ſua ſponte, vel hortatu & conſilio Confeſſarii propter occulta etiam publicam agebant pœnitentiam; quin tamen ſcelera ſua in ſpecie divulgarent. Et hinc male fecit fæmina illa, de qua Sozomenus, quod facinus, cum Diacono in templo patratum, publice fuerit confeſſa. Hoc enim ſine ſcandalo & læſione charitatis ac famæ alienæ fieri non poterat.

Dixi 2. *omnino occulta* non debuiſſe publice expiari. Nam quando erant notoria *jure*, ſeu in judicio Eccleſiaſtico ſufficienter probata, aut publica confeſſione peccatoris certa, injungebatur ipſi ab Epiſcopo pœnitentia publica. Si autem renueret eidem ſe ſubjicere, cenſuris primum Eccleſiaſticis, &, ſi hæ non proficerent, invocato etiam brachio ſæculari compellebatur: ut late Morinus probat.

Quando autem crimen notorium erat *facto* tantum, nempe, multis quidem cognitum, ſed tamen nec delatum ad judicium Eccleſiaſticum, aut non probatum juridice, nec propria confeſſione eidem denuntiatum, tunc aliquando a Confeſſario ipſis in ſatisfactionem pro ſuis peccatis injungebatur, ut pœnitentiam publicam ab Epiſcopo petant. Quod, ni facturos ſe promitterent, negabatur a Confeſſario abſolutio Sacramentalis. Non tamen arcebantur a publica Euchariſtiæ perceptione, niſi aut fuiſſent ad tribunal Eccleeleſiæ delati, aut publica confeſſione propria convicti.

Teſtatur hoc S. Auguſtinus *homil.* 50. *inter* 50. ibi: *a communione probibere quemquam non poſſumus, - - niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.*

Contra eam doctrinæ noſtræ partem, qua diximus, peccata occulta non fuiſſe pœnæ publicæ per Canones ſubjecta, objicitur ab 39. Argumenta Albaſpinæi.

ab Albaſpinæo & Morino 1. veteres Canones non diſtinxiſſe inter peccata publica & occulta. 2. Neque tantum attendiſſe ad ſcandalum datum, ſed etiam gravitatem delicti. 3. Dixiſſe S. Baſilium, *qui mulierem vel vi, vel clam a ſe vitiatam habet, neceſſe eſt, fornicationis pœnas ſubeat.* Deinde autem explicat pœnitentiam publicam, 4. a Canonibus publicam imponi pœnitentiam criminibus, quæ ſecreto committi ſolent, ut beſtialitati; alias enim, ſi publica fuiſſent, capitali ſupplicio in ea fuiſſet animadverſum. 5. Clericos propter crimina occulta excommunicandos, & deponendos eſſe, ergo laicos propter eadem pœnitentiæ publicæ ſubjiciendos. 6. Peccatores ex pudore abhorruiſſe a publica pœnitentia: quia ſcilicet eorum ſcelera prius fuerant occulta. 7. Laudari ab Ambroſio eos, qui propter occulta crimina publicam agunt pœnitentiam. 8. S. Leonem ſuſtuliſſe abuſum publice confitendi peccata occulta, integrum tamen ſervaſſe uſum pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis.

Denique afferunt S. Auguſtinum, qui *homil.* 49. afferat, non ſufficere occultam pœnitentiam pro adulterio occulto. *Qui*, inquit, *poſt uxores veſtras vos illicito concubitu maculaſtis, agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut pro vobis oret Eccleſia. Nemo ſibi dicat: occulte ago; apud Deum ago; novit Deus, qui mihi ignoſcat, quia in corde ago.*

Solvuntur. Reſponderi ad iſta poteſt, ex doctrina, jam tradita, hæc vel intelligenda eſſe de ſceleribus ſufficienter notis, vel de iis, quæ primo quidem fuerunt occulta, deinde autem ſunt propalata, & ad judicem deducta ac probata; nam de his publica erat agenda pœnitentia. Vel ſi aliqua ex allatis intelligenda ſunt de peccatis, quæ ſunt occulta, manentque occulta, ſacræ illæ adductæ authoritates volunt, ea expianda eſſe pœnitentia Sacramentali, vel hortatu & conſilio Confeſſarii pœnitentes fuiſſe perſuaſos, ut pœnitentiam agant publicam.

Atque ut ſingillatim etiam aliquid ad ea, quæ fuerunt objecta, reſpondeatur. Ad 1. falſum eſt veteres Canones non diſtinxiſſe inter peccata publica & occulta, ut ex iis, quæ in probationem noſtræ ſententiæ adduximus, luculente conſtat. Ad 2. ad ſcandalum & gravitatem ſimul attenderunt veteres, ut pœnitentiam publicam injungerent. Ad 3. S. Baſilius pœnas decernit illi, qui mulierem, clam vitiatam, domi ſuæ publice retinet, veluti raptam. Ad 4. crimina illa, licet forte initio occulta, fuerunt poſtmodum propalata; nec tamen capitali ſupplicio fuerunt punita, eo quod vel

ad

Digitized by Google

ad judicium ſæculare non fuerint delata, vel non probata, vel quod præveniente judicio Eccleſiaſtico, atque ad pœnitentiam Canonicam condemnante, poteſtas laica acquieverit, præſertim cum ſæpius Epiſcopi pro facinoroſis ejusmodi intercederent. Si autem ejusmodi crimina fuerunt omnino ſecreta, ſecreto pariter pœnitentia fuit indicta.

Ad 5. falſum eſt Clericos propter crimina occulta fuiſſe excommunicatos & depoſitos. Ad 6. licet crimina fuerint publica, tamen peccatores ex pudore abhorrebant, in publico velut theatro tam abjecte ac contemptim tractari, plectique. Sicut hodiedum facinoroſi etiam publici, tamen ex pudore horrent fuſtigationes, aliasque pœnas publicas. Imo multi ſunt, quos pudor revocat a peccatis etiam notoriis Confeſſario clam exponendis. Ad 7. merito laudantur a S. Ambroſio, qui propter occulta etiam crimina *ſponte* pœnitentiam publicam expetierunt, ac ſubierunt: eisque ſpem *veniæ*, hoc eſt, abſolutionis Canonicæ, & publicæ cum Eccleſia reconciliationis facit. Ad 8. S. Leo ſuſtulit quidem abuſum publice confitendi peccata occulta: quia hoc ſæpius ſine ſcandalo & læſione alienæ famæ fieri non poterat, ut contigit in muliere illa publice confitente peccatum cum Diacono commiſſum in templo. Nullo tamen verbo S. Leo prodit, fuiſſe morem occultis peccatis decernendi pœnitentiam publicam.

Ad locum, ex S. Auguſtino allatum, reſpondeo, S. Doctorem ibi diſputare contra eos, qui a more, quem ſequuntur hodierni hæretici, aſſerebant, non Sacerdotis in aures, ſed ſoli Deo in corde confeſſionem peccatorum eſſe faciendam. Unde non loquitur de Confeſſione publica, ſed privata Sacramentali. Ad quam non ſufficit dicere: *Apud Deum ago; novit Deus &c.* Unde Auguſtinus hanc ſubjungit interrogationem: *Ergo ſine cauſa dictum eſt, quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in cœlo? ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium Dei. Fruſtramus verba Chriſti.* Neque obſtare videtur, quod S. Doctor addat, agendam pœnitentiam, ut pro pœnitentibus *oret Eccleſia*, nam etiam per Confeſſarium, tanquam Eccleſiæ miniſtrum, ab Eccleſia conſtitutum orat Eccleſia; ſicut per eum in Miſſæ ſacrificio, aliisque precationibus orat.

Digitized by Google

§. IV.

Quo tempore in Eccleſia cœptus finitusque fuerit ritus pœnitentiæ publicæ?

40. Benignitas Sæculi I. Primo Eccleſiæ Sæculo, atque altero dimidio, benigna admodum fuit diſciplina pœnitentiæ, donec videlicet Montaniſtæ, nimium rigorem præſeferentes, facilitatem Eccleſiæ vehementius carperent.

Varia ſiquidem ſuperſunt primæ Eccleſiæ monumenta, quibus docemur, peccatores facile cum Eccleſia fuiſſe reconciliatos. Sic S. Paulus inceſtuoſum illum Corinthium, anathemate fulminatum, brevi reſtituit Eccleſiæ. S. Joannes Apoſtolus (quod ex Clemente Alexandrino refert Euſebius libr. 3. cap. 23.) juvenem illum, ſuum prius charum diſcipulum, deinde latronem, ac ducem latronum, quamprimum converſus fuerat, in gratiam & communionem Eccleſiæ recipit. Sic etiam in libro *Paſtoris*, apocrypho licet, magni tamen ab antiquis æſtimato, frequens occurrit pœnitentiæ mentio, nullum tamen ejusdem tempus definitur. Sicut neque in cæteris primæ ætatis monumentis.

41. Rigor poſt Montanum. Sed neque a Montani hæreſi usque ad Novatianam certum pœnitentiæ tempus canonibus præſcriptum fuerat. Ut tamen hæreticis illis eriperetur occaſio, Eccleſiam nimiæ indulgentiæ arguendi, ſeverior cœpit diſciplina, atque aliquod pœnitentiæ publicæ initium: colligere id licet ex hiſtoria de lapſis Sæculi III. ſub Decio præſertim tyranno: atque ex teſtimonio S. Cypriani, qui *Epiſt.* 32. *ad Antonianum*, conqueritur adverſus *lapſos*, qui libellis martyrum muniti, vel nulla, vel leviſſima pœnitentia acta, reconciliari poſtulabant, atque ad communionem Eccleſiæ admittebantur.

Unde eorum in cauſa duplex decretum eſt emiſſum: unum *proviſorium*, ut vocabant, quo nempe proviſum fuit, ut lapſis ejusmodi pax & communio concederetur; ſi urgeret mortis periculum &c. Alterum vero *peremptorium*, quo ſancitum fuit, ut (extra mortis periculum) lapſi diutius agerent pœnitentiam; quin tamen certum tempus definiretur.

42. Poſt Novatianum. Poſt Novatianam deinde, tertio ſæculo exortam hæreſin, ſeveriſſima cœpit Eccleſiæ diſciplina circa graviſſimos peccatores, in quatuor ſolennes gradus, *fletum* nempe, *auditionem*, *proſtrationem* & *conſiſtentiam* diſtributa: atque determinatum, pro ratione criminum, publice pœnitendi ſpatium. Horum enim graduum expreſſe meminerunt

Digitized by Google

nerunt S. Gregorius Thavmaturgus, S. Baſilius, S. Gregorius Nyſſenus, aliique Patres ac ſcriptores antiqui.

Probabilius igitur eſt, circa medium tertii Sæculi, quo tempore graſſari cœpit hæreſis Novatiana, cœpiſſe gradus illos ſolennes pœnitentiæ; quia illo tempore Gregorius Thavmaturgus (qui primus illorum meminit) vivebat. In Eccleſia autem Latina nulla eorum graduum mentio invenitur ante ſæculum ſextum, quanquam haud dubie aliquis pœnitentiæ publicæ uſus in eandem jam ante fuerit introductus: ut teſtatur Sozomenus *lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap.* 16.

Sicut autem in Oriente prius cœpit, ſic etiam, magnam ſaltem per partem, citius deſiit hic ritus, quam in Occidente. Rem enarrant Socrates *lib* 5. *cap* 19. & Sozomenus *lib.* 7. *cap* 16. & ita ſe habet.

43. Pœnitentiarius Conſtantinopoli.

Sæviente Decii perſecutione, *Eccleſiarum Epiſcopi*, ut refert Socrates, *Canoni adjunxerunt, ut in ſingulis Eccleſiis Presbyter quidam pœnitentiæ præeſſet, coram quo lapſi peccata ſua confiterentur.* Secretas igitur hic *Pœnitentiarius* audiebat Confeſſiones, ac ſecretas injungebat pœnitentias. Quando autem quis crimen aliquod Canonicum commiſerat (cui nempe Canones pœnitentiales Pœnitentiam publicam decreverant) Pœnitentiarius eum ſacramentaliter abſolutum ad Epiſcopi tribunal remiſit, ut ab eo pœnitentiam publicam acceptaret. *Presbyterum itaque* (verba ſunt Sozomeni) *vitæ integritate quam maxime ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem ac ſapientem, huic Officio præfecerunt. Eum accedentes, qui peccarunt, acta vitæ ſuæ confitebantur. Ille vero pro cujusque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, interminatus, abſolvebat, ut a ſe ipſis commiſſorum pænas exigerent* (en! datam abſolutionem ſacramentalem ante ſatisfactionem præſtitam.)

Accidit autem Conſtantinopoli ſub Nectario Epiſcopo, ut fœmina, quæ Pœnitentiario ſecreto confeſſa fuerat, publice confiteretur, ſe, dum in templo precationes, quas Pœnitentiarius impoſuerat, perſolveret, a Diacono vitiatam fuiſſe. Hæc res magno urbi fuit ſcandalo, nec leviter populum in Clerum commovebat. Quare Nectarius, licet Pœnitentiarius immunis omnino a culpa eſſet (neque enim juſſerat fœminam id flagitium propalare) cum munere Pœnitentiarii ſuſtulit pœnitentiam publicam de peccatis occultis, quam aliqui ſponte ſuſceperant: facta omnibus poteſtate, ut Sacerdoti, cui vellent, confiterentur, & ad communionem Evchariſticam accederent. Hocque exemplum reliquæ per

Orientem Eccleſiæ ſequebantur, quæ & ipſæ Pœnitentiarium illum cum pœnitentia publica de peccatis ſaltem occultis ſuſtulerunt.

44. Finis in Oriente. Igitur circa finem ſæculi quarti abrogatus eſt in Orientali Eccleſia uſus pœnitentiæ publicæ pro peccatis ſaltem occultis, quam nonnulli pœnitentes, ſive ex conſilio, ſive ex mandato illius Pœnitentiarii ſubibant. Dixi autem: *Pro peccatis ſaltem occultis.* Nam licet etiam de peccatis Canonicis omnino publicis ab eo tempore mitior fuerit pœnitentia publica, tamen eam adhuc aliquamdiu viguiſſe conſtat: donec ſexto dein ſæculo, ſub Patriarcha Joanne Jejunatore, eadem omnino extincta, ſecretæ duntaxat pœnæ injungerentur, & abſtinentia aliquanto tempore a communione Evchariſtica: quando graviſſimum aliquod ſcelus fuerat patratum.

45. In Occidente. In Occidente autem diutius tenuit pœnitentiæ rigor, ad octavum videlicet usque ſæculum. Tum vero antiquatus omnino fuit ille quorundam mos, de peccatis etiam occultis (quod ſponte fecerant) agendi pœnitentiam publicam. Imo ne quidem amplius propter peccata publica ſolennes illæ quatuor pœnitentiæ ſtationes erant ſubeundæ. Tenuit tamen ad ſæculum usque duodecimum aliqua in Occidente ſpecies pœnitentiæ publicæ, donec & illa abrogaretur; quando nempe uſus obtinere frequentius cœpit, ſacris Indulgentiis, eleemoſynis, jejuniis, precationibus, expeditionibus in terram ſanctam, ſpontaneisque corporis afflictationibus, pœnas canonicas redimendi.

§. V.

An relapſi rurſus fuerint admiſſi ad pœnitentiam?

46. Reſp. Certum eſt, eos, qui poſt expletam pœnitentiam publicam in peccata mortalia quidem, non tamen canonica, inciderunt, non fuiſſe ſubjectos pœnitentiæ Publicæ; ſed ſecreta tantum pœnitentia ſacramentali peccata expiaſſe: ut hodiedum contingit; quamvis gravior tunc imponeretur a Confeſſario ſatisfactio ſecreta, quam hodie fieri conſuevit.

47. Pœnitentia publica tantum ſemel. Si autem pœnitentia publica perfunctus in eadem vel graviora ſcelera fuerat relapſus, non amplius admittebatur ad pœnitentiam publicam, utpote quæ ſemel tantum peragebatur. Teſtem habemus S. Ambroſium, *lib. 2. de pœnit. cap.* 10. ſic loquentem: *reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in*

Chriſto

Digitized by Google

Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut unum baptiſma, ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Et S. Auguſtinus Epiſt. 153. ait, locum illius humillimæ pœnitentiæ ab Eccleſia ſemel tantum concedi.

Debebant autem tales relapſi, a ſacra communione Evchariſtica excluſi, toto vitæ tempore privatam agere pœnitentiam. In fine autem vitæ ſacra communio ipſis dabatur.

Exprimit hunc ritum Siricius Papa Epiſt. 1. ad Himerium Epiſcopum, cap. 5. a quo interrogatus, quomodo procedendum cum iis, qui poſt actam pœnitentiam publicam, in eadem ſcelera relaberentur, reſpondit: *De quibus* (relapſis) *quia jam ſuffragium non habent pœnitendi* (publice) *id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint: a Dominicæ autem menſæ communione ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur.* (en! privatam pœnitentiam, & publicam ſacræ communionis privationem) *quibus tamen viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubvenire.* (Ecce communionem Evchariſticam in fine vitæ relapſis præbendam.)

48. Ritus circa relapſos.

Negata communio uſque ad mortem.

Videtur tamen probabilius, talbius relapſis, vere contritis, Sacramentum pœnitentiæ non eſſe negatum, neque dilatam abſolutionem ſacramentalem uſque ad articulum mortis, ſed poſt longiorem vitæ emendationem rite confeſſis datam fuiſſe. Ratio eſt, quia non habentur (clara ſaltem) antiquitatis monumenta, quibus probetur tantus rigor, ut humiliter ſupplicantibus, vere dolentibus, omniaque ſincere promittentibus, & longiori jam tempore re ipſa emendatis, negatum fuerit Sacramentum pœnitentiæ, atque ſic rite confeſſis atque diſpoſitis abſolutio Sacramentalis.

49. Conceſſa pœnitentia ſacramentalis.

Imo videtur non obſcure colligi contraria praxis. Nam imprimis omnia, quæ ex Patribus & Conciliis afferuntur de concedenda ſemel tantum pœnitentia, intelligenda ſunt de pœnitentia publica, nullatenus autem de privata Sacramentali. Sic enim S. Ambroſius *loc. cit.* expreſſe ait, illam negatam eſſe pœnitentiam, *quæ publice agitur.* Ex altera vero parte veterum teſtimonia plus non evincunt, quam communionem Evchariſticam fuiſſe negatam, atque ad finem vitæ dilatam.

Sic enim Siricius Papa *loc cit.* relapſis privatam pœnitentiam indulget (quam Sacramentalem fuiſſe non incongrue dicimus) tan-

tumque communionem ſacram iis usque ad vitæ exitum differendam aſſerit; nulla omnino mentione facta de differenda eo usque pœnitentia & abſolutione ſacramentali. S. Auguſtinus vero *Epiſt.* 54. ad Macedonium ait, neminem ita deſipere, ut dicat, relapſis non prodeſſe bona opera. Supponit ergo, per pœnitentiam privatam deleta eſſe peccata, gratiamque Dei impetratam; alias enim nulla merita ſupernaturalia potuiſſent ponere. Additque S. Doctor, quamvis relapſis locus humillimæ pœnitentiæ in Eccleſia non concedatur, *Deum tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non oblivisci.* Quibus verbis negat iis pœnitentiam publicam, concedit autem privatam, propter quam, ſecreto peractam, Deus eis veniam tribuit. Idem S. Pater eadem Epiſtola ſcribit, licet altera pœnitentia (*publica*) relapſis negetur, rationabilem tamen eſſe eam conſuetudinem, qua Epiſcopi etiam pro illis apud Judices intercedebant, ne morti adjudicarentur. Si autem Eccleſia adeo illos abjeciſſet, ut ne quidem ad privatam pœnitentiam eos admitteret, cur Epiſcopus pro iis intercedebat, ne merito a Judice ſæculari plecterentur ſupplicio? Num animæ vitam negaret, corporis autem vitam etiam interceſſione ſua procuraret? melius utique atque optabilius illis fuiſſet, a peccatis abſolutos, & ſacra communione refectos ſtatim mori, quam iſtis privatos, in peccatis, ac Dei inimicitia diu vivere.

Hinc idem S. Auguſtinus l. c. ſubdit: *Deus etiam ſuper tales* (relapſos) *facit oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largiſſima munera vitæ & ſalutis.* Ecce! Deus poſt relapſum non minus tribuit largiſſima munera vitæ & ſalutis. Atqui ante relapſum tribuit illius munera vitæ ſpiritualis & ſalutis per Sacramentum pœnitentiæ. Ergo etiam poſtea. Ac propterea ſic proſequitur: *& quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ* (nempe publicæ) *non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliviſcitur* Quatenus nempe per Sacramentum pœnitentiæ peccata remittit, & eos in gratiam recipit.

Et certe ſi Deus omnem peccatorem, etiam relapſum, qui contritionem perfectam, charitate informatam, elicit, in gratiam recipit, cur dicamus, eum a Sacramento pœnitentiæ rejici, aut Dei miniſtros adeo immites eſſe, ut ei abſolutionem negent, quem Deus abſolvit, eumque rejiciant, quem Deus recipit? Unde non videtur veriſimile, S. Auguſtinum in iſtis locis de ſola pœnitentia, *quatenus eſt virtus,* locutum eſſe, ſed etiam, & principaliter, de eadem, *ut eſt Sacramentum.* Viſum nempe antiquitati, homines abſterrendos rigore pœnæ a vitiis, non tamen in deſperationem impellendos. Unde con-

Digitized by Google

conceſſa quidem, neceſſaria ad ſalutem ex Chriſti inſtitutione, Sacramentalis pœnitentia, qua amiſſam Dei gratiam repararent, impoſita tamen pro toto vitæ tempore pœnalis ſatisfactio privata, & usque ad mortem (quæ magna ſane homini Chriſtiano eſt pœna) negata communio Euchariſtica.

50. Natalis argumenta.

Alexander Natalis, qui *diſſert.* 10. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 3. aſſerit, non tantum ad publicam, ſed etiam privatam pœnitentiam præcluſum fuiſſe relapſis aditum, ſententiam ſuam probat ex Tertulliano, qui plures rationes affert negatæ illis pœnitentiæ. Verum (præterquam, quod etiam Tertullianus intelligi poſſit de negata pœnitentia publica) illius authoritas hac in re non magni eſt momenti: cum conſtet, eum in nimium rigorem prolapſum, & tandem Montani doctrinæ adhæſiſſe. Et plane, ſi bonæ ſunt illius rationes, quas Natalis dilaudat, ſequeretur, Eccleſiam poſterioribus ſæculis imprudenter egiſſe, quod relapſis aditum ad pœnitentiam concedat: cum illæ (ut *gravitas relapſus, timoris extinctio, Dei contemptus & ingratitudo, diaboli prælatio*) pro poſteriore etiam ætate pugnent, imo etiam pro mortis articulo.

51. Solvuntur.

S. Clemens Alexandrinus pariter intelligendus eſt de pœnitentia publica, relapſis negata, uti etiam S. Ambroſius; cum expreſſe dicat, ſe loqui de pœnitentia, *quæ publice agitur.* Quando autem addit: *nam quotidiani nos debet pœnitere delicti; ſed hæc delictorum leviorum eſt, illa graviorum*, in eo ponit diſcrimen, quod pœnitentia privata de delictis non Canonicis plene reconciliet, etiam Eccleſiæ, ac pro foro externo, non autem pœnitentia de peccatis Canonicis, quæ communionem non tribuit. Cæterum ſi relapſis conceſſa eſt pœnitentia privata de peccatis mortalibus non Canonicis, hoc ipſo etiam conceſſa eſt de Canonicis; cum unum peccatum mortale remitti non poſſit ſine altero.

At fruſtra fuiſſent minæ, inquit Natalis, quæ a SS. Patribus fuerunt intentatæ ſecundo peccantibus, ſi privata ipſis fuiſſet conceſſa pœnitentia. Imo feliciores fuiſſent, atque mitius excepti, quam primo peccantes.

Reſp. primo peccantes, peracta pœnitentia publica, plene reconciliabantur cum Eccleſia, atque ad communionem etiam Euchariſticam admittebantur. Relapſi autem perpetuo uſque ad finem vitæ ab illa arcebantur: quod homini vere ad Deum converſo eſt graviſſimum, præſertim cum eſſet ſpecies quædam excommunicationis perpetuæ. Unde durius cum illis actum recta æſtimatione cenſeri debet; neque ineptæ erant minæ, quibus pœnitentia publica perfuncti a relapſu abſterrebantur. Cæte-

Cæterum illud adhuc nota. Si, ut ait Natalis, relapſis illimitate omnis pœnitentiæ, tam privatæ quam publicæ, præcluſus fuit aditus, ſequitur plane, illos ne quidem pœnitentiam, prout eſt virtus, potuiſſe agere. Nam pœnitentia privata dividitur in eam, quæ eſt *virtus*, & in eam, quæ eſt Sacramentum. Si ergo ſimpliciter a pœnitentia privata fuerunt excluſi, (ut ait Natalis) ab utraque fuerunt excluſi. Quod utique eſt nimium.

52. Nimium probarent. Et hoc eſt, quod probarent Argumenta Natalis, ſi quid probarent. Nempe, ne quidem per pœnitentiam, ut eſt virtus contritionis perfectæ, potuiſſe relapſos obtinere veniam: imo quod ne quidem in articulo mortis admiſſi ſint ad Sacramentum pœnitentiæ & abſolutionem.

Nam ſi ſemel tantum pœnitere licuit; ſi relapſis nunquam amplius fuit conceſſa pœnitentia, propter gravitatem relapſus, timoris extinctionem, Dei contemptum, prælationem diaboli, nunquam amplius reſerata fuit pœnitentiæ janua: ut ex Tertulliano arguit. Si voluntarie peccantibus jam non amplius relinquitur hoſtia; ſi ſæpe pœnitere eſt rurſus meditatio peccatorum, ut ex Clemente Alexandrino aſſerit. Si ſicut unum baptiſma, ſic una tantum eſt pœnitentia; ſi merito reprehenduntur, qui pœnitentiam ſæpius agendam putant, ut S. Ambroſium loquentem inducit. Si, inquam, hæc ita univerſaliter non tantum de pœnitentia publica, ſed etiam privata intelligenda ſunt, ut vult Natalis, profecto neque per pœnitentiam, ut eſt virtus, obtinere amplius poterant veniam, neque in articulo mortis admiſſi ſunt ad pœnitentiam, ut eſt Sacramentum. Quid autem hoc aliud eſt, quam id docere, quod in Novatianis damnavit Eccleſia, & deſperationis laqueum collo injicere? num dicerent cum Caino: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear?*

De pœnitentia igitur publica, non iteranda, locuti ſunt iſti Patres. De privata autem ſenſerunt, quod S. Joannes Chriſoſtomus *homil.* 20. *in Epiſt. ad Hebr.* ſic enim ille, ut citatur a Magiſtro ſententiarum *libr.* 4. *diſt.* 14. in illa verba S. Pauli, *voluntarie peccantibus nobis non relinquitur pro peccatis hoſtia*: *ſciendum*, inquit, *quod hic quidam exurgunt, horum occaſione verborum pœnitentiam auferentes, quaſi per pœnitentiam non valeat peccator poſt lapſum reſurgere ſecundo, & tertio & deinceps. Verum etiam in hoc pœnitentiam non excludit* (S. Paulus) *nec propitiationem, quæ ſæpe fit per pœnitentiam, ſed ſecundum baptiſmum, & hoſtiam.* Adeoque reiteratio baptiſmi, & hoſtiæ, cruento modo in cruce oblatæ, negatur a S. Paulo, non autem reiteratio pœnitentiæ.

Idem

Digitized by Google

Idem ſenſus eſt ſecundum aliam lectionem ejusdem textus S. Chryſoſtomi, quæ ita habet: *hic non tollit* (S. Paulus) *pœnitentiam, nec eam, quæ per pœnitentiam fit, placationem: neque expellit, & dejicit per deſperationem eum, qui eſt lapſus (non enim eſt adeo inimicus noſtræ ſalutis) ſed ſecundum tantum lavacrum aufert. Non enim dixit: non eſt amplius pœnitentia, neque eſt amplius remiſſio; ſed: non eſt amplius hoſtia: hoc eſt: non eſt amplius crux ſecunda: hoc enim vocat hoſtiam.* 53. Mens Patrum.

Eodem modo S. Thomas *part.* 3. *q.* 84. *art.* 10. *ad* 1. reſpondet ad objectionem, petitam ex eodem Apoſtolo, qui ad Heb. 6. ait, impoſſibile eſſe, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt cœleſte donum, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, renovari rurſus ad pœnitentiam. En! S. Doctoris verba: *quia apud Judæos erant ſecundum legem quædam lavacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Judæorum, quod etiam per lavacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſit. Ad quod excludendum, Apoſtolus ſcribit Hebræis, quod impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, ſcilicet per baptiſmum, rurſus renovari ad pœnitentiam, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.*

S. Thomas loco citato ex inſtituto de hac re tractat; & licet quæſtionem juris, *utrum Sacramentum pœnitentiæ debeat iterari*, potiſſimum examinet, tamen ex ea quæſtio etiam facti de antiquitatis uſu deciſa colligitur.

Nam *cit. art.* 10. *in corp.* ait, circa pœnitentiam quosdam erraſſe, dicentes, *non poſſe per eam hominem ſecundo conſequi veniam peccatorum.* Novatianos hunc errorem adhuc ulterius extendiſſe, *ut dicerent, poſt primam pœnitentiam, quæ agitur in baptiſmo, peccantem non poſſe per pœnitentiam iterato reſtitui.* Ecce! errorem geminum notat, alterum Novatianorum, qui abſolute negabant, peccata poſt baptiſmum commiſſa per pœnitentiam poſſe dimitti: alterum eorum, qui dicebant, tantum ſemel per pœnitentiam obtineri peccatorum veniam.

Hos etiam poſteriores hæreticis annumerat Doctor Angelicus: nam proxime hæc ſubdit: *alii vero fuerunt hæretici (ut Auguſtinus dicit in libr. de pœnitentia) qui poſt baptiſmum dicebant quidem utilem eſſe pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum.* Quis autem dicat, eam in veteri Eccleſia fuiſſe conſuetudinem, quam S. Doctor hæreticam hic dicit?

Refutat deinde argumentum geminum, quo error ille nitebatur. Alterum illorum (quo etiam Natalis utitur) qui errabant circa

Digitized by Google

æſtimationem gravitatis peccati. *Putabant enim* (verba ſunt S. Thomæ) *adeo grave eſſe peccatum , quod aliquis committit poſt impetratam veniam peccatorum , quod non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant &c.* Pergitque commendare infinitam Dei miſericordiam, quæ *peccantibus per pœnitentiam veniam præbet absque ullo termino* : citatque illud Paral. ult. *immenſa & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ ſuper malitiam hominum.* Promiſit videlicet Deus O. M. cujus miſerationes ſunt ſuper omnia opera ejus , per Prophetas ſuos, in quacunque hora peccator pœnitentiam egerit , ſe omnium iniquitatum ejus non recordaturum.

Reſpondet Natalis , S. Thomam ſpectaſſe diſciplinam ſuo tempore vigentem. Sed hoc falſum eſſe patet ex eo , tum quod prorſus univerſaliter loquatur ; tum quod errorem Novatianorum, aliosque antiquiſſimos referat , & refutet ; tum etiam, quod objectiones ex S. Paulo, S. Ambroſio, & S. Gregorio, petitas ſolvat. Denique, citans S. Auguſtinum , inter hæreticos collocat eos, qui dixerant , pœnitentiam non poſſe pluries agi. Quo ſane docet, nunquam in Eccleſia fuiſſe eam doctrinam.

Rurſus *in* 4. *ſentent. diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 5. *quæſtiunc.* 2. poſtquam S. Thomas tres rationes attulit, cur pœnitentia ſolennis, ſeu publica , non debeat iterari , mox ſubjungit : *ſi tamen poſtmodum peccaverit* (nempe poſt pœnitentiam publicam actam) *non clauditur ei locus pœnitentiæ : ſed pœnitentia ſolennis ei iterum injungenda non eſt.* Ubi plane non de diſciplina ſui temporis eſt locutus S. Doctor (ut vult Natalis) cum tempore S. Thomæ non amplius fuerit in uſu pœnitentia publica.

Quam fideliter autem hic Thomiſta cæteroquin etiam S. Thomam ſequatur, ex eo quoque apparet, quod S. Doctor *part.* 2. *quæſt.* 84. *art.* 10. *ad* 2. expreſſe doceat, S. Ambroſium loqui de pœnitentia ſolenni, quando dicit, reprehendi eos, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant. At Diſcipulus Magiſtrum reformat, dicitque S. Ambroſium non loqui de pœnitentia publica, ſed privata.

ARTICULUS V.

Reſolvuntur quæſtiones aliquot criticæ circa controverſiam de Baptiſmo hæreticorum.

54 Quæritur 1. *An S. Cyprianus cum ſuis Africanis , & Firmilianus cum ſuis Aſiaticis Coepiſcopis , a Stephano Papa fuerint communione privati ?*

Nata-

Digitized by Google

Natalis Alexander *Diſſert.* 12. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 1. cum Ludovico Du Meſnil, aliiſque nonnullis, cenſet, Stephanum eis excommunicationem tantum fuiſſe comminatum.

Quia S. Auguſtinus *lib. 5. de bapt. contra Donat. cap.* 25. ait, eos in unitate & vinculo pacis permanſiſſe, vincente pace Chriſti in cor- 55. Sententia negativa.
dibus eorum, ut nullum inter eos ſchiſmatis malum oriretur. Et quamvis S. Cyprianus in ſuis ad diverſos Epiſcopos Epiſtolis vehementius in S. Stephanum Papam fuerit invectus, ſemper tamen, etiam in trino ſuo Concilio, Carthagine habito, eſt conteſtatus, ſe propter illam diſſenſionem pacem & unitatem cum Stephano nolle abrumpere.

Baronius vero ad annum 258. ſcribit, *Firmilianum* cum Epiſco- 56. Affirmativa.
pis, qui in *Synodo Iconienſi* ſtatuerant, baptiſmum, ab hæreticis collatum, eſſe invalidum, a Stephano Papa fuiſſe excommunicatos. Conſtantinus autem *Roncaglia* in ſuis animadverſionibus ad Natalis hac de re diſſertationem contendit, etiam S. Cyprianum fuiſſe excommunicatum.

Idque probat ex Epiſtola Firmiliani ad S. Cyprianum, in qua acriter conqueritur de Stephano, quod pacem & unitatem in Aſia & Africa ruperit, quod Legatos *Iconienſis Concilii* neque ad alloquium venire ſit paſſus, ſed prohibuerit eos vel domo recipi. *Dionyſius* etiam Alexandrinus (ut eſt apud Euſebium *lib.* 7. *cap.* 4.) ſcripſit ad Xiſtum, Stephani ſucceſſorem, quod Stephanus cum illis noluerit communicare.

At melius dici videtur, eos non quidem fuiſſe anathemate 57. Eligitur media.
percuſſos, ſeu excommunicatos excommunicatione ſtricte dicta; ſicque ab Eccleſia Catholica abſciſſos; fuiſſe tamen communione cum Stephano privatos, ſicque excommunicatos excommunicatione minus proprie tali: quatenus nempe a Stephano Papa, qui eorum errori, & pertinaciæ in eodem defendendo, indignabatur, nullas amplius pacificas Epiſtolas acceperunt, neque eorum Legati in conſpectum, aut in domum admiſſi fuerant: ut ipſos hac ratione ad debitam obedientiam flecteret. Aliud enim erat apud veteres, ut advertit P. Du Meſnil, aliquem excommunicare; & aliud, eundem communione privare, omittendo tantum amicitiæ & fraternitatis familiaria officia. Etiam pater quandoque filium conſpectu & menſa ſua prohibet, quin propterea eundem omnino abdicet, aut a familia ſua abſcindat.

Ratio autem in hac controverſia ita diſtinguendi eſt, quia ſic optime combinantur teſtimonia, quæ pro utraque ſententia oppo-

ſita afferuntur. Sic enim explicatur, quod teſtatur S. Auguſtinus, eos nempe manſiſſe pacis vinculo colligatos, quin ſchiſma aliquod oriretur: quia nunquam per expreſſam excommunicationis ſententiam a corpore Eccleſiæ Cyprianus & Firmilianus fuerant abſciſſi, ſimulque ſolvitur ratio oppoſitæ ſententiæ. Nam Firmilianus, dum ſcripſit, a Stephano ruptam eſſe pacem & unitatem, aliud non intellexit, quam Stephanum excommunicationem eſſe minitatum, & neque Epiſtolas neque Legatos voluiſſe ab eis amplius admittere, ſicque eós communione ſua privaſſe: non autem quod anathema & excommunicationis proprie dictæ fulmen in eos actu intorſerit.

58. Quæritur ſecundo, *an Aſiatici Africanique Epiſcopi exiſtimarint, controverſiam de rebaptizandis hæreticis ad fidem pertinere?* Videri poſſet, viſum ipſis fuiſſe, quæſtionem eſſe dogmaticam. Quia Cyprianus *Epiſt.* 74. *ad Pompeium* ſententiam Stephani vocat errorem, quem pro cauſa hæreticorum propugnet contra Eccleſiam Dei; additque, eum anteponere humanam traditionem Divinæ diſpoſitioni: & in *Epiſt. ad Jubajanum* innuit, ſententiam de rebaptizandis hæreticis eſſe a Spiritu S. revelatam, cui Stephanus pertinaciter obſiſtat.

59. Negativa. Verum Cyprianus ſententiam Stephani errorem vocat, tantum contra diſciplinam, non autem contra fidem: Divinam vero diſpoſitionem & revelationem ſumpſit in ſenſu latiore: prout ſcilicet ſententia ſua (ut errabat) eſſet nixa ratiocinio, quo putabat colligi, eam veritati, ac Divinæ diſpoſitioni magis conſentaneam. Hinc crebrius repetebat, Stephanum pugnare conſuetudine & traditione, ſe autem veritate: quam ſe aſſecutum nimis fidenter & pertinaciter tuebatur. Indigniſſimum nempe ipſi viſum eſt, quod hæretici, qui ſunt extra Eccleſiam, Eccleſiæ membrum poſſint efficere, & dare Spiritum S. quem non habent. Hinc tot illius verboſæ exclamationes in S. Stephanum Papam.

Sententiam tamen ſuam nunquam credidit eſſe de fide, aut oppoſitam hæreticam. Quod vel ex eo manifeſte patet, quod ad Stephanum Papam ſcripſerit, ſe ſalvo pacis & concordiæ vinculo nemini legem dare: *Cum habeat in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum unusquisque Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus.* Hinc etiam illa toties in Conciliis & in Epiſtolis facta ab eo proteſtatio, ſe propter iſtam diſſenſionem neminem, ſi diverſum ſenſerit, a jure communionis amovere, ſed ſervaturum unionis vinculum integrum. Atqui ſi crediſſet, ſententiam ſuam

eſſe

Digitized by Google

eſſe de fide, non retinuiſſet unionem cum illis, qui tuebantur oppoſitam. Neque enim in iis, quæ pertinent ad fidem, eſt liberum Epiſcopo adminiſtrare Eccleſiam pro ſuo arbitrio, ſed neceſſe habet eam regere ſecundum fidem Catholicam. Igitur S. Cyprianus quæſtionem illam meram diſciplinam ſpectare exiſtimabat, non autem fidem. Idem dicendum de Epiſcopis Africanis, qui Cypriano adhærebant, & Epiſcopis Aſiaticis, qui Firmilianum ſequebantur. Imo ante Eccleſiæ definitionem, quæſtio illa etiam ab aliis non habebatur pro dogmatica: quia nondum ſufficienter conſtabat de revelatione. Poſtquam vero Eccleſia, præſertim in Concilio plenario Nicæno, ſententiam Stephani Papæ circa Baptiſmum definivit (ſicut ſententiam Victoris Papæ circa tempus Paſchatis) hæreticum jam eſſet dicere, ab hæreſi converſos eſſe rebaptizandos, ſi jam ante cum debita materia, forma, & intentione, fuiſſent baptizati; quia nunc de Divina traditione & revelatione ſufficienter conſtat.

Quæritur tertio, *an Cyprianus & Firmilianus errorem ſuum depoſuerint?* Cardinalis Baronius ad annum 258. cenſet, eos reſipuiſſe 60.
atque errorem depoſuiſſe. Quo ad reſipiſcentiam Cypriani & Afrorum teſtem habet S. Hieronymum, qui in Dialogo contra Luciferianos aſſerit, Africanos Epiſcopos errorem de rebaptizandis hæreticis depoſuiſſe: *Denique illi ipſi*, inquit, *Epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo* (Cypriano) *ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem revoluti novum emiſere decretum.* 61. *Affirmat Hieronymus.*

Pro converſione Firmiliani ejuſque aſſeclarum argumentum affertur ex S. Dionyſio Alexandrino, qui ad Stephanum Papam ſcripſit, omnes Orientales Eccleſias, eorumque Præſides (quos inter etiam nominat Firmilianum) nonnulla diſſenſione diſtractas, ad concordiam eſſe reductas. Et S. Auguſtinus *lib. 3. contra Creſcon.* ait, quinquaginta Epiſcopis Orientalibus id eſſe viſum (circa Baptiſmum) quod ſeptuaginta Afris, contra tot millia Epiſcoporum, quibus hic error in toto mundo diſplicuit. Et addit: *Cur non potius etiam ipſos paucos Orientales ſuum judicium correxiſſe dicamus?* Neque ſufficit dicere cum Natale, Orientales reſcidiſſe quidem ſuum judicium, ſed non eos ipſos, qui tulerant, id eſt, Firmilianum & ejus Coepiſcopos. Nam S. Auguſtinus loquitur de 50. Orientalibus, qui Firmiliano, & 70. Afris Epiſcopis, qui tempore Stephani Cypriano adhæſerant. *Inclinat Auguſtinus.*

Denique Baronius ex eo etiam argumentum adducit, quod poſt eam controverſiam Firmilianus Catholicos inter Epiſcopos

Digitized by Google

in Concilio Antiocheno damnationi Pauli Samoſateni ſubſcripſerit, & in fama ſanctitatis Sardis deceſſerit, atque a Græca Eccleſia pro ſancto colatur. Quæ argumento ſunt, eum ab errore receſſiſſe.

62. Negat Natalis. Contra vero Natalis loc. cit. conatur evincere, Firmilianum, aliosque Orientales Epiſcopos, errorem ſuum de Baptiſmo non depoſuiſſe, tempore ſaltem Dionyſii Alexandrini: (qui non tantum Stephano, ſed etiam Xiſto & Dionyſio Romanis Pontificibus ſuperſtes fuit) quia hic ſanctus in Epiſt. ad Xiſtum ſucceſſorem Stephani, ſententiam Cypriani & Firmiliani aperte approbat propter authoritatem maximorum Conciliorum, Iconienſis nempe & Synadenſis. Quod argumento eſt, Orientales, qui iſtis Conciliis interfuerant, errorem ſuum tunc necdum revocaſſe. Alias Dionyſius non tenuiſſet adhuc eorum errorem.

Ex Dionyſio Alexandrino. Verum, S. Dionyſium rebaptizantium errori adhæſiſſe, non adeo aperte conſtat ex Euſebii *lib.* 7. *cap.* 5. (vel potius 4.) quem locum citat Natalis: cum ibi Dionyſius præciſe narret, in hac cauſa maxima concilia eſſe celebrata, ſeque pro Afris & Aſianis apud Stephanum per Epiſtolam eſſe deprecatum.

Imo Roncaglia, in animadverſione ad hunc Natalis locum, pluribus argumentis conatur probare, Dionyſium Alexandrinum nunquam rebaptizantium errorem approbaſſe. Quia fuit vir ſanctus (*at etiam Cyprianus vir ſanctus fuit*) quia Baſilius pro Dionyſio fert teſtimonium in Epiſtola canonica ad Amphilochium (*at Baſilius loco citato nihil de hoc habet*) quia deprecatus eſt Stephanum pro Afris & Aſiaticis, ergo non fuit in eadem cum eis cauſa. (*at potuit eſſe latentius, & primum poſt martyrium Stephani, quod brevi ſubſecutum eſt, animum ſuum prodere.*)

Certe ipſe Baronius ad ann. 258. aperte dicit, eandem ſententiam, quam Cyprianus in Africa, Firmilianus in Cappadocia propugnabant, Dionyſium in Ægypto acerrimo ſtudio defendere conatum eſſe. Citatque Baronius in hanc rem S. Hieronymum, qui lib. de Scriptorib. Eccleſ. in Dionyſio ait: *hic in Cypriani & Africanæ Synodi dogma conſentiens, de hæreticis rebaptizandis ad diverſos plurimas miſit Epiſtolas.*

Sed quidquid ſit de ſententia Dionyſii in hac cauſa; ex ejus ſcriptis non eruitur, Firmilianum & Cyprianum errori ſuo fuiſſe immortuos. Imo non ſequitur, quod vivente adhuc Dionyſio errorem ſuum non retractarint. Præſertim cum Dionyſius ad plurium Pontificum vitam ætatem ſuam extraxerit. Quo tempore tam ipſe (ſi etiam erravit) quam alii reſipere potuerunt.

Quare

Digitized by Google

63. Dubitat Auguſtinus.

Quare incerta manet hæc res: ut dudum faſſus eſt S. Auguſtinus, qui *libr. 2. de Bapt. contra Donat. cap.* 4. ait, Cyprianum fortaſſis revocaſſe errorem, ſed hoc nos neſcire. Et Epiſt. 48. ad Vincentium Donatiſtam de eodem S. Cypriano ſcribit: *correxiſſe iſtam ſententiam non invenitur, non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit; & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimium delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.*

Licet igitur S. Hieronymus loco citato exiſtimet, errorem illum a Cypriano fuiſſe depoſitum, pieque id credi poſſit, tamen cum S. Auguſtinus nullum de hac re monumentum noverit, incertamque relinquat, fortaſſis in quæſtione facti Africani magis adhærendum eſt Afro, quam Dalmatæ: dicendumque, quamvis probabile ſit, eam revocationem eſſe factam, rem tamen incertam manere; præſertim cum Auguſtinus controverſiam de non iterando baptiſmo ex profeſſo contra Donatiſtas tractarit: &, ſi ſolidum quid inveniſſet pro retractatione Cypriani, non omiſiſſet illud expromere contra Donatiſtas rebaptizantes, qui vel maxime aggerebant authoritatem S. Cypriani, quem ſententiæ ſuæ Magiſtrum jactitabant. At aliud erat, necdum eliquata, ut S. Auguſtinus ait, veritate & re necdum ab Eccleſia definita errare, quod Cypriano & Firmiliano contigit: aliud, poſtquam plenarii Concilii, ut loquitur idem Auguſtinus, habemus Oraculum. Sed

64. Quæritur quarto, *quodnam fuerit illud plenarium Concilium, quod appellat S. Auguſtinus, & in quo controverſiam iſtam definitam dicit? an Arelatenſe I. an vero Nicænum I.?*

Quidam putant fuiſſe illud Concilium *Arelatenſe* primum: hoc etenim anno 314. celebratum can. 8. ſtatuit: *ut, ſi ad Eccleſiam aliquis ab hæreſi venerit, interrogent eum Symbolum, & ſi perviderint, eum in Patre & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum ſanctum.* Quod ipſiſſimum ante S. Stephanus Papa reſcripſerat.

Alii vero exiſtimant, *plenarium* illud *totius orbis Concilium*, fuiſſe ab Auguſtino intellectum *Nicænum*, quod can. 8. ſtatuit, ut Cathari ſive Novatiani, ad Eccleſiam redeuntes, manuum impoſitione reconciliati, maneant in Clero, ſi in ſecta ſua ſint ordinati clerici. Ut autem rurſus baptizarentur, nullatenus eſt decretum: quia hæretici illi debitam materiam & formam adhibebant. Canone vero 19. ſancitum eſt, ut Paulianiſtæ, ſeu ſectatores Pauli Samoſateni iterum baptizentur: quia non ſervabant formam legitimam.

Ex quibus bene infertur, ex mente Concilii Nicæni, baptiſmum

omni-

omnium hæreticorum, qui determinatam a Chriſto materiam & formam cum debita intentione adhibent, eſſe validum: cum eadem pugnet ratio. Conſequenter tales non eſſe rebaptizandos.

Atque hinc S. Hieronymus in Dialogo adverſus Luciferianos ait: *Synodus quoque Nicæna omnes hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni Diſcipulis.* Et S. Athanaſius ad Conſtantium Imperatorem ſcripſit, per Concilium Nicænum omnes hæreſes eſſe confoſſas. Quod dici non potuiſſet, ſi in ea Synodo non fuiſſet damnata etiam hæreſis Donatiſtarum rebaptizantium, quæ tunc per Africam graſſabatur. Cum igitur ex utroque illo Concilio, Arelatenſi nempe & Nicæno, habeatur, hæreticos non eſſe rebaptizandos, acriter diſceptant erudIti, quodnam ex illis ſub nomine *plenarii Concilii* fuerit intellectum a S. Auguſtino.

Nam alterutrum ex illis fuiſſe intellectum, vix eſt dubium: ait enim S. Auguſtinus, celebratum illud fuiſſe *poſt Cypriani paſſionem* (quæ contigit anno 258.) *& antequam ipſe natus eſſet.* (Natus autem eſt Auguſtinus anno 355.) atqui intra obitum Cypriani & nativitatem Auguſtini tantum illa duo Concilia ſunt celebrata, quæ de baptiſmo tractarunt.

65. Nicænum. Cenſeo autem, probabilius ab Auguſtino intellectum eſſe Nicænum. Nam licet Arelatenſe clarius quam Nicænum exprimat, hæreticos redeuntes non eſſe baptizandos; tamen, quæ Auguſtinus de illo dicit, videntur minus convenire Arelatenſi: nam in libris ſuis de baptiſmo, contra Donatiſtas ſcriptis ſæpius repetit, controverſiam de baptiſmo, ab hæreticis collato, finitam fuiſſe a *plenario totius orbis Concilio, ab univerſæ Eccleſiæ Concilio, a ſancto Concilio cunctarum gentium, a Concilio Catholico orbis terrarum.* Per quæ ſane verba S. Doctor intelligit Concilium *Oecumenicum & univerſale totius Eccleſiæ.* Atqui intra obitum S. Cypriani & nativitatem S. Auguſtini nullum eſt celebratum Concilium Oecumenicum, quam Nicænum.

Licet enim Concilium Arelatenſe I. (in cauſa Cæciliani congregatum) fuerit admodum numeroſum; ex ſolis tamen Occidentalibus Epiſcopis erat conflatum, quod Auguſtinus non poterat appellare *plenarium totius orbis Concilium*: imo *Judicium Epiſcopale* tantum appellavit.

Neque obſtat, quod S. Auguſtinus etiam Nationalia quandoque Concilia appellet *plenaria*; nam appellat plenaria alicujus gentis ſeu Nationis, puta, Africæ, Italiæ, Galliæ &c. non autem plenaria totius orbis; ſicut iſtud, de quo loquimur, appellavit.

Neque

Digitized by Google

Neque etiam obſtat, quod aliqui adhuc SS. Patres, ut Cyrillus Hieroſolymitanus, Athanaſius &c. poſt Nicænam Synodum videantur dixiſſe baptiſmum hæreticorum eſſe invalidum. Nam hoc dixerunt, vel de baptiſmo, qui non cum debita materia & forma eſt adminiſtratus, uti apud plures hæreticos, præſertim Orientales contigit; vel id tantum voluerunt, invalidum eſſe quoad effectum gratiæ in adultis baptizatis; non vero quoad Sacramentum & characterem.

Vel certe illa ætate necdum ſat noti omnibus fuerunt omnes Nicæni Canones. Prout non ſat noti erant Carthaginenſi Concilio; dum eosdem Conſtantinopoli & Alexandria accerſere neceſſe fuit, quando cauſa Appellationis cum Zoſimo Papa agitabatur.

CAPUT IV.

De Conciliis

SÆCULI IV.

Præſertim contra Donatiſtas & Arianos.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis Contra Donatiſtas.

1. *Origo Donatiſtarum ex Cæciliani electione.*
2. *Quem accuſant & condemnant tanquam* Traditorem in Carthaginenſi Conciliabulo, *incentore Donato, eliguntque Majorinum Pſeudo-Epiſcopum.*
3. *Donatus damnatus in* Romano Concilio, *Cæcilianus abſolutus.*
4. *At illi, cauſam non ſatis examinatam queſti, ad Imperatorem appellant. Sed rurſus condemnantur* in Concilio Arelatenſi I. *abſoluto Cæciliano.*
5. *Cumque pervicaces iterum ad Imperatorem provocarent, tum Romæ, tum Mediolani iterum condemnantur.*
6. *Quia Cæcilianum falſo* Traditionis *accuſabant, cujus ipſi vere erant rei.*
7. *Duo deinceps per multos annos Carthagi-*

Digitized by Google

thaginenſes Epiſcopi, Catholicus & Donatiſtæ.

8. Concilium Carthaginenſe I. *contra Donatiſtas, & pro diſciplina.*

9. *Immanis ac ſacrilegus Donatiſtarum furor, (Calviniſtarum typus) eorum in ſectas diviſio.*

10. Concilia Catholica, *& celebris* Collatio Carthaginenſis.

11. *Donatiſtæ totam Eccleſiam defectionis accuſabant, ſeque ſolos puros dicebant.*

12. *Typus hodiernorum ſectariorum.*

13. *Miſera facies Africanæ Eccleſiæ.*

ARTICULUS II.

Obſervatio in Concilia, celebrata in cauſa Donatiſtarum.

14. *Donatiſtarum Conciliabula.*

15. *Eorum contradictio in cauſa adverſus Cæcilianum.*

QUÆSTIO I.

An Conſtantinus in cauſa Cæciliani partes judicis aſſumpſerit, & an jure ?

16. *Affirmat Natalis.*

17. 18. 19. *Ejus Argumenta.*

20. 21. *Reſponſiones Roncagliæ ad Natalis Argumenta.*

22. *Cauſæ Eccleſiaſticæ non pertinent ad forum ſæculare.*

23. *Probatur ex Conciliis, ex Imperatoribus.*

24. *Ex iis, quæ Conſtantinus in cauſa Cæciliani egit, nullum infertur præjudicium immunitati Eccleſiaſticæ.*

QUÆSTIO II.

An ex cauſa Cæciliani probetur jus appellandi a Pontificis ſententia ad Concilium ?

25. *Argumentum Boſſueti ex S. Auguſtino depromptum expenditur, & ſolvitur.*

26. *Obſervatio : non obeſſe infallibilitati Papæ, ſi cauſa, ab eo indicata, iterum judicetur a Conciliis.*

27. *Quis fuerit auctor Donatiſtarum hæreſis ?*

28. *Oppugnatores Donatiſtarum.*

ARTICULUS III.

De ortu Arianæ Hæreſis ſub Conſtantino M.

29. *Origo Arianiſmi.*

30. *Arius damnatus a Concilio* Alexandrino I.

31. *Prin-*

Digitized by Google

31. *Principes Arianorum.*
32. *Damnati ab* Alexandrino II. *&* Nicæno.
33. *Euſebii Nicomedienſis effigies, & machinationes.*
34. *Tyrenſis Conciliabuli impoſturæ.*
35. *Athanaſius relegatus in exilium a Conſtantino.*
36. *Arii turpis interitus. Mors Conſtantini.*

ARTICULUS IV.

Obſervatio in Concilia, tempore Conſtantini M. habita in cauſa Arianorum.

37. *An Oſius autoritate Imperatoris, an vero ſummi Pontificis præſederit Conciliis.*
38. *An omnes Ariani Concilio Nicæno ſubſcripſerint?*
39. *An Arius receptus fuerit a Nicæno.*
40. *Criſis de Euſebio Cæſareenſi.*
41. *Subſcripſit quidem, ſed manſit Arianus.*
42. *Error de ejus ſanctitate, antiquis Martyrologiis inſertus.*
43. *An Tyria & Palæſtina Synodus legitimam ſententiam tulerit in Athanaſium.*

ARTICULUS V.

Progreſſus Arianæ hæreſis ſub Conſtantio & Concilia ſub eo habita.

44. *Diviſio Imperii inter tres filios.*
45. *Conſtantius Arianus ejecit Epiſcopos Catbolicos.*
46. *Athanaſius abſolutus a Concilio Romano.*
47. *Antiocheni Conciliabuli impietas. Intruſus per vim in ſedem Alexandrinam Gregorius Cappadox.*
48. *Ariani ex Concilio Sardicenſi ſecedentes Philippopolim ſemi-Arianiſmum procudunt.*
49. *Sirmienſe I. Conciliabulum Arianorum. Mediolanenſe Concilium Catbolicorum.*
50. *Obitus Conſtantis Imperatoris.*
51. *Arianorum furor. Conciliabulum Mediolanenſe. Epiſcoporum exilium.*
52. *Liberius Papa depoſitus, ac relegatus.*
53. *Laniena Alexandrina & Conſtantinopolitana.*
54. *Saturnini in Gallia rabies. Biterrenſe Conciliabulum. Hilarii exilium.*
55. *Sirmienſe II. Conciliabulum. Liberii infirmitas. Lapſus Oſii.*
56. *Variæ Arianorum ſectæ.*
57. *Hæreſis Aëtii.*
58. *Ancyranum Conciliabulum Semi-*

mi - Arianorum. Cui accedit Conſtantius.

59. *Voluitque, ut omnes huic ſubſcribant; indicto in Oriente Seleucienſi Conciliabulo Arianorum: in Occidente Concilio Catholicorum.*

60. *Ariminenſes Patres tandem formulæ Sirmienſi ſubſcripſerunt; reclamante Liberio Papa.*

61. *Conciliabulum Antiochenum deponit Meletium.*

62. *Interitus Conſtantii tyranni.*

63. *Julianus, licet apoſtata, exules Epiſcopos liberat.*

64. *Concilium Alexandrinum de recipiendis lapſis in hæreſin.*

65. *Declarata vox hypoſtaſis.*

66. *Damnati in eadem ſynodo Sabelliani, Eunomiani, Apollinariſtæ.*

67. *Euſebius Vercellenſis, & Hilarius Pictavienſis. Hic celebrat Concilium Pariſienſe: in quo damnantur Ariani.*

ARTICULUS VI.

Obſervatio in Concilium Antiochenum I.

68. *Variæ Arianorum in Catholicos Epiſcopos machinationes & Conciliabula.*

69. *An Antiochenum Concilium, in quo in locum S. Athanaſii ſuffectus Gregorius Cappadox, fuerit legitimum? an Canonica illa electio?*

70. *Canones hujus ſynodi de diſciplina.*

71. *An recepti in Eccleſia?*

ARTICULUS VII.

Obſervatio in Concilium Ariminenſe.

72. *Synopſis Conciliabulorum Arianorum.*

73. *An Ariminenſes lapſi ſint in hæreſin?*

74. *Licet eſſent lapſi, non tamen erraſſet tota Eccleſia.*

75. *Sed nec ipſi lapſi ſunt in hæreſin.*

76. *Quia decepti verbis ambiguis Arianorum.*

77. *An verum, tunc totum orbem ſe Arianum eſſe miratum?*

78. *Hieronymus & Ambroſius explicantur.*

ARTICULUS VIII.

Converſio rerum ſub Joviniano.

79. *Juliani, Athanaſium perſequentis interitus. Joviani pietas.*

80. *Concil. Alexandrinum conficit ſynopſin fidei, & Joviano offert.*

81. *In Antiocheno Concilio Ariani Epiſcopi ad Eccleſiam redeunt.*

82. *Præmaturus obitus Joviani.*

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS IX.

Furor Arianæ hæreſis ſub Valente.

83. *Semi-Ariani in Concil. Lampſaceno damnant Arianos.*

84. *Eudoxius pervertit Valentem.*

85. *Singedunenſe Conciliabulum Arianorum.*

86. *Auxentii Mediolanenſis fraudes.*

87. *Romanum Concil. ſub Damaſo damnat Conciliabulum Ariminenſe cum Auxentio, Urſacio, & Valente, Epiſcopis Arianis.*

88. *Dira perſecutio Valentis Imp. Ariani.*

89. *Athanaſii obitus, & elogium.*

90. *Martyres Nicomedienſes cum navi exuſti.*

91. *Eudoxius Ulphilam, & per eum Gothos Ariana impietate inficit.*

92. *Interitus Valentis Imp.*

ARTICULUS X.

Ariana hæreſis extincta in Oriente.

93. *Valentinianus II. a S. Ambroſio converſus.*

94. *Gratianus reſtituit Epiſcopos, a Valente ejectos.*

95. *Theodoſius M. Religionem reſtaurat.*

96. *Antiochenum ſchiſma.*

97. *Concilium Aquilejenſe contra Palladium & Secundinum.*

98. *Concilium Romanum contra Arianos.*

ARTICULUS XI.

Obſervatio in ſchiſma Antiochenum.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

99. *Euſtathius, Epiſcopus Sanctiſſimus, ab Arianis depoſitus: intruſo Eudoxio. Cui, ad Sedem Conſtantinopolitanam promoto ab Arianis ſuffectus Meletius. Qui dein publice Nicænam fidem profitetur.*

100. *Lucifer Calaritanus, Legatus Apoſtolicus, Meletio repudiato, Paulinum inaugurat. Unde ſchiſma.*

101. *Indignante Euſebio Vercellenſi, altero Legato Apoſtolico adverſus acta Luciferi.*

102. *Contra pactum initum mortuo Meletio ſubrogatur Flavianus: Paulino vero Evagrius, cujus cauſæ favet Damaſus Papa.*

§. II.

Utrum Meletius, an vero Paulinus fuerit legitimus Antiochiæ Epiſcopus?

103. *Uterque fuit vir ſanctus.*

104. *Argumenta contra Meletium.*

105. *Opinio Nataiis pro Meletio; quod nunquam fuerit Arianus, & ſufficiat unio* mediata *cum Eccleſia Romana.*

106. *Sub criſin vocatur.*

107. *Meletius tandem agnitus a Papa.*

108. *A quo tempore uterque fuit verus Epiſcopus Antiochiæ.*

ARTICULUS XII.

Obſervatio circa ſchiſma Luciferianum.

109. *Synopſis Hiſtorica.*

110. *An Lucifer Calaritanus fuerit hæreticus, an vero tantum ſchiſmaticus, quid Luciferiani?*

ARTICULUS XIII.

Arianiſmus per Gothos, Vandalos &c. reducitur in Occidentem.

111. *Diſcerptum ſub Honorio Occidentale Imperium a peregrinis gentibus: Miniſtrorum inſuper ambitione & perfidia in ruinam impulſum.*

112. *Stiliconis malis artibus in Italiam exciti Gothi: a Bonifacio Ætii fraudibus impulſo, in Africam Wandali, utrique Ariani.*

113. *Irruptione Hunnorum, duce Atila.*

114. *Herulorum ſub Odoacro Ariano, Roma capta. Theodoricus Gothorum Rex novum fundat in Italia Regnum Arianum.*

115. *Conciliabulum Africanum Arianorum ſub Genſerico.*

ARTICULUS XIV.

Arianiſmus in Occidente extinctus.

126. *Clodovæus, Alarico ſuperato, converſus, Arianos ex Gallia ejicit.*

117. *Concilium Aurelianenſe II.*

118. *Epaunenſe, Sigismundo cum Burgundionibus ab Arianiſmo converſis.*

119. *Gilimer Vandalorum Rex Arianus a Beliſario ex Africa Conſtantinopolim captivus abductus.*

120. *A-*

Digitized by Google

120. *Africa ab Arianiſmo converſa. Concilium Carthaginenſe.*
121. *Duæ Novellæ Juſtiniani contra Arianos in Africa.*
122. *Qui rebelles compeſcuntur a Beliſario.*
123. *Victoriæ Beliſarii in Sicilia & Italia, Vitige Gotborum Rege abducto captivo.*
124. *Narſes tandem evertit Gotborum in Italia Regnum.*
125. *Et ab Arianiſmo liberat.*
126. *Hiſpania, converſo Recaredo, ab Arianiſmo expurgata.*
127. *Concilium Toletanum I.*
128. *Narſetis perfidia Longobardi in Italiam acciti.*
129. *Et cum eis Arianiſmus reductus.*
130. *Alboini primi Regis interitus.*
131. *Per Theodelindam refloreſcit Religio.*
132. *Longobardi converſi ab Arianiſmo.*
134. *Extinctus ubique Arianiſmus.*

ARTICULUS XV.

135. Reflexio in Arianam hæreſin & Eccleſiæ de ea triumphum.

ARTICULUS XVI.

De novis Arianis, in Tranſylvania & Polonia.

136. *Arianiſmus reſuſcitatus a Serveto. Hujus effigies.*
137. *Blandrata & Alciatus, Medici, inferunt peſtem in Transſylvaniam.*
138. *Synopſis Hiſtorica Transſylvaniæ.*
139. *David, ex Præcone Lutberico factus Arianus, pervertit Principem & aulam.*
140. *Sigiſmundi Bartborii debilitas, & inconſtantia.*
141. *Moyſes, Arianorum ductor, a Baſta cæſus.*
142. *Arianiſmus, cum hæreſum variarum illuvie in Poloniam proſerpens,*
143. *Per Gentilem, aliosque nigros novi Evangelii Apoſtolos.*
144. *Ochini effigies.*
145. *Et Fauſti Socini.*
146. *Novus Arianiſmus proſcriptus ex Polonia.*

ARTICULUS XVII.

Obſervatio de Lutheranis & Calviniſtis, novi Arianiſmi parentibus.

147. *De modo diſputandi Lutheranorum cum Arianis.*

148. Lu-

148. *Lutheraniſmus & Calviniſmus ducunt ad Arianiſmum.*
149. *Lutherani & Calviniani ex ſuis principiis nullum hæreticum poſſunt convincere.*

ARTICULUS XVIII.

De Conciliis Sæculi IV. ſpecialiter a Jure Canonico approbatis.

150. *Ancyranum Concilium.*
151. *Neo-Cæſareenſe.*
152. *Gangrenſe.*
153. *Laodicenum.*
154. *De ſeptem Conciliis Carthaginenſibus: quæ omnia tractant de diſciplina excepto ultimo, quod eſt de Jure appellationum.*
155. *Africanum Nationale.*
156. *Arelatenſe I.*

ARTICULUS I.

Synopſis Hiſtorica Conciliorum contra ſchiſma Donatiſtarum.

Præter alias duæ præcipue hæreſes Sæculo IV. afflixerunt Eccleſiam, *Donatiſtarum*, & *Arianorum*: illa in Africa, hæc in Aſia, & toto propemodum orbe Chriſtiano.

1. **Origo Donatiſtarum.** Donatiſtarum ſchiſmati, quod deinde, ut facile contingit, degeneravit in hæreſin, occaſionem dedit, tum Cypriani, ejusque Synodorum, de baptiſmo iterando falſa ſententia, tum atrox Diocletiani perſecutio, edictumque impium, ut Chriſtiani vaſa ſacra, libros Eccleſiaſticos, & ſupellectilem, ad Eccleſias pertinentem, flammis exurenda, extraderent tyranni emiſſariis, ac Provinciarum Præfectis. Complures etenim Chriſtiani perſecutionis ac tormentorum metu ſacros iſtos Eccleſiarum theſauros prodiderunt, ac tradiderunt: dicti propterea a Chriſtianis *Traditores*. Atque ex traditoribus iſtis enati ſunt *Donatiſtæ*. Id, quod hac ratione contigit.

Menſurius Carthaginenſis Epiſcopus, a Maxentio Tyranno Romam evocatus, ſacra Eccleſiæ vaſa apud Seniores quosdam diſceſſurus depoſuit. Eo autem peregre mortuo, in Epiſcopum Carthaginenſem, ac Primatem totius Africæ per legitimam electionem ſubrogatus eſt *Cæcilianus*, qui Eccleſiæ vaſa, a Menſurio, anteceſſore ſuo, depoſita, repetiit. At depoſitarii perfidi, & ſacrilegi, ut

Ab iis Cæcilianus accuſatus.

ut illa ſibi retinere poſſent, graviter accuſant & iniquiſſime Cæcilianum trium criminum; primo, quod ſæviente perſecutione ſacros libros tradiderit. Secundo, quod a *Felice Aptungitano* Epiſcopo, *Traditore*, ſit ordinatus Carthaginenſis Archiepiſcopus. Tertio, quod alimenta Martyribus, in carcere detentis, afferri prohibuerit: ac propterea cum non eſſe Epiſcopum, ſed invaſorem & uſurpatorem. Et quamvis omnia tria accuſationis capita eſſent falſa, tamen ſegregabant ſe ab ejus communione.

2. Et condemnatus.

Horum dein opera, ac opibus Lucillæ fæminæ divitis & præpotentis, quæ a Cæciliano adhuc Diacono ſe offenſam putabat, convocatum eſt Carthagine anno 306. *Conciliabulum* 70. *Epiſcoporum*, præſertim ex Numidia; inter quos illi, qui antea in *Cirtenſi* Conciliabulo, anno 305. celebrato, faſſi ſunt, ſe *Traditores* eſſe, ſibique mutuo veniam indulſerant, ne pœnam depoſitionis ſubeant. Jam vero indigne ferentes, ſe non exſpectatis ordinatum Cæcilianum, eundem abſentem condemnarunt, tanquam ordinatum illegitime a traditore, eique ſubſtituunt Pſeudo-Epiſcopum Carthaginenſem *Majorinum*, Lucillæ domeſticum, miſſis per totam Africam litteris.

3. Donati error.

Diviſa igitur eſt Africa in duas partes, altera Cæcilianum, altera Majorinum agnoſcente Epiſcopum, atque altera alteram condemnante. Et quia ſchiſmatis incentor ac princeps erat *Donatus a caſis nigris*, Epiſcopus, qui Cæciliano ſe oppoſuerunt, ac Majorino abhærebant, dicti ſunt *Donatiſtæ*, (aliqui volunt eos ab alio Donato, Majorini ſucceſſore, ita appellatos eſſe) quorum error in eo verſabatur, quod dicerent, ordinationem ab hæretico, aut malo Epiſcopo factam, eſſe nullam, atque omnino irritam, uti etiam baptiſmum ab hæreticis collatum. Videtur proin Donatiſtarum error enatus ex errore Cypriani & Conciliorum ab eo collectorum contra ſententiam Stephani Romani Pontificis. Quamvis Donatiſtæ ulterius deinde progreſſi, a Catholica Eccleſia, quam corruptionis & defectionis accuſabant, ſe omnino ſepararint, neque Catholicorum amplius nomine orthodoxos compellarint, ſed *Cæcilianiſtarum*. Donatiſtæ, ut Cæcilianum exturbarent, ſublato Maxentio ad Conſtantinum Imperatorem cauſam deferunt. Ille vero cauſam Eccleſiaſticam ad Sacerdotes pertinere aſſerens, ad *Melchiadem* Papam atque Epiſcopos eos remiſit.

Damnatus Romæ.

Indictum igitur anno 313. *Romæ Concilium*, Papa Præſide, in quo Cæcilianus abſolutus, declaratuſque legitimus Epiſcopus; juſſis Donatiſtis eidem tanquam vero Epiſcopo Carthaginenſi & Afri-

Digitized by Google

Africæ Primati, ſe ſubjicere. Donatus vero tanquam ſchiſmatis incentor excommunicatus eſt. At illi per Africam tumultuantes rurſus ad Conſtantinum provocant, ſuamque cauſam melius examinari poſtulant: querebantur etenim, cauſam *Felicis Aptungitani*, traditoris, a quo Cæcilianus ordinatus fuerit, ne quidem tactam fuiſſe in eo Concilio. Quare Conſtantinus Proconſuli Africæ mandavit, ut cauſam illam diſquireret. Inventus Felix innocens, convictusque *Ingentius* ſcriba de crimine falſi; quod ſcilicet Cæciliani ad Felicem litteras falſificaverit. At illi inſtabant, cauſam melius examinari, quam Concilium Romanum, alioquin ſibi ſuſpectum, feciſſet.

4. Et in Concilio Arelatenſi. Conſtantinus nimium in eos facilis, *Arelatenſe Concilium I.* procurat ſub Sylveſtro I. anno 314. in quo, abſoluto Cæciliano, a 200. Epiſcopis rurſus damnati ſunt Donatiſtæ; editique 22. Canones. In octavo ſtatuitur contra Donatiſtas, non eſſe rebaptizandos, qui cum debita forma ab hæreticis ſunt baptizati. In nono litteræ Confeſſorum mutantur in communicatorias. In 13. traditores ab ordine cleri amovendos, ordinationes tamen eorum ſubſiſtere. Nullus autem traditionis alterum accuſet, niſi ex actis publicis poſſit probari.

5. Appellant iterum ad Imperatorem. Donatiſtæ iterum ad Imperatorem appellant, ſed iterum tum Romæ, tum Mediolani damnantur, etiam a Conſtantino, Cæcilianum abſolvente, cum nihil adverſus eum eſſet probatum. Nec ſic tamen fracta illorum pertinacia. Sed in Catholicos furere perrexerunt, fixa etiam in ipſa urbe Romana Sede Epiſcopali, Conſtantino nimium illis indulgente.

6. Inſania. Mirum ſane eſt, Donatiſtas tanta pervicacia in Cæcilianum potuiſſe graſſari, objicientes eidem, & quidem falſo, quod a traditore ordinatus eſſet, cum tamen ex ipſis multi fuiſſent traditores, aut a traditoribus ordinati, ut in Conciliabulo Cirtenſi patuit. Imo in Synodo ſchiſmatica, quam anno 328. Carthagine ex multis ſuis Epiſcopis collegerant, ſtatuerunt, ut *traditores* ad communionem reciperentur, etiamſi nollent rebaptizari. Adeo nempe ſibi ipſis erant contrarii, ut, qui apud ſe ſolos veram Eccleſiam eſſe jactitabant, atque ſe ſolos omnino puros prædicabant, totum orbem Chriſtianum defectionis arguentes propter communionem cum Cæciliano, in ſe ipſis amarent, quod in aliis damnabant.

7. Duo Epiſcopi Carthagine. Mortuo Cæciliano Catholici *Gratum* creant Carthaginenſem Epiſcopum, Donatiſtæ vero poſt mortem Majorini Donatum, ut adeó deinceps duo eſſent Carthaginenſes Epiſcopi, Catholicus, & Dona-

Digitized by Google

Donatiſtæ. Conſtans Imperator majori efficacia, quam pater ejus, Donatiſtis ſe oppoſuit. Cumque adverſus ejus legatos tumultum concitaſſent, plures occiſi ſunt. Quos inter Martyres ſuos Donatiſtæ numerabant, ad eum modum, quo ultimis hiſce ſæculis Lutherani & Calviniſtæ Martyres oſtentant, in quos tanquam rebelles Principibus ſuis & turbarum incentores juſtitia animadvertit.

Habitum dein Præſide *Grato Carthagine Concilium* Catholicum 8.
anno 348. in quo conditi 14. Canones contra Donatiſtas, & pro in- Concil. Carth.
ſtauranda diſciplina. In primo prohibita rebaptizatio. Secundus tractat de Martyrum ſepulchris & honorificentia. Tertius de Monialibus. Reliqui de Clericis.

Sub Juliano apoſtata revocati exules Donatiſtæ furorem in Catholicos, Eccleſias, ſacraque omnia inſtaurant, Sacramenta Eccleſiæ indigniſſime tractant, Eucharistiam canibus projiciunt, ſacrum Chryſma effundunt, frangunt ſacros calices, altaria ſubvertunt, aut ſacrilego ritu ea radunt, tanquam polluta a Catholicis, gaudente impio Imperatore apoſtata, Chriſtianos inter nutriri diſcordias. Miſeranda ſubin inclinante ſæculo IV. Africanæ Eccleſiæ facies, Donatiſtis,
qui ad 400. Epiſcopos numerabant, eandem ubique lacerantibus. 9.
Sed, ut aliis contigit hæreſibus, in plures mox ſectas diviſus eſt error, Furor & ſectæ Donat.
Maximianiſtis præcipue, & *Primianiſtis* ſe mutuo damnantibus, poſtea tamen iterum inter ſe communicantibus: quam contradictionem ſæpius eis S. Auguſtinus objecit.

Sub initium dein ſæculi V. complura a Catholicis *Concilia* habita. In *primo* decreta legatio ad Anaſtaſium Pontificem, ut confirmet decretum, Donatiſtas converſos in priſtino dignitatis gradu relinquendi, ut eo facilius converti poſſent.

In *ſecundo Concilio* decreta conventio cum Donatiſtis. At illi pertinaces errori inhæſerant. Imo armata vi in Epiſcopos & Eccleſias irruebant. Quare Honorius Imperator graviſſimo edicto
eorum hæreſin prohibuit. 10.

In *tertio Concilio* decretum, agendas Honorio gratias pro edicto Concilia
Imperiali, quo multi ad Eccleſiam reducti ſint. Cum autem alii & collatio
adhuc contumaces crudelitate plus quam barbara in Catholicos Carth.
ſævirent, Honorius, ruentibus jam Imperii rebus, amice diſſidia componenda ratus, *collationem Carthagine* celebrari juſſit ab utriusque partis Epiſcopis anno 411. Convenere Catholici 280. quos inter *Aurelius* Carthaginenſis, *Auguſtinus* Hipponenſis, & Alippius Tagaſtenſis Epiſcopus. Donatiſtæ 270. cum Primiano, Petiliano, Emerito, Gaudentio. Præfuit huic colloquio nomine Honorii

Digitized by Google

Cæſaris *Marcellinus* (poſtea a Donatiſtis falſo accuſatus, a Marino Honorii Duce capite plexus) multi ad Eccleſiam reverſi, convicti præſertim ab Auguſtino; cujus tum memorabile illud fuit effatum: *Quisquis ergo ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quamtumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod a Chriſti unitate disjunctus eſt, non habebit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.*

11. **Criſis de Donat.** Nota. Donatiſtæ (præterquam, quod omnes, extra ſectam ſuam baptizatos, rebaptizarent) Eccleſiam omnem extra Africam dicebant pollutam, maculatam ac deperditam propter communionem cum Cæciliano, adeoque eandem penes ſe ſolos in Africa reperiri, utpote qui ſe puros, integros ac mundos dicebant; inepte ſibi, in parte terræ meridionali degentibus, applicantes illud ſponſæ in canticis: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Viderint hic, quos imitentur, qui Eccleſiam Chriſti corruptam ac deformatam criminantur, ſeque tanquam puros ab eadem ſeparant. Legant iſti libros, quos contra Donatiſtas S. Auguſtinus ſcripſit, & ſe ipſos mutato nomine confutatos confuſosque invenient.

Duo maxime adverſus eos urgebat S Doctor: quantæ nempe ſit dementiæ, Eccleſiam Chriſti, tot promiſſis ornatam atque per totum orbem diffuſam defectionis arguere, ſeque ſolos reputare puros. Alterum erat contradictio, qua ſecum ipſis pugnabant, dum ab univerſali Eccleſia ſe ſepararunt, eo quod hæc cum Cæciliano *traditore*, ut ajebant, & a traditore ordinato, communicaret; cum tamen inter ipſos multi Epiſcopi eſſent *traditores* & a traditoribus ordinati, ac *Maximianiſtas* etiam recepiſſent, absque novo baptiſmo & ordinatione, quos tamen velut hæreticos antea damnarant; imo decretum etiam fecerint, recipiendi hæreticos, etiamſi baptizari nolint.

12. **Typus hodiernorum ſectariorum.** Si hodie reviviſceret Auguſtinus, eodem jure argumentum ſuum urgeret contra Lutheranos & Calvinianos; qui arbitrari ſe ſolos ſapere, ſeque ſolos puros, ab univerſali Eccleſia tanquam corrupta ſe ſepararunt; quamvis eam in fide orthodoxa corruptam fuiſſe nunquam probarint, & Evangelica promiſſa eandem manifeſte abſolvant. Dein quam evidens contradictio! a Catholica Eccleſia ſe ſeparant, quia illam in aliquibus Articulis erroris accuſant; & tamen Calviniſtæ, ſi Præconibus Tigurinis fides, non tantum Lutheranos, ſed & Huſſitas, Wicleffitas, Waldenſes, Græcos, tanquam religionis ejusdem conſortes, ad Eccleſiam ſuam novellam referunt; licet in plurimis, ut alias oſtendimus, fidei Articulis

Digitized by Google

ticulis ſint diſcordes, ſeque mutua damnatione tanquam teterrimos hæreticos ſint inſectati.

Optamus illis ſortem meliorem, quam experta ſit Africana Eccleſia. Quæ primo gentilium tyrannorum perſecutionibus atrociſſime vexata, dein domeſticis turbis in cauſa baptiſmi agitata; tum a Donatiſtis ultra ſæculum miſere lacerata; poſtea a Vandalis exitiali laniena propemodum deleta; denique a Saracenis, communi velut Cataclyſmo, penitus eſt abſorpta. 13. Africæ fata.

ARTICULUS II.

Obſervatio in Concilia, celebrata in cauſa Donatiſtarum.

Ut ex dictis conſtat, in hac cauſa complura celebrata ſunt Concilia, tum a Donatiſtis, tum a Catholicis, tum ab utrisque ſimul.

Et quidem a Donatiſtarum anteſignanis jam anno 305. in *Concilio Cirtenſi*, (Cirtæ nimirum in Numidia celebrato) acriter initio inquirebatur in Epiſcopos *Traditores*, atque a Traditoribus ordinatos; ſed cum nimis multi invenirentur rei, atque inter eos ipſe etiam Concilii Præſes, *Secundus*, Numidiæ Primas, quod ſcilicet ſæviente Diocletiani perſecutione ſacra Eccleſiæ vaſa, libros ac theſauros gentilibus tradiderit, totam hanc rem ſilentio involvendam duxere, totumque traditorum gregem in communionem receperunt. 14. Donatiſtarum Concilia.

Alterum *Concilium* celebrarunt paulo poſt *Carthagine*; in quo Cæcilianum, falſo accuſatum, quod a traditore (Felice Aptungitano) ordinatus eſſet, depoſuerunt, & *Majorinum* intruſerunt, illi ipſi potiſſimum Epiſcopi, qui traditionis convicti, in Cirtenſi Conciliabulo, criminis hujus veniam ſibi mutuo indulſerant. Id, quod ipſis ſæpe objecerunt Catholici. Sic enim Optatus Milevitanus *lib.* 1. *adv. Parmenianum*, tertium Donatiſtarum Carthaginenſem pſeudo-Epiſcopum, *habes ergo* (inquit) *Parmeniane frater, qui manifeſti fuerint traditores. Deinde non poſt longum tempus iidem ipſi, tot & tales, ad Carthaginem profecti, Traditores, conjurati homicidæ; Majorinum, cujus tu Cathedram tenes, poſt ordinationem Cæciliani ordinaverunt, ſchiſma facientes.* Miſſa deinde ad Imperatorem epiſtola Judices ex Gallia ſibi dari poſtularunt. Imperator autem ad Pontificem Romanum eos remiſit, deſtinatis tamen eo tribus Epiſcopis Gallis, qui intereſſent Concilio. 15. Eorum contradictio.

In tertio deinde *Concilio Carthagine* pariter celebrato, ſub Donato, altero Carthaginenſi pſeudo-Epiſcopo, traditores (& a traditoribus ordinati) a Donatiſtis in communionem recepti ſunt, licet nollent baptizari. Quod ipſis objicit S. Auguſtinus *Epiſt.* 46. *ad Vincentium.*

Catholici vero in cauſa Cæciliani contra Donatiſtas celebrarunt primo *Concilium Romanum*, Præſide Melchiade ſummo Pontifice, cui aſſedere 18. Epiſcopi, tres Galli, reliqui Itali, a Papa electi. Damnatus in hoc Donatus, quod ſchisma fecerit, & rebaptizarit; abſolutus Cæcilianus (anno 313.) cumque Donatiſtæ ab hoc *Romano Concilio* ad Conſtantinum provocaſſent (vel ſaltem ut aliqui volunt, querelas detuliſſent, quod male ſit judicatum, quia cauſa Felicis Aptungitani ſit prætermiſſa) ejus & Pontificis opera anno ſequente Concilium *Arelatenſe I.* multo numeroſius, 200. nempe Epiſcoporum, ex variis Occidentalibus Provinciis eſt collectum. Atque in eo rurſus abſolutus eſt Cæcilianus, damnatique Donatiſtæ. At cum necdum acquieſcerent, primum Conſtantinus, dein Conſtans ejus filius, exilio eos damnarunt. Ac poſtea etiam Valentinianus, Theodoſius ſenior, & Honorius variis in rebaptizantes pœnis animadverterunt. Ex quibus jam reſultant aliquæ quæſtiones, breviter diſcutiendæ.

QUÆSTIO I.

An Conſtantinus Imperator in hac cauſa Eccleſiaſtica Judicis partes jure aſſumpſerit.

Non tantum Proteſtantes, ex Lutheri & Calvini diſciplina, id affirmant, ſed etiam quidam Catholici cum Alexandro Natali *Diſ-*

16. Natalis. *ſert.* 5. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc. IV.* ubi ait: *Jure ſuo Conſtantinus Imperator uſus eſt; ſive cum Cæciliano & Donatiſtis Judices dedit, qui eorum cauſam in Concilio Romano diſcuterent, ac finirent, ſive cum Donatiſtis, ejus tribunal appellantibus, alterum judicium Epiſcopale in urbe Arelatenſi conceſſit; ſive cum Felicis Aptungitani cauſam Æliani Proconſulis examini ac judicio commiſit; ſive cum rurſus ad ejus Majeſtatem provocantibus Hæreticis poſt Concilium Arelatenſe, ultimum hac in cauſa tulit judicium.*

Argumentum primum. Probatque primam partem hujus ſuæ propoſitionis (*circa indictionem Concilii Romani*) ex S. Auguſtino, qui Epiſt. 162. ait: *Rogatus quippe Imperator, Judices miſit Epiſcopos, qui cum eo* (Melchiade) *ſederent*: addit Natalis, Conſtantini mandatum a Melchiade, & ab aliis Epiſcopis magna veneratione fuiſſe exceptum. Principis eſſe, pa-

pacem in Eccleſia & republica ſervare, quia & Eccleſiæ Protector eſt, & pacata eſſe non poteſt Reſpublica, niſi pacata ſit Eccleſia. Atqui factum Conſtantini, dantis Judices Eccleſiaſticos, neutri parti ſuſpectos, Concilium Romanum indicentis, & partes Romam vocantis, totum collineaſſe ad Eccleſiæ & Reipublicæ pacem, & ad ſchiſmatis extinctionem: jure proin ſuo uſum eſſe, dum hæc ageret. At negatur ſuppoſitum, quod Conſtantinus propria auctoritate Concilium illud indixerit. Nam *Donatus de caſis nigris* cum ſuis aſſeclis Epiſcopis petiit a Conſtantino, ut cauſa ſua judicetur ab Epiſcopis ultramarinis. Quod poſtulatum Imperator ad Melchiadem Papam detulit; reque cum illo collata, tres ex Gallia Epiſcopos Romam deſtinavit, quibus Papa 15. Italos addidit, qui ipſo Præſide cauſam judicarunt. Unde utriusque conjuncta opera & voluntate Concilium illud indictum fuit.

Alteram partem ſuæ propoſitionis (*de indictione Concilii Arelatenſis*) probat rurſus ex S. Auguſtino, qui Epiſt. 68. ſcribit: *ſed rurſus majores veſtri ad Imperatorem redierunt, & non recte judicatum, neque cauſam omnem auditam eſſe conqueſti ſunt. Unde ille alterum Epiſcopale judicium dedit in Arelatenſi Galliæ civitate, ubi multi veſtri vana & diabolica diſſenſione damnata, cum Cæciliano in concordiam redierunt.* Ergo Conſtantinus jure ſuo appellationi detulit, & aliud frequentius Concilium indixit. In quo juſſu Imperatoris comparuerunt ex diverſis Occidentis Provinciis 200. Epiſcopi; ſemperque hoc Concilium legitime convocatum ac celebratum eſſe, exiſtimavit Eccleſia. Idem probat ex epiſtola Conſtantini ad Ablavium, Africæ Vicarium, in qua ei mandat, ut ex utraque diſſentientium parte aliquos ad Concilium Arelatenſe cum aliquot Epiſcopis mittat, additque, ſe id facere, ne Deus ejusmodi diſſenſionibus ultra offendatur. 17. Secundum.

Verum quidquid hic actum eſt, id actum voluntate & conſenſu Sylveſtri ſummi Pontificis; miſit enim ad illud Concilium ſuos legatos; miſeruntque ad eum Concilii Patres relationem actorum, petieruntque, ut authoritate ſua illa confirmaret, & promulgaret; ut patet ex epiſtola ſynodica ad Sylveſtrum.

Tertiam partem, de *cauſa Aptungitani*, probat primo ex Optati Milevitani libr. 1. adv. Parmen. ubi: *Conſtantinus ad Ælianum Proconſulem ſcripſit, ut de vita Felicis Aptungitani publice quæreretur.* 2. ex S. Auguſtino dicente: *etiam hæc ergo cauſa Felicis diſcuſſa eſt Proconſulari judicio, ubi liquidiſſime innocentia Felicis apparuit.* Epiſt. 162. ait: *An forte, ſicut quidam dixit, non debuit Epiſcopus Proconſulari judicio purgari? quaſi vero ipſe ſibi hoc comparaverit, ac non Imperator ita quæri juſſerit, ad cujus curam,* 18. Tertium.

de qua rationem eſſet redditurus Deo, res illa maxime pertinebat. Arbitrum enim & judicem cauſæ traditionis, & ſchiſmatis illi (Donatiſtæ) *eum fecerant, qui ad eum etiam preces miſerant, ad quem poſtea provocarunt, & tamen judicio ejus acquieſcere noluerunt.* Cum igitur ſacrilegii a Donatiſtis eſſet accuſatus Felix, nimirum traditionis & exuſtionis ſacrorum codicum, & propterea Cæciliani ordinationem illegitimam eſſe contenderent, quod a traditore eſſet ordinatus, jure Proconſul. Imperatoris mandato, cauſæ illius cognitionem ſuſcepit, & Felicem inſontem judicavit. At forte Conſtantino dici potuiſſet, quod ejus filio Conſtantio cauſis Eccleſiaſticis ſe nimium immiſcenti dictum eſt a Magno illo Hoſio Cordubenſi (ut refert S. Athanaſius *in Epiſt. ad ſolitar. vit. agentes*) *quid tale a Conſtante actum eſt*, inquit, *aut quando judiciis Eccleſiaſticis interfuit? ne te miſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potius ea a nobis diſce. Tibi Deus Imperium commiſit, nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui Imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divinæ: ita & tu cave, ne ea, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias: date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Neque igitur fas eſt, nobis in terris Imperium tenere: neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes.*

19. Quartum. Quartam partem, de ultimo Conſtantini in hac cauſa judicio, probat Natalis ex eo, quod Imperator partes Judicis ſuſceperit coactus, & ob temporum neceſſitatem, ob Eccleſiæ pacem, & ad frangendam pertinaciam ſchiſmaticorum, non vero, ut cauſam, ab Epiſcopis jam judicatam ad examen revocet, ſed id unum expenderit, an judiciorum ordo in Eccleſiaſtico negotio fuerit ſervatus? Ad hoc autem probandum adducit S. Auguſtinum, qui Epiſt. 68. ait, poſt Arelatenſe Concilium multos quidem ex Donatiſtis cum Cæciliano rediiſſe in concordiam, alios vero pertinaciſſimos ad eundem Imperatorem appellaſſe; qui poſtea & ipſe coactus Epiſcopalem cauſam inter partes cognitam terminaverit, & primus contra *partem Donati* legem conſtituerit, ut loca Congregationum ejusdem fiſco vindicarentur.

Et Epiſt. 162. ait idem S. Doctor, Conſtantinum ceſſiſſe Donatiſtis, poſt Concilium Arelatenſe rurſus ad ſe appellantibus, *ut de illa cauſa poſt Epiſcopos judicaret*, juſſiſſe ſiquidem Imperatorem, ut partes ad agendam cauſam Romæ convenirent. Cum autem ibi Cæcilianus non compareret, interpellatum Imperatorem, ut Cæcilianum tanquam contumacem condemnet, præcepiſſe, ut

ſe

ſe Mediolanum ſequerentur; atque ibi Cæcilianum præſentem, cauſa diligenter cognita, innocentiſſimum, Donatiſtas vero improbiſſimos fuiſſe judicatos. Hæc Natalis.

At vero Roncaglia, illius Cenſor, in animadverſionibus in hanc Diſſertationem, ait primo, non potuiſſe Conſtantinum Judices deſtinare, qui Cæciliani & Donatiſtarum cauſam diſcuterent. Neque enim poſſe jurisdictionem aliis delegare, qui non habet ordinariam. Atqui Imperatores non habere jurisdictionem ordinariam in cauſis Eccleſiaſticis. Cum Arcadius Theophilum Alexandrinum a Joanne Chryſoſtomo, ac deinde hunc ab illo judicari voluiſſet, utrumque hanc delegationem reſpuiſſe, tanquam Canonibus contrariam: cum neuter alteri ſubditus eſſet, neque ex Principis delegatione poteſtatem in ſe mutuo potuerint accipere. Canones Nicænos velle, ut cauſarum Eccleſiaſticarum judicia in propriis provinciis primo inſtituantur: quapropter Judices, ex Gallia a Conſtantino aſſumptos, illegitimos prorſus fuiſſe, omnique carentes poteſtate. 20. Roncagliæ Reſponſio ad 1.

Ait ſecundo, non fuiſſe juris Imperatorii Donatiſtis alterum judicium Epiſcopale in urbe Arelatenſi concedere. Neque enim laicæ poteſtatis eſſe, Concilia Eccleſiaſtica cogere; cum, quæ in iis pertractantur, ad ſpiritualem pertineant Jurisdictionem. Quamvis proin Imperatores Regesque in convocandis Conciliis ſe immiſcuerint, hujusmodi tamen re vera non habuiſſe poteſtatem; neque ex factis jus adſtruendum. Tum vero legitima fuiſſe Concilia, dum Præſules, ſive Romanus Pontifex, convocationi aſſentientes, eorundem poſtea ſanctionibus non refragarentur. Hinc factum, ut, dum Conſtantius Antiochiæ indixiſſet Concilium, irrita omnino illius decreta ſint habita, eo quod Romani Pontificis aſſenſus non acceſſerit, teſte Socrate *libr. 2. cap. 5.* Nicephoro *libr. 9. cap. 5. & 6.* Sozomeno *libr. 2. cap. 9.* nulliusque valoris eſſe declarata a Julio I. Pontifice, in litteris ad Epiſcopos, Antiochiæ congregatos. Additque Roncaglia ex Thomaſſino, Conſtantinum M. aliqua, circa convocanda Concilia, vi feciſſe (ut in conciliabulis contra S. Athanaſium inſtitutis,) alia ex permiſſione Epiſcoporum. Alia ut Optatus *libr. 1. adverſus Parmenianum* ait, *harum rerum adhuc ignarum.* 21. Ad 2.

Dicit 3. non potuiſſe Imperatorem jure proprio in cauſa Cæciliani & Donatiſtarum judicare. Ab ipſis enim primis Eccleſiæ ſæculis Præſules invigilaſſe, ne poſt ipſorum judicium cauſæ Eccleſiaſticæ ad Principum tribunal deferrentur. Conſtare id ex Synodis Antio- 22. Ad 3.

 chena

chena & Sardicenſi : illam decreviſſe, ut Presbyteri, quos Concilium Provinciale majori pœna ſubjeciſſet, ad numerofius Epiſcoporum Concilium poſſint provocare; ſimulque vetaſſe, ne querelas ad Imperatorem deferrent. Sancitum a Concilio Carthaginenſi III. anno 391. can. 9. ut deponatur Clericus, ſi relicto judicio Eccleſiaſtico, judiciis publicis ſe ſubjecerit. A Concilio vero Milevitano can. 10. ſic ſtatutum: *placuit, ut, quicunque* (Clericus) *ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, honore proprio privetur.* Concilium Sardicenſe, ad extirpandam, quæ invaleſcebat, conſuetudinem, in cauſis Eccleſiaſticis Imperatorem adeundi, decreviſſe, ſi judicati nollent Synodi ſententiæ acquieſcere, eos ad Romanum Pontificem appellare poſſe.

Quod Concilia decreverunt, Carolum M. capitularibus ſuis intuliſſe, *libr.* 1. *cap.* 38. ſtatui, ſolum Epiſcopum de Clericorum delictis poſſe cognoſcere: *libr.* 5 *cap.* 225. 237. & *libr.* 6. *cap.* 125. ſanciri, Clericorum crimina, ſive civilia fuerint, ſive canonica, ad Epiſcopi tribunal deferenda eſſe: *libr.* 7. *cap.* 107. nec laico licere Clericum in ſæculari judicio accuſare: *libr.* 5. *cap.* 179. ita loqui Carolum M. *placuit, ut Monachi, & Presbyteri, nec non & Clerici, qui poſtpoſita canonica authoritate paſſim palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant. Quoniam hujusmodi facto & vigor Eccleſiæ contemnitur, & religio Sacerdotalis, & profeſſio monaſtica vilior efficitur.* Hanc canonicam diſciplinam ſtrenue inter alios tutatum eſſe Hincmarum Remenſem; poſtquam enim Regii Judices Hincmaro Laudunenſi diem dixiſſent, &, cum obedire nollet, ipſius res occupaſſent, ſcripſiſſe Remenſem ad Carolum Calvum, ab illis peccatum fuiſſe in ſacram ſcripturam, in SS. Canones, in Imperatorias Conſtitutiones, & in Caroli M. Capitularia. Cum vero poſtea hic ipſe Epiſcopus Laudunenſis, quod Eccleſiæ tribunal judicarat, ad Judices ſæculares deferre voluiſſet, ſcriptum ei fuiſſe ab Hincmaro Remenſi: *non licet tibi poſtpoſito, vel contempto judicio Eccleſiaſtico, ad judicia ſæcularia convolare, nec etiam perſonam laicam pertrahere, aut ſequi ad forum ſuum, ſi ipſa perſona laica conſenſerit Eccleſiaſticum ſubire judicium, ſicut lex Valentiniani, quam probat Eccleſia, demonſtrat.*

23. Probationes.

Et jam dudum antea Marcianum Imperatorem agnoviſſe, poſt Eccleſiæ judicium (in cauſa Eccleſiaſtica) nihil ſibi judicandum ſupereſſe. Imo ipſum Conſtantinum M. faſſum, non eſſe ſuæ poteſtatis, in cauſa Cæciliani Epiſcopi ſe immiſcere. Auditam alias etiam

(te-

(teſtibus Ruffino, Socrate, & Sozomeno) memorabilem illius, Epiſcopos alloquentis, vocem: *Deus vos conſtituit Sacerdotes, & nobis a Deo dati eſtis Judices, &c.* repetitam hanc a Carolo M. in ſuis Capitularibus Conſtantini ſententiam *lib. 5. c.* 165. & *lib. 6. c.* 210. hujusmodi immunitatem in dignitatem ſacrorum Miniſtrorum refundi a Carolo, hæc alia Conſtantini verba uſurpante: “ mihi de hujusmodi rebus non licet habere auditorium, Sacerdotum ſcilicet accuſantium, & ſimul accuſatorum. “ Additque in iisdem Capitularibus & hæc Valentiniani I. Imperatoris Epiſcopos alloquentis, verba: „ Supra nos eſt veſtrum negotium, & ideo vos de veſtris inter vos agite cauſis, quia ſupra nos eſtis “

In eundem ſenſum prolocutum Imperatorem Baſilium ad Synodum VIII. actione videlicet: *datum non eſſe laicis, ſecundum canonem jus dicendi quidquam de Eccleſiaſticis cauſis: opus enim hoc Pontificium & Sacerdotum eſt: quia etſi laicus omni pietatis & ſapientiæ laude præſtet, tamen laicus eſt, & ovis, non paſtor.* S. Athanaſium autem exprobraſſe conciliabulo Tyrio, quod Conſtantinus Imperator, mittendo ad illud Dionyſium Comitem eidem ſe immiſcuerit. *Si iſtud judicium Epiſcoporum: quid cum eo commune habet Imperator?* Hæc Roncaglia. Ex quibus concludit, niſi velimus neceſſitati, cui jura cedunt, vel charitati adſcribere, quæ geſſit Conſtantinus in cauſa Cæciliani, ſuæ poteſtatis limites eſſe ſupergreſſum. Addit tamen, ſi indiſpenſabilis neceſſitas ſuaderet, Principem extendere debere ſuum patrocinium ad opem ferendam Eccleſiæ, ac proinde etiam ad impios miniſtros arcendos, & innocentes defendendos; cum etiam Eccleſia ad illius tutelam ſoleat confugere. At dum hæc neceſſitate impellente Princeps perageret, non juriſdictionem exerceret, ſed matrem ſuam, ſanctam videlicet Eccleſiam, tueretur. Ita ille.

In notis vero ad *cap. 2. Hiſt. Eccleſ.* Sæc. IV. docet idem auctor, Miniſtrum Eccleſiæ, manifeſtam injuriam a ſuis judicibus paſſum, poſſe ad principis tutelam confugere; cum ipſum jus naturæ neceſſariam ſui defenſionem tribuat: Sic Athanaſium, a Tyria Synodo ibique damnatum, cum aliud tunc non haberet innocentiæ adverſus Arianos præſidium, ad Imperatorem confugiſſe. Hanc tamen viam non eſſe tentandam, quamdiu ab ipſa Eccleſia ſperari poſſit auxilium; juxta illud S. Ivonis effatum: *ab ipſa ad ipſam confugiant.*

Demum ſubjungit, nulli eſſe dubium, quod ſi aliquis Eccleſiæ Miniſter Reipublicæ paci infenſus, eandem perturbaret, ac in illum Eccleſiæ tribunal non animadverteret, Principis fore, qua meliori

poſſet via, imminenti malo occurrere. Cum potiſſimum Principis munus ſit, publicæ tranquillitatis hoſtes avertere.

24. Concluſio. His in utramque partem relatis, cenſeo, ex iis, quæ Conſtantinus Imperator in cauſa Cæciliani egit, dixitque, non tantum nullum Eccleſiaſticæ Immunitati creare præjudicium, ſed eandem vel maxime confirmari. Nam ipſemet Imperator agnovit, & ſæpius profeſſus eſt, eam cauſam non pertinere ad ſuum forum. Hinc Donatiſtas importune ad ſe recurrentes, ad tribunal Eccleſiaſticum remiſit: & primo quidem Romam ad Melchiadem Summum Pontificem, qui in Concilio 18. Epiſcoporum cauſam judicavit. Cum autem nollent acquieſcere, cauſamque non bene judicatam conquererentur, ut omnem contumaciæ prætextum eis eximeret, remiſit eos Imperator, conſentiente Sylveſtro Papa, ad alterum Judicium Eccleſiaſticum, ad Arelatenſe nempe Concilium plenius atque frequentius.

Unde S. Auguſtinus Epiſt. 95 Donatiſtas ita alloquitur: *Scitote, quod primi Majores veſtri cauſam Cæciliani ad Conſtantinum Imperatorem detulerunt --- ſed quia non eſt auſus de cauſa Epiſcopi judicare, eam diſcutiendam ac finiendam Epiſcopis delegavit.* Et. Ep. 43. *neque enim eſt auſus* (inquit) *Chriſtianus Imperator, ſic eorum tumultuoſas & fallaces querelas ſuſcipere, ut de judicio Epiſcoporum, qui Romæ ſederent, ipſe judicaret, ſed alios, ut dixi, Epiſcopos dedit.* Agnovit proin, cauſam illam non ad ſe, ſed ad Epiſcopos pertinere. Cum autem Donatiſtæ a Concilii Arelatenſis ſententia rurſus ad Imperatorem provocarent, vehementer (ut teſtatur Auguſt. Epiſt. 43) de hac eorum pervicacia, in Epiſt. ad Patres Arelatenſes data, eſt conqueſtus: *meum judicium expoſtulant*, inquit, *qui ipſe judicium Chriſti exſpecto. Dico enim, ut ſe veritas habet, ſacerdotum judicium ita debet haberi, ut ſi Dominus ipſe reſidens judicet. Nihil enim licet bis aliud ſentire, vel aliud judicare, niſi quod Chriſti magiſterio ſunt edocti. Quid igitur ſentiunt maligni homines officia diaboli? perquirunt ſæcularia, relinquentes cæleſtia. O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis gentium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt. Quid hi detractores legis, qui renuentes cæleſte judicium, meum putaverunt poſtulandum, ſic ſentire de Chriſto ſalvatore.*

Hic plane Conſtantinus diſertis verbis aſſerit, cauſam eam ad forum ſæculare non pertinere. Unde Ludovicus Du Meſnil *lib.* 9. *Doctr. & Diſcip. num.* 51. poſt relatam iſtam Conſtantini Epiſtolam, ſubjungit: *qui religionis cauſas ad Magiſtratus civiles pertinere putant, atque ad eos a judiciis Eccleſiaſticis provocare licitum eſſe, Conſtanti-*

ſtantinique exemplo ſuam opinionem tuentur, hac ejus Epiſtola revincuntur: Perſpicue in ea profitetur, ut ſe veritas habet, ſacerdotum judicium ita debet haberi, ac ſi ipſe Dominus reſidens judicet. Eorum cæleſte judicium non niſi perverſiſſime, per appellationem infirmandum defertur ſæcularibus.

Quod autem Conſtantinus poſt geminum Eccleſiæ judicium, continuis aditionibus & perverſis adulatorum conſiliis inductus, ut ſchiſmaticis os occluderet, Donatiſtis adhuc aures præbuerit, ac cauſam rurſus judicandam ſuſceperit, in eo peccatum eſſe non nego. Imo ipſe Imperator, licet bona intentione duceretur, comprimendi nempe Imperiali ſententia veſaniam & tumultum furentium, litemque finiendi, ſciebat, ſe limites transgredi, tum quia profeſſus ſæpius ante fuerat, cauſam illam ad judicium pertinere Eccleſiaſticum, tum quod facti hujus veniam ſe ab Epiſcopis petiturum dixit.

Teſtatur hoc S. Auguſtinus Ep. 43 in qua ſic loquitur: *eis* (nempe Donatiſtis) *ipſe ceſſit, ut de illa cauſa poſt Epiſcopos judicaret, a ſanctis Antiſtitibus poſtea veniam petiturus.* Cur autem ab Epiſcopis veniam peteret, ſi, ut Natalis ait, jure ſuo uſus eſt? an jure ſuo uſus in judicanda cauſa, quam ad ſe non pertinere toties profeſſus eſt?

Sicut ergo oportuit Donatiſtas ſtare ſententia Conciliorum, ſic Imperatorem oportuit eorum illegitimam appellationem rejicere, & ſententiæ, a Conciliis latæ, executionem urgere. At Princeps optimus, incredibili pacis, & tranquillitatis ſtudio flagrans, quamvis ſciret irritam omnino eſſe & illegitimam illam appellationem, tamen ei detulit, ut poſtea Donatiſtæ, qui ad eum toties provocaverant, nihil amplius haberent, quod dicerent, ac contumaciam ſuam deponerent: ſperans, effectu bono ſecuto, Epiſcopos illius culpæ facilem ſibi daturos veniam.

QUÆSTIO II.

An ex cauſa Cæciliani probetur jus appellandi a Pontificis ſententia ad Concilium?

Utitur hoc Argumento Calvinus, ad infringendam auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, quidam vero Catholici cum Boſſueto in *defenſ. declarat. Cler. Gallic. p. 2. l. 14. c. 10.* ad probandum, a Pontifice appellari poſſe ad Generale Concilium. Nam, ut ajunt, cauſa a Melchiade Papa jam judicata, voluntate Imperatoris in Are- 15.

 laten-

lateníi Concilio pleniori rurſus examini eſt ſubjecta & judicata. Et quidem jure. Nam S. Auguſtinus Ep. 43. hac de re ita diſſerit: *Ecce! putemus, illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos fuiſſe Judices: reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari; ut, ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur.*

Verum longe alia eſt mens ſancti Auguſtini, quam iſti interpretentur. Nam imprimis hæc erat *quæſtio facti*, an ſcilicet Cæcilianus commiſerit ea crimina, quæ ipſi a Donatiſtis fuerant objecta. Licet ergo a ſententia Pontificis in quæſtione facti data fuiſſet provocatio ad plenarium Eccleſiæ Concilium, nullatenus tamen data fuiſſet appellatio in quæſtionibus *Juris*, ſeu dogmaticis fidei ac morum, in quibus ſummum Pontificem, dum ex cathedra loquitur, infallibilem eſſe cenſemus.

Mens Auguſtini. At neque in quæſtione facti, quæ tunc vertebatur, S. Auguſtinus cenſuit, neceſſarium fuiſſe plenius Concilium. Sed magnopere improbabat impudentiam Donatiſtarum, quod præſumpſerint accuſare Romanam ſynodum apud Imperatorem, male ab ea eſſe judicatum. Si enim ad aliud tribunal deferenda fuiſſet illa cauſa, *potius* ad aliud Epiſcoporum Concilium, quam ad Imperatorem deferendam fuiſſe. Ceſſiſſe nihilominus Conſtantinum eorum importunitati, atque ad Arelatenſem ſynodum eos miſiſſe: non, quod hoc neceſſarium fuerit (cum cauſa jam eſſet finita) ſed, ut os obſtrueretur ſchismaticis, & eorum impudentia cohiberetur; dum viderent, ab altero etiam pleniore Concilio ſe eſſe damnatos.

Verba in hanc rem S. Auguſtini l. c. ſunt: *dedit aliud Arelatenſe judicium, aliorum ſcilicet Epiſcoporum: NB. non quia jam neceſſe erat, ſed eorum perverſitatibus cedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.* Ecce! perverſitatem & impudentiam S. Doctor vocat, quod Donatiſtæ Romanæ ſententiæ non acquieverint. Neceſſe non fuiſſe, ait, aliud concedere judicium; adeoque cauſam pro finita habuit: perverſitatibus tamen provocantium ceſſiſſe Imperatorem, non juri: ad cohibendam eorum impudentiam, non ad deferendum juſtæ appellationi, quæ non erat. Certe ſi jus aliquod habuiſſent provocandi a ſententia Romana, dici non poſſet, quod Imperator *ceſſerit eorum perverſitatibus*, quod fuerint *impudentes*, nam jure ſuo eſſent uſi. Neque dicere potuiſſet Auguſtinus: *non fuiſſe neceſſe, aliud eis dare judicium.* Si enim eis competiiſſet jus appellationis, neceſſe fuiſſet, eis aliud judicium concedere.

Quan-

Digitized by Google

Quando igitur S. Doctor dixit: *reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium &c.* non voluit ſignificare aliquod jus appellandi a ſententia Melchiadis, ſed, nihil aliud ſuperfuiſſe ad compeſcendam eorum impudentiam, & perverſitatem, quam ut hoc adhuc eis indulgeatur.

Deinde ſi vera & legitima fuiſſet appellatio a Romana Synodo ad Arelatenſem, non potuiſſent Epiſcopi Romani Concilii rurſus in Arelatenſi ſedere Judices. Atqui conſtat, non tantum *Maternum* Agrippinenſem, *Rheticium* Auguſtodunenſem, & *Marinum* Arelatenſem, quos Imperator Romam invitaverat, ſed etiam ipſius *ſummi Pontificis Legatos* in Arelatenſi ſediſſe Judices & pronuntiaſſe denuo ſententiam.

Cæterum ex eo, quod quæſtiones etiam dogmaticæ, poſt deciſionem ſummi Pontificis, a generalibus Conciliis iterum tractentur & definiantur, nullatenus ſequitur, Pontificiam ſententiam eſſe fallibilem, aut reformabilem, aut ab ea appellari poſſe; ſed id fit, ut hæreticorum aut ſchiſmaticorum contumacia evidentius confundatur & frangatur, ſi videant, a toto orbe Chriſtiano ſe condemnari. 26. Criſis de Papa.

Hanc ob cauſam Arius, a Sylveſtro Papa, vel ejus authoritate, ab Oſio jam condemnatus, a Nicæna Synodo iterum eſt judicatus & damnatus. Cauſam Neſtorii, a Cœleſtino I. vel ejus authoritate a S. Cyrillo, jam damnatam, iterum damnavit Epheſina Synodus, cauſam Eutychetis, a S. Leone jam profligatam, profligavit rurſus Chalcedonenſis Synodus. Cauſam Monothelitarum, a Martino I. & Agathone jam judicatam, iterum judicavit ſexta Synodus. Cauſam Iconoclaſtarum ab Hadriano I. judicatam, Synodus VII. Cauſam Lutheri a Leone X. judicatam, Synodus Tridentina. Hæc, inquam, omnia Concilia, & quidem voluntate ſummorum Pontificum, ſunt convocata, ut cauſas, ab ipſis jam judicatas, denuo judicarent, non ut inde Pontificiæ definitiones infallibilitatem, robur, firmitatemque acciperent, ſed ut hæreticis, Pontificis authoritatem non agnoſcentibus, os obſtruatur, totique orbi manifeſte pateat, quid ſentiendum credendumque ſit.

Atque ex hoc ipſo Apoſtolicæ Sedis elucet infallibilitas in quæſtionibus fidei decidendis. Quod enim illa jam prius deciderat, hoc ipſum poſtea deciderunt etiam Concilia Oecumenica; non igitur abſolute neceſſarium erat, ut Concilia propterea congregarentur. Nam plures hæreſes Pontifex abſque Concilio Generali condemnavit, ut Pelagii, Montani, Priſcilliani, Joviniani, Vigilantii &c.

Imo

Imo etiam in quæſtione meri facti oportet ſummo Pontifici præſtare obedientiam cum reverentia, licet in ea decidenda non ſit infallibilis. Inſinuat hoc Papa Innocentius III. *cap. a nobis de ſentent; excommunicat.* Ibi: *Judicium Dei veritati, qua non fallit, nec fallitur, ſemper innititur: judicium autem Eccleſiæ non nunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli. Propter quod contingit interdum, ut, qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus: & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit ſententia innodatus.*

27. Quis auctor Donatiſtarum Schiſmatis?

Quæres 1. quis fuerit auctor Donatiſtarum ſchiſmatis? & quis ille Donatus, qui fuit Romæ condemnatus? Ratio dubitandi eſt, quia duo fuerant *Donati:* alter *Caſarum Nigrarum Epiſcopus*, alter, Donatiſtarum Carthaginenſis Epiſcopus. Reſp. Ex his prior, nempe Donatus *a Caſis Nigris*, qui nunquam fuit Carthaginenſis Epiſcopus, primus auctor & incentor erat illius ſchiſmatis, atque in Romano Concilio a Melchiade damnatus. Alter vero dictus fuit *Donatus Magnus*, ſecundus Donatiſtarum Carthaginenſis Epiſcopus. Donatiſtæ tamen non a Donato Caſenſi primo ſuo incentore nomen hauſerunt (eo quod ille Romæ nominatim fuerit damnatus) ſed a Donato Magno, Carthaginenſi ipſorum Epiſcopo. Primus enim factionis Donatiſticæ Epiſcopus Carthagine fuit *Majorinus* (a Donato Caſenſi ordinatus) alter *Donatus Magnus*, tertius *Parmenianus*, ut ex Auguſtino & Optato Milevitano colligitur. Notare, hoc placuit, ne nominum illorum fiat confuſio.

28. Oppugnatores Donatiſtarum.

Quæres 2. quinam fuerint præcipui Donatiſtarum impugnatores? Reſp. S. Auguſtinus, & S. Optatus, Epiſcopus Milevitanus in Numidia. Et hic quidem ſex libros ſcripſit contra Parmenianum circa annum 370. In 1. oſtendit, quinam ſint Traditores & ſchiſmatici. In 2. quæ & ubi ſit una Eccleſia. In 3. non eſſe petitum a Catholicis, ut milites adverſus Donatiſtas a Conſtante Imperatore in Africam mittantur. In 4. quis ſit peccator, cujus ſacrificium Deus repudiat. In 5. tractat de baptiſmo. In 6. de inconſideratis præſumptionibus & erroribus Donatiſtarum.

Poſt Optatum plurimos libros contra Donatiſtas ſcripſit S. Auguſtinus: uti tres libros contra *Epiſtolam Parmeniani*, quam hic ad Tichonium Donatiſtam ſcripſerat. Ubi S. Auguſtinus potiſſimum examinat, an in communione Sacramentorum mali contaminent bonos. Lidros 7. de baptiſmo contra Donatiſtas, auctoritate S. Cypriani abuſos. Librum de unico baptiſmo contra *Petilianum* Donatiſtam

ſtam, Conſtantinienſem Epiſcopum. Quatuor contra Creſconium Grammaticum. Unum ad Donatiſtas adhuc contumaces poſt collationem Carthaginenſem. Breviculum ſeu compendium geſtorum in illa celebri collatione, multosque alios, quorum plures non amplius exſtant: præter epiſtolas plurimas contra eosdem ſcriptas. Quarum tamen pleræque interciderunt.

ARTICULUS III.

De ortu Arianæ Hæreſis ſub Conſtantino M.

Altera peſtis ſæculi IV. quæ orbem terrarum infecerat, hæreſis Ariana fuit. Nulla hac unquam potentior. Imperatores, Reges, Epiſcopos, quin omnem ferme mundum infecit. Ineunte jam Sæculo IV. proſerpens Alexandriæ per *Arium*, ex Libya oriundum; qui primo Meletiano ſe ſchiſmati immiſcens, a *Petro* Patriarcha, glorioſo deinde ſub Maximino Martyre, jam tunc (ut multi tradunt) inconſutilem Chriſti tunicam ab eo diſſuendam prædicente, ejectus eſt. At ab *Achilla* ſucceſſore contra Petri monitum receptus, & presbyter ordinatus, ad Patriarchatum adſpirabat. Cum autem mortuo Achilla præponerétur ipſi *Alexander*, urente invidia, orthodoxam ejus de Chriſto & SS. Trinitatis myſterio cœpit doctrinam reprehendere; cumque verſipellis hypocrita non mediocrem probitatis & doctrinæ famam ſibi comparaſſet, ingentem in Ægypto adverſus Alexandrum Patriarcham tempeſtatem concitavit, ut adeo neceſſe fuerit *Alexandrino I.* 100. Epiſcoporum *Concilio* tumultuantem compeſcere. Damnata ejus doctrina, Sacerdotali munere depoſitus, excommunicatus, atque urbe ejectus eſt. 29. Origo Arianiſmi. 30. Alexandrinum.

Ille ad *Euſebium Nicomedienſem* Epiſcopum, hominem ſibi ſimilem, jam alias de Chriſti Divinitate perverſe ſentientem, fuga elapſus, Patronum invenit potentem, & factionis Arianæ deinceps Principem Cum enim, aulicis artibus imbutus, Conſtantiæ (quæ erat Licinii vidua, Conſtantini ſoror) gratia ac favoribus polleret, plures facile Epiſcopos, præſertim *Euſebium Neo-Cæſarienſem*, hominem cæteroquin doctum, & Conſtantino charum, (qui in perſecutione Diocletiani Chriſtum negaverat) & *Theognidem Nicænum*, in Arii partes pertraxit, habitoque Conciliabulo ejusdem doctrinam approbavit, adeo ſe ipſum & Arium clientem ſuum callidis artibus apud Imperatorem Conſtantinum inſinuandi 31. Principes Arianorum.

peritus, ut is Alexandrum, Patriarcham Alexandrinum, velut turbarum Auctorem reprehenderet.

32. Damnati a Concilio Alexandrino & Nicæno.

At cum cerneret Conſtantinus Chriſtianam Eccleſiam adeo in ſe ipſam graviſſimo ſchiſmate colliſam, ut ipſis etiam gentilibus, qui illius incrementum lividis oculis aſpexerant, fieret ludibrio, facile conſenſit, ut a Sylveſtro Papa, ad quem Alexander Patriarcha recurrit, indiceretur primo quidem *Concilium Alexandrinum II.* cui nomine Sylveſtri præſedit Hoſius (in quo damnatus rurſum Arius) ac deinde etiam, cum malum ulterius ſerperet, Oecumenica Epiſcoporum Synodus, ad cauſam illam graviſſimam definiendam finiendamque.

Congregata illa fuit Nicææ in Bithynia, ut *part.* 3. *cap.* 4. *art.* 1. memoratum. Patres, ultra trecenti, mox profeſſionem orthodoxam, a Magno illo Oſio Cordubenſi Epiſcopo, Sylveſtri Pontificis ad Concilium legato, compoſitam, amplexi ſunt; ſexdecim Arian's Epiſcopis primo reclamantibus, præſertim in eo, quod Filius Divinus diceretur *Conſubſtantialis* Patri. Tandem tamen & ipſi cum Euſebio Nicomedienſi, & Cæſareenſi ſubſcripſerunt, tam Symbolo Nicæno, quam condemnationi Arii: gaudio exultante Conſtantino, totoque Senatu Patrum. Sylveſter Papa Concilio 267. Epiſcoporum habito Synodum Nicænam confirmavit, ſimulque Arium, Photinum, & Sabellium damnavit: additis 20. Canonibus. In 3. diſtincta fit mentio Ordinum Clericalium, Oſtiariorum videlicet, Lectorum, Exorciſtarum, Acolythorum, Subdiaconorum, Diaconorum, Presbyterorum, & Epiſcoporum.

In 4. fit quadruplex partitio proventuum Eccleſiæ, ut prima cedat Epiſcopo, altera Clero, tertia fabricæ, quarta pauperibus.

In 5. a nullo presbytero conficiendum Chriſma.

In 6. fit mentio Cardinalium.

In 8. Subdiaconis prohibentur nuptiæ. Nota. *Suppoſiti aliquibus videntur iſti Canones, quos Iſidorus ſuæ collectioni inſeruit.*

Verum Euſebium, hominem nullius conſcientiæ, qui jam ante contra SS. Canones, tunc ſevere obſervatos, a Beritenſi Epiſcopatu ad Nicomedienſem tranſierat, & quod turpius, Licinii perſecutoris partes ſecutus fuerat, fraude egiſſe mox patuit. Nam cum etiam Meletiani a Concilio Nicæno damnati eſſent, cum iisdem ſe conjunxit, ac Athanaſium, mortuo Alexandro rite electum Patriarcham Alexandrinum, gnavum Concilii executorem, variis mendaciis Conſtantino exoſum reddere conatus eſt. At iis detectis cum Theognide Nicæno ab Epiſcopatu depoſitus, & in exilium

lium ejectus eſt. Aſſeclas vero Arii *Porphyrianos* dici deinceps Imperator voluit, a Porphyrio apoſtata impio; cujus blaſphemias innovabat Arius. Verum cum Conſtantinus regiam ſedem Nicomedia Bizantium, recens exornatam, ac *Romam novam*, a nomine ſuo *Conſtantinopolin* dictam, urbem tranſtuliſſet, in celebritate illa Conſtantia ſoror Euſebio reditum ad Epiſcopatum exoravit. Ille ad artes ſuas & machinationes in Athanaſium pariter reverſus, perſequi illum non deſiit, atque ut ſternere poſſet facilius, cum aſſeclis ſuis Arianis, & Meletianis, exactiſſimam Nicæni obſervantiam ſimulans, ſubornatis teſtibus complura Athanaſii crimina confinxit, & ad Imperatorem detulit, depoſcens Epiſcoporum Concilium, de iis judicaturum.

Conſtantinus nimium credulus indixit *Conciliabulum*, primum Cæſaream Palæſtinæ, ac poſtea *Tyrum*; in quo, ex Arianis & Meletianis potiſſimum conflato, incredibile dictu, quam perverſe ac violente acta ſint omnia: quot mendaciis & impoſturis itum in ruinam innocentiæ: Dionyſius Comes, Arianorum fautor, moderabatur conventiculum, præerant duo Euſebii: Arſenii tanquam occiſi manus amputata exhibita: ſed Arſenius integer oſtenſus: mulier Athanaſium de ſtupro inſimulans producta, ſed, impoſtura demonſtrata, damnatus nihilominus in illo *Tyrenſi* conventiculo, *Ariusque*, poſtquam per Arianum quendam presbyterum, impoſtorem inſignem, primum quidem apud Conſtantiam, dein etiam apud Conſtantinum ſe callide inſinuaſſet, ac profeſſionem ad ſpeciem Catholicam, omiſſa tamen voce *conſubſtantialis* ſcriptam eidem obtuliſſet, remiſſus ad Euſebianos Epiſcopos, qui ferventes Nicæni cultores ſe hactenus ſimulaverant, ab iisdem eſt abſolutus, atque innocens declaratus.

34. Tyrenſe conciliabulum in Athanaſium.

Arius abſolutus.

Athanaſius vero ex impiiſſimo *Tyrenſi conciliabulo* Conſtantinopolin profectus, a Conſtantino, Arianorum artibus in Athanaſium, tanquam pacis turbatorem, concitato, vix tandem in conſpectum admiſſus eſt. Implorat patrocinium. At cum quinque Epiſcopi Ægyptii, ab Euſebio corrupti, falſum adverſus eum teſtimonium dicerent, quod frumentum ex Ægypto Conſtantinopolim devehi prohibuerit, iratus Imperator Treviros eum in exilium relegavit. Noluit tamen alium ei in Patriarchatu Alexandrino ſubrogari. Pari furore Ariani, duo præcipue Euſebii, Theognis Nicænus, Urſacius & Valens, Pannoniæ Epiſcopi, coacto *Conſtantinopoli conciliabulo Marcellum Ancyræ Epiſcopum* depoſuerunt: abſoluto rurſus

35. Athanaſius damnatus & relegatus.

& in communionem recepto Ario, poſtquam perjurio doloſo Nicænum fidei ſymbolum integrum ſe recipere Imperatori mentitus eſt.

36. Arii interitus. At imminebat ultionis Divinæ dies, qua Deus exaudiit Alexandri Epiſcopi Conſtantinopolitani populique Catholici preces. Cum enim Euſebius cum ſuis ſectariis, Arium in Eccleſiam inducturus, ſolenni cum pompa per urbis plateas incederet, Arius premente ſubito ventris onere ſecedens, viſceribus & inteſtinis effuſis repente crepuit, anno 336. Interiiſſet tunc haud dubie cum auctore ſuo Ariana hæreſis, niſi altero poſt anno obiiſſet Conſtantinus.

ARTICULUS IV.

Obſervatio in Concilia tempore Conſtantini M. habita in cauſa Arianorum.

77. Oſius Legatus. Dubitatur I. *An Oſius Cordubenſis*, quem Concilio II. Alexandrino, in quo Arius iterum damnatus eſt, præfuiſſe diximus, *a Sylveſtro Pontifice, an vero a Conſtantino Imperatore miſſus fuerit?* Ratio dubitandi eſt, quia Euſebius aſſerit, eum a Conſtantino miſſum Alexandriam, ut inter Alexandrum Patriarcham, & Arium pacem componeret. Idem confirmant Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Photius. Unde Natalis concludit, Oſium non a Sylveſtro Pontifice, ſed ab Imperatore ad Concilium illud, & componenda Eccleſiæ Alexandrinæ diſſidia miſſum eſſe.

Contra vero Cardinalis Baronius cum aliis contendit, illum a Pontifice fuiſſe miſſum, illiusque authoritate præſediſſe, ac ſententiam in Arium tuliſſe; eo quod Oſius, Cordubenſis in Hiſpania Epiſcopus, qui nullam in Alexandrinam Eccleſiam, ejusque Clerum, jurisdictionem habuit, non potuiſſet congregare Synodum, (quam S. Athanaſius Apolog. 2. *generalem* vocat) eique præeſſe, niſi Apoſtolici legati munere fuiſſet perfunctus. Accedit, quod in Epiſtola, a Conſtantino ad Alexandrum & Arium ſcripta, nulla fiat Oſii mentio, adeoque non ab Imperatore ſed Pontifice eo miſſum eſſe.

At fortaſſis utrique ſententiæ aliquid concedendum, dicendumque ab utroque miſſum eſſe. Nam conſtat, Oſium ſedis Apoſtoli-

ſtolicæ legatum per Orientem fuiſſe. Unde, cum turbæ illæ in Ægypto eſſent ortæ, Conſtantinus illum, alias jam authoritate ac poteſtate Legati Apoſtolici inſtructum, Alexandriam miſit; ubi dein authoritate a Pontifice ſibi conceſſa uſus, Synodum congregavit, eique præſedit. Quam ſane poteſtatem in aliena Provincia, imo in Patriarcham, poſt Romanum, primum, nemo alius præter Romanum Pontificem dare eidem poterat, præſertim in judicanda cauſa fidei, quæ tunc vertebatur. Prætereo, quod Alexander Patriarcha, ut plures aſſerunt, cauſam jam tunc ad Romanum Pontificem detulerat; cujus plane dein fuit, in re tanti momenti Eccleſiæ conſulere, atque per Legatum ſuum, quem alioquin in Oriente habuit, tanta in fide diſſidia componere.

Idem Oſius poſtea nomine Sylveſtri Papæ præſedit etiam Magno Concilio Nicæno. Quod pariter a Conſtantino convocatum eſſe Natalis ſcribit. Verum id factum cum conſenſu, & opera conjuncta Sylveſtri Pontificis, probavi *parte* 3. *cap.* 3. *quæſt.* 2. & quomodo alias Oſius nomine Pontificis præſidere potuiſſet? Præſediſſe autem certum eſt, ut teſtatur S. Athanaſius in *Epiſt. ad ſolitar. vit. agent.* Ubi Arianos ſic loquentes inducit: *Hic eſt princeps Synodorum: &, ſi quid ſcribit, ubique auditur. Hic formulam fidei in Nicæna Synodo concepit &c.* Et in *Apolog. de fuga ſua*, ſic loquitur Athanaſius de Oſio: *In qua Synodo ille non dux & anteſignanus fuit? quam non ille recta tuendo in ſuam ſententiam pertraxit? quæ Eccleſia illius præſidentiæ non pulcherrima monumenta retinet?* At qui privatus Cordubenſis Epiſcopus non potuiſſet tanta cum auctoritate Synodis præſidere, etiam in quibus plures Patriarchæ præſentes erant, ut in Nicæna, niſi tanquam ſedis Apoſtolicæ Legato ea honoris, loci, & poteſtatis prærogativa fuiſſet delata. Unde Gelaſius Cyzicenus in *Hiſt. Concil. Nicæn. lib.* 2. *cap.* 5. expreſſe ait, Oſium in Concilio Nicæno loco Romani Pontificis, cum Presbyteris Romanis, Vito & Vincentio, præſediſſe.

Dubitatur 2. *An omnes Ariani Concilio Nicæno ſubſcripſerint?* Ratio dubitandi eſt; quia Socrates *lib.* 1. *cap.* 5. ſcribit, quinque Epiſcopos, inter quos præcipui, Euſebius Nicomedienſis, & Theognis Nicænus, noluiſſe ſubſcribere: ac propterea cum Ario excommunicatos, & in exilium ejectos eſſe: nec reſtitutos, donec libello Epiſcopis oblato pœnitentiam ſimularent. 38. An Ariani Nicæno ſubſcripſerint?

Reſp. Socratem hoc aſſerere contra commune antiquorum teſtimonium, ut S. Athanaſii *lib. de Syn. Nic. decret.* S. Hieronymi *in Dial. adv. Luciferianos &c.* Qui omnes ſubſcripſiſſe &

M 3 Ario

Ario anathema dixiſſe teſtantur. Theodoretus *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 7. duos ſolos excipit, videlicet Theonam Marmaritanum, & Secundum Ptolomaidis Epiſcopum. *Arii patrocinio ſuſcepto*, inquit, *doctrinæ Apoſtolicæ contradixerunt* (Ariani Epiſcopi) *quin etiam fidei formulam, quam poſuerant, Concilio propoſuerunt: quæ, ut primum perlecta fuit, quoniam omnes eam adulterinam & ſpuriam eſſe vociferabantur, illico diſcerpta eſt. At cum ingens tumultus contra eos eſſet concitatus, & omnes eos ut pietatis proditores inſimularent, metu percuſſi ſurrexere, primique ipſi omnes una, ſolis Secundo & Theona exceptis, ſententiam excommunicationis contra Arium pronuntiavere. Quocirca impio illo ab Eccleſia exturbato, fidei formula, quæ adhuc in Eccleſia ſervatur, communi conſenſu compoſita, & ſubſcriptionibus omnium confirmata, Concilium dimiſſum eſt.* Igitur Euſebius, etiam & Theognis ſubſcripſerunt: ſed cum poſtea eorum fraudes innoteſcerent, depoſiti ſunt: aliis in eorum ſedes ſubrogatis. At novis fraudibus decepto Conſtantino rurſus ſunt reſtituti.

39. An Arius. Putant quidem aliqui cum S. Hieronymo in *dial. ad Lucif.* & Ruffino *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 11. Arium, poſtquam excommunicatus fuerat, errorem recantaſſe, atque a Concilio receptum fuiſſe. Verum ex epiſtola Nicænæ Synodi, ad Eccleſiam Alexandrinam ſcripta, colligitur contrarium; & ipſe S. Athanaſius, qui Concilio præſens fuit, in Apologia 2. ait, Euſebium a ſe petiiſſe, ut Arium recipiat, reſpondiſſe autem ſe, *Hæreſeos inventores, veritati infeſtos, & damnatos ab univerſi orbis Concilio, minime recipiendos eſſe.* Quod ſane ſcribere non potuiſſet, ſi Arius a Concilio illo fuiſſet receptus. Cur enim ipſe non reciperet, quem generale Concilium recepiſſet? Et ad quid tot Euſebianorum technæ, ut Imperatorem Ario reconciliarent, ſi in Eccleſiam jam a Concilio, præſente Conſtantino, fuiſſet receptus? Igitur S. Hieronymus de alio quodam, ejuſdem nominis, homine locutus eſſe cenſendus eſt.

40. Criſis de Euſebio Cæſareenſi. De *Euſebio Pamphili, Cæſareenſi* in Palæſtina Epiſcopo, major eſt diſceptatio. Quidam enim ab Ariana labe illum omnino abſolvunt: eo quod & ipſe in Nicæno Arium damnaverit; a Socrate, & Gelaſio Cyziceniſi ejus innocentia vindicetur, & in pluribus martyrologiis, ut Uſuardi, Adonis Viennenſis, Notkeri ad 21. Junii recolatur ut Sanctus, uti etiam ab Eccleſia Lemovienſi, quæ in veteri Breviario de ſancto ſuo Euſebio hæc legit: *Hic, cum aliquando Arianæ hæreſi laboraſſet, ad Synodum Nicænam accedens, Spiritu ſancto inſpiratus Patrum ſententiam ſecutus eſt, ac deinceps uſque ad mortem*

ſanctiſ-

ſanctiſſime cum orthodoxa fide vixit. Additque Papebrochius in actis SS. ad 21. Junii, Euſebii hujus nomen in faſtis Eccleſiaſticis manſiſſe usque ad Gregorii XIII. tempus, quo Baronius illud expunxerit, atque ejus loco nomen *Euſebii Samoſateni*, quem Græca Eccleſia pridie, videlicet 20. Junii, colat, Martyrologio Romano inſeruerit.

At vix dubium eſt, quin Ariana lue infectus fuerit, jam ante Concilium Nicænum, ac poſt illud in eadem contabuerit. Hinc condemnationi Arii primo ſubſcribere recuſavit, & quamvis poſtridie ſubſcripſerit, id tamen ſimulato tantum ac doloſe factum conſtat, ne gratia Conſtantini, qua pollebat, & Epiſcopatu excidat.

Nam, cum Euſebio Nicomedienſi colludens, Arium pro innocente defendere, & Athanaſium perſequi, tanquam turbatorem pacis, non ceſſavit. Patuit id tum alias, tum in Conciliabulo præſertim illo Tyrio, cui cum Euſebio Nicomedienſi præſedit. 41. Manſit Arianus.

Hiſtoria quoque ipſius Eccleſiaſtica ſatis prodit, quo calamo profluxerit. Cur enim illam præciſe usque ad Concilium Nicænum deduxit? cur tam celebrem orbis terrarum conventum non accurate deſcripſit? cur condemnationem Arii reticuit? cur de illo nihil excidere eſt paſſus, quo erraſſe illum conſtaret? cur non ſaltem in vita Conſtantini tam memorabiles res geſtas recenſuit? cur de ſolo Paſchate meminit tractatum, de cauſa Arii, ac definita filii Divini conſubſtantialitate altum ſiluit?

Quid multa? ſcripta illius plus ſatis tabem Arianam redolent. Nam *libr.* 7. *Præparationis Evangelicæ cap.* 15. tres diſtinxit gradus Divinitatis, quorum alter ſit altero præſtantior, velut ſol luna: ſolum Patrem eſſe ſupremum Deum, Filium infra Patrem, & Spiritum Sanctum adhuc inferiorem. Et libr. 4. Demonſtrationis Evangelicæ cap. 3. ait: *Pater prius, quam Filius, & ante generationem ejus ſubſiſtit.* Et ne putemus, eum *origine* tantum Patrem priorem aſſerere, non autem *natura*, utitur exemplo ſolis & luminis; hoc autem eſt illo natura poſterius. Eodem libr. 4. Patrem modo appellat *Deum primum*, *Filii Dominum*, modo Filium *ſecundum cauſam*, cauſa prima inferiorem, *ſecundum Dominum*, *Opificium*, *alteram præter Patrem eſſentiam*, *medium inter Patrem & Angelos.* Rurſus libr. 1. de Eccleſiaſtica Theologia contra Marcellum ait, Patrem ſolum Deum eſſe & Filii ſui & hominum; hinc Filium rogare Patrem, obedire Patri,

Digitized by Google

tri, eſſe minorem Patre, de cœlo deſcendiſſe non ut ſuam voluntatem faciat, ſed Patris, qui eum miſit.

Et ne ſuſpicaremur, hæc Euſebium non de verbi Divini ſubſtantia, ſed de aſſumpta humana natura proloqui, protinus ſubdit: *Quid ad iſta dicturus eſt Marcellus, cum eum, qui de cœlo deſcendit, iſta ipſa docentem audiat? non, opinor, illud allegare poterit, carnem ſervatoris hoc prolocutam; non enim caro de cœlo deſcendit.* Quæ plane omnia ipſiſſimam Arii peſtem eructant.

Accedit manifeſtum Patrum teſtimonium. Sic S. Athanaſius, qui homines illos omnium optime noverat, libr. de Synodi Nicænæ decret. ait: *Euſebius Cæſareenſis in Palæſtina, cum pridie abnegaſſet, in eandem tamen ſententiam* (Nicæni Concilii) *ſubſcripſit poſtridie - - omnibusque manifeſte apparuit, eum prius, & temere erraſſe, & fruſtra contra veritatem pugnaſſe.* Et paulo inferius addit, Euſebianos tanquam canes ad vomitum rediiſſe. S. Hieronymus, præſertim in apologia ſua in Ruffinum, Euſebium Cæſareenſem ſæpe appellat Arianum, imo ſigniferum Arianæ factionis. Idem teſtatur S. Hilarius in libr. ad Conſtantinum; ubi commenta Ariana duobus Euſebiis attribuit. S. Epiphanius hæreſ. 68. Cæſareenſem Euſebium cum aliis Arianis Tyriæ Synodo præfuiſſe ſcribit. Theodoretus pariter, Tharaſius in 7. Synodo, Photius, Nicephorus, Calliſtus &c. eundem inter hæreticos Arianos collocant.

Quare tot tantisque argumentis ac teſtibus prævalere non debet Socratis & Cyziceni authoritas, præſertim cum neuter ſit ſcriptor admodum accuratus. Sed neque argumentum, quod afferunt, quidquam probat. Subſcripſit quidem Euſebius Nicæno, ſed invitus, ſed ſimulato, ſed ut canis ad vomitum reverſus. Etiam Nicomedienſis ſubſcripſit, an propterea Arianus non fuit?

42. **Error de ejus ſanctitate.** Majorem difficultatem movent martyrologia antiqua ſacrique faſti, in quibus Euſebius inter Sanctos recenſetur. Fatentur plerique, nomen *Euſebii Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopi ac Hiſtoriographi* per errorem irrepſiſſe, dum veteres quidam vel ex incuria vel imperitia hunc Euſebium alteri cuidam ſancto Euſebio ſuppoſuerunt.

Duplex autem præcipue circa hunc errorem eſt ſententia: prima Cardinalis Baronii, qui cenſet martyrologii conditorem erraſſe in nomine civitatis, & pro *Euſebio Samoſateno* in Syria Epiſcopo, ſanctoque Martyre, quem Græci 20. Junii colunt, poſuiſſe *Euſebium Cæſareenſem.* Hinc idem Baronius, ut dixi, expuncto iſto, ad diem 21. Junii, illum Martyrologio intulit.

Con-

Contra vero Daniel Papebrochius in *actis Sanctorum ad diem* 21. *Junii*, exiſtimat, non fuiſſe erratum in nomine civitatis, ſed in nomine provinciæ & pro Euſebio Cæſareæ in *Cappadocia* Epiſcopo, ſuppoſitum fuiſſe Euſebium Cæſareæ in *Palæſtina* Epiſcopum.

Quæri poteſt 3. *an legitimum fuerit Synodi Tyriæ & Jeroſolymitanæ judicium?* prænotandum autem, hanc Synodum utramque anno 335. Euſebianos aliosque Arianos impetraſſe a Conſtantino M. ut S. Athanaſium Eccleſiaſtico ac Synodali judicio condemnatum eſſe appareret, atque abſolutum Arium; cumque Dionyſio comite, a Conſtantino miſſo præerant Tyriæ duo Euſebii. Catholici Epiſcopi Arianis permixti ſedebant; majore tamen Ariani erant numero. Accuſatus in ea de variis criminibus Athanaſius, condemnatus, & ab Epiſcopatu Alexandrino eſt depoſitus. Tum vero iidem Epiſcopi, Jeroſolymam ad dedicationem templi profecti, coacto ibidem Synodo, in Eccleſiam receptus eſt Arius, approbata fallaci quadam fidei ejus formula, quam Imperatori obtulerat. His prænotatis 43. Tyria Synodus

Dicendum, illegitimum atque injuſtum fuiſſe utriusque Synodi judicium. Nam imprimis neutra Synodus fuit legitime congregata; quia duo Euſebii, Cæſareenſis nempe & Nicomedienſis Epiſcopi, non habebant poteſtatem convocandi Synodum adverſus Patriarcham Alexandrinum, ſe multo ſuperiorem, eumque tanquam reum judicandi: neque ad Conſtantinum pertinebat, Synodum Epiſcoporum adverſus tantum Archiepiſcopum & Patriarcham propria auctoritate indicere. Illegitima.

Sed neque habebant poteſtatem, cauſam Arii, in Oecumenica Nicæna Synodo jam judicatam definitamque, rurſus judicandi Jeroſolymis, eumque abſolvendi. Notorii ſiquidem juris eſt, cauſam a ſuperiore Judice jam definitam non poſſe ab inferiore retexi, aut ſententiam a ſuperiore latam reformari.

2. In Tyrio Conciliabulo omnia per vim & errores acta ſunt omnisque libertas loquendi Catholicis Epiſcopis fuit adempta, Dionyſio comite armatis cum militibus præſente, & præſidente conventui: ut ſcribit S. Athanaſius in apolog. 2.

3. Quia Ariani potiſſimum, capitales conjuratique Athanaſii hoſtes, ſederunt in eum judices. Nec ulla exceptio contra eos aut recuſatio admittebatur.

4. Quia ferme ſolos Arianos & Meletianos, hoſtes omnes Athanaſio infenſiſſimos, admittebant, & quidem ſubornatos. Imo iidem & teſtes erant & judices, ut Theognius, Macedonius, Va-

lens, Urſacius &c. neque teſtes recepti præſente Athanaſio, aut ejus clericis.

5. Quia licet ad oculum oſtenſum fuerit, falſam eſt teſtium depoſitionem, meriſque calumniis nixam, adeoque nihil prorſus fuiſſe probatum, ut de fracto calice, occiſo Arſenio, exactione tributi &c. nihilominus tamen condemnatus fuit. Quid autem iniquius vel fingi poſſet?

ARTICULUS V.

Progreſſus Arianæ Hæreſis ſub Conſtantio, & Concilia de ea habita.

44. Diviſio Imperii. Conſtantinus M. tres filios reliquit, ex Fauſta, Maximiani Herculii filia, ſuſceptos. Quos inter, jam antea *Cæſares* dictos vaſtum Imperium ita eſt partitus, ut Conſtantino, natu maximo, Gallia, Hiſpania, Britannia, & quidquid trans Alpes ingenti tractu terrarum porrigitur, obtingeret; Conſtantio, jam tum Arium plus redolenti, Thracia cum urbe Regia Conſtantinopoli, Aſia, Ægypto, ac toto Oriente; majore profecto, quam meruerat, portione; Conſtanti natu minimo, Provinciæ intermediæ, Italia videlicet, Illyricum, Macedonia, Græcia, & Africa.

45. Conſtantius Arianus. Porro Conſtantinus & Conſtans apprime erant Catholici: Conſtantius autem, jam ante ab Euſebio Nicomedienſi ſeductus, & Ariano ſpiritu imbutus (quem tamen vivente patre prodere non ſuſtinuit) aperte quidem favebat hæreſi, non auſus eſt tamen obſiſtere, quo minus Athanaſius a Conſtantino fratre Alexandriam ad Patriarchatum ſuum remitteretur, licet Ægyptus Conſtantio ſubjecta eſſet. Reſtituti pariter, per eosdem duos fratres Catholicos, Epiſcopi, qui in Tyri Conciliabulo ab Euſebianis fuerant dejecti.

46. Athanaſius abſolutus a Concilio Romano. Cum autem Ariani fremerent, & authoritate *Conſtantii* Catholicos Epiſcopos rurſus deponerent, in exilium ejicerent, atque Athanaſium præſertim a Concilio depoſitum reſtitui non poſſe dicerent, *Julius I.* poſt Sylveſtrum & Marcum Romanus Pontifex, cum Athanaſius, Marcellus Ancyranus, & Paulus Conſtantinopolitanus, ab Euſebio invaſore depoſitus, ad eum provocaſſent, cauſam *Romæ in Concilio* judicandam avocavit.

Invitati ad hoc Concilium omnes Orientales. Comparuit Athanaſius, non vero Euſebiani, qui ultra annum Romæ exſpectati

ti cum futiles excuſationes contumaciæ ſuæ prætexerent, in *Concilio Romano* 50. & ultra Epiſcoporum abſolutus eſt Athanaſius, reliquique Epiſcopi ſedibus ſuis ſunt reſtituti. Ariani interea, ducibus Euſebiis, Nicomedienſi, qui Conſtantinopolitanam ſedem poſt Berytenſem & Nicomedienſem invaſerat: Et Cæſareenſi, qui larvam poſt Conſtantini mortem poſuerat penitus *conciliabulum Antiochenum* cogunt, in quo depoſitio Athanaſii confirmatur, intruſo in Alexandrinam ſedem *Gregorio Cappadoce*, homine impio, a quo omnes boni abhorruerunt. Depoſitus etiam in illo conciliabulo & in exilium ejectus eſt *Euſtathius*, Patriarcha Antiochenus, invictiſſimus Nicænæ fidei defenſor. Occaſionem calumniæ dedit, ab Euſebianis ſubornata ac mercede corrupta meretrix, ſubito in conventiculi locum irrumpens, cum infante, brachiis geſtato, quem Euſtathii eſſe pejeravit. In Euſtathii autem locum intruſus eſt *Eudoxius*, Arianus, multarum deinceps tragœdiarum auctor.

47. Antiocheni Synedrii impietas.

At nihil turpius & atrocius actum quam ſacrilega laniena Alexandrina, a Philagrio gubernatore & Gregorio illo intruſo pſeudo-Patriarcha Conſtantii viribus patrata. In publicas Catholicorum Eccleſias irrupit armatus furor. Nihil tam ſanctum, quod non proculcatum pollutumque; cædes inter promiſcuas fuga Romam elabente Athanaſio. Triennium cum aliis exulibus Epiſcopis ibi delituit; donec a *Concilio Sardicenſi*, ex voluntate *Conſtantis* (qui occiſo ad Aquileiam fratre Conſtantino jam ſolus Occidentem regebat) anno 347. celebrato, ſunt reſtituti; inde tamen brevi rurſus ab Arianis ejecti.

Sardicenſe.

Nam hi 80. circiter jubente Conſtantio *Sardicam* profecti, cum videret, Catholicos numero multo ſuperiores eſſe, in Concilio comparere detrectarunt, addito prætextu, ſe non poſſe comparere in Conventu, in quo *Athanaſius*, *Marcellus*, aliique excommunicati & depoſiti, præſentes eſſent. *Philippopolin* proin in Thraciam receſſerunt, habitoque ibidem Synedrio, ſextam fidei formulam (nam quinque Antiochiæ procuderant) *Semi-Arianam* ediderunt, atque Julium Papam, Oſium, aliosque excommunicarunt, quod Athanaſium reciperent.

48. Semi Ariani.

Tum vero recruduit atrox in Catholicos Epiſcopos in Oriente perſecutio, aliis ſede dejectis, aliis relegatis, aliis omnino interemptis, ut adeo redire viderentur Neroniana ac Diocletiana tempora. Conſtans Occidentis Imperator, miſſis ad fratrem Conſtantium legatis, reſtitutionem Epiſcoporum petit. Cum autem is, ab Arianis ſuis undique obſeſſus, moras ex moris necteret, Conſtans bel-

lum ei denuntiat, ni ocius Catholicos Epiſcopos reſtituat. Territus hoc fulmine Conſtantius, Athanaſium, magna honoris ſignificatione Antiochiæ exceptum, aliosque Epiſcopos jubet reſtitui. A-

49. Sirmienſe. riani tunc *Syrmii Concilium* celebrarunt adverſus *Photinum* Epiſcopum, qui Sabellii & Pauli Samoſateni hæreſin reſuſcitaverat. Edita hic ſeptima fidei formula: cæteroquin, ad ſpeciem ſaltem, ſatis Catholica, niſi quod vox *conſubſtantialis* iterum fuerit ſuppreſſa, uti etiam vox *genitus non factus*. Catholici vero *Mediolani Concilium* ce-

Mediolanum. lebrarunt, in quo confirmatum Symbolum Nicænæ & Sardicenſis Synodi: cui *Urſacius* etiam & *Valens*, Ariani in Pannonia Epiſcopi, ejuratis Arianis erroribus, ſubcripſerunt; recepti propterea a Pontifice.

50. Obitus Conſtantis. At rem Catholicam ſubita procella mox afflixit. Interemptus a *Magnentio* Tyranno, purpuram invadente, *Conſtans* Imperator, fulcrum fortiſſimum religionis, ab Arianis & Conſtantio viribus omnibus in ruinam impulſæ. Cum enim Magnentius, qui Galliam, Italiam, Africam, Ægyptum, & Illyricum jam occupaverat, prælio victus in Pannonia, (victoriam Conſtantio per inſignem impoſturam nuntiante velut divinitus revelatam Valente Ariano Epiſcopo) in ſui & Decentii fratris necem adactus eſſet, ſicque Orientis & Occidentis Imperium coaleſcens ſub unius *Conſtantii* dominationem veniret, hæreſis Ariana, quæ vivente Conſtantino M. ſe prodere non audebat, ante mortem Conſtantis in ſolo Oriente, nec tamen aperta omnino facie ſerpebat (quia nemo aperte Arianum ſe profeſſus fuerat) rupto velut aggere in Occidentem etiam ſe ſe effudit.

51. Furor Arianus. Tum enim deturbatus iterum, & interemptus Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, inſignis defenſor fidei, atque intruſus *Macedonius*. Decretum a Conſtantio, urgentibus Arianis, contra fidem juramento firmatam, exilium Athanaſii, paulo ante reſtituti juſſis omnibus Epiſcopis proſcriptioni ſubſcribere.

Mediolanenſe. Indictum Concilium alterum *Mediolanenſe* Generale anno 355. in quo omnia per vim acta ab Urſacio & Valente, reverſis ad Arianam perfidiam. Compulſi minis a Conſtantio Epiſcopi Catholici ſubſcribere condemnationi Athanaſii: renitentes atrociſſime ve-

52. Epiſcoporum, xati: *Hilarius Diaconus Romanus*, Pontificis legatus, flagellis cæſus, *Lucifer Calaritanus* pariter legatus Pontificius, *Euſebius Vercellenſis*, *Dionyſius Mediolanenſis*, Epiſcopi, a ſede ſua dejecti & in exilium

Et Liberii exilium. pulſi. Imo ipſe etiam Papa *Liberius* a conciliabulo iſto depoſitus, & in Thraciam relegatus; intruſo ab Arianis in ſedem Apoſtoli-

cam

Digitized by Google

cum *Felice*, Romanæ Eccleſiæ Diacono, qui Athanaſii damnationi ſubſcripſit: averſante clero populoque Romano ambitioſi invaſoris communionem, quem tres Ariani Epiſcopi ordinarant Pontificem.

Neque hic ſtetit vis truculenta, ac barbara impietas. Miſſus in Ægyptum cum exercitu Cyriaſus Comes. Intruſus jam ante per vim in Patriarchatum Alexandrinum Gregorius, homo Arianus. Cæſi paſſim Catholici, ſine ſtatus, aut ſexus diſcrimine: graſſante immani laniena per univerſam Ægyptum, Cyrenem, Libyam: conquiſitus undique ad necem Athanaſius: qui tamen elapſus, per multos annos latuit, & in latebris ſuis apologias ſcripſit, atque epiſtolam ad ſolitariam vitam agentes de Arianorum geſtis ac fraudibus. 53. Laniena Alexandrina.

In Conſtantinopolitana Eccleſia expulſo Paulo atque immaniter trucidato, ſuadente *Acacio* poſt Euſebium, Cæſareenſi pſeudo-Epiſcopo (qui purum Arianiſmum profeſſus fuerat, & Filium ſimpliciter negabat eſſe Deum) *conciliabulum* cogit Conſtantius; in quo damnatis *Semi-Arianis*, qui Filium Deum fatebantur, conſubſtantialem Patri negabant, depoſitus Macedonius Semi-Arianus, qui tamen novam deinde procudit hæreſin, Divinitatem Spiritus ſancti inficiatus. Conſtantinopolitana. In Galliam *Saturnius*, Epiſcopus Arelatenſis, Arianiſmum inducere omni ope adlaboravit; coacto eum in finem *Biterenſi conciliabulo*. At cum aliis fortiter obſtitit *S. Hilarius Pictaviensis*, qui propterea, a Conſtantio ſede pulſus & in exilium ejectus fuit. 54. Saturninus.

Cum Conſtantius per ſævam tyrannidem, Neroniana & Deciana truculentiorem, exſcindere non poſſet Catholicum de Chriſto dogma, religionis tamen in ſuo Imperio uniendæ cupidus anno 357. Concilium generale *Sirmienſe* indixit (quod eſt aliud ab eo, in quo Photinus damnatus eſt, & Semi-Ariana hæreſis decreta) in quo, ut ſupra memoratum, Ariani duas fidei formulas propoſuerunt: in altera nihil continebatur hæreticum, (omiſſa tamen erat vox *conſubſtantialis*) cui ſubſcripſit *Liberius*, alteram plane Arianam, cui tandem tormentis victus infeliciter ſubſcripſit magnus ille *Oſius* Conciliorum ac Patrum pater. Porro in hac formula continebatur, Patrem eſſe majorem filio, a voce autem conſubſtantialitatis omnino abſtrahendum. 55. Sirmienſe. Oſii Lapſus.

Cæterum inter ipſos Arianos variæ ortæ ſunt ſectæ, quæ mutuis diſcordiis collidebantur. Alii enim erant *Semi-Ariani*, ut *Baſilius Ancyranus*, qui dicebant, Filium non eſſe quidem conſubſtan- 56. Sectæ Arianorum.

 tia-

tialem Patri, ſeu ejuſdem ſubſtantiæ atque eſſentiæ, eſſe tamen ſimilis ſubſtantiæ, ac per omnia ſimilem. Alii vocabantur *Pari*-Ariani, ut *Acacius* Cæſareenſis (unde *Acaciani* ſunt dicti) Urſacius, Valens &c. Hi dicebant, Filium nec ejuſdem nec ſimilis eſſe ſubſtantiæ, eſſe tamen ſimilem Patri, fere ſicut imago hominis eſt ſimilis homini, licet diverſæ omnino ſit ſubſtantiæ. Alii appellati ſunt *Aëtiani* ab *Aëtio* Antiocheno presbytero; qui reliquos accuſabat, eos non loqui conſequenter: cum enim dicant Filium non eſſe ejuſdem cum Patre eſſentiæ & ſubſtantiæ, neceſſaria conſecutione inferri, eum eſſe creaturam (niſi plures Deos velint facere) adeoque eſſe diſſimilis omnino ſubſtantiæ, Patrique prorſus diſſimilem.

57. Aëtius. Lapſus eſt inſuper *Aëtius* in alios etiam errores circa juſtificationem: dicebat enim, ad ſalutem non eſſe neceſſaria bona opera nec obſervationem mandatorum Dei, ſed ſufficere cognitionem Dei & Chriſti. Ex quo hæreſiarcha Lutherus deinde videtur deſumpſiſſe ſuos de ſola fide juſtificante errores.

58. Ancyranum. Porro diverſæ hæ Arianorum ſectæ ſe mutuo damnabant; ut adeo *Baſilius Ancyranus*, licet conſubſtantialitatem negaret, collecto tamen *Ancyræ Semi-Arianorum Concilio* anathema diceret illis, qui negarent, Filium eſſe perfecte Patri ſimilem. Hanc ſectam Baſilius perſuaſit etiam ipſi Imperatori: eamque amplexi ſunt ii quoque, qui prius purum Arianiſmum fuerant profeſſi, ad omnem auram inconſtantis Principis verſatiles.

59. Ut autem huic Semi-Arianorum formulæ omnes ſubſcriberent, Conſtantius duas eodem tempore indixit Synodos, pro Orientalibus quidem *Seleucienſem*, pro Occidentalibus vero *Ariminenſem*: in illa 200 Epiſcopi convenerant, in hac 400 (inter quos 80 erant Ariani) unde contigit, ut plures ſcriptores 600. Patres in Concilio Ariminenſi fuiſſe ſcribant, conjungendo videlicet loci utriusque Epiſcopos.

Antequam autem conciliabula iſta inchoarentur, Ariani inter ſe vehementer diſceptabant, quænam formula fidei eſſet Epiſcopis porrigenda, ut ſubſcribatur. Tandem poſt multas altercationes a *Marco Arethuſio* conſarcinata eſt nova formula, quæ erat *nona* Arianorum. In hac omiſſa voce *ſubſtantiæ* & *conſubſtantialitatis*, Filius dicebatur Patri quoad omnia ſimilis. Iſtique juſſu Conſtantii

Seleucienſe. ſubſcribere omnes debebant. Quo facto Baſilius Ancyranus ad Seleucienſe conciliabulum abſceſſit, Valens vero ad Arimi-nenſe.

Incredibile dictu eſt, quas rixas in Seleucienſi conventiculo Aria-

Ariani & Semi-Ariani inter ſe moverint, alteris alteros damnantibus, ac deponentibus: donec ſoluto Synedrio ad Conſtantium (qui adhuc erat Catechumenus) aufugerunt, tanquam oraculum in fide; quod adeo in ſuis reſponſis variabat, ut decimam jam formulam probaret; prout nempe, cum ferme eſſet primo occupantis, ab hac vel illa factione verſabatur. Mutabant nempe Ariani fidem ſuam, ſicut poſtea Lutherani confeſſionem Auguſtanam.

In Ariminenſi ultra 300. Epiſcopi Catholici proteſtati ſunt, ſe 60.
nulli alteri fidei formulæ ſubſcripturos niſi Nicænæ; ſimulque Va- Ariminenſe.
lentem, Urſacium, & *Auxentium* (qui, ejecto Dionyſio, in ſedem Mediolanenſem intruſus fuerat) damnarunt. Quo irritatus Conſtantius, Legatos Catholicos ne quidem in conſpectum admiſit: juſſitque Epiſcopos tanquam captivos tamdiu detineri Arimini, donec ſubſcriberent formulæ *Sirmienſi*, in qua continebatur, nihil dicendum eſſe de *ſubſtantia*, de *coæternitate*, & *conſubſtantialitate*, eo quod hæ expreſſiones in ſcriptura non inveniantur; Filium non eſſe creaturam, ſicut alias creaturas. De cætero anathema Ario & Arianiſmo dicitur. Huic formulæ plerique Epiſcopi tandem ſubſcripſerunt, putantes in ea ſerio hæreſi Arianæ dici anathema, & Chriſtum non haberi pro creatura, ſed Deo. Liberius autem Papa, ad priſtinam ſuam fortitudinem (poſt mortem S. Felicis) reverſus, cum Epiſcopis Italiæ & Clero Romano formulam illam conſtanter abjecit, Concilio Nicæno firmiſſime adhærens; ac Roma propterea ab Arianis pulſus, ad obitum usque Conſtantii tyranni in Catacumbis delituit.

In alios pariter dira perſecutio deſæviit, præſertim in S. Gaudentium, S. Ruffinum, S. Maximum, Epiſcopos: ac mox etiam in Meletium, qui ab Arianis electus Patriarcha Antiochenus, ſubito, dum ad populum diceret, contra Arianorum exſpectationem, 61.
voce & geſtu Deum unum in eſſentia, & diſtinctionem perſonarum, Antiochenum.
ſecundum Nicænum ſymbolum prædicavit. Quare indicta *Antiochena Synodus* ab Arianis; in qua depoſitus Meletius, & in exilium juſſu Conſtantii pulſus. In hoc conciliabulo duodecima procuſa eſt fidei formula, qua Filius Patri *ſubſtantia & voluntate diſſimilis*, *atque ex nihilo ortus dicebatur*.

Tandem ſuperna ultio Conſtantium ſuſtulit. Cum enim *Julianus* 62.
in Gallia proclamatus eſſet ab exercitu Imperator, Conſtantius Conſtantii
averſus a Perſis (a quibus plurimas clades acceperat) dum Juliano interitus.
cum exercitu obviam procedit, incredibiles inter æſtus animam exſpuit, anno 361 paucis ante mortem diebus ab Eudoxio Ariano An-

Antiocheno Pſeudo . Epiſcopo , ac deinde Conſtantinopolim translato, baptizatus.

63. Julianus. Julianus in quietam totius Imperii poſſeſſionem immiſſus, mox equidem gentilem idololatriam publice profeſſus eſt, Catholicis tamen Epiſcopis reditum ad ſedes ſuas indulſit, ab Arianis alienior in odium Conſtantii, quod Gallum fratrem ejus occidiſſet.

64. Alexandrinum. Igitur Liberius Papa ad reparandas Eccleſiæ ruinas intentus, Legatos ſuos (inter quos Euſebius Vercellenſis) miſit ad *Alexandrinum Concilium*, reſtituto jam ex tertio ſuo exilio Athanaſio. In hoc celebri Concilio anno 362. decretum eſt primo, ut Epiſcopi reſipiſcentes ad priſtinam dignitatem recipiantur, qui vel ex ignorantia, vel tormentis victi, in hæreſin Arianam ſint lapſi: qui vero authores aut defenſores hæreſis fuiſſent, ad communionem tantum laicam admitterentur. Statutum inſuper, ne deinceps vocabulorum
65. Hypoſtaſis. ambiguitas turbas in Eccleſia cieat, ut per vocem Græcam ambiguam *hypoſtaſis* non ſubſtantia, ſed *ſubſiſtentia* aut *perſona* ſignificetur, adeoque tres in Trinitate dicantur hypoſtaſes & una ſubſtantia. Quæ vocum ſignificatio, licet adhuc Hieronymo viſa ſit anceps, ac propterea a Damaſo Papa earum explicationem petierit, tamen uſus deinde in Eccleſia & apud Theologos obtinuit, ut ſecundum explicationem Athanaſii, & Concilii Alexandrini, per vocem *hypoſtaſis* intelligeretur perſona aut perſonalitas, adeoque tres in Deo dicerentur hypoſtaſes.

66. Sabellius, Eunomius, Appollinaris. Deinde damnata *Sabellii* hæreſis, quæ dicebat nullam eſſe realem diſtinctionem perſonarum divinarum, ſed plura tantum eſſe munera, ac nomina. Item hæreſis *Macedonii & Eunomii*, qui negabant divinitatem Spiritus S. cui errori Baſilius etiam Ancyranus aliique Semi-Ariani adhæſere: damnata etiam hæreſis *Appollinaris*, qui humanam in Chriſto animam negavit. Denique damnata formula Ariana, quam falſo Concilio Sardicenſi attribuerant.

67. Euſebius Vercellenſis. Pariſienſe. Abſoluto Alexandrino Concilio S. *Euſebius* Vercellenſis, Orientem emenſus, plurimos Arianos ad Eccleſiam reduxerat. *Hilarius* vero Pictavienſis pluribus annis pro fide exul, a Conſtantio remiſſus in Galliam poſt illius mortem anno 362. celebravit *Concilium Pariſienſe*, in quo damnatis Arianorum formulis, vox conſubſtantialis Catholicorum *characteriſtica*, reſtituta ſymbolo: ac conteſtatione facta, quod decepti fuerint Arimini Epiſcopi, Auxentius, Valens, Urſacius, alii Ariani damnati ſunt.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

Obſervatio I. in Concilium Antiochenum I.

Nunquam plura, tum Concilia, tum Conciliabula, fuerunt celebrata, quam tempore Conſtantii Imperatoris Ariani, qui Eccleſiaſticis ſe cauſis nimium immittens, vi atque tyrannide fidem Nicænam everſum ibat. Cum autem a Tyranni nomine abhorreret, Eccleſiaſticæ ac Synodalis judicii ſpecie impietatem ſuam obducere nitebantur; uſus in hanc rem Arianis Epiſcopis, ad omne nefas accinctis, & luporum inſtar in ovile Chriſti graſſantibus. 68. Arianorum Machinæ.

Et primum quidem eorum ſub Conſtantio *Conciliabulum* fuit *Conſtantinopolitanum*, in quo anno 339. depoſuerunt *Paulum*, integerrimum illius Urbis Epiſcopum, intruſo in ejus locum *Euſebio Nicomedienſi*, Arianorum anteſignano.

Eodem anno centum Epiſcopi Catholici Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis in *Concilio Alexandrino* cauſam S. Athanaſii, ſui Patriarchæ, in Tyrio Synedrio damnati ac depoſiti, ſtrenue propugnare decreverunt. Quare Synodicam Epiſtolam de ejuſdem innocentia ad omnes Epiſcopos Catholicos miſerunt, ac præſertim ad Julium I. Romanum Pontificem: ad quem etiam Euſebiani Legatos, cum actis conciliabuli Tyrii, miſerant. Quæ non obſcuro ſunt argumento, ab ipſis etiam Arianis Primatum ejuſdem fuiſſe agnitum. Hinc in tota hac hiſtoria tot occurrunt eorum machinæ, ut vel fraudibus ac vi etiam Romanos Pontifices in partes ſuas pertraherent.

Concilium Antiochenum Arianorum I. præſente Conſtantio habitum in dedicatione templi magnifici, a Conſtantino cœpti, & a Conſtantio abſoluti. In hoc conventiculo Ariani in locum S. Athanaſii, a ſe depoſiti, deſignarunt, primo quidem *Euſebium Emiſſenum*, hominem Arianum (ſub cujus nomine hodiedum plures circumferuntur Homiliæ, quæ tamen ipſius non ſunt) at hic odium & indignationem Ægyptiorum veritus, acceptare ſedem Alexandrinam recuſavit. Unde *Gregorium Cappadocem* impium hominem, atque ex aſſe Arianum intruſerunt, & quidem militari manu Alexandriam deductum.

Vehementer hoc facinus improbavit Julius Papa, data ad Euſebianos Epiſtola: 1. quod non exſpectaſſent ſententiam Synodi, a ſe indictæ. 2. Quod contra Canones hominem peregrinum atque incognitum elegiſſent, ac per vim militari manu intruſiſſent. *Si enim poſt* 69. Julius improbat.

Synodum, inquit, *in culpa fuiſſet deprehenſus Athanaſius: non tamen oportuit creationem novi Epiſcopi ita illegaliter & præter canonem Eccleſiaſticum fieri, ſed in ipſa Eccleſia, & ex ipſo ſacerdotali ordine, & ex ipſo clero ejus provinciæ Epiſcopus conſtitui, & nequaquam ex illis, qui nunc Apoſtolorum Canones violant.*

Socrates inter alia Synedrii illius vitia etiam adducit, *quod Julius Romanus Epiſcopus neutiquam aderat, neque quemquam, qui ejus locum ſuppleret, eo miſit, idque cum Canon Eccleſiaſticus jubeat, non oportere abſque ſententia Romani Epiſcopi decreta Eccleſiis ſancire.* Quod ſane luculentum argumentum eſt Primatus ac ſupremæ jurisdictionis, in Orientalem etiam Eccleſiam, ac ſedes Patriarchales.

Porro ſcena illa illegitimæ electionis, ac violentæ intruſionis, contra omne jus canonicum peracta formulas iterum varias fidei concinnavit hoc conventiculum: & quamvis pluribus vocabulis æquivocis Nicænam fidem exprimere ſimulabant, *conſubſtantialem* tamen Filium Patri nunquam fatebantur, licetque Filium *Deum* appellarent, tamen nunquam exprimebant, eum non eſſe creaturam.

70. Canones. Denique Synodus iſta 25. Canones edidit, diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes. Decernitur in iis, paſcha cum Judæis non eſſe celebrandum; cum excommunicatis non eſſe communicandum: non eſſe devitandas orationes Publicas Eccleſiæ: ſuſpendendos Miniſtros a ſacris, qui ab una Eccleſia tranſierunt ad aliam: adverſus perturbatores Eccleſiæ ſæcularem poteſtatem eſſe implorandam: excommunicatum a ſuo Epiſcopo non eſſe recipiendum ab alio: Peregrinos non eſſe recipiendos abſque pacificis Epiſtolis. In aliena Diœceſi ordinationem non eſſe faciendam: Epiſcopum, ab Epiſcopis ſuæ Provinciæ condemnatum, non eſſe judicandum ab aliis; ac ſupremam eſſe in his cauſis Concilii Provincialis auctoritatem: non eſſe ordinandum Epiſcopum extra Synodum Coepiſcoporum &c.

An recepti? De his Canonibus diſputant eruditi, an ab Eccleſia ſint recepti? Ratio dubitandi eſt, quia ex una parte, Concilium illud, in quo conditi dicuntur, fuit Arianum, & nimis magnam Conciliis particularibus tribuere videntur authoritatem, nempe ſupremam, atque minuere poteſtatem ſedis Apoſtolicæ. Ex altera vero parte citantur a Synodo Chalcedonenſi act. 11. collectique ſunt a Dionyſio Exiguo.

Videtur dicendum, aliquos ex illis per obſervantiam in Eccleſia invaluiſſe, ſicut aliqui Canones Trullani: ſicut igitur iſti fuerunt

runt a Latinis collectoribus compilati, & aliquando citantur, ſic etiam illi; quin Eccleſia eos ſpecialiter approbarit, aut decreto aliquo receperit. Probabile etiam eſt, non omnes iſtos Canones in Synodo Antiochena fuiſſe editos, ſed aliquos ſaltem aliunde collectos.

Cæterum etiam Gratianus diſt. 16. can. 11. recenſet hanc Synodum Antiochenam: geminum tamen admiſcet errorem: primum, quod dicat, canones illos præcipue ab Euſebio Palæſtinenſi fuiſſe conſtitutos; cum tamen tempore Synodi jam fuerit mortuus, ipſiusque ſucceſſor *Acacius* in ea præſens fuerit: alterum, quod dicat, tantum 29. adfuiſſe Patres, cum tamen 80. numerentur.

Concilium Antiochenum II. quatuor poſt annis ab Arianis coactum fuit. In quo prolixiorem fidei formulam ediderunt; eamque per legatos ad Epiſcopos Occidentis miſerunt. Verum ab iſtis rejecta fuit, eo quod omnes ejuſmodi formulæ ipſis ſuſpectæ eſſent, in quibus verbi divini *Conſubſtantialitas* cum Patre non eſſet expreſſa.

ARTICULUS VII.

Obſervatio in Concilium Ariminenſe.

72: prænotanda.

ANNO 351. in *Concilio Romano*, ad quod etiam Euſebiani a Julio Papa vocati fuerant, ſed inani excuſatione belli Perſici comparere detrectaverant, tanquam innocens abſolutus eſt S. Athanaſius; uti etiam in *Sardicenſi* anno 347. eodemque adhuc anno in *Mediolanenſi Concilio* hæreſis Ariana eſt damnata, *Valens* & *Urſacius* vero a communione ſuſpenſi, rogata venia, in gratiam recepti ſunt.

Verum illi reverſi ad vomitum, cum Liberius Papa Aquilejæ Concilium generale vellet indicere, apud Conſtantium, profligato Magnentio in Galliis tunc verſantem, cum *Saturnino* Arelatenſi Epiſcopo Ariano id effecerunt, ut *Arelate* anno 353. cogeretur *Conciliabulum* Arianum; in quo Epiſcopi Catholici Athanaſii damnationi ſubſcribere coacti ſunt, ſolo ferme *Paulino Trevirenſi* Epiſcopo conſtanter abnuente; qui propterea ab Arianis depoſitus, & in Phrygia exulare juſſus eſt; ubi anno 358. ſanctiſſime obiit.

Nec minus atrocem Tyrannidem Conſtantius cum Arianis ſuis in Orthodoxos Epiſcopos exercuit anno 355 in *Concilio Mediolanenſi*, quod ex Eccleſia in palatium translatum eſt. In hoc conventiculo, quos ante dixi, conſtantiſſimi pugiles, S. Euſebius Vercellenſis, & Dio-

Dionyſius Mediolanenſis (qui deceptus ſubſcripſerat antea,ſed ingenioſe ab Euſebio retractus fuerat) cum Lucifero Calaritano, Hilario Diacono Romano &c. in exilium ſunt ejecti, quod Nicænæ fidei firmiter inhærerent, nec damnationi Athanaſii vellent ſubſcribere. Eadem perſecutio anno ſequente in S. Hilarium Pictavienſem deſævit: dum enim Gallicanos Præſules adhortaretur, ut a communione Saturnini, Urſacii & Valentis ſe ſepararent; ab iſtis in *Conciliabulo Pyterrenſi* depoſitus, & in Phrygiam ejectus eſt.

Dum interea Ariani etiam & Semi Ariani inter ſe decertarent, Semi Ariani in *Synodo Ancyrana*, Præſide Baſilio Ancyrano, anno 358. ſtatuerunt, Filium eſſe Patri in eſſentia ſimilem, non tamen ejuſdem eſſentiæ. Annoque ſequente *Sirmii* alia rurſus procuſa eſt formula, in qua Filius per omnia ſimilis dicitur Patri, de ſubſtantia autem Dei nullam eſſe mentionem faciendam.

Utque hanc formam omnibus perſuaderet Conſtantius, Concilium generale indixit; in Orientale, nempe *Seleucienſe*, & in Occidentale, *Ariminenſe* videlicet, diviſum. Cumque Catholici Ariminenſes Patres adduci non poſſent, ut a forma Nicæna deflecterent, ſed Arianos damnarent, Conſtantius eorum Legatos Nicæam Thraciæ (Niſſam) pertraxit, coëgitque (ſicut Arimini detentos reliquos) ſubſcribere formulæ, a Semi-Arianis conceptæ; in qua ſuppreſſa voce *ſubſtantiæ* & *conſubſtantialitatis*, Filius *ſimilis* Patri dicebatur. His prænotatis

73. An in hæreſin lapſi. Jam oritur quæſtio, *an Ariminenſis Concilii Patres, ſubſcribendo illi formulæ, in hæreſin ſint lapſi?* quam quæſtionem hic breviter tractare vel ideo etiam juvat, quod Acatholici hinc argumentum petant, quo probent, totam erraſſe Eccleſiam: quod quidem inepte faciunt. Licet enim Ariminenſes Patres erraſſent in fide, neutiquam

74. Non erravit Eccleſia. tamen dici poſſet, totam erraſſe Eccleſiam; tum quod illegitimum hoc fuerit Concilium, a ſede Apoſtolica neque convocatum, neque præſidio directum, neque confirmatum unquam fuerit, ſed a Liberio, & Damaſo Pontifice tanquam tyrannicum conciliabulum reprobatum; tum quia caput Eccleſiæ, Summus Pontifex, ut dixi, cum S. Athanaſio, S. Euſebio Vercellenſi, S. Hilario Pictavienſi, S. Paulino Trevirenſi, S. Dionyſio Mediolanenſi, Lucifero Calaritano, multiſque aliis diverſarum Provinciarum Epiſcopis, ac Clero Romano, nunquam ſubſcripſerunt, ſed conſtanter, quidquid vi actum eſt, ſunt deteſtati.

75. Non erant hæretici. Sed neque de ipſis Catholicis Epiſcopis, qui ſubſcripſerunt, dici poteſt, quod in hæreſin ſint lapſi. Nam formula, quæ eis ſub-

ſubſcribenda fuit obtruſa, re ipſa nihil continebat hæreticum: imo Ario in illa dicebatur anathema: licet ergo vox *conſubſtantialitatis* in ea fuerit omiſſa (quod etiam in Catholicis profeſſionibus quandoque factum fuerat) tamen eam, cum Ario diceretur anathema, ſubintellectam eſſe putabant. Cum igitur verba Catholicam doctrinam ſonabant, neque fraudem Arianorum adverterent, pacis ſtudio ſubſcribendum eſſe putabant. Bona igitur fide pleroſque ſaltem egiſſe cenſendum eſt. Idque ex eo etiam patuit, quod, poſtquam fraus Arianorum fuerat detecta, illico ſint proteſtati, ſe *conſubſtantialitatem* Verbi cum Patre nunquam negaſſe, ſed eandem ſubintellectam credidiſſe.

Teſtem habemus S. Auguſtinum, qui Epiſt. 48. de Ariminenſibus Patribus ait: *parvi ſenſus quod eſſent, deluſi ſunt obſcuris verbis, ut* 76. Quia de-
putarent, hoc credi ab Arianis, quod etiam ipſi credebant &c. Additque, cepti.
eos *verba inſidioſa intelligere non potuiſſe.* Hinc Ariani doctiſſimos Epiſcopos Catholicos, quorum aliquos paulo ante nominavi, prius varia in exilia ejecerant, ut ſimpliciores eo facilius circumvenirent. Addit denique S. Auguſtinus loc. cit. aliquos timore ceſſiſſe, & poſt ſimulatam conſenſionem ſtatim rediiſſe.

Synodus etiam Pariſienſis brevi poſt ſubſcriptionem illam celebrata, in Epiſtola ad Orientales Epiſcopos candide fatetur, ſimplicitatem ſuam fraude fuiſſe circumventam. *Cum ex litteris veſtris,* inquit, *fraudem ſe paſſam in Uſiæ ſilentio ſimplicitas noſtra cognoſcat* .. *nos quoque ab his omnibus, quæ per ignorantiam geſta ſunt, perperam referimus.*

Idem conſtat ex Hiſt. ſacra Sulpitii Severi, qui lib. 2. ſcribit: *Interea legatos Ariminenſis Concilii compellit Imperator uniri Hæreticorum communioni, eiſdemque conſcriptam ab improbis fidem tradit, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam diſciplinam, perfidia latente, loqueretur.* ... *eadem fides ſimilem Patri Filium loquebatur: ſed interius aderat fraus parata, ut eſſet ſimilis, non eſſet æqualis.* Additque: *Valens tanquam noſtros adjuvans, ſubjecit ſententiam, cui occultus inerat dolus, Filium Dei, non eſſe creaturam ſicut cæteras creaturas: fefellitque audientes fraus* .. *quæ tum non intellecta, ſero animadverſa eſt.*

Neque objicias effatum illud S. Hieronymi in *Dial. adverſus Lu-* 77.
ciferianos, ubi de lapſu Ariminenſium Patrum ſic loquitur: *tunc U-* Objectio
ſia nomen abolitum eſt, tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata eſt. Inge- ex Hiero-
muit totus orbis, & ſe eſſe Arianum miratus eſt. Nam juxta S. Docto nymo.
rem *Uſia* ſeu ſubſtantiæ nomen non eſt abolitum poſitive, ſed negative tantum; in quantum omiſſum fuerat: & in quantum A-

Digitized by Google

riani inde occaſionem captabant, illud etiam poſitive abolendi, tanquam nomen, quod in S. Scriptura non inveniretur. Nicæna autem fidei damnatio conclamata eſt, non ab Ariminenſibus Patribus Catholicis, ſed ab Arianis, qui triumphum cecinerunt, & gloriati ſunt, dogma ſuum (impium) fuiſſe approbatum. Ingemuit tum equidem orbis, tot Epiſcopos fuiſſe deceptos.

Sed dum addit S. Hieronymus *orbem ſe Arianum eſſe miratum*, hyperbolice loquitur. Certe ſemper multo plures in orbe erant Catholici, quam Ariani, ut conſtat ex Chriſtiana fortitudine illorum, qui Alexandriæ, Conſtantinopoli, Antiochiæ, Samoſatæ, Mediolani, aliiſque locis Arianis reſtiterunt. Hinc S. Athanaſius in *Ep. Synod. ad Jovin. Imp.* teſtatur, exceptis paucis Arianis, omnes Eccleſias, quæ ſunt in Hiſpania, Gallia, Britannia, Italia, Dalmatia, Dacia, Mæſia, Macedonia, Achaia, Ægypto, Lybia, Ponto, Cappadocia, quæque ſunt per Orientem porrectæ, tenere fidem Catholicam; paucos autem quoſdam, qui huic fidei contradicant, non poſſe orbi terrarum præjudicare.

Interpretandi autem ſic S. Hieronymum prolixe ſuppeditat cauſam ipſe S. Hieronymus; qui in Dialogo ſuo adverſus Luciferianos multis oſtendit, Epiſcopos Concilii Ariminenſis fuiſſe vere Catholicos, ſed ab Arianis, ac præſertim a Valente, in ſpeciem Arii blaſphemias abjurante, fuiſſe deceptos, ac propterea ab Eccleſia eſſe recipiendos: *cur damnaſſent eos*, ait inter cætera, *qui Ariani non erant? cur Eccleſiam ſcinderent, in concordia fidei permanentem? cur denique bene credentes obſtinatione ſua facerent Arianos?* Additque recipiendos proin eſſe, *non quod Epiſcopi eſſe poſſent, qui fuerant hæretici, ſed quod conſtaret, eos, qui reciperentur, hæreticos non fuiſſe.* Quomodo ergo in proprio ſenſu dicere potuit Hieronymus, totum orbem Arianum fuiſſe, ſi ne quidem Ariminenſes Patres juxta ipſum fuerunt Ariani aut hæretici?

78. Objectio ex S. Ambroſio.

Quando autem S. Ambroſius ait, perfide in Ariminenſi Concilio prævaricationis auctores, dum Imperatoris gratiam ſequuntur, Dei gratiam perdidiſſe, loquitur de Arianis, qui Catholicis fuerant auctores formulæ illi ambiguæ & fallaci ſubſcribendi. Intelligi etiam hic aliique textus poſſunt de quibuſdam, Catholicis antea, Epiſcopis, qui tyrannicæ perſecutioni tandem ex infirmitate ceſſerunt, ac formulæ arianizanti ſubſcribendo ſunt lapſi. Neque enim omnes adeo fuiſſe ſimplices dicimus, ut fraudes Arianorum non adverterint; ſed id duntaxat aſſerimus, maximam Epiſcoporum

rum

rum partem ambiguis verbis Catholicum ſenſum præſeferentibus, fuiſſe deceptam, atque inductam, ac proin in hæreſin non fuiſſe lapſam. Et hinc ipſum etiam Concilium Alexandrinum, hac ſuper re poſtea celebratum, diſcrimen facit inter eos, qui ex ignorantia ſubſcripſerant, & inter eos, qui auctores & defenſores perfidiæ fuerant.

ARTICULUS VIII.

Converſio rerum ſub Joviano.

Quamvis res Catholica ſub Juliano, ethnico licet Principe, Epiſcopis reſtitutis, refloreſceret, non deſierunt tamen Ariani odio implacabili Athanaſium perſequi, Eccleſiam Alexandrinam totumque ſuum Patriarchatum, plurimorum etiam gentilium converſione, ſanctiſſime reſtaurantem. Quare per gentiles Philopſophos, & aruſpices, in aula dominantes, eum accuſant, tanquam juratum Deorum hoſtem coram Juliano; qui propterea illum occidi imperat. Athanaſius, ut imminentem ſibi procellam evitet, cymbæ impoſitus fugit. Qua in fuga contigit ille occurſus, ac reſponſum datum ſatellitibus inſequentibus, Athanaſium non procul abeſſe.

At brevi deferbuit ille perſecutionis æſtus. Nam altero Imperii anno impius Julianus in expeditione Perſica ictus ſagitta, manu incerta immiſſa, interiit, anno Chriſti 362. ætatis 30. poſt confectum bellum Perſicum aliud atrocius in Chriſtianos meditatus. 79. Juliani interitus.

Exercitus annona & duce deſtitutus Imperatorem proclamavit *Jovianum*, Principem Pannonicum, probitate & religione eximium: qui non prius purpuram acceptavit, quam milites exclamarent, ſe Chriſtianos eſſe. Facta dein cum Sapore pace, licet difficili, exercitum, a Juliano in fauces velut Caudinas adductum, Antiochiam reduxit. Nihilque antiquius habuit, quam ut, revocatis impiis Juliani decretis, Imperium a ſuperſtitione & idolis purgaret; petita ab Athanaſio certa fidei regula. Ille, jam quarto ſedi ſuæ reſtitutus, ut optimi Principis vota impleret, & tempore rei Catholicæ tam oportuno uteretur, illico *Concilium Epiſcoporum* ex omni Ægypto, Thebaide ac Lybia *Alexandriæ* congregavit anno 363. confecta in eo, juxta ſymbolum Nicænum, Catholicæ fidei epitome, ac Imperatori ab ipſo Athanaſio, Antiochiam profecto, oblata; qua ita firmatus eſt, ut Arianis varios libellos offerenti- 80. Alexandrinum.

bus,

bus, reſponderet, ſe nec latum unguem a fide Nicæna diſceſſurum.

81. Antiochenum Meletii. Cum igitur Ariani cernerent ſe fruſtra conari Auguſtum in ſectas ſuas pertrahere, ut illius favore potiantur, anno 363. in *Concilio Antiocheno*, quod *Meletius* Patriarcha Catholicus indixerat, Nicænam fidem ex integro receperunt, & propria ſubſcriptione approbarunt. 27. in Concilio præſentes erant Ariani Epiſcopi, interque eos ipſe *Acacius*, qui omnes, ſeu ſerio, ſeu ſimulato, Catholicam formulam, a ſe ſubſcriptam, Imperatori obtulerunt: fortaſſis purpuram magis Principis, quam Chriſtum adorantes.

82. Obitus Joviani. At frui diu non licuit Eccleſiæ religioſiſſimo hoc Principe, qui, anno necdum in Imperio exacto, in lecto repente mortuus eſt inventus. Creditum, vapore carbonum, in ejus cubiculo accenſorum, eſſe ſuffocatum. *Valentinianum*, pariter Pannonicum, atque inſignem bello ducem, Imperatorem ſurrogavit exercitus, propter religionis zelum a Juliano baltheo militari exutum, & in exilium pulſum.

ARTICULUS IX.

Furor Arianæ hæreſis ſub Valente.

Valentinianus Imperator, ut ut cætera præclarus, in eo tamen minus providus male conſuluit Eccleſiæ, quod fratrem *Valentem* in Imperii conſortem aſciverit, commiſſo illi Oriente, Occidentalibus provinciis ſibi reſervatis. 83. Lampſacenum. Nam poſtquam Semi-Ariani *Lampſaci* in Helleſponto anno 365. *Concilium* celebraſſent contra Arianos puros, eosque una cum conciliabulo Ariminenſi damnaſſent, porrecta Liberio formula Catholica, ſunt recepti. 84. Eudoxius Valentem pervertit. At *Eudoxius* Conſtantinopolitanus Pſeudo-Epiſcopus, Arianorum tunc coriphæus, in aula adverſus Semi-Arianos & Catholicos erroris præſidium quæſivit: adeoque callide inſinuare ſe noverat apud Imperatricem ſinuoſus ſerpens, ut Ariana eam tabe infecerit, & per illam ipſum *Valentem* Imperatorem: ut adeo, antequam is ad bellum Gothicum proficiſceretur, ab eodem impoſtore Eudoxio voluerit baptizari; addito juramento, ſe fidem (Arianam) quam nunc edoctus eſſet ab Eudoxio, perpetuo conſervaturum, & quantum poſſet per univerſum Imperium propagaturum.

Ab eo tempore, licet Valens, fratrem Valentinianum veritus, non ſtatim aperte perſequeretur Catholicos, plenam tamen Eudoxio & Arianis inſaniendi licentiam permiſit.

Hac

Hac freti adverſus Semi-Arianos, a quibus Antiochiæ fuerant damnati, *Singeduni conciliabulum* cogunt, in quo, authoribus Urſacio & Valente, confirmata formula Ariminenſis conciliabuli. At 85. Singedunenſe.
fruſtra ad ſubſcribendum invitarunt Semi-Arianos, qui abſolute volebant poni in Symbolo, Filium Patri etiam in *ſubſtantia* eſſe ſimilem; quod nolebant Ariani, negantes pertinaciter ſimilitudinem in ſubſtantia aut eſſentia.

Occidentale Imperium jam ferme purgatum erat ab Ariana fæce; 86. Auxentii dolus.
qua tamen, præter pauculos alios, adhuc contaminatus manſit *Auxentius* Mediolanenſis Epiſcopus. Hunc, Arianorum more, ambiguis vocabulis decipientem, & Catholicum ſe ſimulantem, recipi in communionem Valentinianus voluit, præſertim, ubi a S. Hilario adactus fuit ſuam fidem clare manifeſtare. Nam veram ac orthodoxam de Filio Divino fidem ore, voce, ac ſcripto, coram Imperatore profeſſus eſt; at Arianam mendax impoſtor in mente retinuit: alioſque deinceps perrexit decipere, præſertim Illyricos Epiſcopos.

Quare Damaſus Papa, qui Liberio ſucceſſerat, rogatus ab Athanaſio, 87. Romanum
ut noxium hoc pus ab Eccleſiæ corpore abſcinderet, indicto gemino *Romano* Concilio, primo quidem *Urſacium*, & *Valentem* tanquam hæreticos damnavit anno 367. dein anno 369. in altero Concilio etiam *Auxentium*, ab omnibus vitandum publice denuntiatum. In eisdem Damaſus ſimul reprobavit conciliabulum Ariminenſe, ejuſque formulam arianizantem, atque definivit, ſolum Nicænum ſymbolum ab omnibus tenendum. Qua ratione brevi lues Ariana in Occidente extincta eſt.

At alia multo in Oriente rerum facies: ubi Valens Imperator, 88. Perſecutio Valentis.
pace cum Gothis inita abjecta que larva, Arianam hæreſin, ab Eudoxio hauſtam, publice profeſſus, impium edictum edidit, quo jubebat, omnes Epiſcopos a Conſtantio relegatos, & a Juliano reſtitutos, Eccleſiis ſuis expelli. Claſſicum hoc erat, quo Arianus furor denuo armabatur in Catholicos. Pulſi paſſim orthodoxi Epiſcopi, ſubſtitutis Arianis. Athanaſius, ut populo Alexandrino, ſui amantiſſimo, parceretur ultro, furori cedens, in latebras paterni ſepulchri ſe abdidit. Verum poſt quatuor menſes juſſus a Valente reſtitui, altero 89. Athanaſii obitus & elogium.
poſt anno, nempe 371. ſancte obiit. Miles profecto Chriſtianus, in quem poteſtas tenebrarum totum armamentarium ſuum exhauſit, heroſque incomparabilis, qui bellis adverſus Arianos geſtis & ætatem ſuam & memoriam omnium ſæculorum implevit, vel fugiendo Victor, & ad ultimum glorioſus trimphator.

90. Martyres. Sed & plurimi alii per totum Orientem heroes orthodoxi in atrociſſima Valentis perſecutione, admirabili in exiliis, ac tormentis conſtantia, pro fide decertarunt, vel animam ſuam dantibus paſtoribus pro ovibus ſuis. Atque ut ex uno facinore & tyranni immanitatem & Martyrum virtutem arguas, octoginta viri Eccleſiaſtici Ordinis, ab urbe Conſtantinopolitana ablegati Nicomediam ad Valentem, ut rogarent quietem a diris perſecutionibus. Quos ille omnes, in fide conſtantes, navi impoſitos, cum navi comburi juſſit. Et dedit tunc Deus magnos Eccleſiæ viros, qui eam tot malis preſſam ſuſtentarent, Baſilios, Gregorios, Nyſſenum, & Nazianzenum, Meletios, Barſetes &c.

91. Gothi Ariani. Laborabant hi equidem ſtrenue pro cauſa Dei; impedire tamen non poterant, quin Gothi, gens Borealis, a mari Balthico ad Danubium & Euxinum usque Pontum tum exporrecta, magnamque partem Catholicam fidem jam profeſſa, Ariana lue inficerentur, a quibus poſtea per Occidentem etiam circumlatus error. Origo mali *Eudoxius*, Conſtantinopolitanus Pſeudo-Epiſcopus, qui Valentem ante perverterat. Hic enim *Ulphilam* Gothorum Epiſcopum, apud Valentem legatione fungentem, Ariana peſte afflavit: quam dein ſecum in vaſtum illum populum, qui Oſtrogothos, Viſigothos, Vandalos, & Gepidas complectebatur, infelix intulit miſeranda tot animarum ſtrage: quam adaugebant Ariani Epiſcopi a Valente ad eos miſſi: ne forte unus lupus non ſufficeret depaſcendo tanto gregi.

Ulphila.

92. Interitus Valentis. At incubuit tandem ſcelerato Principi cœleſtis ultio; nam ingenti clade affectus a Gothis dum fugeret, ſagitta ſauciatus, cum tugurio, in quod ſe abdiderat, combuſtus eſt; vindicante Deo Antiochenum tot Martyrum incendium.

ARTICULUS X.

Ariana hæreſis extincta in Oriente ſub Gratiano & Theodoſio.

93. Valentinianus II. Gratianus, patre Valentiniano jam ante pie demortuo, in Imperio Occidentali ſucceſſit, aſſumpto in ſocium fratre ſuo *Valentiniano II.* qui ex Juſtina, matre Ariana, genitus, imbibito cum lacte contagio, perſequebatur Catholicos Mediolani, ac præſertim S. Ambroſium; qui mortuo Auxentio Ariano, infantis voce deſignatus in Epiſcopum Mediolanenſem, licet adhuc eſſet laicus, imo ne quidem baptizatus, unanimi ſuffragio electus, Juſtinæ aliorumque

rumque Arianorum conatibus ſtrenue reſtitit, donec ea mortua Va-
lentinianus ſe totum ſancto huic Præſuli permitteret: occiſus tamen
ab Arbogaſto, militiæ Præfecto, quem exauthoraverat, Viennæ in
Gallia, antequam Ambroſius ad impertiendum ei baptiſmum ad-
veniſſet.

Gratianus Princeps pientiſſimus, cæſo a Gothis Valente pa- 94.
truo, Orientis etiam imperium adeptus, publico mox edicto omnes Gratianus.
Catholicos Epiſcopos, quos Valens ac Ariani ex Eccleſiis ſuis eje-
cerant, juſſit reſtitui; commiſſoque Oriente *Theodoſio*, Hiſpano Du- 95.
ci præclaro, in Occidente a *Maximo* Tyranno per Androgathium Theodoſius.
eſt interemptus. Cumque *Maximus*, a Theodoſio & Valentiniano
II. agnitus conſors Imperii (cujus ſedem Treviris fixerat) transalpi- Maximus.
nis Provinciis non contentus, occupata etiam Italia, Valentinia-
num II. Gratiani fratrem in exilium expuliſſet, a Theodoſio eſt reſti-
tutus, victo ingenti prælio Maximo, & Aquileæ a militibus diſcer-
pto. Interempto autem, ut dictum, Valentiniano, Occidentale
rurſus Imperium cum Orientali ſub Theodoſio coaluit. Qui devi-
ctis Tyrannis, Gothis, Vandalis & Hunnis, religioni inſtaurandæ
animum adjecit, ejectis ubique Arianis Pſeudo-Epiſcopis, collecta-
que per Damaſum Papam *ſecunda Generali Synodo*, Filio Divino ac
Spiritui ſancto Divinitatem juxta Nicænum Symbolum Patri æter-
no *conſubſtantialem* aſſeruit.

Satisque compoſitæ jam erant contra hæreticos res Orientis,
cum tamen adhuc ſchiſma pertinax Antiochenum Catholicos ipſos
ſcindebat. Lucifer Calaritanus, Pontificis per Orientem legatus, 96.
Meletium Antiochiæ Epiſcopum depoſuit, eo quod prius Arianus Schiſma An-
fuiſſet, & *Paulinum* ei ſubſtituit. Multo igitur tempore duo erant tiochenum.
Antiochiæ Epiſcopi Catholici, populo in duas partes ſciſſo, & qui-
dem tanta pertinacia, ut locus vix eſſet remedio. Unde a Conci-
lio utrique permiſſus Epiſcopatus, utroque ſuæ parti præeſſe juſſo.
Mortuo ſubin Meletio, contra juramentum pars Meletiana elegit
Flavianum, ſicque ſchiſma uſque ad tempora Innocentii I. perdura-
vit, diſſimulante Eccleſia, ad evitanda majora mala.

Anno deinde 381. celebratum eſt *Aquilejenſe* Concilium Præſide 97.
Ambroſio, congregatis Galliæ, Italiæ, & Pannoniæ 32. Epiſco- Aquilejenſe.
pis, contra *Palladium* & *Secundianum*, Arianos Epiſcopos, qui dam-
nati, more hæreticis conſueto, ad Generale Concilium appellarunt.
At Ambroſius Gratianum Imperatorem monuit, indignum eſſe pro-
pter rebelles duos homines, quibus per Synodum particularem ſatis
eſſet proviſum, omnes totius orbis convocari Epiſcopos.

98. Romanum. Voluit tunc Damaſus Papa celebrare *Romæ Generale Concilium*, ex Orientali & Occidentali Eccleſia collectum, jamque Gratianus & Theodoſius ſuum ad hoc conſenſum dederant. Verum Orientales Epiſcopi ſe excuſabant, quod lupis Arianis adhuc hinc inde ululantibus, paſtores non poſſent tanto tempore abeſſe gregis periculo. Re ipſa timebant plures, ne eorum electio, contra SS. Canones facta, decerneretur irrita: nam poſtquam S. Gregorius Nazianzenus Epiſcopum Conſtantinopolitanum depoſuit, electus eſt *Nectarius*, vir Catholicus quidem, ſed laicus, & pro abuſu illius temporis dilato baptiſmo adhuc catechumenus, quam gnarus aulicarum & politicarum artium, tam rudis Eccleſiaſticarum. Huic tamen multi adhærebant Epiſcopi. Præterea timebant Flaviano Antiocheno, iisque, qui ab his ordinati fuerant. Quare ex Orientalibus pauci venerunt ad *Romanum Concilium*: ſed *particulare Conſtantinopoli* rurſus celebrarunt: litteras tamen miſerunt Damaſo, excuſationis & obſequii plenas, una cum geſtis Orientalis Concilii, quod a Damaſo confirmatum fuit, quoad Canones fidei.

Porro in hoc *Concilio Romano* cuilibet Pſalmo Divini Officii juſſum eſt addi: *Gloria Patri: & Filio &c.* propter Arianos, qui laudationem illam SS. Trinitatis, jam inde a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia uſitatam, corruperant, dicendo: *Gloria Patri, per Filium, in Spiritu ſancto;* ne videlicet æqualitatem Divinarum Perſonarum exprimerent.

ARTICULUS XI.

Obſervatio circa ſchiſma Antiochenum.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Fructus inter alios Eccleſiæ funeſtos, quos Ariana hæreſis protulit, non ille poſtremus fuit, quod inter ipſos etiam Catholicos diſcordias ac ſchiſmata excitaverit, vel eisdem magna ſaltem ex parte occaſionem dederit. Quibusque medium oportunum afferre ſacroſancta Eccleſiæ Concilia ſunt conata.

Has inter ſciſſuras primum facile locum obtinet *ſchiſma Meletianum.* Quod ſupra, ut ordo nexusque rerum geſtarum conſtet, ſparſim tactum, hic in unam epitomen breviter juvat colligere.

Poſt-

99. Euſtathius. Poſtquam igitur Conſtantius Imperator, Arianorum inſtinctu, ſanctum *Euſtathium*, qui in Nicæna Synodo facunda piaque oratione Conſtantinum M. totius ſanctiſſimi cœtus nomine ſalutaverat, a Patriarchatu Antiocheno motum, in exilium ejecerat, non alia ex cauſa, quam quod vir cordatus eſſet, atque a Nicæni placitis nollet deflectere; in ejus locum, vi præpollente, intruſus eſt *Eudoxius*, Arianorum tunc temporis princeps. Cum quo pars Civitatis Catholica communicare detractans, ſeorſim ſuos cœtus agebat: *Euſtathiani* exinde nuncupati, quod Euſtathio Epiſcopo ſuo, licet Eudoxius. exuli, conſtanter adhærerent; multum diverſi ab Euſtathianis hæreticis.

Cum autem Eudoxius, contra SS. Canones, tunc temporis viridi obſervantia florentes, ab Antiocheno ad Conſtantinopolitanum Epiſcopatum a Conſtantio fuiſſet translatus, Ariani *Meletium*, Meletius. Sebaſtenum ante Epiſcopum, quem ſuarum partium eſſe credebant, in Antiochena Cathedra eidem ſuffecerunt (anno 361.)

At Meletius publica in concione, præter omnem exſpectationem Arianorum, ſecundum fidem Nicæni Concilii Deum unum in ſubſtantia trinumque in Perſonis publice confeſſus eſt. Et quo Ariani ab eo ſe ſepararunt, Orthodoxus vero populus partim Meletium agnoſcebat Epiſcopum, partim eundem repudiabat, eo quod ab Arianis potiſſimum fuiſſet electus & ordinatus. Ut adeo alii eſſent *Ariani*, alii *Meletiani*, alii *Euſtathiani*.

Ejecto ſubin Arianorum fraude Meletio, intruſus eſt *Euzojus*, Arianæ impietatis miniſter nefarius. At cum Julianus expulſis a Conſtantio Epiſcopis ſedes ſuas repetendi copiam fecerat, rediit Antiochiam Meletius: necdum tamen ab omnibus Orthodoxis agnitus.

100. Paulinus. Quare *Lucifer*, Calaritanus in Sardinia Epiſcopus, Pontificius per Orientem legatus, ut turbas illas componeret, exauctorato Meletio (eo quod ab hæreticis eſſet ordinatus) *Paulinum*, virum integerrimum (a quo poſtea S. Hieronymus ordinatus eſt Presbyter) Epiſcopum Antiochenum inauguravit.

Verum non extinctum, ſed auctum eſt hoc pacto incendium. Sic enim duo rurſus, contra SS. Canones, prodibant ejusdem civitatis Epiſcopi, Meletius & Paulinus, utroque Sectatores ſuos Catholicos trahente: quibus tertius acceſſerat Euzojus, Arianorum Epiſcopus.

101. Euſeb. Vercell. Sub idem tempus Euſebius Vercellenſis, alter Sedis Apoſtolicæ per Orientem legatus in *Concilio Alexandrino* una cum S. Atha-

naſio ſtatuit, lapſis in Ariminenſi Synodo, reverſisque, ſedes ſuas Epiſcopales relinquendas, & ordinationes eorum habendas ratas. Abſoluto autem Concilio Euſebius & ipſe Antiochiam profectus eſt; ubi improbans, quod Lucifer alium pro Meletio ſurrogaſſet Epiſcopum, neutri parti communicavit, ſed indignatione motus receſſit. Lucifer autem, cum factum ſuum ab Euſebio improbari cerneret, improbavit & ipſe decretum, quod Euſebius cum Athanaſio Alexandriæ fecerat recipiendi videlicet lapſos, eoſque in priſtinam dignitatem reponendi. Unde ſchiſma excitavit, ut ſupra meminimus.

Aucto ſic Antiocheno ſchiſmati novum incrementum addidit controverſia de voce *hypoſtaſis.* Meletius enim cum ſuis tres in Deo ſtatuebat hypoſtaſes, Pauliniani vero unam tantum, hæreſinque ſibi mutuo objiciebant; illi iſtis Sabellianam, hi illis Arianam. Error non in re, ſed voce fuit, Meletiani enim per *hypoſtaſin* ſubſiſtentiam ſeu perſonalitatem intelligebant, Pauliniani vero ſubſtantiam.

Pulſo ſubin Meletio a Valente Imperatore in alterum exilium, ſed a Gratiano revocato, tolli viſum eſt ſchiſma: conventum enim eſt inter Meletianos, & Paulinianos, ut mutua communione ſervata, uterque ſuæ partis eſſet Epiſcopus, ſuperſtes vero poſt mortem alterius ſolus Eccleſiam Antiochenam regeret; hancque pactionem Epiſcopi plures juramento confirmarunt.

102. Flavianus. Sed recruduit, cum contra pactionem iſtam, mortuo Meletio, *Flavianus* ei eſt ſubrogatus. Quod graviter ferens Damaſus Romanus Pontifex, communicare cum Flaviano recuſavit (utpote perjuro, & ſchiſma nutriente) & *Evagrium* fovit, poſt mortem Paulini ordinatum. (Quidam ſcribunt, Evagrium ab ipſo Paulino, contra SS. Canones, deſignatum & ordinatum fuiſſe ſucceſſorem.)

Et Evagrius.

Siricius Papa, ſucceſſor Damaſi, Flavianum ad dicendam cauſam Romam citavit; cum autem ſibi diffidens non compareret, Siricius in *Capuano Concilio* cauſam illam Theophilo Alexandrino cognoſcendam delegavit. Qui, perſpecta Antiochenorum pertinacia, e re Eccleſiæ eſſe cenſuit, ut uterque ſuæ parti interim relinqueretur Epiſcopus, atque interceſſione ſua Flaviano ſedis Apoſtolicæ communionem obtinuit.

Licet autem, Evagrio mortuo, nullus fuerit ſubrogatus, pars tamen, quæ illi adhæſerat, privatos in cœtus collecta, communionem cum Flaviano declinavit; donec paulatim, odiis & præjudiciis mitigatis, ſub unius Epiſcopi gubernationem redierunt.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Utrum Meletius, an vero Paulinus fuerit legitimus Antiochiæ Epiſcopus?

Ratio dubitandi eſt, quia SS. Canones prohibent, duos ſimul ejusdem civitatis aut Diœceſis eſſe Epiſcopos. Ergo alterutrum illegitime intraſſe neceſſe eſt.

Ex altera vero parte videtur difficulter determinari, quisnam ex illis ſit habendus pro vero Epiſcopo: cum uterque graves pro ſe rationes habeat.

Nam imprimis uterque fuit vir *ſanctus*, atque inſignibus lau- 103. Uterque ſanctus.
dum encomiis a Sanctis Patribus celebratus, tanquam invictus Nicænæ Orthodoxæ fidei contra Arianos vindex. Difficulter ergo quivis ex illis velut uſurpator proſcribitur. Et quidem de ſanctitate Paulini nemo eſt, qui dubitet. S. Hieronymus non ab alio Epiſcopo voluit ordinari ſacerdos. Ipſi Imperatores, Conſtantius & Valens, licet alios paſſim ejicerent Orthodoxos Epiſcopos, adverſus Paulinum tamen, ſanctitatem ejus reveriti, nihil admodum moliebantur, æmulo ejus Meletio ab utroque in exilium pulſo.

Sed nec minore ſanctitate fulgebat *Magnus Meletius*, eruditione vero etiam majore. Unde utraque Eccleſia, Latina & Græca, in ſanctorum eum faſtos retulit ad 12. Februarii: ad quam diem vitam ejus & acta exhibet Bollandus: atque inſigne ejus elogium exſtat in Martyrologio Romano ad eandem diem. Merita ejus in Eccleſiam plurimum extollunt SS. PP. præſertim Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Chryſoſtomus, Gregorius Nyſſenus, quibuscum familiariſſime vixit. Scriptores denique paſſim eum *Magnum Divinum hominem*, aliisque nominibus, grandem æſtimationem præferentibus, compellant. Talem autem tantumque virum iniquæ uſurpationis, ac ſchiſmatis arguere, videtur difficile.

Contra vero eum ab Arianis potiſſimum electum eſſe Epiſcopum 104. Contra Meletium.
Antiochenum, ex Socrate, Theodoreto, & Sozomeno conſtat, ut haberent iſti hæretici doctum facundumque hominem, qui Antiochenis Arianiſmum perſuaderet. Interfuerat etiam quibusdam Arianorum Conciliabulis. Unde S. Epiphanius hæreſi 73. & S. Hieronymus in Chronico eundem *Semi-Arianis* videntur accenſere. Igitur ante Epiſcopatum Antiochenum videtur aut fuiſſe A*rianus*, aut talem ſimulaſſe, vel ſaltem fidem non eo, quo decebat,

Digitized by Google

bat, modo, profeſſum eſſe. Cur enim alias Ariani eum pro ſuo habuiſſent? & hinc Damaſus Pontifex & Occidentalis Eccleſia cum eo non communicaſſe, ſed Paulinum pro legitimo Epiſcopo habuiſſe dicitur, utpote a Lucifero Calaritano, Pontificio Legato rite ordinatum.

Ad hanc difficultatem reſpondet Natalis *Diſſert.* 15. & 34. *in Hiſt. Eccleſ. Sæc. IV.* Meletium nunquam fuiſſe hæreticum aut ſchiſmaticum: eos enim, qui dicebant Filium *ſimilem* eſſe Patri, vocem vero *conſubſtantialitatis* certis de cauſis reſpuebant, Catholice ſenſiſſe, ſatisque fidem Nicænam expreſſiſſe. Horum autem e numero fuiſſe Meletium. Arianos proin falſo exiſtimaſſe, eum partibus ſuis eſſe addictum. S. Epiphanium in his rebus minus eſſe accuratum. S. Hieronymum vero ubique eſſe in S. Meletium paulo iniquiorem, virum enim fervidæ indolis, (S. Hieronymum) & Paulini partibus, a quo fuerat ordinatus ſacerdos, omnino addictum, falſis rumoribus, quos de Magno Meletio ſpargebat invidia, facilius credidiſſe, quia ipſum ut Epiſcopi ſui æmulum, ſit averſatus. Quod denique communionem cum Romano Pontifice ſpectat, ſufficere, ad conſervationem Eccleſiaſticæ unitatis, *mediatam* cum illo communionem. Hanc auten conſervaſſe Meletium: licet enim immediate cum Pontifice & Occidentali Eccleſia non communicaverit, paratum tamen fuiſſe ad hanc communionem, atque immediate communicaſſe cum S. Baſilio, S. Gregorio Nyſſeno, aliiſque Orthodoxis Orientis Epiſcopis, qui immediate ſedi Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Occidentali fuerint conjuncti: adeoque, his mediantibus, etiam Pontifici fuiſſe conjunctum. Talem autem nullatenus eſſe ſchiſmaticum, qui *mediatam* ejusmodi conjunctionem conſervet. Hæc Natalis: cujus ea eſt ſententia, Meletium potius fuiſſe legitimum Epiſcopum, quam Paulinum, eo quod ille prior fuerit electus.

105. Natalis Opinio.

Verum ex his duriora aliqua eſſe videntur, quam ut iis poſſim ſubſcribere. Nam imprimis aliud eſt, Patrem & Filium eſſe *ejusdem ſubſtantiæ*, aliud eos eſſe *ſimiles in ſubſtantia.* Duo homines ſimiles ſunt in ſubſtantia, ſive in natura humana, non tamen ſunt ejusdem ſubſtantiæ, aut naturæ. Unde illi, qui dicebant, Filium eſſe Patri ſimilem in ſubſtantia, vocabantur *Semi-Ariani*, qui cenſebantur hæretici: quia æquivoca hac *ſimilitudinis* voce intelligebant, Filium non habere eandem numero naturam, ſed ſimilem. Et cur alias erraſſent Patres Ariminenſis Concilii, in quo ſubſcribebant formulæ, quæ tacita conſubſtantialitate, continebat, *Filium eſſe Patri ſimilem?*

106. Criſis de illa.

Deinde

Deinde difficulter etiam dicitur, majus jus ad Epiſcopatum ſtetiſſe penes Meletium, quam Paulinum. Nam, quidcunque ſit de fide, quam Meletius ante illum Epiſcopatum habuit, certum eſt, Arianos non fuiſſe legitimos electores. Cum igitur, utpote hæretici, nullam habuerint poteſtatem eligendi Prælatum Eccleſiæ, ipſo jure omnino irritam fuiſſe eorum electionem, cenſeri oportet. Et hinc qualis, quantusque demum eſſet Meletius, ſedes Apoſtolica, S. Athanaſius, S. Epiphanius, S. Hieronymus, & Occidentalis Eccleſiæ Epiſcopi, merito Paulini cauſam probabant, tanquam a Legato ſedis Apoſtolicæ promoti. Deinde dubitari vix poteſt, quin Meletius ante electionem illam cum Arianis ſaltem communicaverit, alias enim illum non elegiſſent. Irrita autem erat electio illius, qui cum hæreticis communione eſt conjunctus, licet cæteroquin Orthodoxe ſentiat. Et hinc etiam ſtatim magna populi Catholici Antiocheni pars electioni illi reclamabat, quæ deinde Paulino adhærebat, nec adduci poterat, ut Meletium, etiam poſtquam fidem Nicænam publica in concione profeſſus fuerat, Epiſcopum ſuum agnoſceret.

Neque obſtat, quod *Alexandrina Synodus*, ſub S. Athanaſio & Euſebio Vercellenſi celebrata, ſtatuerit, Arianos Epiſcopos, qui converſi Nicænam fidem ex integro profiterentur, in ſedibus ſuis eſſe relinquendos. Nam antequam hic Concilii Canon Antiochiam erat perlatus, Paulinus a Lucifero Calaritano jam fuerat Epiſcopus ordinatus. Spoliari proin jure ſuo quæſito non debuit; præſertim cum eſſet vir ſanctiſſimus, nunquam dubiæ fidei, ſed ſpretis Tyrannorum minis conſtanter ejusdem profeſſor intrepidus.

Neque tamen hæc eam in partem diſputo, ut Meletii ſanctitati, aut præclaris in Eccleſiam meritis, atque Patrum Orientalium encomiis, quidquam detractum velim. Multos Sanctos ſancta veneratur Eccleſia, qui non ſemper fuerunt ſancti. Sit dubia ejusdem ante Epiſcopatum Antiochenum fides (certe Ariani eum ſuum eſſe crediderant) ſit etiam, non tantum communicaſſe cum hoſtibus Eccleſiæ, ſed etiam Semi-Ariana labe infectum fuiſſe, aut ſaltem plus juſto Orthodoxiam ſuam diſſimulaſſe; certum nihilominus eſt, eum, poſtquam Epiſcopus Antiochenus eſt renuntiatus, contra omnem exſpectationem Arianorum, ad amuſſim formulæ Nicænæ fidem Orthodoxam publice eſſe profeſſum, ejusque fidei cauſa multas dimicationes cum Arianis ſuſcepiſſe, ter exilium paſſum, ſub Conſtantio nimirum, Juliano, & Valente, atque inſigni ubique ſanctimonia vitam ſuam informaſſe, communionem denique cum

Damaſo Pontifice, quantum per ipſum ſteterat, omni ope procuraſſe, ac denique etiam obtinuiſſe.

107. Obtinuit communionem cum Eccleſia. Negat quidem hoc ultimum Natalis; at inde credibile admodum redditur, quod non videatur veroſimile, Eccleſiam Romanam in ſuos Sanctorum faſtos relaturam fuiſſe hominem, qui extra communionem cum ſede Apoſtolica obiiſſet. Certe, poſtquam cum Paulino pactionem illam inierat, ut ſuperſtes ex ipſis ſolus Eccleſiam Antiochenam regeret, ac quievit Damaſus, hocque pacto ſtari voluit, ac proin utrumque interim eſſe Epiſcopum indulſit. Et ſane non eſt credibile, S. Baſilium, S. Gregorium Nyſſenum, aliosque Orientalis Eccleſiæ ſanctiſſimos viros Meletium in ſuam communionem, quin & intimam familiaritatem recepturos, atque tantis laudibus tanquam ſanctiſſimum Epiſcopum exornaturos fuiſſe, ſi Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum matri, non fuiſſet conjunctus.

Sed & monumenta non obſcura obtentæ illius communionis habentur. Nam cum Damaſus Appollinaris hæreſin damnaſſet in *Concilio Romano*, Epiſtolam ea de re ad Orientales miſit, cui etiam Meletius proprio nomine ſubſcripſit in *Concilio Antiocheno*. Et in libello Synodico hujus Concilii dicitur, Meletium ad Damaſum & Epiſcopos Occidentales divinam miſiſſe expoſitionem fidei contra Marcellum, Photinum, & Appollinarem. Quod ſignum eſt, eum cum iis communicaſſe.

Concilium etiam *Aquilejenſe*, anno 381. celebratum, in epiſtola ad Imperatores ſcripta aſſerit, velle ſe, ut ſervetur pactum, quo pax Antiochenæ Eccleſiæ fuit inita. Ergo poſt illud ſaltem pactum, inter utrumque Epiſcopum initum, Meletius ab Occidentali etiam Eccleſia fuit receptus, & agnitus Epiſcopus. Sane Paulinus, qui Apoſtolicæ ſedi fuit conjunctiſſimus, nunquam ejusmodi pactum iniiſſet, vi cujus Meletium partis, ipſi adhærentis, Epiſcopum agnovit, niſi cum conſenſu Damaſi Pontificis.

Denique S. Hieronymus, licet a Meletio alienior, ex Oriente, ubi tunc verſabatur, ad Damaſum ſic ſcripſit: *ego clamo: ſi quis Cathedræ Petri communione jungitur, meus eſt. Meletius, Vitalis, Paulinus tibi hærere ſe dicunt.* At Meletium, virum tunc ſanctum, mentitum eſſe, non eſt credibile.

108. Sententia media. Licet ergo Meletius initio non fuerit legitime electus Epiſcopus, tamen poſtea a ſede etiam Apoſtolica & Occidentali Eccleſia eſt acceptatus & agnitus, ſicque in unione cum Eccleſia ſancte obiit Conſtantinopoli, quo ad Concilium vocatus fuerat, anno 381.

ejus-

ejuſque corpus ſolenni ritu Antiochiam eſt translatum, eum omnes, ut inquit Theodoretus, qui dicendo aliquid poterant, funebribus orationibus laudarunt, tanquam abſolutum exemplar ſancti Epiſcopi. Hos inter fuere Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, ac S. Joannes Chryſoſtomus, (Meletii quondam diſcipulus) cujus oratio exſtat apud Bollandum ad diem 12. Februarii: ubi plura de ejus vita, virtutibus, ac eruditione poſſunt legi.

Atque hac via commode conciliantur varia de ipſo teſtimonia, quæ inter ſe videntur contraria. Nam qui de hæreſi eum ſuſpectum habent, intelligendi ſunt de tempore, quo Sebaſtenus adhuc erat Epiſcopus. Qui vero ſanctitatem ejus prædicant, de tempore, quo Antiochenus fuit Epiſcopus, & communionem Eccleſiæ tandem obtinuit, ſunt exaudiendi. Adeoque poſtquam communionem cum Eccleſia Romana obtinuit Meletius, uterque fuit verus Antiochiæ Epiſcopus; uterque videlicet populi ſibi adhærentis, ſicut in eadem urbe plures ſæpe ſunt Parochi.

ARTICULUS XII.

Obſervatio circa ſchiſma Luciferianum.

Concilium Alexandrinum, a S. Athanaſio, & Euſebio Vercellenſi, Legato Liberii Papæ, Juliano imperante, celebratum, ſtatuerat inter alia de Epiſcopis, in Concilio Ariminenſi lapſis, ut videlicet, qui ex ignorantia, vel tormentis victi, ſubſcripſiſſent, ad priſtinam Epiſcoporum dignitatem admitterentur, ſi ſerio ab errore ſuo reſipiſcerent. Hancque ſanctionem ipſe etiam Liberius Papa approbavit. 109. Synopſis Hiſtorica.

Verum diſplicuit *Lucifero Calaritano* (Calari videlicet in Sardinia Epiſcopo) tunc temporis Apoſtolico per Orientem Legato, invictiſſimo cæteroquin adverſus Arianos pugili, exilium etiam propterea paſſo. Sed cum rigidæ omnino eſſet diſciplinæ, & inflexibilis indolis, aperte inſectatus eſt illum Concilii Alexandrini, de recipiendis in priſtinam dignitatem Epiſcopis lapſis, Canonem, licet a ſede Apoſtolica jam approbatum.

Hanc ſuam contradicendi pertinaciam tum maxime obfirmavit, cum cerneret, ab Euſebio Vercellenſi, altero ſedis Apoſtolicæ per Orientem legato, improbari acta ſua Antiochena, circa Paulinum, de quo paulo ante meminimus, repudiato Meletio, in Epiſcopum conſecratum. Tum enim & ipſe apertius & vehementius Alexandrina acta Euſebii circa recipiendos lapſos reprehendit.

Atque ex Apoſtolica ſua legatione, quam in Aſia obierat, Calarim in Sardiniam ad ſuum Epiſcopatum redux, communicare noluit cum lapſis Epiſcopis, in Eccleſiam receptis, neque cum Epiſcopis, qui talibus receptis communicarent; ſicque ſchiſma excitavit, quod a ſuo auctore *Luciferianum* eſt appellatum, trahens poſt ſe ſyrma ſequacium, qui ab eo *Luciferiani* ſunt dicti. Simile hoc ſchiſma erat Donatiſtico; quia ſe ſolos puros exiſtimantes, cum orbe terrarum tanquam polluto communicare nolebant: atque hac ratione ab Eccleſiæ unitate ſe ſeparabant.

110. An hæreticus fuerit.

Diſputari hic poſſet, an Lucifer Calaritanus tantum fuerit ſchiſmaticus, an vero etiam hæreticus? quæ res inde dependet, an tantum negaverit, Epiſcopos lapſos fuiſſe reſtituendos, & ſedi Apoſtolicæ ſolummodo obedientiam præſtare detrectarit? An vero etiam negarit, obediendum eſſe in hac re Eccleſiaſtica ſummo Pontifici, atque Eccleſiæ. Si primum, non fuit hæreticus, ſed ſchiſmaticus tantum: quia quæſtio, an lapſi in Arianam hæreſim Epiſcopi, ſi pœniteant, ſint reſtituendi in priſtinam dignitatem, non pertinet ad dogmata fidei, ſed ad diſciplinam duntaxat; & inobedientia adverſus ſummum Pontificem per ſe non facit hæreticum, ſed ſchiſmaticum.

Si vero inſuper negavit, obediendum eſſe ſedi Apoſtolicæ, & Eccleſiæ, fuit vere hæreticus; quia dogma fidei eſt, in rebus Eccleſiaſticis obediendum eſſe Eccleſiæ. Non legitur autem docuiſſe aut credidiſſe, non eſſe obediendum ſedi Apoſtolicæ & Eccleſiæ, neque aliam hæreſin propugnaſſe, in ſchiſma igitur, non vero in hæreſin prolapſum eſſe dicendum eſt. Cum autem pariter nulla habeantur documenta, quod inobedientiam ſuam & pertinaciam depoſuerit, probabilius tanquam ſchiſmaticus extra Eccleſiæ communionem obiit. Si vero aliqui privata devotione Luciferum Calaritanum tanquam ſanctum coluerunt, vel ſectatores ipſius, vel deceptos fuiſſe oportet, vel alium ejuſdem nominis cultum eſſe dicendum eſt.

Pejores autem erant Magiſtro diſcipuli, qui ſchiſma illud non tantum per Sardiniam, ſed etiam per Italiam, Hiſpaniam, Ægyptum, & Antiochiam uſque propagarunt. Quos inter aliquos deinde, vel etiam multos, fuiſſe hæreticos, non negaverim. De quibus exſtat Dialogus S. Hieronymi contra Luciferianos.

ARTI-

ARTICULUS XIII.

Hæreſis Ariana in Occidentem Reducta.

Poſt mortem *Magni Theodoſii*, qui infelici conſilio Imperium inter duos filios diviſerat, Arcadio attributo Orientali, Honorio Occidentali, per adminiſtros perfidos *Ruffinum*, *Eutropium*, *Stiliconem*, & *Gainam*, ſuæ ambitioni unice intentos, Imperium miſerandum in modum eſt laceratum; patefacta Gothis, Herulis, Vandalis, aliiſque nationibus exteris porta, qua Imperium Romanum irrumperent. Et quod miſerrimum, exciſo jam ferme Arianiſmo, gentes iſtæ alienigenæ eundem rurſus Romanis Provinciis intulerunt. Et quidem in Oriente, perempto Ruffino & Eutropio, *Gainas*, Gothus Arianus, Gothici & Romani exercitus ductor, Conſtantinopolim rurſus Arianis impleverat; at reſiſtente ſtrenue S. Chryſoſtomo, atque Gainæ detecta proditione, ſevera clade Ariani ſunt trucidati. 111. Diſcerptum Imperium per Gainam.

Calamitoſior multo in Occidente Imperii & religionis facies, dum Honorius ignave imperat, & *Stilico*, uti dux ſtrenuus, ita perfidus Tutor Honorio datus a Theodoſio, & ut Eucherium filium ſuum Imperatorem faceret, omnia verſat, ipſaſque adeo in ruinam Imperii barbaras gentes evocat. Tum enim vero Gothi, (plerique Ariani) ſub *Alarico* Italiam invadunt, ac Roma capta & expilata, Galliam atque Hiſpaniam occuparunt. Vandali pariter a *Bonifacio* Præfecto Africæ (Aetii perfidis litteris in rebellionem adverſus Placidiam & Valentinianum III impulſo) ex Hiſpania in Africam ſub *Genſerico*, eorum rege, evocati, eandem a Romano Imperio abſtraxerunt; expugnata Hippone (in cujus obſidione obiit S. Auguſtinus anno 430.) & ad ultimum etiam ipſa Carthagine. Quodque miſerum magis, *Genſericus* immanis tyrannus, excitata crudeliſſima perſecutione omnes ad Arianam Impietatem adegit, occiſis aut diſperſis Paſtoribus ac lupis introductis. Stiliconem. 112. Gothi Arianiſmum reducunt. Vandali.

Poſtquam deinde *Atila* Hunnorum, (gentis a palude Mæotica ex Scythia prorumpentis,) Rex, Dacia & Pannonia occupata, vaſtatoque Oriente cum quingentis barbarorum millibus trajecto Rheno in Gallias penetraſſet, ibique ab *Aetio*, Romani exercitus ductore, victus, in Italiam irrupiſſet, ac demum in Pannoniam ſe recepiſſet, Genſericus, invitatus ab Eudoxia, ut cædem Valentiniani Imperatoris, conjugis ſui, a *Maximo* patratam, vin- 113. Atila.

114. Odoacer. dicaret, Romam expilavit; reduxque cum ſpoliis in Africam, truculentiorem adhuc lanienam in Catholicos exercuit. Nec multo poſt *Odoacer* Herulorum rex, pariter Arianus Romam cepit, & ſub *Regis Italiæ* nomine gubernavit; pulſo in exilium *Auguſtulo*, & extincto Occidentali Romano Imperio. Verum haud multo poſt *Theodoricus* Oſtrogothorum rex, itidem Arianus, poſtquam Orientem vaſtaſſet, Zenonis Imperatoris conſilio invaſit Italiæ regnum, victo primum, ac dein, facta pace, perfide interempto Odoacro.

Theodoricus.

115. Synedrion Africanum. Minus tamen in Italia perſecutio Ariana ſævlit, quam in Africa, ubi *Hunnericus* Genſerici parentis atrociſſimam tyrannidem inſtauravit. Habitum ibi quidem aliquod *Conciliabulum*, vocatis etiam Catholicis quibusdam Epiſcopis. At nihil actum ex ordine; crudelitate, rabie, & furore Ariano ubique dominante.

ARTICULUS XIV.

Ariana Hæreſis in Occidente extincta.

116. Clodovæus. Et profecto calamitoſiſſima tunc erat Eccleſiæ facies, cum omnes Principes a vera fide eſſent alieni. A mox oſtendit Deus, Eccleſiam ſuam premi poſſe, non opprimi. Nam *Clodovæus* ab idololatria ad Catholicam fidem converſus cæſo Alarico Viſigothos Arianos Gallia ejecit. Tum enim *Concilio* 33. Epiſcoporum *Arelatenſi II.* celebrato, fidei doctrina ac morum diſciplina eſt reparata; id, quod ſupra in *tract. prælim.* memoratum. Reductus eodem tempore ab Ariana impietate *Sigiſmundus* Rex Burgundiæ præſens fuit *Concilio Epaunenſi*, paulo poſt celebrato, ut pariter loc. cit. eſt dictum.

117. Arelatenſe II.

118. Epaunenſe.

119. Gilimer. Tandem etiam Africæ meliora affulſerunt tempora: nam cum Vandali Ariani per integrum ſæculum immani prorſus perſecutione Catholicos preſſiſſent, Juſtinianus Beliſarium cum exercitu miſit, victo Vandalorum exercitu, ipſum denique *Gilimerem*, ultimum in Africa Vandalorum regem, captivum abduxit Conſtantinopolim, ante currum triumphalem Beliſarii veſtitu regio incedere coactum. Sicque Africa, Sardinia, Corſica & Baleares inſulæ Romano rurſus Imperio & Religioni avitæ ſunt unitæ (*anno* 534.)

120. Carthaginenſe. Habitum ſubin *Carthagine Concilium Nationale* 217. Epiſcoporum; Præſide *Reparato*, Carthaginenſi Epiſcopo. Ubi, recitatis decretis & canonibus Synodi Nicænæ, Catholica veritas contra Arianos eſt confirmata: deliberatumque, qua ratione lapſi Epiſcopi aliique Eccleſiaſtici ſint recipiendi. Decretum, deciſionem a ſummo Pontifice *Agapeto* Roma eſſe petendam, qui per legatos ad ſe duos Epiſcopos Africanæ Eccleſiæ ſignificavit cum omni charitate eſſe recipiendos;

Africa converſa.

cipiendos: nequaquam tamen muneribus atque functionibus Eccleſiaſticis applicandos.

Juſtinianus Imperator edidit tunc in favorem Eccleſiarum & 121.
Catholicorum in Africa geminas conſtitutiones, quæ habentur *No-* Novellæ Ju-
vel. 36. & 37. In priore præcipitur, *ut Africani, quæ Vandalorum* ſtiniani.
temporibus vel ipſis vel cognatis usque ad tertium gradum erepta ſunt, intra quinque annorum ſpatium vindicent; niſi legitimis excludantur præſcriptionibus. 2. *Ut ad probandum genus ambæ partes probationes proferant.* 3. *Ut omnes Afri Romanis legibus* (quas Juſtinianus paulo ante promulgaverat) *ſubditi ſint.*

In poſteriore vero *Novella* edicit, ut ab Arianis ablata Eccleſiis Africanis reſtituantur. Ut hæretici non baptizentur, neque ad Rempublicam accedant. Ut nulli omnino hæreſi Eccleſia concedatur. Ut confugiens ad Eccleſiam Carthaginenſem impunitatem habeat, niſi homicidium aut raptum virginis, aut vim in Chriſtianum admiſerit. Ut Eccleſiis Africæ oblata ab aliquo pro ſua ſalute, a nemine prorſus auferantur: hocque intelligendum eſſe generaliter de omnibus Eccleſiis, etiam extra Africam.

Gemina hæc Imperialis conſtitutio vehementer adeo irritavit 122.
Arianos, ut mota ſeditione ipſam Carthaginem obſiderent. Verum Ariani coerciti in Africa.
a Beliſario, ex Sicilia, ubi Gothos Arianos expugnabat, accurrente, urbe depulſi, victique ſunt; cumque rebellionem continuarent, conciſi atque deleti.

Eadem felicitate, per victrices Juſtiniani palmas pulſis ex Italia 123.
Oſtrogothis Arianis, Catholica ibidem Religio cœpit refloreſcere. Et Italia per Beliſarium.
Et primo quidem per Beliſarium totam occupavit Siciliam: tum vero in Italiam movens cepit Neapolim ac Romam. Denique occiſo per Gothos *Theodato* rege ſuo inerte, *Vitigem* illius ſucceſſorem Ravennæ ad deditionem compulit, ſecumque, ut antea Gilimerem, captivum Conſtantinopolim abduxit, inſtauraturus palmas adverſum Perſas; in eo tamen ſupra Gothos Romanæ Eccleſiæ noxius, quod, ne diſpliceret *Theodoræ* Imperatrici, *Silverium* Pontificem, ignominioſe habitum, in exilium ejecerit; intruſo in illius locum *Vigilio.*

Corona interea Gothica, cum aliquot capita percurriſſet po- 124.
tius, quam ornaſſet, ad *Totilam* denique delata, verticem ſe dignum Gothi per Narſem victi.
invenit: nam exigua manu ſæpius Juſtiniani cecidit exercitus, atque per omnem Italiam victricia ſigna, gloriæ ſuæ totidem trophæa, erexit, capta & direpta etiam ipſa Roma ac devaſtata. Imo ipſum etiam Beliſarium vinci poſſe in Calabria oſtendit.

Duo-

Duodecim annos tenuit tanta felicitas Totilæ. At anno 553. tota ipſius & gentis Gothicæ in ſcopulum impegit fortuna: cum Juſtinianus ſeneſcentem Beliſarii virtutem reparaturus, *Narſetem*, præſtantem bello ducem, cum exercitu in Italiam miſit. Tum enim pugna cum Totila conſerta, victricia inter trophæa ipſum etiam Totilam cæſum in prælio Narſes oſtendit.

125. *Italia liberata ab Arianis.* Neque melior ſors *Teiæ* obtigit, quem Gothi tumultuaria electione Regem Totilæ ſuffecerant. Nam licet ille & ducis, & militis ſtrenue fungeretur officio, cæſus tamen eſt a Romanis. Poſtque illius necem Gothi Romanis ſe permiſere: ſicque Italia poſt ſeptuaginta annorum captivitatem ab Oſtro-Gothico Arianorum jugo eſt liberata (anno 554.)

126. *Hiſpania converſa* Diutius aliquando Viſi-Gothi Ariani afflixerunt Hiſpaniam: in qua primus Arianam in Filium Dei impietatem abjecit *Theodemirus* Suevorum Rex in Gallicia, quam exemplo illuſtri totam ad Eccleſiam reduxit. Pertinacius obſtitit veritati poſt plures Reges Arianos *Leovigildus*, Occidentalium in Hiſpania Gothorum Rex. Duxerat is in conjugem primam Theodoſiam, S. Leandri, S. Iſidori Hiſpalenſis, & S. Fulgentii ſororem: atque ex ea genuit *Hermenegildum & Recaredum.* Ille a conjuge ſua Indegunda converſus, cum fidem ſuſceptam nollet abjurare, ſed armis etiam vindicare contenderet, a parente captus, ejusque juſſu interemptus eſt; ſævlente in omnes univerſim Catholicos barbara Leovigildi perſecutione. Qui etiam Suevos regno ſuo per arma ſubjectos, Ariana perfidia imbuit. *Per Recaredum.* At eo mortuo *Recaredus*, totius jam Hiſpaniæ Rex, exemplo ſuo totum ferme regnum ad veram Chriſti Eccleſiam pertraxit, præſertim ubi *Goſvinda* ejus noverca, quæ implacabili odio Indegundem oderat, Arianam luem ſecum tumulo intulit.

127. *Toletanum.* Celebratum dein in præſentia Recaredi *Concilium Toletanum III.* nationale totius Hiſpaniæ, in quo 70. congregati erant Epiſcopi, ad firmandam fidei doctrinam, & reparandas diſciplinæ ruinas, quas a ſesqui ſæculo ab Arianis paſſa fuerat Hiſpana Eccleſia. Damnati 23. articuli Ariani, cum eorum libris & Conciliabulo Ariminenſi. Decretum inſuper, ut in Miſſa populus alta voce decantaret ſymbolum Conſtantinopolitanum. Item, ut Diaconi, Presbyteri & Epiſcopi Ariani, qui ad fidem convertuntur, ſeparentur ab uxoribus, neque iis cohabitent. *En temporis illius diſciplinam in Hiſpania* l canon 13. ſic habet: *Diuturna indiſciplinatio, & licentiæ inolita præſumptio usque eo illicitis auſibus aditum patefecit, ut clerici conclericos, ſuo neglecto Pontifice, ad judicia publica* (ſæcularia videlicet) *pertrahant. Proinde ſtatui-*

tuimus, hoc de cætero non præſumi: ſed ſi quis hoc facere præſumpſerit, & cauſam perdat, & a Communione efficiatur extraneus.

Recaredus edicto regio Concilii decreta obſervari, atque omnes Arianos libros Toleti publico in foro comburi juſſit, miſſa etiam Romam ad Gregorium M. legatione Eccleſiæ filium ſe profeſſus eſt.

Purgata jam ferme ab Ariana fæce videbatur Eccleſia, cum 128.
poſt exactos Herulos & Gothos Orientales, nova Borealis procel- Narſetis per-
la Italiam obruit, eaque multo teterrima. Ciebat eandem, qui fidia.
minime debuit, *Narſes*, qui glorioſis ante victoriis Gothos expulerat. Hic enim, cum miſſo *Longino* Italiæ gubernatore, Conſtantinopolin revocaretur a Juſtino Imperatore, addito in evnuchum probro a Sophia ejusdem conjuge, minitans Italiæ cladem, reſpondit, texturum ſe telam, a Græcis non facile retexendam; iraque præcipiti exæſtuans, *Alboinum*, qui in Pannonia *Longobardis* Arianis præerat, accivit, ſignificans Italiam pene inermem, & ad reſiſtendum imparem.

Alboinus igitur, excitante orexin tam opimo bolo occupata 129.
Iſtria, torrentis inſtar in omnem Italiam ſeſe effudit, deditione aut Ariani in Ita-
expugnatione acceptis urbibus omnibus, præter Romam & Ra- liam per Lon-
vennam. Permiſſæ Græcis, præter Neapolim, Calabriam & Sici- gobardos.
liam, urbes paucæ ad Adriaticum, quas ſub nomine *exarchatus* Longinus aliique deinceps Præfecti, ab Imperatore ſubmiſſi, gubernabant.

Dictu incredibile, qua ferocia atque barbarie novi hi Ariani 130.
hoſpites in Catholicos ſint graſſati. At furere diu non licuit Alboi- Alboinus.
no (qui primum ſe Longobardorum Regem in Italia dixerat) cum enim vino incaleſcens *Roſimundæ* conjugi, ex cranio parentis ejusdem interempti, propinaſſet, illa probri impotens, per juvenem quendam eundem interfecit, promiſſo in præmium ſceleris parricidæ conjugio, ſed cum impellente Longino exarcho, ad quem confugerant, novo huic conjugi venenum miſcuiſſet, ipſa mortem imbibere ab eodem eſt coacta. Contigere iſta ſub annum 574. vix triennio ab Alboino in regno exacto.

Brevius adhuc fuit *Clephi* regnum, quem Longobardi ſibi Regem 131.
elegerant. Hoc enim altero anno a ſuis interfecto interregnum per Theodelin-
decennium tenuit, Proceribus, quantum poterant, ſibi rapientibus. da.
At cum Mauritius Imperator adverſus eos exercitum miſiſſet in Italiam, regem elegerunt *Autharim*, qui diſrupta rurſus adunavit.

At rei Catholicæ optabilius nihil facere poterat, quam ut conjugem duceret *Theodelindam*, Bavariæ Principem, apprime Catholicam. Huic enim poſt mortem Autharis a Longobardis facta eſt optio, quem novum conjugem vellet eligere, illum ab omnibus agnoſcendum Regem. *Agilulphum* elegit, ſtrenuum bello & pace Ducem. Et quod ab omnibus bonis optabatur, ex Ariano fecit Catholicum, trahente tam illuſtri exemplo pleroſque Longobardos. Ut adeo, ſicut in Oriente tres fæminæ Arianiſmum promoverant, ita in Occidente totidem, converſis maritis Regibus, Orthodoxa ſacra reduxerint, *Clotildis* in Galliam, *Ingundis* in Hiſpaniam, *Theodelinda* in Italiam. Et quod piorum ſolatium complevit natus eſt Agilulpho ex Theodelinda filius *Adalvaldus*, ritu Catholico mox baptizatus, & regni hæres declaratus: quod cum poſt mortem Agilulphi patris ſub tutela Theodelindæ matris in quieta pace 12. annos gubernaſſet, pulſus ab Ariovaldo, propinquo ſuo, cum matre ad exarchum confugit.

Ariovaldus, uti etiam proximi ipſius ſucceſſores, *Rotbaritus* & *Rhodoaldus*, licet Ariani eſſent, pacem tamen permiſerunt Eccleſiæ, quin ſingularem Pontificibus Romanis venerationem dependerunt, miſſis ad eorum tribunal cauſis, Eccleſiaſticos inter exortis. Adeo vel ipſis barbaris ſacra erant jura Eccleſiæ.

133. Longobardi converſi.

Tum ad Catholicos rurſus Principes devolutum eſt regnum, & primo quidem ad *Aripertum*, Theodelindæ ex fratre nepotem. Qui moriens regnum diviſit duos inter filios *Partharitum* & *Gundebertbum*. At *Grimoaldus*, Dux Beneventanus (ut quidam ſcribunt) quamvis & ipſe eſſet Catholicus, colliſis inter ſe fratribus, in turbido piſcaturus, ſimulans, ſe exercitum in auxilium Gundeberti adducere, perfide eundum interemit, Parthariito ſuga elapſo. Invaſit proin regnum Italiæ, illudque ad 11. annos tenuit. Poſt ejus vero mortem Partharitus iniquiſſimis fatis defunctus, ab exilio ad thronum

134. Extinctus Arianiſmus.

rediit, quem rerum geſtarum gloria & eximio fidei zelo per 17. annos exornavit; felix etiam in eo, quod *Cunipertum* & regni & virtutum hæredem reliquerit. Sed neque poſteriores Reges hæreſis Ariana fautores habuit: ut adeo peſtis illa, quæ ſub initium Sæculi IV. ex Ægypto proſerpſit, & totum propemodum orbem infecerat, ſeptimo denique Sæculo ubique fuerit extincta, poſtquam per trecentos & ultra annos eſt graſſata.

Ad octingentos ſeptuaginta deinde annos ſepulta jacuit, donec Sæculo XVI. cum innumerabili atque exitiali variarum hæreſum lue ab inferis eſt ſuſcitata. Videamus originem.

ARTI-

ARTICULUS XV.

Reflexio in Arianam hæreſin, & Eccleſiæ triumphum.

Ex iis, quæ diximus hactenus, perſpicere luculente datur divini 135.
providentiam Numinis, ſuam in terris Eccleſiam premi ſinentis, nunquam opprimi.

Ex toto orcus incubuit, ut per Arianam impietatem eandem exſcinderet. Vis truculenta, tyrannis atrociſſima, carceres, exilia, lanienæ, fraudes innumeræ, in auxilium vocatæ.

Conſtantinus M. Princeps licet pientiſſimus, atque Nicæni Concilii promotor, & defenſor, ab Euſebiis tamen, Nicomedienſi & Cæſarienſi, fraudulenter deceptus, vel inſcius & invitus hæreſin nutriit, ut radices ageret, coacto Tyri ac Jeroſolymis Euſebiorum ſynedrio, damnatoque in iis Athanaſio, & in exilium ejecto veritatis orthodoxæ vindice.

Quas non machinas adhibuit Conſtantius, tam vaſti Imperii cum ſumma poteſtate moderator, ut Eccleſiam extirparet, & Arianam perfidiam firmaret? ejecti in exilia, & ergaſtula Epiſcopi, ſuffecti lupi, ſedes Patriarchales hominibus impiis, & ex aſſe Arianis, Euſebio Nicomedienſi, Eudoxio, Macedonio, Gregorio Cappadoce, Euzojo, impletæ. Baſilius Ancyranus, Acacius, Valens, Urſacius, Saturninus, Auxentius, aliique Arianorum Anteſignani in Epiſcopatus intruſi. Quot coacta conciliabula? Tyrienſia, Palæſtina, Conſtantinopolitana, Antiochena, Thracica, Sirmienſia, Ancyrana, Mediolanenſia, Arelatenſia, Seleucienſia, Ariminenſia & quot alia, omni ope collaborarunt, ut Arianiſmo perennitatem donarent. Quot in iis Synedriis procuſæ formulæ? quot vultus error induit, ut deciperet?

Quantum deinde igne ferroque ſævit Valens tyrannus, ut Catholicum omne genus funditus extirparet? quot cruentæ cædes patratæ? quantis minis, terroribus, perſecutionibus, circumlatus furor?

Et cum non ſufficeret profligandæ Nicænæ fidei orbis Romanus, in opem vocatæ gentes exteræ, Gothi, Heruli, Vandali, Burgundiones, Gepipæ, Alani, Longobardi, omnes Ariani. Quanto furore actum a Genſericis & Hunnericis in Africa, ab Alaricis, Odoacris, Theodoritis, Alboinis in Italia, Gainis in Thra-

Digitized by Google

cia, Leovigildis in Hiſpania, ut error de veritate oppreſſa triumpharet.

At tantus Conciliorum, fraudum, minarum, carcerum, exiliorum, rogorum, cædium, tyrannidum, ſubſtructionumque Stygiarum exitialis apparatus, & quidquid orcus ſuppetiarum emittere poterat, non aliud profecit, quam ut Eccleſiæ & Orthodoxæ veritatis triumphum illuſtriorem redderet.

Firmiori petra ſolidata eſt Chriſti Eccleſia, quam ut portæ inferorum, & tenebrarum poteſtates prævaleant adverſus eam. Columna & firmamentum veritatis eſt. Nil furor proficit. Dominus fortis, & potens, cuſtodit civitatem: quis expugnabit eam? promiſſo ſancte Chriſti præſidio ſtat firma, ſtabitque uſque ad conſummationem ſæculi. Non eſt conſilium contra Dominum. Ceciderunt tot furores coronati, tot hæreſum molimina, tot orci machinæ.

Ruit Ariana hæreſis, & ruinis ſuis ſepulta jacet. Ruerunt ejus auctores, patroni, aſſeclæ, ſocii. Ruit error: veritas autem Domini manet in æternum. Chriſtus fundavit Eccleſiam. Aſſiliant hoſtes, agant cuniculos, premant, perſequantur, fremant, frendeant: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.

Perierunt impii, juſti autem in perpetuum vivent, fulgentes tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates, Athanaſii, inquam, Alexandrini, Sylveſtri, Julii, & Damaſi Romani, Alexandri & Pauli Conſtantinopolitani, Euſtathii & Meletii Antiocheni, Hilarii Pictavienſes, Paulini Trevirenſes, Euſebii Vercellenſes, aliique heroes incliti, qui velut murum inexpugnabilem ſe oppoſuerunt pro domo Dei, & tot præliis victores glorioſe triumpharunt de Ariana hæreſi.

Ad octingentos ſeptuaginta annos deinceps hæc peſtis ſepulta jacuit; donec ſæculo XVI. multo infauſtiſſimo, cum innumerabili atque exitiali variarum hæreſum lue ab inferis eſt reſuſcitata. Videamus orginem atræ ſobolis.

ARTICULUS XVI.

De novis Arianis in Tranſylvania & Polonia.

Cum diſcipuli Lutheri cernerent Magiſtrum ſuum novum procudere fidei ſyſtema, ad phantaſiæ ſuæ libidinem, detortis in hanc rem pro arbitrio S. Scripturæ eloquiis, quin & rejectis libris integris, qui minus in ſiniſtros ſenſus torqueri poſſe videbantur,

tur,

Google

tur, eandem ſibi licentiam conceſſam eſſe exiſtimarunt. Inde portentoſa illa tot hæreſum colluvies: indulgente ſibi quovis ad novitatem pruriente cerebro, quod effrænata ſentiendi docendique voluptas dictaverat.

Hac ex radice pullulare rurſus occepit, ante octo jam ſæcula e Domini agro extirpatum, infelix lolium, recoctumque impium Arii dogma, adverſus ſacroſanctum diviniſſimæ Trinitatis myſterium. Lutheri diſciplinæ, Calvinique Inſtitutionibus hæc monſtra debemus. 136. Arianiſmus reſuſcitatus

Hoc ſiquidem ex furfure prodiit Michael *Servetus*, homo Hiſpanus, profeſſione Medicus, ſectator primum Lutheri tum Calvini; denique mundi erro, objectoque diſcipulatu, ſectæ novæ conditor, in Arii, Sabellii & Mahometis impietatem prolapſus, Filio Dei & Spiritui S. Divinitatem abnegans, unam duntaxat perſonam, Patrem videlicet, adorandam dixit, perſonarum Trinitatem in una eſſentia, (horruere piæ aures blaſphemam vocem!) trifaucem cerberum appellans: atque haud aliter ac Lutherus atque Calvinus ad S. Scripturam identidem provocans, quam cum iisdem ſolam controverſiarum omnium judicem ſtatuit, ſuo videlicet privato ſpiritu ſenſum ejuſdem atque interpretationem definiens. a Serveto.

Neque tanta impietas amaſiis caruit. Nam eandem *Campanus*, Lutheri diſcipulus, Wittenbergæ palam effutiit, ſequentibus blaſphemiam *Schwenckſeldio* & *Flacio Illyrico*. Cumque Calvinus etiam hujus inſaniæ poſtularetur, ejuſdem ſuſpicionem a ſe amoliturus, effecit, ut Servetus Genevæ vivus combureretur; ut ut ad S. Scripturam purumque verbum Dei appellaret. Campano.

At diſcipuli ejus non deſierunt luem Arianam ſpargere per Poloniam, Hungariam & Tranſylvaniam. Quos inter Georgius *Blandrata*, Pedemontanus Medicus, e Ticinenſi Inquiſitionis elapſus cuſtodia, atque Genevam, fæcis omnis tunc receptaculum, profugiens, lectis Serveti libris, exiſtimabat, ex ſacris litteris non melius probari Lutheri ac Calvini doctrinam quam Serveti. Inde in Tranſylvaniam profectus cum Paulo *Alciato* Mediolanenſi, tunc pariter Ariano, ac poſtea Mahometano, in aulam Principis *Joannis Sigismundi de Zapolia* ſe inſinuans, ejuſdem Medicus declaratus, opportunam nactus eſt occaſionem, dum corpora curaret, animos virulenta peſte inficiendi. 137. Blandrata in Tranſylvaniam. Alciatus.

Tranſylvania jam a tempore S. Stephani juncta fuit Hungariæ ad annum uſque 1526, quo Ludovicus II, a Turcis ad Mohazium 138. Synopſis Hiſt. Tranſyl.

 occi-

occiſus eſt. Cum autem obiiſſet improlis, a majore & meliore parte electus eſt Ferdinandus I. Caroli V. Cæſaris frater, qui Annam Ludovici ſororem matrimonio junctam habebat, multarum prolium Matrem, auſpicata fœcunditate in hodiernam usque diem glorioſe propagata. Pars altera vero ſuffragium dedit *Joanni de Zapolia*, Tranſylvaniæ Præfecto. Inde bellum partem inter utramque. Tandem conceſſa Joanni Tranſylvania, & regium nomen quoad viveret: obiit autem anno 1540. relicto, quem diximus, filio *Joanne Sigismundo*, ſub quo mutata eſt in Tranſylvania religio, a S. Stephano introducta, & ad illud usque tempus perpetuo conſervata.
139. David. Petrovitius. Virus autem Blandrata pernicioſius inſtillavit, cum Franciſcum *David*, Præconem Luthericum, Arianum fecit, per quem deinde majori aulæ ac curiæ parti tabem eandem afflavit, *Petrovitio* primo & aulæ miniſtro, & hæreſeos: pertractoque denique in erroris ſocietatem ipſo etiam Principe, in omnem partem verſatili. Lepidum tunc illud accidit, quod Lutheranorum & Calviniſtarum inconſtantiam oſtenderet. Nam, dum iſti in congreſſu quodam ab Arianis urgerentur, ut ad textus S. Scripturæ, a ſe allatos, reſponderent, illi ad interpretationem Patrum & Conciliorum appellarunt. Quod Ariani illis exprobrabant: ſic Papiſtarum religione ſtandum fuiſſe, quorum dogmatis conciliorum ac Patrum interpretationes faveant. Cur illas rejiciant, & nunc ipſi uſurpent? vertenda nempe ſunt vela, prout ventus ſpirat. Circa annum 1572. Stephanus *Batborius* poſt Joannem Sigismundum Arianum electus Tranſylvaniæ Princeps, contra Arianos, aliosque hæreticos vocavit in Tranſylvaniam Patres ſocietatis Jeſu. Illoque haud multo poſt in Poloniæ regem
140. Sigismundi debilitas. electo, *Chriſtopborus Batborius*, ut cœptum a fratre opus proſequeretur, plura eidem Societati collegia fundavit. Jamque ſparſum doctrinæ orthodoxæ ſemen in pulchros ſatus ſurrexerat, cum mortuo Chriſtophoro ſub *Sigismundi* ejus filii pupillari ætate, collaborantibus diverſarum ſectarum hæreticis, atque in comitiis vincentibus numero, decretum eſt Patrum exilium, anno 1588. verum anno 1595. revocati ſunt reſciſſo decreto ab eodem Principe Sigismundo: qui tamen ab hæreticis undique afflictus Tranſylvaniam tradidit Rudolpho II. Imperatori; Oppelenſem in Sileſia ditionem & penſionem annuam pro ſe pactus.

At mox facti pœnitens in Tranſylvaniam rediit, agitatusque rurſus ab Arianis, aliisque ſectariis, Principatum *Andreæ Batborio* Cardinali patrueli ſuo tradidit. Qui vix auſpicatus regimen, cæſus eſt

eſt in prælio a *Georgio Baſta* copiarum Cæſarearum duce, & a Valachiæ Principe, Cæſaris fœderato. Sigismundus Bathorius, qui interea in Poloniam ſe receperat, a Tranſylvanis rurſus admiſſus, cum a Baſta undique vinceretur, Pragam ad Rudolphum Imperatorem confugiens Principatum Tranſylvaniæ iterum ei ceſſit, ibique undecim poſt annos, anno videlicet 1613. deceſſit: inconſtantis quidem animi Princeps in aliis, conſtantis tamen in fide Catholica. Unde falſum omnino eſt, quod Hübnerus ſcribit in tabulis ſuis genealogicis, *tab. CXI.* eum *Socinianum* fuiſſe.

Cæſo interea a Baſta Valachiæ Principe, qui fidem Cæſari fregerat, *Moyſes* quidam Arianus, Turcarum ac Tartarorum ſubſidiis ſuffultus, immania quæque in Catholicos, ac præcipue Colosvariæ in Jeſuitas patravit, eorum aliquibus interemptis, aliis vero expulſis, ſacrisque omnibus profanatis. 141. Moyſes Arianus.

At non diu impune ſæviit barbara impietas; quippe Baſta, Moyſe gemino prælio ſuperato, & in altero etiam occiſo, domitisque Arianis, urbem Cæſari, Societatem urbi reddidit. Quam tamen Stephanus *Pozkaius*, in Principatum anno 1604. intruſus, tota Tranſylvania proſcripſit, non aliam ob cauſam, niſi quod veritatem contra Arianos, aliosque ejusdem hoſtes defenderet. Nec melior religionis in Tranſylvania ſtatus ſub poſterioribus deinde Principibus Acatholicis, Gabriele Bathorio, Gabriele Bethlemo, Michaele Apafio &c. donec tandem tumultibus feſſa ad antiqua jura Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ regreſſa eſt, ſpem ſalutis ſuæ bonis omnibus meliorem præbens.

Polonia a Lechica primum, Piaſtica, & Jagellonica ſtirpe, tum etiam ab exterarum familiarum diverſis Regibus gubernata, jam inde a *Micislani I.* temporibus, ab anno videlicet 965. ſuſceptis Chriſtianis ſacris, Catholicam Religionem inconcuſſam ſemper florentemque tenuit, donec Lutherus perduellionis vexillum extulit, & inclitam etiam hanc gentem communi ferme Borealibus Provinciis malo involvit. 142. Arianiſmus in Poloniam.

Enata mox ex male fœcundo Lutheranismo ingens Sectarum colluvies, *Calviniſtarum*, *Deiſtarum*, *Trinitariorum*, *Tritheitarum*, *Socinianorum*, *atque Arianorum*; accurrentibus etiam exteris erroribus, qui obſtetricantem manum præberent, ut monſtroſos ſuos partus facilius hæreſis effunderet.

Hos inter erat, præter *Gregorium Paulum*, *Valentius Gentilis*, Calaber, Blandratæ Socius, Serveti diſcipulus, in novos tamen errores, ut fit, a magiſtro deſciſcens. Siquidem cum Arianis docuit, 143. Per Gentilem.

in

in ſolo Patre Divinam eamque majorem reſidere naturam, aliam vero diverſam in filio. Volebat nihilominus, tres eſſe æternos Spiritus, duosque poſteriores ſuas Divinitates diverſas & minores a primo accepiſſe. Cum igitur hac ratione tres Deos fingeret (quamvis inæquales) habitus eſt *Tritheitarum* parens.

Numeroſum poſt ſe, ut facilis eſt mali ſequela, impiorum ſyrma traxit, irruentibus in Poloniam nefariis hominibus, quam impietati ſuæ opportunam crediderant propter torporem Sigismundi II. Regis: qui ſegnius inſiſtens paternis veſtigiis ſatis ſe facturum arbitrabatur, ſi ipſe eſſet Catholicus. Hac indulgentia prolecti, Lelius *Socinus* Senenſis Italus, Mathias *Gribaldus* JCtus Tubingenſis, *Stator*, *Sternbergius*, *Gomeſius*, *Volanus*, *Ochinus*, & quot alii ad debellandam Divinitatem Filii Dei armati!

144. Ochinum. Bernardinus *Ochinus*, ex Religioſo Ordine, quam famoſus, dum ſaperet, per Italiam concionator, tam infamis poſt relictum veritatis callem Apoſtata, metu *Inquiſitionis* cum *Fermilio* Genevam, communem tunc ſentinam, profugus, ut oſtenderet, cur veniret, ad novi Evangelii leges uxore mox auctus eſt. Pererrata ſubin, ut Apoſtolum ſe probaret, Helvetia atque Germania, ſub Eduardo Principe cum *Martyre* ſuo & *Bucero* navigavit in Angliam. Ex qua exactus a Maria Regina, procurrit in Poloniam, ut liberius ibidem profiteretur, quam intimis viſceribus hauſtam circumtulerat, Arianam perfidiam, editis Dialogis in Chriſtum impiis. At cum polygamiam etiam homo mulieroſus prædicaret, inde quoque ejectus, circumcurſata Tranſylvania, tandem in Moravia miſer interiit.

His aliisque circulatoribus adnitentibus tantum in Polonia, viciniſque Provinciisque Ariana impietas incrementum ſumpſit, ut in triginta & ultra ſectas ſeſe diffuderit.

145. Socinum. Has ut in unum corpus Evangelicum colligeret *Fauſtus Socinus*, Senenſis Apoſtata, Lelii nepos, Chriſtum merum hominem eſſe docuit: unicam eſſe divinam Perſonam; neque Filium natum ex Patre, neque Spiritum ex eisdem procedere, neque Verbum eſſe incarnatum; Chriſtum filium eſſe Dei adoptivum duntaxat. Euchariſtiam, baptiſmum &c. humana ingenii eſſe inventa. Tueri ſe poterat antiquitate impii hujus dogmatis; nam & Ebionem & Cerinthum, quos S. Joannes Evangelio ſuo redarguit, & Symachum famoſum ſcripturarum interpretem, & Sabellium Trinitarium, & Paulum Samoſatenum, Antiochenis profligatum fulminibus; & Photinum ejusdem inſaniæ hominem dudum anteſignanos habuit.

Et-

Digitized by Google

Et quod mirere, tam profligatum dogma tot ſectatores habuit, ut Trinitarii paſſim vocarentur *Sociniani*.

Non placuit tamen Andreæ *Duditio*, Epiſcopo antea Quinque-Eccleſiis in Hungaria; qui cum Patribus Concilii Tridentini perſuadere non potuerat, ut cœlibatus leges abrogarent, factus primum Calviniſta, deinde *Deiſta*, ſatis videlicet eſſe docens, unum Deum credere, & legem naturæ obſervare: reliquorum fidem cuique debere eſſe liberam.

Hæc Arianorum, Trinitatorium, Deiſtarumque confuſio turbavit Poloniam ad annum usque 1658. quo tempore conſpiratione cum Tranſylvanis contribulibus ſuis adverſus Rempublicam inita, a *Joanne Caſimiro*, accedente ordinum conſenſu, proſcripti ſunt omnes Ariani ex Polonia; qui remanere volebant, ad Catholicos, Lutheranos, vel Calvinianos juſſi accedere. Sicque novus etiam Arianiſmus ex orbe terrarum eſt exterminatus, aliquibus duntaxat reliquiis in Tranſylvania hærentibus. 146. **Novus Arianismus proſcriptus.**

ARTICULUS XVII.

Obſervatio de Lutheranis & Calviniſtis.

Illud adhuc obſervandum, quod ſicut in Tranſylvania, ſic etiam in Polonia Lutherani & Calviniſtæ in diſputationibus, contra Trinitarios, & Arianos inſtitutis, nunquam ex ſola S. Scriptura potuerint eos convincere: ſed ad arma Catholicorum, ad interpretationem videlicet Eccleſiæ, Conciliorum, & Patrum confugere neceſſe habuerint. Quo ſane ſe ipſos accuſarunt, exigentes a nobis, ut omnia ex ſacra ſcriptura ipſis demonſtremus: cum ipſi ne quidem primum Religionis Chriſtianæ Myſterium, Trinitatem videlicet divinarum Perſonarum in unitate ſubſtantiæ, adverſus Arianos ex ſola ſcriptura poſſint oſtendere. Id, quod ſæpius apta retorſione Trinitarii ipſis objecerunt. 147. **De modo diſputandi Lutheranorum cum Arianis.**

Alterum, quod obſervari poteſt, eſt, præcipuos ex Socinianis illis ac novis Arianis fuiſſe prius aut Lutheranos aut Calvinianos, ſternente videlicet illorum doctrina viam ad Arianiſmum; quod non raro faſſi ſunt ipſi Socinianorum primipili. 148. **Lutheraniſmus.**

Sic Blandrata in diſputatione Albæ Juliæ cum Lutheranis habita dixit, Lutherum primum fuiſſe, qui oculos ſibi aperuerit ad cognoſcendam veritatem. Conſtat certe ex ſcriptis Lutheri contra Latomum, diſplicuiſſe ipſi voces *Trinitatis*, *conſubſtantialitatis* &c. eo quod in S. Scriptura non habeantur. Quid aliud dixerunt antiqui & **Et Calviniſmus ducunt ad Arianiſmum.**

Digitized by Google

novi Ariani? Calvinus vero aſſeruit, SS. Patres male ex S. Scriptura probaſſe *conſubſtantialitatem* Verbi, cupereque ſe omnes voces *Perſonarum*, & *ſubſtantiæ* aboleri: nec probare ſe poſſe invocationem illam: *ſancta Trinitas unus Deus miſerere nobis*: & quæ ſunt alia plura, quæ Lutherani, ut Schliſſelburgius in *Theologia Calviniſtarum*, ipſeque Lutherus Calviniſtis ſæpius objecerunt; ecce fontes novi Arianismi!

149. Lutherani & Calviniſtæ nullum hæreticum poſſunt convincere.

Profecto niſi hodierni Proteſtantes agnoſcant Judicem, qui ſacras ſcripturas in locis, inter varias ſectas quoad ſenſum controverſis, authentice interpretetur, neque Trinitatem contra Sabellium, neque deitatem Filii Dei contra Photinum & Eunomium, neque conſubſtantialitatem Verbi contra Arium, nec deitatem Spiritus S. contra Macedonium, neque deitatem Chriſti contra Paulum Samoſatenum & Neſtorium, nec geminam Chriſti naturam inconfuſam contra Eutychem & Dioſcorum, neque duas in Chriſto voluntates contra Cyrum, Sergium, alloſque Monothelitas, neque alios fidei Chriſtianæ Articulos contra hæreſiarchas ſufficienter probare poterunt. Quia omnes iſti hæretici etiam appellant ad ſcripturam, quam ad privatum ſuum ſpiritum ſenſumque detorquent: ſi vero contrarios eis textus afferas, illos diſtinguunt, & ad ſuas hæreſes proterve inflectunt. Quid jam tunc, niſi clamor utriusque partis, privatum ſuum ſpiritum præferentis.

ARTICULUS XVIII.

De Conciliis Sæc. IV. ſpecialiter a Jure Canonico approbatis.

In Jure Canonico, videlicet *can. de libellis* 1. *diſt.* 20. ſpecialiter a Leone IV. Summo Pontifice approbantur ſequentia Concilia, utpote quibus in omnibus Eccleſiaſticis utamur judiciis.

§. I.

De Aſiaticis.

150. Ancyranum Concilium Ancyræ, Galatiæ Metropoli, circa annum 314. Sylveſtro Pontifice, celebratum eſt in cauſa *Lapſorum*; poſtquam nempe per tyrannorum mortem perſecutio deſiit. Tum enim de *lapſis* agendum erat, ſtatutumque, ne quis ad Eccleſiam

cleſiam recipiatur, niſi peracta prius pœnitentia, delicto congrua. Dictatur etiam pro varietate criminum diverſum tempus pœnitentiæ publicæ. Res Eccleſiarum alienatas, reſciſſo contractu, repetendas eſſe decernitur. Editi 24. Canones ab 18. Epiſcopis, a Vitali Antiocheno convocatis, quorum plerique paulo poſt Oecumenico Concilio Nicæno interſuerunt.

Famoſus eſt canon 10 hujus Ancyrani concilii, quem Hæretici, contra cœlibatum Eccleſiaſticorum declamantes, ſæpius oggerunt. Is ita habet: *Diaconi quicunque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere: hi poſtea, ſi ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſane tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio vel clero ceſſare debebunt, laicam tantum communionem recipientes.* Idem Canon habetur in Decreto Gratiani diſt. 28. can. 8.

Verum hic Canon non facit pro ipſis; imo eſt contra eos. Nam imprimis non loquitur de Sacerdotibus. Lutherus autem, Carlſtadius, Zwinglius, aliique Proteſtantium Patriarchæ uxores duxerunt, poſtquam Sacerdotes fuerant ordinati: quod in Eccleſia nunquam licuit. Deinde etiam de Diaconis ſancit Synodus, ſi profeſſi continentiam poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio clericali ceſſare debere. Atqui Lutherus, Oecolampadius, Pellicanus, Vermilius, Viretus, Ochinus &c. poſt profeſſionem continentiæ ad nuptias venerunt.

Denique Concilium expreſſe ait, quod ſi Diaconi in ordinatione proteſtati fuerint, ſe velle uxorem ducere, poſſint in miniſterio manere, *propterea, quod his Epiſcopus licentiam dederit.* Igitur ſine licentia Epiſcopi non poterant in miniſterio manere. Ex quo manifeſte ſequitur, etiam Diaconis fuiſſe prohibitum poſt ordinationem nuptias contrahere.

Eodem ferme tempore & ab iiſdem ferme Epiſcopis celebratum eſt *Concilium Neo-Cæſareenſe.* In quo a 13. Epiſcopis editi 14. Canones pro reformanda Eccleſiarum ſuarum diſciplina, & corrigendis populi moribus. 151. Neo-Cæſareenſe.

Can. 1. ſtatuitur: *Presbyter, ſi uxorem duxerit, ordine ſuo moveatur.* In 2. *fœmina, ſi duobus fratribus nupſerit, extrudatur.* In 8. decernitur *Irregularis*, cujus uxor fuit adulterata. *c. ſi cujus diſt.* 34.

Gangrenſe celebratum eſt paulo poſt, anno nimirum 324. Gangris in Paphlagonia, adverſus *Euſtathium*, Sebaſtenum in Armenia Epi- 152. Gangrenſe

ſcopum, qui Manichæorum errores propagavit, novosque adjunxit. Nuptias damnabat, adempta omni conjugatis ſalutis ſpe. Eos, qui communicarent Presbyteris, ante ordinationem jamconjugatis, execrabatur. Damnabat Eccleſiæ jejunia. Spretis Eccleſiis publicis precibus privata conventicula frequentabant Euſtathiani: inuſitatis veſtium formis uſi, nova omnibusque aliis contraria via incedentes.

Contra hos errores igitur celebrata eſt Gangrenſis Synodus, Præſide Oſio Cordubenſi, in Oriente tunc verſante. Editi a 16. Epiſcopis 21. canones.

In 1. Can. damnantur, qui vituperant matrimonium, tanquam malum.

Ex 2. colligitur, fideles tunc adhuc abſtinuiſſe a ſanguine & ſuffocato, juxta præceptum Apoſtolorum Act. 15. (*quod præceptum, cum non fuerit Juris Divini, ſed humani & Eccleſiaſtici tantum, ne Judæi a Chriſtiana religione abhorrerent, ad tempus latum, potuit ſenſim abrogari, præſertim ceſſante cauſa.*)

Canon quartus ſic habet: *Si quis de Presbytero, qui uxorem duxit, contendat, non opertere eo ſacra celebrante oblationi communicare, ſit anathema.* Hunc Canonem frequenter nobis objiciunt Proteſtantes, quando cœlibatum Sacerdotum impugnant. Sed immerito. Nam, ut Bellarminus *de Clericis lib. 1. cap.* 21. docet, anathema dicitur eis, qui matrimonium putant ex ſe eſſe malum (ut putabant Euſtathiani, contra quos canones iſti ſunt lati) & propterea exiſtimant, non licere ſacra facere ei, qui uxorem habuit, etiamſi ab ea ſe contineat. Et hinc, juxta interpretationem Dionyſii Exigui, non dicitur in Canone, qui uxorem *habet*, ſed: qui uxorem *habuit.* Hoc certum, quod nullo unquam tempore in Eccleſia etiam Græca fuerit licitum poſt Ordinationem *ſacram* uxorem ducere. Quod tamen Proteſtantium Patriarchæ fecerunt.

In can. 12. damnatur, qui in ſpeciali amictu pallii juſtitiam reponens, deſpicit utentes veſte vulgari. Ex hoc Proteſtantes perſtringunt Clericos & Religioſos, qui ſpeciali habitu veſtiuntur. At abutuntur Canone. Non enim Clerici & Religioſi per habitum ſe juſtitiam habere credunt: neque deſpiciunt laicos communi veſtitu utentes.

Canone 20. dicitur anathema illis, qui abhorrent a fidelium conventibus ad ſepulchra SS. Martyrum; & qui ſacra, quæ ibi celebrantur, & miniſteria, quæ fiunt cum eorum memoriis, execrantur.

No-

Notent hunc Canonem illi, qui nobis Catholicis hoc Concilium tanquam antiquiſſimum objiciunt.

Notent etiam Canonem ultimum hujus Synodi, qui obſervari jubet omnia, non tantum quæ in ſacris Scripturis continentur, ſed etiam, quæ habentur ex traditionibus Apoſtolicis.

Laodicenum Concilium *Laodiceæ*, Phrygiæ Pacatianæ civitate, celebratum eſt circa annum 320. (quamvis Cabaſſutius in *Notitia Concil.* multo poſterius eſſe contendat) a 32. Epiſcopis, qui ad reformandos Eccleſiæ mores 59. canones ediderunt (*ex Gentiani Herveti interpretatione habentur 60.*) 153. Laodicenum.

Canon primus communione aliquamdiu eis interdicit, qui ſecundas nuptias contrahunt: eisque preces & jejunium præſcribit, in quem ſenſum etiam loquitur Canon 3. Concilii Neo-Cæſareenſis. (*hæc res magnas poſtea turbas excitavit inter Leonem Philoſophum Imperatorem, & Nicolaum Myſticum Patriarcham, ut alias diximus.*)

In 2. peccatoribus *Confeſſio* & *ſatisfactio* præſcribitur ante *communionem.*

In 3. recens converſos non eſſe ordinandos Sacerdotes.

In 6. Hæreticos arcendos e domo Domini.

In 10. non oportere indiſcriminatim cum hæreticis matrimonium contrahere.

In 13. Populo non eſſe permittendam electionem eorum, qui ad Sacerdotium ſunt promovendi.

In 24. prohibetur Clericis ingreſſus in cauponam.

In 29. celebrandam diem Dominicam loco ſabbati.

In 35. non oportere relicta Dei Eccleſia abire, & Angelos nominare. (*Nempe Angelos malos, quos ſub diverſis nominibus invocabant hæretici, ſectatores Saturnini, Baſilidis, Ebionis, Appellis &c.*)

In 48. converſos poſt Baptiſmum inungendos eſſe *chryſmate.*

In 50. per totam *Quadrageſimam* eſſe *jejunandum.*

In 52. in Quadrageſima non eſſe celebrandas nuptias.

In 59. non oportere in Eccleſia vulgares Pſalmos dici.

In 60. Numerantur libri Canonici, omiſſis tamen iis, de quibus tunc temporis non adeo certo adhuc conſtabat.

§. II.

Africana.

Carthaginenſia Concilia multa ſunt celebrata. Advertunt tamen, qui notas Decreto Gratiani addiderunt ad *Can.* 1. *diſt.* 2. in Co- 154. Carthaginenſia.

dice Canonum unicam eſſe Synodum Carthaginenſem, continentem Canones 33. qui ex variis Conciliis Carthagine habitis ſint collecti, ejusque Canones ſedem Apoſtolicam videri approbaſſe, dum in Codicem Canonum referendos curavit. Et de hac Synodo Can. XI. diſt. 16. ſic dicitur: *Septima* (Synodus) *Carthaginenſis, in qua Patres* 312. *ſtatuerunt Canones* 33. *quorum Auctor maxime Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus exſtitit. Etiam S. Auguſtinus, Hipponenſis Epiſcopus in eadem Synodo legitur fuiſſe, temporibus Honorii Auguſti.*

Quia autem Concilia Carthaginenſia ſpecialiter ſunt approbata a Leone IV. Papa *Diſt.* 20. *Can.* 1. *de libellis*, juvat Canones, magis memorabiles eorum adducere. Igitur

Carth. I. Concilium Carthaginenſe I. Provinciale, Grato Præſide, tempore Julii I. anno 348. celebratum, 14. Canones edidit. Quibus ſtatuitur,

1. Baptismum non iterandum.
2. De Martyrum ſepulchris & honorificentia.
3. Clericis non cohabitandum cum fœminis extraneis, nec virginibus, caſtitatem profeſſis, cum viris.
4. Neque cum viduis habitent Clerici.
5. Alienus Diœceſanus non ordinetur ſine commendatitiis.
6. Clerici ne ſe immiſceant negotiis ſæcularibus.
7. Nullus communicet in aliena Eccleſia, ſine litteris ſui Epiſcopi.
8. Obligati ad ratiocinia, ut procuratores, actores, tutores &c. non ordinentur ante rationes redditas ſui officii.
9. Laici non conſtituant Clericos præfectos rationum, actionum &c.
10. Epiſcopus non uſurpet jurisdictionem in alterius fines, aut populum.
11. Clerici contumaces coercendi.
12. Pacta inter Epiſcopos inita circa limites cuſtodienda.
13. Fœnerari non licere.
14. Clerici contemptores canonum deponantur, laici excommunicentur.

Carth. II. Carthaginenſe II. ann. 390. habitum ſub Genethlio Epiſcopo, conſtituit 13. canones. Quibus ſancitur,

1. Trinitas Perſonarum in una Dei ſubſtantia credenda & prædicanda contra Arianos.
2. Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi continentiam ſervent: nam iſtis tribus gradibus per *conſecrationes* caſtitatem annexam eſſe. Et additur: *Decet ſacroſanctos antiſtites, & Dei ſacerdotes, nec non & Levitas,*

ſtas, vel qui Sacramentis Divinis inſerviunt, continentes eſſe in omnibus, ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus, ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altari deſerviunt. Qui ſane antiquiſſimus Canon confundit omnes hæreticos, qui cœlibatum ſacerdotum explodunt.

3. *Chriſma, benedictio puellarum*, & reconciliatio publice pœnitentium non fiat a Presbytero, ſed ab Epiſcopo.
4. Presbyter in caſu neceſſitatis poteſt pœnitentem reconciliare.
5. Diœceſes non augendæ ſine neceſſitate.
6. Criminoſus Clericum non accuſet.
7. Excommunicandus, qui excommunicatos ſuſcipit.
8. Excommunicatus vel correptus a ſuo Epiſcopo, poteſt ad vicinos Epiſcopos cauſam deferre, non tamen interim ſacrificium offerre.
9. Presbyter inconſulto Epiſcopo agenda ne celebret.
10. Epiſcopus a 12. Epiſcopis judicandus, Presbyter a ſex, Diaconus a tribus.
11. Nemo ſibi jus arroget in alienam Parochiam.
12. Inconſulto Metropolitano nullus ordinetur Epiſcopus.
13. Deponendus Epiſcopus, qui hos Canones fuerit trangreſſus.

Carthaginenſi III. anno 397. ſub Aurelio, ſtatuit, ſingulis annis habeatur Concilium. Ordinandi Canones ſciant. Ante 25. annos Diaconi, aut virgines non conſecrentur. Clerici ad publica judicia non appellent. Ab arbitro compromiſſario non appellandum. Appellatio non obſit Judici primæ inſtantiæ. Carth. III.

Clericorum filii ne accedant ſpectacula: nec jungantur infidelibus (*ſermo eſt de filiis Clericorum, quos ante ordinationem ſuſceperunt, vel poſt illam illicite*) Clerici cum fœminis extraneis ne cohabitent. Lectores, cum ad annos pubertatis venerint: aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. Alienus Clericus ne ordinetur neque ſine examine, aut teſtimonio populi. In Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil offeratur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aqua mixtum. (*ecce! traditionem divinam appellat ut vinum aqua miſceatur.*)

Primæ ſedis Epiſcopus non nominetur *Princeps Sacerdotum*, aut *ſummus Sacerdos*, ſed Primæ ſedis Epiſcopus (*quia ſcilicet hic titulus non competit Metropolitano; aut Primati alicujus Nationis, ſed ſoli ſummo Pontifici, Chriſti in terris univerſali Vicario*) Epiſcopi trans mare non eant,

eant, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo. (*ut nempe hic interim Eccleſia poſſit providere*) Sacramenta altaris non niſi a jejunis celebrentur. *De conſecr. diſt.* Virgines ſacræ in monaſterio ſimul cohabitent. Presbyter Chriſma nunquam conficiat (*quia hoc ad Epiſcopum pertinet*) Tranſlationes Epiſcoporum ne fiant. Quæ Clerici ex bonis Eccleſiæ comparant, ad Eccleſiam ſpectant. De iis autem, quæ ex bonis patrimonialibus, donatione, aut hæreditate iis obveniunt, poſſunt libere diſponere.

Notabilis eſt Canon 47. qui continet Catalogum librorum Canonicorum ſacræ Scripturæ; atque in eo illos etiam enumerat, quos Lutherus extrivit, ut librum *Eccleſiaſtici*, *Sapientiæ*, *Judith*, *Eſther*, *duos Machabæorum*, *Epiſtolam ad Hebræos*, *duas Petri*, *tres Joannis*, *unam Judæ*, *unam Jacobi*, *Apocalypſin*.

Carth. IV. Carthaginenſe IV. anno 398. celebratum a 214. Epiſcopis, ſingillatim tractat de ſacris ordinibus, *Epiſcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, *Subdiaconi*, *Acolythi*, *Exorciſtæ*, *Lectoris*, *Oſtiarii*, *Pſalmiſtæ*. De benedictione ſanctimonialium, de benedictione nuptiali a *Sacerdote* impertienda.

Decernitur porro, injuſtam Epiſcopi ſententiam a Synodo eſſe retractandam. Epiſcopum Eccleſiæ rebus non uti debere tanquam propriis, ſed tanquam commendatis. (*quia necdum facta fuerat diviſio.*) Irritam eſſe donationem Epiſcopi, vel aliam alienationem rei Eccleſiaſticæ, abſque ſubſcriptione Clericorum.

Epiſcopus ſedens non patiatur coram ſe ſtare Presbyterum. Presbyteri ante Paſcha a proprio Epiſcopo *Chriſma* petant. Diaconus, ſi urgeat neceſſitas, Euchariſtiam corporis Chriſti populo juſſus eroget. Clericus comam aut barbam ne nutriat. Fœminis extraneis ne cohabitet. Clericus, qui vigiliis deeſt, ſtipendiis privetur. Clericus artificio victum quærat. Clericus ſuper epulas cantans excommunicetur.

Qui die Dominica ſtudioſe jejunat, non credatur Catholicus. Paſcha eadem die omnibus celebrandum. Non ordinetur ſeditioſus, uſurarius, pœnitens, bigamus. Pœnitentes in infirmitate *Viaticum* accipiant.

Epiſcopus nullum impediat ingredi Eccleſiam ad audiendum verbum Dei, ſive gentilis ſit, ſive hæreticus, ſive Judæus, usque ad Miſſam catechumenorum. Oblationes defunctorum non ſolventes tanquam necatores egentium excommunicentur.

Carth. V. Carthaginenſe V. pariter ſub finem Sæculi IV. ſtatuit, ut Clericum, ob crimen damnatum nullus defendat. Res Eccleſiæ non alie-

alienandæ ſine conſilio Metropolitani. Reprobantur altaria, in quibus nullæ ſunt *ſacræ Reliquiæ*.

Memorabilis eſt Canon III. qui expreſſe jubet Clericos majores ab uxoribus abſtinere. *Placuit*, inquit, *Epiſcopos*, *& Presbyteros*, *& Diaconos ſecundum priora* (vel propria*) *ſtatuta etiam ab uxoribus continere. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.*

Carthaginenſe VI. anno 419. celebratum a 219. Africæ Epiſcopis, in cauſa appellationis, ad ſedem Apoſtolicam interpoſitæ. Quam controverſiam alibi diſcutiemus, ubi de *Jure Pontificio* ex profeſſo tractabitur. Hic inſinuaſſe aliquid ſufficiat. Carth. VI.

Romani Pontifices, nominatim Zoſimus Papa, deferebant appellationibus in Africa ad ſedem Apoſtolicam delatis. Citabat Zoſimus pro jure ſuo, admittendi ejusmodi appellationes, Concilium Nicænum. Carthaginenſes Patres exemplaria Nicæni Concilii Conſtantinopoli & Alexandria petierunt, in quibus tantum 20. illi Canones, hodiedum notiſſimi, continebantur, nullusque de jure appellationum tractabat.

Igitur Africani Epiſcopi litteras ad Papam Cœleſtinum concipiunt, quibus ſignificant, ſe Canonem illum in Nicæno Concilio non repeiſſe. (*Quia in Concilio Sardicenſi, quod eſt appendix quædam ad Nicænum, exſtat*) non tamen negant Pontifici jus appellationum: ſed tantum circa modum conqueruntur. Quia quandoque Pontifices mandarunt, ut teſtes Africani Romam veniant, ibique examinentur. Aliquando etiam Legatos miſerunt in Africam cum militum Imperatoris comitatu. Hos duos modos improbavit Concilium, rogavitque Pontificem, ne hac ratione jus appellationum exequatur, neque profugis ex Africa faciles aures præbeat.

In Carthaginenſi VII. lecti ſunt Canones præcedentium Conciliorum: additique alii quinque. Carth. VII.

In 1. ſtatuitur, ne excommunicati admittantur ad accuſandum.

In 2. neque infames, infideles, aliique, qui arcentur a legibus.

In 3. qui Clerico plura crimina objecerit, & primum probare non poteſt, ad cætera non admittatur.

In 4. qui inhabiles ſunt ad accuſandum, inhabiles etiam ſunt ad teſtificandum contra Clericum. Uti etiam, quos accuſator de domo ſuo produxerit; item impuberes.

In 5. Non eſſe excommunicandum, niſi ſufficienter crimen probetur.

155. Africanum. Africanum generice dictum non unum duntaxat eſt Concilium, ſed ex pluribus aliis collectum circa tempora Bonifacii I. & Cœleſtini I. videturque hoc eſſe illud Concilium Africanum, cujus Canones approbantur a Leone I. *cap. de libellis* 1. *diſt.* 20.

Statuitur, Defenſores Eccleſiarum ab Imperatore eſſe poſtulandos. Ordinatos a Donatiſtis eſſe relinquendos in Clero. Clericis ſacris etiam ab uxoribus abſtinendum. Altaria non erigenda ſine ſacris Reliquiis. Epiſcopi poſterius ordinati ne præcedant ſeniores. Concilium Nationale non eſſe celebrandum, niſi propter cauſas graves & communes. Particulares cauſas in Conciliis Provincialibus proponendas, ac judicandas. Nullus dimiſſa uxore alteri conjungatur. Qui ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, clericatus honore privetur. Si autem Epiſcopale judicium ab eo petierit, nihil ei obſit. Qui non communicant in Africa, ſi in transmarinis ad communicandum obrepſerint, Clericatus jacturam excipiant. Si quam Diœceſin Epiſcopus, ab hæreticis liberans, triennio poſſederit, nullus repetat. Si Clerici, Epiſcopi ſententia, in cauſa ſua læſi ſunt, appellare poſſunt ad vicinos Epiſcopos, ab his vero ad Africana Concilia. Ad transmarina autem qui putaverat appellandum, a nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur. (*Niſi forte Romanam ſedem appellaverint. Ut addit Gratianus cauſ.* 2. *quæſt.* 6. *cap.* 35.) Reliqui canones aut repetunt ea, quæ ex Carthaginenſibus Conciliis jam memoravimus, aut tractant de hæreſi Donatiſtarum, Pelagii, & Cœleſtii.

§. III.

Europæa.

156. Europæa. Arelatenſe I. ſpecialiter laudatum *can. XI. diſt.* 16. celebratum eſt anno 314. præſente Conſtantino M. & Sylveſtri I. Legatis. Damnati in eo, ut ſupra memoratum, Donatiſtæ; abſolutus iterum Cæcilianus. Ac inſuper conditi 23. Canones pro Eccleſiaſtica diſciplina.

In 1. decernitur, paſcha per totum orbem eadem die celebrandum: atque indicendum ab Epiſcopo.

In 2. Clerico permanendum in eo loco, in quo eſt ordinatus.

In 6. Infirmis manus imponendas, ſi credunt.

In 9. abrogatur uſus libellorum, quos delinquentes a Martyribus & Confeſſoribus petebant, ut pœnitentiæ tempus ipſis abbrevietur.

In

In 12. Excommunicantur Clerici fœneratores.

In 13. Amoventur a Clero, qui gentilibus nomina Chriſtianorum, aut libros, & vaſa ſacra tradiderunt. Si quis tamen ab ejusmodi Traditore ignoranter ac bona fide ſit ordinatus, hoc ei fraudi eſſe non debere.

In 20. ſtatuitur, minimum a tribus Epiſcopis ordinandum eſſe Epiſcopum.

Celebratum eſt præterea *Concilium Romanum* ſub Sylveſtro I. anno 325. a 275. Epiſcopis. In quo approbatum eſt decretum Concilii Nicæni de celebrando paſchate. Additurque canon, quanto tempore Clericis in quolibet ordine (qui omnes nominantur) ſit miniſtrandum. *Romanum* ſub Julio I. anno 337. fidei profeſſionem contra Arianos edidit. In altero *Romano* ſub Julio I. abſolutus eſt S. Athanaſius. Atque in eo etiam *Symbolum S. Athanaſii* editum creditur (*anno* 340.) *Valentinum* in Gallia anno 374. canones ſtatuit de bigamis non ordinandis; de pœnitentia puellarum, quæ ad nuptias tranſeunt, poſtquam ſe Deo devoverunt; de puritate eorum, qui ſacros ordines ſuſcipiunt.

Cæſarauguſtanum anno 381. ſtatuit de ſanctimonialibus velandis, de Evchariſtia, in Eccleſia accepta, extra Eccleſiam non ſumenda, Alia Concilia ſupra retulimus.

CAPUT V.

De Conciliis
SÆCULI V.

Præſertim contra Pelagianos, Semi-Pelagianos, Neſtorianos, Eutychianos, Priſcillianiſtas.

Humani generis hoſtis, ad nocendum nobis ſemper accinctus, uno eradicato lolio, nova usque & usque zizania in agro ſanctæ Eccleſiæ proſeminat. Hinc Donati & Arii profligatis ferme erroribus, qui potiſſimum Sæculum quartum infeſtaverant, hoc quinto Sæculo novas ex orco impietati transmiſit ſuppetias, turbam videlicet variam, quæ ſparſis infelicibus loliis pulcherrimam Eccleſiæ ſementem ſuffocaret. Pelagianos intelligo, & Semi-Pelagianos, hoſtes Divinæ Gratiæ: Neſtorianos & Euty-

chianos, adverſo tramite euntes, ad extirpandum Verbi Incarnati myſterium: Priſcillianiſtas denique, fæcem & probrum Chriſtiani nominis. Complura ad evellendas has urticas & ſenticeta Eccleſia celebravit *Concilia*. De quibus modo, hiſtorica eruditione intermixta, dicendum venit.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

Concilia contra Hæreſin Pelagianam.

1. *Pelagii effigies.*
2. *Ejus errores de gratia & peccato originali.*
3. *Ejus ſectatores. Effigies Cœleſtii.*
4. *Ejus errores damnati a Concilio Carthaginenſi, Milevitano,* & *Romano.*

ARTICULUS II.

Concilia contra Hæreſin Semi-Pelagianam.

5. *Auctores hujus hæreſis.*
6. *Errores circa initium ſalutis.*
7. *Defenſores ſcientiæ mediæ nihil commune habent cum Semi-Pelagianis.*
8. *Impugnatores Semi-Pelagianiſmi.*
9. *Concilium Arauſicanum II. illum condemnat.*
10. *Doctrina hujus Concilii circa prævenientem Dei gratiam approbatur.*
11. *Concilium Valentinum in eadem cauſa.*

ARTICULUS III.

Obſervatio in Concilium Arauſicanum de gratia præveniente.

12. *Arauſicanum non damnat ſententiam, quæ dicit*: quod Deus per vires naturæ facienti, quod eſt in ſe, non deneget gratiam.
13. *S. Thomæ in hac re doctrina.*
14. *Verus ſenſus dicti axiomatis.*

ARTICULUS IV.

Concilia contra Neſtorianos & Eutychianos.

15. *Hæreſis Neſtorii damnata a Concilio Romano, & Alexandrino; ac deinde ab Epheſino.*

16. Con-

16. *Concilium Antiochenum pacem inter Patriarchas componit.*
17. *Concilium Armenum damnat libros Mopsveſteni &c.*
18. *Eutychiana hæreſis damnata in Concilio Conſtantinopolitano.*
19. *Furor Eutychianorum in variis Conciliabulis.*
20. *Concilia Catholica contra Eutychianos.*

ARTICULUS V.

Concilia contra Priſcillianiſtas.

21. *Origo hujus hæreſis.*
22. *Errores recenſentur.*
23. *Damnati a Concilio Cæſaraugustano.*
24. *Turbas excitant.*
25. *Cauſa ad Maximum delata Priſcillianus capite plectitur, Ithacius ejus accuſator depónitur.*
26. *Plura Concilia Hiſpaniæ contra Priſcillianiſtas.*

ARTICULUS VI.

Obſervatio in Hæreſin Pelagianam de peccato originali & Baptiſmo.

27. *Peccatum originale, peccatum generis humani.*
28. *An parvuli ſine baptiſmo damnentur?*
29. *In quo conſiſtat peccatum originale.*

ARTICULUS VII.

De aliis Conciliis Provincialibus Sæculi V.

30. *Referuntur Canones Conciliorum*: Toletani I. Arauſicani I. Regienſis, Vaſenſis.
31 Romanum *in cauſa S. Hilarii cum Chelidonio.*
32. *Canones Concilii* Hiberni, Turonici I. Venetici, Romani.
33 Quinam libri a Gelaſio in Concilio Romano approbati.
33. *Concilium* Romanum *in cauſa Vitalis & Miſeni.*
35. *Canones Concilii* Arelatenſis II. & III.

ARTICULUS I.

Concilia contra Hæreſin Pelagianam.

1. **Pelagius.** Pelagius, patria Britannus, profeſſione Monachus extra cœnobium in Palæſtina, ſtatu tamen ſemper laicus, ingenio & lingua promptus, indole verſipellis, voluntate impoſtor, ac toto corporis habitu hypocrita, ad fallendum compoſitus, complures errores circa initium quinti Sæculi, ad annum videlicet 405. ex Theodoro Mopsveſteno & Ruffino, diſſeminavit: Adamum peccando ſibi ſoli nocuiſſe, dicebat: nullum proin eſſe peccatum originale: neque opus eſſe baptiſmo: Adamum æque futurum fuiſſe mortalem, ſi non peccaſſet: illius ſtatum integritatis ante peccatum non fuiſſe beneficium gratiæ, ſed naturæ.

2. **Errores.** Præcipue vero bellum indixit *gratiæ* Chriſti: non aliam eſſe gratiam, quam Dei legem, & doctrinam, nobis propoſitam, Chriſtique exempla, ac collatam nobis arbitrii libertatem. Ex hac ſola omnia noſtra merita deſcendere: ac proin hominem ad ſalutariter operandum non indigere gratia aliqua interiore, ac ſupernaturali, excitante & adjuvante, ſed ſufficere externam prædicationem Evangelii, cum arbitrii libertate; quæ ad bene operandum, peccata vitanda, & ſalutem conſequendam ſibi ſoli ſufficiat.

Hos errores ſparſit primum per Orientem, deinde diſcurſando per Ægypti monaſteria, excurrendo in Italiam, Siciliam, Africam &c. Et quos per ſe ipſum non poterat pervertere, lue infecit per Epiſtolas, per mulierculas, *Julianam* & *Demetriadem*, per diſcipulos, *Anianum* & *Julianum* Italos.

3. **Cœleſtius.** Præcipuus vero ac famoſiſſimus inter Pelagii ſectatores fuit *Cœleſtius*, natus in Campania, vel magiſtro ſuo ſceleſtior: naturæ vitio eunuchus: primum Cauſidicus, dein Monachus. Repulſus in Africa a ſacris Ordinibus, per fraudes ſibi familiares in Aſia ad illos doloſe irrepſit; totius denique, ut Hieronymus ſcribit *Ep. ad Cteſiphont.* Pelagiani exercitus dux factus, multos, etiam Epiſcopos, corrupit.

Cœleſtius ante Pelagium damnatus fuit anno 412. a *Concilio Carthaginenſi*, cui Aurelius præſedit.

4. **Damnatus a Carthag.** Accuſavit in hoc Concilio Cœleſtium præſentem *Paulinus Diaconus* S. Ambroſii, de ſex propoſitionibus erroneis: 1. Adamum moriturum fuiſſe, ſive peccaret, ſive non peccaret. 2. Peccatum Adæ

ipſum

Digitized by Google

ſum ſolum læſiſſe, non genus humanum. 3. Parvulos in eo ſtatu eſſe, in quo fuit Adamus ante prævaricationem. 4. Neque per mortem Adæ omnes mori, neque per reſurrectionem Chriſti omnes reſurgere. 5. Solam legem & Evangelium mittere ad regnum cœlorum. 6. Homines naſci ſine peccato.

Has propoſitiones cum Cœleſtius damnare nollet, ipſe damnatus eſt, & excommunicatus a Concilio. A qua ſententia ad ſummum Pontificem Romam appellavit. At mox ea appellatione deſerta Epheſum profugit, ubi per obreptionem presbyteratum ſuffuratus, Conſtantinopolim abiit; at hæreſi detecta inde ejectus, pererrata Aſia Romam ad Zoſimum Pontificem contendit, ibique vel occultavit ſuas hæreſes, vel ſimulavit earum revocationem. Quare Zoſimus miſſa ad Afros Epiſtola, pleniora acta Concilii Carthaginenſis, a quo damnatus fuerat, expetiit. Vel ut Romam veniant ad accuſandum Cœleſtium monuit. Informatus igitur melius ab Africanis Epiſcopis Pontifex de ſimulatione, mendaciis & fraudibus Pelagii & Cœleſtii, utrumque condemnavit tanquam hæreticum, miſſa ad totam Eccleſiam Epiſtola, quæ *tractatoria* vocabatur, ſeu, ut alii volunt, *tractoria*.

Pelagius jam ante apud Epiſcopos Palæſtinæ de hæreſi accuſatus, in Synodo *Dioſpolitana* anno 415. errores ſuos revocavit ad ſpeciem, ſicque ab hæreſi abſolutus eſt. Verum a S. Hieronymo, qui ipſe etiam in Palæſtina tunc degebat, larva ei detracta eſt in Epiſtola ad Cteſiphontem, & in Dialogis inter Aticum & Critobolum, quo nomine Pelagium compellabat. S. Auguſtinus etiam ſub idem tempus eundem oppugnavit tribus ad Marcellinum tribunum libris, libro ad Hilarium, ac libro de natura & gratia. Ejus tamen cauſam defendendam ſuſceperunt duo Origeniſtæ, Joannes Epiſcopus Hieroſolymitanus, & Ruffinus Aquilejenſis Presbyter.

Protractis igitur in lucem Pelagii & Cœleſtii fraudibus anno 416. uterque damnatus a gemino *Concilio Africano*, *a Carthaginenſi* videlicet & *Milevitano*. Quod utrumque acta ſua ad Innocentium I. Milevit. Summum Pontificem approbanda Romam miſit. Qui condemnationem illam approbavit, reſcripta ad utrumque Concilium Epiſtola: quam utinam legerent Proteſtantes; viderent enim, quid antiquiſſimis illis temporibus de Primatu Romani Pontificis ſenſerit Eccleſia (*aliqui volunt*, *a Milevitano Concilio eos non eſſe percuſſos anathemate, ſed cauſam eorum ad Innocentium Papam fuiſſe remiſſam*) poſt acceptam autem ab Innocentio Epiſtolam ſcripſit S. Auguſtinus Serm. 1. de verb. Apoſt. *cauſa finita eſt* &c.

Cum

Cum deinde etiam a Zoſimo, Innocentii ſucceſſore, melius informato, Pelagius & Cœleſtius fuiſſent condemnati; ut peſtis illa penitus ex Africa eliminaretur, anno 418. celebratum eſt Concilium Nationale *Africanum* 217. Epiſcoporum, Præſide Aurelio Carthaginenſi, præſente etiam S. Auguſtino. In hoc Concilio rurſus condemnati ſunt Pelagiani: ab Honorio etiam Imperatore proſcripti. Profligatæ Pelagianorum cauſæ patrocinium ſuſcepit *Julianus* Capuæ Epiſcopus, depoſitus propterea, & acri certamine cum S. Auguſtino commiſſus. Arianis autem Epiſcopis ex Occidente ejectis, & Conſtantinopolim ad Neſtorium, qui eos protegebat, di-

Ac Romano. lapſis, anno 430. in *Romano Concilio* a Cœleſtino I. Pontifice Neſtoriani & Pelagiani damnati ſunt; uti etiam anno ſequente a Concilio Generali Epheſino.

ARTICULUS II.

Concilia contra hæreſin Semi-Pelagianam.

5. **Auctores.** Ex Pelagianiſmi extincti cineribus enatus eſt in Gallia potiſſimum *Semi-Pelagianiſmus*, cujus præcipue fautores erant Fauſtus Epiſcopus Regienſis in Gallia, Joannes *Caſſianus* Abbas, (quem S. Proſper *collatorem* appellat, propter celebres collationes Patrum, quas conſcripſit) Gennadius, Severus Sulpitius, Vincentius, pii alioquin doctique viri. Dicti ſunt etiam *Maſſilienſes*, quod Semi-Pelagiani *Maſſiliæ* potiſſimum conſiſterent.

Hi in aliquibus a Pelagianis receſſerant, in aliis vero cum iis conveniebant. Receſſerunt, quia agnoſcebant peccatum originale, neceſſitatem gratiæ ad ſananda vulnera naturæ corruptæ, ſeu ad perfectionem operum ſalutarium, ipſamque ſalutem conſequendam. Contra vero ſalutis initium tribuebant viribus naturalibus humani arbitrii, excitati per externam prædicationem Evangelii ac do-

6. **Errores.** ctrinæ Chriſtianæ. Adeoque primarius eorum error ſtabat in eo, quod dicerent, fidei, juſtificationis ac ſalutis initium non eſſe ex viribus gratiæ ſupernaturalis & internæ, ſed ex nobis. Quod ipſum aliquando ſenſerat Auguſtinus, ſed revocavit *lib.* 1. *retract. c.* 23.

Explicabant porro doctrinam ſuam per paritatem cum ægroto & medico. Nam æger, inquiebant, non poteſt quidem propriis viribus ſe ipſum ſanare, poteſt tamen facere initium ſanationis, petendo medicinam, rogando & advocando medicum. Sic etiam homo in Adamo lapſus non poteſt quidem viribus naturæ ſine gratia Chriſti ſanari & ſalvari, poteſt tamen, ut dicebant, ſolis naturæ ſeu arbi-

arbitrii viribus ponere quædam ſalutis initia, credendo, petendo, pulſando, conando &c. & ſic obtinere Chriſti gratiam propriis meritis & conatibus.

Ex hoc errore velut radice plures alii pullularunt: nempe quod gratia ſit *pediſſequa* naturæ, eo quod in hominis juſtificatione primas partes habeat natura, ſeu liberum arbitrium; quod gratiam ſupernaturalem tanquam præmium per conatum ſuum naturalem mereatur: quod gratia detur præciſe ad menſuram conatuum noſtrorum naturalium, neque ſpecialem favorem intercedere in electione prædeſtinatorum, ne ſcilicet in Deum cadat acceptio perſonarum: unde neque perſeverantiam eſſe ſpeciale donum, ſeu ex ſpeciali affectu Dei profectum, ſed a noſtro illam naturali merito dependere: cur parvuli aliqui baptiſmum conſequantur, alii non, rationem eſſe merita naturalia aut demerita conditionate futura, quæ nempe poſuiſſent, ſi annos diſcretionis attigiſſent: rationem item, cur his Evangelium prædicetur, non autem aliis, eſſe merita aut demerita conditionate prævisa.

Advertendum hic cum hoc Pelagianorum errore de præmio aut pœna meritorum aut demeritorum conditionate futurorum, nihil commune habere Doctorum illorum ſententiam, qui ad ſalvandam concordiam Divinorum decretorum cum libertate humani arbitrii ſtatuunt in Deo ſcientiam conditionalem, quam *Mediam* vocant, ſcientiam nempe actuum ſub conditione contingente libere ponendorum, atque ab humano arbitrio impedibilem. Nam Semi-Pelagiani aſſerebant ſcientiam conditionatam operum mere *naturalium*, ſine gratia Chriſti ponendorum, quæ ſint ſalutis initium; Doctores vero iſti in negotio ſalutis adſtruunt ſcientiam conditionatam operum *ſupernaturalium*, ponendorum præveniente & adjuvante gratia Chriſti, quæ ſit neceſſaria etiam ad ipſum ſalutis initium. Semi-Pelagiani docebant, quod Deus præmietur merita, & puniat demerita mere conditionate futura, licet nunquam abſolute ſint extitura; a qua doctrina Doctores ſcientiæ mediæ abhorrent, docentque a Deo nunquam præmio affici merita, aut pœna demerita, mere conditionate futura. 7. Diſparitas cum ſcientia media.

Porro Semi-Pelagianos impugnavit adhuc ſub vitæ ſuæ finem ſanctus Auguſtinus, editis duobus libris, *de prædeſtinatione Sanctorum*, altero, altero de *dono perſeverantiæ*; & poſt Auguſtinum S. Proſper, edito adverſus collatorem libro, S. Avitus Viennenſis, S. Fulgentius Ruſpenſis, & S. Cæſarius Arelatenſis, ſcriptis doctiſſimis libris 8. Impugnatores.

adverſus opera Fauſti Regienſis de libero arbitrio, de præſcientia ac de prædeſtinatione.

Ut vero hydra iſta penitus conficeretur, celebratum eſt anno 429. in Gallia Concilium *Arauſicanum II.* 14. Epiſcoporum, Præſide Cæſario, Arelatenſi Epiſcopo, tempore Felicis IV. Romani Pontificis. In hoc editis 25. Canonibus, ex S. Auguſtino depromptis, damnata eſt hæreſis Semi-Pelagiana.

9. Arauſicanum. In I. ſtatuitur, per peccatum Adæ non ſolum corpus, ſed etiam animam læſam eſſe.

In II. peccatum Adæ non ipſi ſoli nocuiſſe, ſed etiam ad poſteros tranſiiſſe.

In III. gratiam Dei non dari ad invocationem, ſed facere, ut Deus invocetur.

In IV. Deum non exſpectare voluntatem noſtram, ut a peccatis purgemur, ſed eandem præparare, ut velimus.

In V. initium etiam ſalutis non ex nobis, ſed ex Deo eſſe.

In VI. non ſine gratia conferri miſericordiam petentibus & credentibus: cum gratia ipſa faciat, ut credamus & petamus.

In VII. non poſſe nos ſine gratia cogitare aut eligere aliquid, quod ad ſalutem pertinet.

In VIII. neminem per liberum arbitrium pervenire poſſe ad gratiam baptiſmi.

In IX. quoties bona agimus, Deum in nobis & nobiscum operari, ut operemur.

In X. adjutorium Dei ſemper implorandum.

In XI. neminem recte vovere, niſi a Deo acceperit, ut voveret.

In XII. tales nos amari a Deo, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.

In XIII. arbitrium in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi non poſſe reparari, neque ab alio, quam a quo eſt datum.

In XIV. nullum liberari a miſeria, niſi præveniente Dei miſericordia.

In XV. per gratiam Dei fidelem mutari in melius.

In XVI. non eſſe gloriandum ex eo, quod habemus, cum ex Deo ſit.

In XVII. fortitudinem Chriſtianam a charitate Dei eſſe, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.

In XVIII. nullis noſtris meritis gratiam præveniri, ſed gratiam, quæ non debetur, præcedere, ut fiant, & mercedem mereamur.

In XIX. naturam etiam integram ſeipſam ſervare non poſſe, creatore non adjuvante, quomodo reparare, quod perdidit?

In XX. multa Deum in homine bona facere, quæ non facit homo

(*gra-*

(gratias nempe prævenientes conferendo, illuſtrationes videlicet intellectus, ut appareat, quod latebat, & inſpirationes pioſque motus voluntatis, ut ſuave fiat, quod non delectabat) hominem vero nullum bonum opus facere ſine Dei adjutorio.

In XXI. naturam in Adamo corruptam per Chriſtum reparari.

In XXII. neminem habere de ſuo; niſi mendacium & peccatum; bonum autem omne a Deo eſſe.

In XXIII. quamvis volentes agamus bonum, voluntatem tamen a Deo præparari.

In XXIV. ut palmites a vite, ſic nos a Chriſto vigorem accipere.

In XXV. diligere Deum eſſe donum Dei, qui dedit, ut diligeretur, & diſplicentes nos amavit, ut fieret in nobis, unde placeremus.

Poſt iſtos canones ſubjungit Concilium, credendum eſſe, quod per peccatum primi hominis inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi eum gratia miſericordiæ Divinæ præveniat. Hancque doctrinam adductis pluribus S. Scripturæ locis confirmat.

Dicit deinde anathema illis, qui dicunt, aliquos a Deo prædeſtinatos eſſe ad malum. *(ubi videat Calvinus, doctrinam ſuam, vel potius blaſphemiam jam tot ante ſæcula prædamnatam fuiſſe in ipſius patria.)*

Denique profitetur Concilium, quod in omni bono opere non nos incipiamus, & poſtea per Dei miſericordiam adjuvemur, ſed quod Deus nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & ſui amorem prius inſpiret, ut & baptiſmi Sacramenta fideliter requiramus, & poſt baptiſmum cum ejus adjutorio ea, quæ ſibi ſunt placita, adimplere poſſimus. Ut adeo converſio latronis in cruce, Cornelii centurionis, & Zachæi, non fuerit facta per vires naturæ, ſed per divinæ largitatis donum.

Patres Arauſicani hos canones ſuos Romam miſerunt, approbandos a ſummo Pontifice. Bonifacius II. igitur, Felicis IV. ſucceſſor Concilium iſtud approbavit, ut adeo maximam authoritatem habeat in tota Eccleſia, ejusque doctrina tanquam dogmatica ſit recepta. ro. Approbatum.

Miſit autem Bonifacius Papa Epiſtolam approbationis ad Cæſarium Arelatenſem Concilii Præſidem, in qua repetit ea, quæ Concilium definiverat, videlicet, fidem, qua in Chriſto credimus, ſicut & omnia bona, ſingulis hominibus ex dono venire ſupernæ gratiæ, non ex humanæ poteſtate naturæ, nihilque prorſus eſſe

Digitized by Google

ſecundum Deum boni, quod ſine Dei quis gratia aut velle, aut incipere, aut operari, aut perficere poſſit, dicente Salvatore noſtro: *ſine me nihil poteſtis facere.* Nam in omnibus bonis, quorum caput fides, nolentes nos adhuc a divina miſericordia præveniri, ut velimus: ineſſe nobis, cum volumus: ſubſequi etiam, ut in finem duremus: dicente David: *Miſericordia ejus præveniat me. Miſericordia mea cum ipſo eſt: miſericordia ejus ſubſequetur me*, & Paulo: *aut quis prior dedit ei, & retribuetur illi? quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*, &: *miſericordiam conſecutus ſum, ut fidelis eſſem.* Item: *gratia Dei ſum id, quod ſum.* Ac rurſus Domino: *nemo venit ad me, niſi datum illi fuerit a Patre meo*, & Jacobo Apoſtolo: *omne donum bonum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum:* meritoque Jeſum a Paulo appellatum *authorem fidei & conſummatorem.*

11. Valentinum. Cum autem quorundam Semi-Pelagianorum pertinacia necdum frangeretur, Cæſarius Arelatenſis, ante acceptam prædictam Bonifacii Epiſtolam, *Concilium Valentinum* indixit, ut frequentioribus ſuffragiis Catholica veritas approbaretur. Sicque tandem Maſſilienſium error ab Eccleſia eſt eliminatus, accedente confirmatione ſedis Apoſtolicæ. Catholicam denique veritatem circa gratiæ prævenientis neceſſitatem repetiit Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 5. & 6. ut ſupra oſtenſum Part. 3.

ARTICULUS III.

Obſervatio in Concilium Arauſicanum.

12. Quid damnetur. Quamvis Concilium Arauſicanum cum S. Auguſtino & Proſpero definiat, Deum non exſpectare voluntates noſtras; nos non incipere in bono opere: gratiam non conferri ad invocationem: Deum per gratiam præparare voluntates noſtras, ut velimus &c. per hæc tamen minime damnari complurium præſtantiſſimorum Theologorum ſententiam, qui principium illud Theologicum: *facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam*, explicant etiam de faciente per vires naturæ.

Nam magnum inter iſtam ſententiam & Semi-Pelagianorum errores eſt diſcrimen: iſti enim cum Caſſiano & Fauſto docebant, hominem per opera naturalia *mereri* gratias, ſicque voluntates noſtras in negotio ſalutis per opera meritoria antecedere, gratiam vero ſupernaturalem tanquam præmium operum naturalium ſubſequi: quod

quod Arauſicanum damnat, dicitque, non ad invocationem illam naturalem *tanquam meritum*, ſequi gratiam: Deum non exſpectare noſtram voluntatem, per opera naturalia, eaque *meritoria*, ſe diſponentem ad gratiam: initium ſalutis non eſſe ex nobis, in ſenſu Maſſilienſium *meritorie* nos præparantibus ad gratiam.

Contra vero iſti Theologi nullam adnoſcunt in operibus naturalibus *vim meritoriam* gratiæ, aut *motivam*, qua ſcilicet Deus moveatur ad dandam gratiam, (in quo conſiſtebat venenum Semi-Pelagianismi) neque aſſerunt, hominem per vires naturæ in negotio ſalutis incipere operari aliquid *ſalutariter*, aut *meritorie*. Imo ne quidem agnoſcunt in operibus naturalibus diſpoſitionem aliquam *poſitivam* ad gratiam Chriſti, neque conditionem *ſine qua non*: quia Deus miſeretur, cui vult, & quando vult. Sed hoc tantum dicunt, quod Deus facienti per vires naturæ, & conanti, quantum eſt in ſe, non deneget gratiam, qua ad ſalutem perveniat: non quod Deus ab operibus illis & conatibus naturalibus tanquam a cauſa meritoria moveatur ad dandam gratiam, ſed ex liberali decreto ſuæ voluntatis, quo ſtatuit iis miſereri, & adjutorio ſuæ gratiæ ſuccurrere, qui per vires arbitrii conantur, quantum poſſunt, ita, ut poſita illa *negativa* diſpoſitione, quæ *removet prohibens*, tanquam *termino* voluntatis ſuæ, gratis omnino & miſericorditer largiatur gratiam ſupernaturalem, ad omne opus ſalutare neceſſariam.

Doctrina hæc fuit plane ipſius etiam S. Thomæ, qui utique non ignoravit, quid in Semi-Pelagianis ſanctus Auguſtinus cum Concilio Arauſicano damnarit. Scribit S. Doctor in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 5. in corp. *Non oportet, ut actus, quibus homo ad gratiam ſe præparat, ſint naturam humanam excedentes.* Et art. 4. ad 4. *etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in naturali ratione eſt. Unde dicitur, quod ſi aliquis in barbaris nationibus natus, quod in ſe eſt, faciat, Deus ſibi revelabit illud, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando vel mittendo Doctorem.* 13. S. Thomæ

In eundem fere ſenſum paſſim circumfertur illa S. Thomæ ſententia: Si quis in ſylvis enutritus ductum rationis naturalis ſequeretur, in appetitu boni & fuga mali, certiſſime tenendum eſt, quod ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquem fidei doctorem ad eum mitteret.

Neque verum eſt, quod in *Summa* hanc doctrinam retractarit. Nam 1. 2. *Q.* 14. *Art.* 3. *in c.* etiam multo plus videtur admittere: dum agnoſcit in opere bono, prout naturaliter procedit a libero

arbitrio, non quidem condignitatem, ſed tamen *congruitatem* ad præmium ſupernaturale. „ Si conſideretur ſecundum ſubſtantiam „ operis (verba ſunt S. Doctoris loc. cit.) & ſecundum quod pro- „ cedit ex libero arbitrio, ſic ibi non poteſt eſſe condignitas pro- „ pter maximam inæqualitatem, ſed eſt ibi congruitas propter quan- „ dam æqualitatem proportionis: videtur enim congruum, ut ho- „ mini operanti ſecundum ſuam virtutem Deus recompenſet ſe- „ cundum excellentiam ſuæ virtutis. " Ita ſanctus Thomas, quem plures ſequuntur Thomiſtæ. Alii autem Theologi, licet principium illud etiam de operante per vires naturales intelligant, multo tamen minus admittunt, dum omne meritum, etiam congruum, præmii ſupernaturalis operibus naturalibus negant, imo etiam præparationem ac diſpoſitionem poſitivam; illaque opera præciſe tanquam diſpoſitionem aliquam *negativam* & *terminum extrinſecum*, a Deo ſecundum decretum liberrimum ſuavis ſuæ providentiæ gratuito prorſus aſſumptum conſiderant, quo poſito, ſublato velut impedimento & reductis valvis illuſtratio ſupernaturalis Divini luminis cordi illabitur.

14. Senſus axiomatis. His tamen non obſtantibus probabilior mihi videtur illa ſententia, quæ memoratum principium, *ordinarie ſaltem*, de agente per vires auxilii ſupernaturalis intelligit, ita, ut ſenſus ſit, facienti, quod eſt in ſe, cooperando gratiæ ſupernaturali, Deus non denegat ulteriora auxilia gratiæ, quibus ad juſtificationem & ſalutem æternam pertingere poſſit.

Ratio eſt, quia hæc ſententia eſt conformior Concilio Arauſicano, & Auguſtino Doctori gratiæ: uti etiam Epiſtolæ Bonifacii Pontificis, qua Arauſicanum confirmat; qui perpetuo repetunt, nos adhuc nolentes *præveniri* Divina gratia, quæ facit, *ut velimus*: nos *non incipere* in negotio ſalutis, ſed voluntatem a Deo *præparari*: gratiam Dei *non dari ad invocationem*, ſed facere, *ut Deus invocetur &c.* nam licet hæc, ut dictum, intelligi abſolute poſſint de initio, invocatione, volitione, præparatione poſitiva, & meritoria, a Concilio damnata; clarius tamen ad mentem ſacræ illius auctoritatis explicari videntur, ſi dicatur, gratia *ſupernaturali* nos præveniri, ut conemur, ut velimus, ut invocemus, ut præparemur: cui gratiæ prævenienti & excitanti, ſi quantum in nobis eſt, cooperemur, Deus dat ulteriores gratias actuales, ac ſupernaturales, quibus adjuti eliciamus actus ſalutares fidei, ſpei, charitatis &c. atque ad juſtificationem & ſalutem perducamur.

Ratio ulterior hoc dicendi eſt, quia cenſendum eſt, Deum nobis

nobis mortalibus, quos omnes vult ſalvos fieri, dare media ad finem, nobis præfixum, proportionata atque accommodata; cum igitur ſimus in ſtatu elevationis, ad finem ſupernaturalem, æternam videlicet beatitudinem, conditi, præſumendum eſt, Deum, ſine quo nihil poſſumus facere, in hac providentia prævenire nos auxiliis gratiæ ſupernaturalis, illuminando intellectum, *ut appareat, quod latebat*, & per pias inſpirationes loquendo ad cor, *ut ſuave fiat, quod non delectabat*, ut loquitur S. Auguſtinus. Si igitur his gratiæ prævenientis, illuſtrantis, excitantis, auxiliis cooperamur, jam non facimus, quantum eſt in nobis, per vires ſolius naturalis arbitrii, ſed per vires gratiæ ſupernaturalis, ſicque ulteriores & ulteriores gratias ſupernaturales accipimus, quibus ad finem noſtrum ſupernaturalem pertingamus.

Dixi autem, *ordinarie ſaltem*: non enim nego, quod homines præſertim infideles, etiam ante fidem ſuſceptam, eliciant aliquando actus virtutum moralium naturales, ex motivo alicujus decentiæ, æquitatis, & honeſtatis naturalis, docente Apoſtolo, quod gentes naturaliter faciant, quæ ſunt legis. Quæ obſervatio legis naturalis poteſt a Deo reſpici tanquam terminus aliquis, & (ut loquuntur) tanquam *removens prohibens*, atque ſic tanquam diſpoſitio remota ac negativa ad accipiendam gratiam, prout prior ſententia principium illud, *facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam*, explicat.

ARTICULUS IV.

Concilia contra Neſtorianos, & Eutychianos.

Ortum Neſtorianæ hæreſis recenſuimus part. 3. *cap.* 4. *art.* 3. primum *Concilium* contra eandem eſt celebratum *Romæ* a Cœleſtino Papa anno 430. in quo lecta Cyrilli Alexandrini, tum etiam ipſius Neſtorii Epiſtola, hæreſis iſtius damnata eſt, intentato anathemate, niſi poſt acceptam per Cyrillum Cœleſtini Epiſtolam decem intra dies reſipiſcat. 15. Romanum,

Eodem anno Cyrillus accepta Cœleſtini Epiſtola, qua ei in cauſa Neſtorii vices ſuas demandaverat, Concilium *Alexandrinum* convocavit; a quo miſſi Conſtantinopolim ad Neſtorium quatuor legati, qui ipſi 12. Anathematiſmos Cyrilli traderent, ipſique anathema dicerent, niſi decem intra dies hæreſin abjuraret. At ille, ſpretis monitis, fraudibus ſuis Imperatorem Theodoſium II. in Cyrillum, tanquam Apollinariſtam, concitat, negatque Cœle- Et Alexandrinum.

ſti-

ſtinum eidem tanquam hæretico potuiſſe cauſam committere. Ad quas turbas componendas viſum eſt Pontifici, & Imperatori neceſſarium eſſe, ut Synodus Oecumenica celebretur: quæ anno 431. *Epheſi* eſt habita, damnataque Neſtoriana hæreſis, ut *part.* 3. *art.* 3. oſtenſum.

Eodem tempore *Joannes Antiochenus*, amicus Neſtorii, ejusque errorum, Cyrillo vero infenſus, facto ſchiſmate, cum aliquot Epiſcopis in eadem urbe Epheſo Conciliabulum cogit adverſus Cyrillum ac legitimum Concilium Epheſinum.

Cum autem ex hac cum Cyrillo diſcordia plures inter Eccleſiam Alexandrinam & Antiochenam orirentur turbæ, voluit Imperator, ut Joannes Nicomediam veniat ad dicendam cauſam, inſtaurandamque cum Cyrillo pacem; coacto igitur anno 432. *Antiocheno Concilio*, cum Epiſcopis ſuis, quid ſibi faciendum eſſet, deliberavit. Concilium decrevit, ut monitis Imperatoris morem gerat, Epheſino Concilio ſubſcribat, Neſtorium cum ejus hæreſi condemnet; atque cum Cæleſtino Pontifice ac Cyrillo redeat in gratiam, communionemque eorum petat. Quæ omnia Joannes præſtitit cum ſingulari Eccleſiæ ſolatio.

16. Antiochenum.

Neſtoriani, cum vetiti ipſis eſſent ſub gravi pœna libri Neſtorii, *Theodori Mopſveſteni*, & *Diodori Tarſenſis* ſcripta hæretica diverſis linguis vulgarunt, & tanquam Catholica diſperſerunt. Quare ut huic quoque malo afferetur medela, celebratum eſt anno 435. Concilium *Armenum*, in quo libri iſti impii, Neſtorianam hæreſin ſapientes, ſunt damnati, exſtat hac de re prolixa Epiſtola Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani, a Dionyſio Exiguo latinitate donata.

17. Armenum.

18. Eutyches.

Eutychianæ hæreſis originem dedimus *part.* 3. *cap.* 4. *art.* 4. ubi de Generali Concilio Chalcedonenſi, in quo eſt profligata. Concilia autem particularia in hac cauſa celebrata ſunt iſta. Et primo quidem Concilium *Conſtantinopolitanum*, ſub Flaviano Patriarcha anno 448. in quo Euſebius Dorilæi Epiſcopus obtulit libellum, Eutychis Archimandritæ hæreſin accuſantem, quod in Chriſto poſt Incarnationem unam tantum naturam aſſereret. Eutyches poſt trinam citationem, ſecundum canones factam, tandem comparuit; ſed cum in hæreſi contumax perſiſteret, a 32. Epiſcopis & 23. Abbatibus eſt condemnatus & excommunicatus, fruſtra ad Leonem Romanum Pontificem appellans; qui de ejus hæreſi jam fuerat informatus.

19. Furor Eutych.

Ad Imperatorem igitur Theodoſium converſus Eutyches, de injuria a Flaviano ſibi illata queſtus, per Chryſaphium Eunuchum cubiculi præfectum, qui venenum jam imbiberat, obtinuit, ut anno

Digitized by Google

ne 449. duo *Conciliabula* inſtituerentur contra Flavianum, ejusque Synodum: alterum *Conſtantinopoli* Præſide *Thalaſſio* Cæſareenſi in Cappadocia Epiſcopo: alterum famoſum illud *Conciliabulum Epheſinum II.* in quo Præſide impio Dioſcoro Alexandrino Patriarcha, deſpectis legatis Pontificiis, Eutyches abſolutus, ejusque confirmata hæreſis, Flavianus vero cum Euſebio, Theodoreto, Iba, aliisque Epiſcopis condemnatus, depoſitus, & cum Flavianus ad Pontificem appellaſſet, occiſus eſt.

Hæc cum audiſſet S. Leo in *Concilio Romano*, eodem anno 449. celebrato, omnia acta illius latrocinii damnavit. Quo irritatus Dioſcorus, *in Alexandrino Concilio* S. Leonem Pontificem excommunicare præſumpſit, inhorreſcentibus ad facinus inſolens, qui præſentes erant, Præſulibus.

Tantæ in Eccleſia turbæ componi non poſſe videbantur absque Concilio Oecumenico. Quia autem tunc temporis, Eccleſia late in Orientem & Occidentem propagata, mos tulit, ut ante Synodum generalem particularia Concilia haberentur, quæ ſuam ad Romanum Pontificem de quæſtione agitanda ſententiam mitterent, qua Legati Apoſtolici inſtructi abſentium etiam Epiſcoporum nomine in Concilio generali loquerentur, celebratum eſt anno 450. in Oriente, præſentibus Legatis Leonis Pontificis, *Concilium particulare Conſtantinopolitanum;* in quo plures Epiſcopi, in conciliabulo Epheſino, ob tyrannidem Dioſcori, lapſi, fidei profeſſionem Catholicam emiſerunt; conceſſaque ipſis communio cum ſua Eccleſia, necdum vero cum univerſali. 120. Concilia Catholica.

In occidente Chalcedonenſi generali Concilio præmiſſum eſt Concilium *Mediolanenſe* anno 451. in quo Catholica veritas de Incarnati Verbi myſterio, ſecundum Epiſtolam Leonis, ad Flavianum antea datam, contra Eutychis & Dioſcori hæreſin aſſerta, & a Leone per Legatos ſuos Concilio generali Chalcedonenſi, quod paulo poſt celebrabatur, eſt communicata.

Cum autem Dioſcorus a Concilio illo fuiſſet depoſitus, magna Alexandriæ orta eſt ſeditio. Ad quam ſedandam *Proterius*, in locum Dioſcori ſuffectus, anno 452. Concilium *Alexandrinum* indixit. Actum in eo de converſione Eutychianorum, decretumque, ut, fidei Catholicæ profeſſione emiſſa, in Eccleſiam reciperentur.

Denique anno 459. celebratum eſt *Conſtantinopoli* ſub Gennadio Patriarcha *Concilium*, ad exterminandam, ſecundum decreta Chalcedonenſia, Eutychianam hæreſin, & labem ſimoniacam, paſſim graſſantem.

Porro, quomodo in varias orbis provincias Neſtoriana & Eutychiana lues propagata fuerit, & poſt plura etiam ſæcula easdem infecerit, dictum eſt *part. 3. cap. 5. art. 6. num. 35. & 36.*

§. IV.

Concilia contra Priſcillianiſtas.

21. Origo. M*arcus* quidam Ægyptius, cum *Agape* muliere, & *Helpidio Rhetore*, diſcipulis ſuis, in Hiſpaniam profectus, hæreſin, ex Gnoſticorum, & Manichæorum impia ſuperſtitione collectam, ſecum intulit, jam circa annum 380. Ab his impoſtoribus perverſus *Priſcillianus*, vir multæ eruditionis ac plurimæ improbitatis, magiæ etiam deditus, ſectæ turpiſſimæ nomen dedit, pluribus nobilibus ac præſertim fœminis, doctrinæ novitate pellectis, ad exitialem ejus ſocietatem affluentibus. Quippe humilitatis ſpeciem ore & habitu præſeferens exiſtimationem ſibi comparabat; ut adeo contagium iſtud per omnem ferme Hiſpaniam ſerpens, Epiſcopos etiam quosdam, inter quos *Inſtantius* & *Salvianus*, invaſerit.

22. Errores. Eorum hæreſin recenſet S. Auguſtinus *hæreſi* 70. eos videlicet Gnoſticorum & Manichæorum dogmata permixta ſectatos: aliarum etiam hæreſum ſordibus velut in ſentinam quandam horribili confuſione confluentibus. Propter contaminationes & turpitudines, in occultis conventiculis exercitas, in dogmatis ſuis habere eos hanc gnomen, *jura, perjura, ſecretum prodere noli.* Præter morum obſcœnitatem, in impias eſſe prolapſos doctrinas: animas ejusdem eſſe naturæ cum Deo, ac propter peccatum cœlis delapſas in malignum principem incurriſſe, a quo mundus iſte ſit conditus: fatalibus aſtris homines eſſe alligatos, atque ſecundum duodecim cœli ſigna compoſitos. Carnes tanquam immundas aſpernabantur. Conjuges a maritis disjungebant. Apogrypha tanquam veras ſcripturas in ſenſum ſuum impium detorquebant. De Chriſto Sabellii blasphemiam evomebant, & die Dominica jejunabant.

Epiſcopi igitur Hiſpaniæ, ut ſaniem iſtam abſtergerent, indixere *Concilium Cæſar-Auguſtanum*; in quo anno 381. ſunt damnati Priſcillianiſtæ, editis contra eos octo canonibus.

In 1. ſtatuitur, ne fœminæ alienos viros, docendi aut diſcendi

23. Cæſar-Auguſtanum. gratia accedant. *Nam Priſcillianus ejusque ſectarii fœminas ſeduxerant, ſub ſpecie pietatis & doctrinæ ad ſe pellectas, ut ex Hieronymo & Severo Sulpitio conſtat. Agape quoque fœmina impudica plures corruperat.*

In

In 2. ne quis die Dominica jejunet.

In 3. Euchariſtiam in Eccleſia acceptam, non eſſe ſumendam extra Eccleſiam. *Nam antiqua facultate abutebantur iſti hæretici.*

In 4. tempore Natalis Domini non eſſe jejunandum. *Jejunabant tunc Priſcillianiſtæ, credentes, Chriſtum non habuiſſe carnem humanam.*

In 5. Excommunicatos a ſuis Epiſcopis, ab aliis non eſſe recipiendos: *nempe Priſcillianiſtas.*

In 6. Vetatur eorum hypocriſis & ſimulatio pietatis.

In 7. Doctoris nomen nemini aſſumendum, niſi cui conceſſum eſt.

In 8. ante 40. ætatis annos virgines non eſſe velandas. *Hoc pariter tunc propter Priſcillianiſtas ſtatutum, velatas ac in domo paterna manentes puellas, in ſuas partes trahentes.*

Inſtantius & *Salvianus* Epiſcopi, a Concilio damnati, ut partes 24. Turba. ſuas Eccleſiaſtica authoritate firmarent, Priſcillianum ad id usque tempus laicum, in oppido Labinenſi Epiſcopum conſtituunt: atque ſimul comitantibus mulierculis Romam ſe conferunt, reſtitutionem a Damaſo Papa obtenturi. Verum ab eo ne quidem in aſpectum admiſſi, Mediolani S. Ambroſium ſollicitant. At ab eo pariter repulſi, ad Gratianum Imperatorem, a quo poſt Concilium Cæſarauguſtanum proſcripti fuerant, confugiunt, atque opera Miniſtrorum, quos pecuniis corruperant, reſcripto obtento, quo reſtitui jubebantur, Hiſpanias repetunt: tantumque apud Præfectos effecere, ut *Ithacius* Epiſcopus præcipuus Priſcillianiſtarum adverſarius in exilium profugere ſit compulſus.

At occiſo mox Gratiano, Ithacius apud *Maximum* Imperatorem, Treviris reſidentem, Priſcillianiſtas gravium criminum poſtulavit. Quare Maximus anno 385. Concilium *Burdigalenſe* celebrari voluit. In quo *Inſtantio* rurſus Epiſcopatus eſt abrogatus (nam Salvianus ante Romæ obierat) Priſcillianus vero ab Epiſcopis ad *Maximum* 25. Priſcill. plexus. appellavit. Quanquam autem hæc appellatio eſſet contra Canones, deferendum nihilominus eidem cenſebant Epiſcopi. Cauſa igitur Treviris coram Imperatoris Miniſtris agitata Priſcillianus ejusque ſocii de graviſſimis criminibus convicti juſſu Maximi capite plexi ſunt. *Ithacius* autem ab Epiſcopis eſt depoſitus, quod nimis cruentam ultionem intenderit.

Cæde Priſcilliani aucta eſt potius ejus hæreſis: nam quem prius ut ſanctum habebant, poſtea ut Martyrem coluerunt. Cumque, accedente deinceps confuſione per barbarorum in Hiſpanias irruptionem,

26. Concilia contra Priſcill. tionem, peſtis Priſcilliana plurimum invaleſceret, celebratum eſt anno 447. Concilium *Nationale totius Hiſpaniæ*, præſide S. Turibio Aſturcenſi Epiſcopo: atque in eo damnata rurſus illa hæreſis, editis aliquot adverſus eam fidei Canonibus.

Ad conficiendas autem penitus Manichæorum & Priſcillianiſtarum in Hiſpania reliquias in Concilio *Bracarenſi* anno 563. præſide Lucretio Metropolita diſtinctius damnati ſunt eorum errores, quos ſupra recenſuimus: editis in hanc rem 17. Canonibus, de SS. Trinitate, de Chriſti Divinitate, de Angelis & animabus, de opificio mundi, de matrimonio, de carnibus, de cælibatu ſacerdotum, de jejuniis Eccleſiæ, de ſcripturis a Priſcillianiſtis depravatis, & in erroneum ſenſum detortis.

Additi inſuper 22. Canones de reſtauranda Eccleſiaſtica diſciplina, videlicet de Pſalmodia a Clericis celebranda, de Miſſa, ejusque ordine, de ordinatione Clericorum, de ſacris vaſis altari ſervientibus, de ſententia excommunicationis. De reverentia corporibus SS. Martyrum deferenda, de ſacro Chryſmate, a ſolis Epiſcopis benedicendo, de interſtitiis SS. Ordinum, de commemoratione defunctorum, oblationibus fidelium, de obſervandis SS. Canonibus, de ſalutatione populi, jam a tempore Apoſtolorum uſitata, in Miſſa facienda, dicendo: *Dominus vobiscum*: reſpondente populo: *Et cum ſpiritu tuo.*

Nota. Profecto, ſi hodierni ſectarii celeberrimum hoc Concilium legerent, viderent, pleroſque ſuos errores jam ante tot ſæcula ab Eccleſia eſſe damnatos.

ARTICULUS VI.

Obſervatio in hæreſin Pelagianam de peccato originali & baptiſmo.

27. Peccatum originale. Cum Pelagiani negaverint peccatum originale, ac neceſſitatem baptiſmi, & hodiedum negent Sociniani, juvat hic pauca de iſtis diſſerere.

Atque imprimis certum eſt fidei dogma, quod omnes omnino homines (Chriſto duntaxat, ejusque ſanctiſſima & Immaculata Matre, & Eva exceptis) peccarint in Adamo, primo parente: ſicque *originale peccatum* ab eo trahant.

Veritatem iſtam diſertis verbis credendam nobis proponit S. Script. tum aliis locis, tum præſertim ad Rom. 6. ubi ait Apoſtolus: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum*

tum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt. Ubi evidenter eſt ſermo de peccato originali, ab Adamo in omnes ipſius poſteros propagato. Nam peccatum actuale in infantes non poteſt tranſire. Additque ſacer textus, ſicut in Adamo omnes ſunt lapſi, ita per Chriſtum omnes eſſe reparatos. Et 2. Cor. 5. ſic colligit: *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*, nempe etiam infantes. Quapropter David in peccatis a matre ſua ſe conceptum aſſeruit. Unde inepte dicitur a Pelagianis, peccatum tranſire in poſteros non *propagatione*, ſed *imitatione*: nam infantes peccatum Adami imitari non poſſunt. Dicit equidem ſcriptura, filium non portare iniquitatem patris; ſed hoc intelligendum eſt de illa iniquitate, quæ nullo modo eſt filii.

Et cur alias Deus dixiſſet, maſculi, qui circumciſus non fuiſſet, animam perituram? *Quid enim mali* (verba ſunt S. Auguſtini lib. de peccato originali contra Cœleſtium *cap.* 30.) *parvulus propria voluntate commiſit, ut alio negligente, & eum non circumcidente, ipſe damnetur? . . Unde recte infans ille perditione punitur, niſi quia pertinet ad maſſam perditionis, & juſte intelligitur, ex Adamo natus, antiqui debiti obligatione damnatus?*

Atque ex hoc ipſo etiam peccato originali eruitur deciſio alterius quæſtionis dogmaticæ, cum Pelagianis controverſæ, neceſſarium ſcilicet omnibus eſſe baptiſmum, quo a peccato originali, & a peccatis actualibus, ſi quæ commiſerint, abluantur. Et quid clarius oraculo incarnatæ Veritatis, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intraturum in regnum cælorum? Præter iſtas autem duas, quæ ad fidem pertinent, quæſtiones, aliæ duæ hac in re ſe offerunt, quæ fidei dogmata non ſpectant, ſed ſub opinione ſunt poſitæ. Prima eſt, quænam ſit damnatio parvulorum, qui ante baptiſmum ex hac vita ſunt abrepti? altera, in quo conſiſtat peccatum originale?

Quod primam quæſtionem ſpectat, video equidem paſſim Theologos in eam abire ſententiam, parvulos illos, ſolo originali peccato infectos, nequaquam pœna inferni punitum iri, ſed in loco quodam medio, cœlum inter & infernum, detinendos, viſione quidem beata privatos, pœnæ tamen alterius expertes. 28. De parvulis.

Verum huic ſententiæ contradicere videtur S. Auguſtinus, qui *Sermone* 14. *de verbis Apoſtoli cap.* 3. ait, in ultimo illo judicio, juxta S. Evangelii effata, alios locandos a parte dextra, alios vero a ſiniſtra; illos invitandos ad regnum cœlorum, iſtos vero mitten-

dos in ignem æternum: locum vero medium nullum fore, ne quidem pro parvulis. *Nullus locus relictus eſt medius, ubi ponere queas infantes*, ait S. Doctor.

29. Quid originale? Quoad alteram quæſtionem variæ ſunt ſententiæ. Putabant aliqui, peccatum originale conſiſtere in concupiſcentia, quæ ab Adamo fit per generationem in poſteros propagata. Verum concupiſcentia potius eſt effectus peccati originalis, & cauſa peccati actualis, ad quod inclinat, quam ipſum peccatum. Deinde per baptiſmum tollitur peccatum originale; concupiſcentia autem non tollitur, ſed relinquitur ad agonem.

S. Auguſtinus in eam propendebat opinionem, peccatum originale, ipſamque etiam animam propagari per *traducem*, hoc eſt, ex anima Adami per generationem in poſteros traduci. Quia in ea ſententia, quæ animas humanas creari a Deo aſſerit, difficilius explicari putabat, quomodo in Adami poſteros transfuſum ſit propaginis contagium, quin refundatur in Deum ut auctorem. Suſpendit tamen circa hoc ſuam ſententiam, & a S. Hieronymo in quæſtione illa petiit edoceri. Ut patet ex Epiſt. 28. & 29. ad S. Hieronymum ſcripta. Verum, quod tunc dubium videbatur, diſcuſſa caligine hodie certum habemus; nemo enim ſanus amplius dubitat, animas humanas a Deo creari.

Alii eſſentiam peccati originalis conſtituunt cum Thomiſtis in privatione gratiæ ſanctificantis; alii cum Scotiſtis in privatione juſtitiæ originalis.

At verior eſſe videtur illa ſententia, quæ aſſerit, peccatum originale eſſe ipſum peccatum Adami, prout eſt moraliter noſtrum: moraliter autem noſtrum fieri per alligationem noſtrarum voluntatum ad voluntatem Adami: ſive deinde alligatio illa facta ſit per pactum aliquod, cum Adamo initum, ſive per decretum divinum, quo Adamus velut tutor conſtitueretur humani generis, ipſiusque voluntas & voluntatis actio eſſet moraliter noſtra, ſicut actio tutoris moraliter eſt actio pupilli, & actio legati actio Principis: quia agit nomine Principis. Quem in ſenſum loquitur S. Auguſtinus lib. 3. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 7. *In Adamo omnes peccaverunt, quia omnes homo ille erat.* Cum igitur & ſuam ille cauſam ageret & noſtram, peccatum ipſius perſonale eſt noſtrum originale, quatenus videlicet ipſius voluntas erat moraliter noſtra, & quod ille faciebat phyſice, nos agebamus moraliter; in quantum ipſius actio phyſica moraliter erat noſtra. Aliter enim non intelligitur, quomodo in Adamo peccaverimus; quomodo peccatum illud fuerit

nobis

Digitized by Google

nobis liberum & voluntarium? quomodo, ut Concilium Tridentinum ait, ſit *origine unum, propagatione transfuſum omnibus, atque inſit cuilibet proprium*.

Licet autem tunc, quando homo generatur, nemo peccet, peccatum tamen illud jam in paradiſo fuit commiſſum, ab Adamo quidem phyſice, a nobis autem moraliter, quatenus, ut dictum, ipſius actio erat moraliter noſtra. Unde etiam ipſius peccatum moraliter erat nobis liberum & voluntarium; ineſtque cuilibet homini proprium, quia cujuslibet voluntas modo inſinuato fuit alligata voluntati Adami.

Ex quo etiam per ſe cadunt interrogatiunculæ illæ, quas Pelagiani formabant: ſi peccavi in Adamo, vel peccavi, quando fui, vel quando nihil fui? vel peccavi ut diſtinctus ab Adamo, vel ut indiſtinctus? vel peccavi ut ſciens, vel ignorans? nam peccavi, quando phyſice quidem nihil fui, fui tamen moraliter in Adamo per dictam alligationem meæ voluntatis. Peccavi ut moraliter idem homo cum Adamo: *quia omnes homo ille erat*, ut ex Auguſtino dixi. Peccavi ſciens moraliter, quatenus ſcientia & advertentia Adami moraliter fuit mea.

Sed neque dici poteſt, pactum illud aut decretum Divinum, quo voluntates noſtras Adami voluntati alligatas memini, aut injuſtum fuiſſe, aut minus ſaltem nobis conveniens, atque optabile. Nam juſtiſſimum erat, nobisque de ſe optabile, atque expediens, imo etiam ſingulare beneficium Dei. Ratio enim beneficii non eſt deſumenda ex eventu. Res optimæ culpa mortalium triſtem ſæpe eventum habent. Gratiæ ſufficientes ſunt gratiæ; vita, ſanitas, opes, potentia, vires, ingenium, aliaque corporis & animi dona, Divina ſunt profecto beneficia, quamvis illis hominum vitio non raro abuti contingat.

Ornatus erat primus ille parens juſtitia Originali, ſanctitate inſigni, ſapientia maxima; nulla illi rebellio concupiſcentiæ, nulla ad malum inclinatio, magna autem ad bonum; compoſitus ad omnem honeſtatem animus, reverentia in Deum conditorem ſuum ſubmiſſa. Iis denique eximiis, qua naturæ, qua gratiæ, donis uberrime erat cumulatus excultusque, quæ ſpem multo optimam atque certiſſimam nobis facerent, neminem prorſus hominum, quam ipſum, cauſam & ſuam, & filiorum ſuorum, melius acturum, ac proinde in nullum prudentius ac convenientius tutelam humani generis eſſe deponendam.

Quod

Quod autem tantum deinde negotium, prudenter adeo præparatum, infauſtum ſortitum ſit eventum, non Deo in ſapientiſſimis ſuis decretis ſemper adorando, ſed infelicis procuratoris noſtri vitio eſt tribuendum. Dedit illi Deus præſtantiſſima gratiarum auxilia, intentione optima felicis eventus. Arbitrii autem liberi abuſum, lapſumque impedire non tenebatur.

ARTICULUS VII.

De aliis Conciliis Provincialibus Seculi quinti.

Concilium Toletanum I.

30. Hoc jam anno 400. celebratum, 19. Epiſcoporum ſuffragio 20. Canones edidit. In 1. Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis continentia præcipitur. In 2. a ſacris Ordinibus arcentur, qui publica pœnitentia ſunt functi. In 5. Clericis præcipitur, ut quotidiano Miſſæ ſacrificio interſint. (*hoc bene notandum ſectariis*) In 8. a Diaconatu arcentur, qui poſt baptiſmum militaverint. In 10. ad Clericatum admitti prohibetur, qui ſui juris non eſt, niſi Dominus vel Patronus conſenſum dederit. In 11. excommunicantur, qui Clericos ſpoliaverunt. In 12. vetatur, ne Clerici ab Epiſcopo ſuo recedant, & alteri adhæreant. In 13. rediguntur in ordinem pœnitentium, qui nunquam ad ſacram communionem accedunt. In 15. excommunicantur, qui excommunicatos, denuntiatos, & notorios non vitaverint. In 16. decennis pœnitentia indicitur Monialibus lapſis, uti etiam corruptoribus earum. In 17. prohibentur a S. Communione, qui præter uxorem concubinam habent, ii vero, qui pro uxore concubinam habent, non prohibentur. Nota: *hic per concubinam intelligitur fœmina, valido quidem matrimonio copulata, minus tamen ſolenniter, prout in veteri jure civili paſſim intelligitur.* In 20. prohibetur Presbyteris ſacrum Chryſma conficere.

Concilium Arauſicanum I.

S. Hilario Arelatenſi præſide, anno 441. hoc Concilium Provinciale 17. Epiſcoporum 30. Canonibus ſtatuit; ut hæretici in mortis articulo converſi chryſmate, & benedictione reconcilientur, Ut Miniſtri baptiſmi chryſmate baptizatos inungant: quod ſi autem

Digitized by Google

autem illa inunctio in baptiſmo eſſet omiſſa, poſſe illam poſtea ſuppleri. Ut moribundi pœnitentes ad communionem admittantur: ſi autem ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium. Pœnitentiam petentibus non negandam. Ad Eccleſiam confugientes, non extrahendos, ſub pœna excommunicationis. Alieni ſubditi ne ordinentur. Eccleſia in alieno territorio ne dedicetur. Excommunicati ne recipiantur ab alieno Epiſcopo. Abſolutionem impertiendam moribundis, qui ſubito obmuteſcunt; ſi voluntatis præteritæ teſtimonium habeant, aut præſentis in ſuo nutu. Amentibus, quæcunque pietatis ſunt, eſſe conferenda (*baptizandos nempe, ſi perpetuo ſint amentes, aut per lucida intervalla petierint: in morte Euchariſtia, & extrema unctione muniendos*) energumenos pœnitentes communicandos. Eos tamen eſſe irregulares. Conjugatos non eſſe ordinandos Diaconos, niſi prius profeſſi fuerint caſtitatem. Et ſi poſt ordinationem continentiam non ſervent, ab officio eſſe abjiciendos. Bigami non promoveantur ultra Subdiaconatum (*hodie neque ad illum*) Diaconiſſas nullas ordinandas. Si autem quæ jam ſint, Benedictioni, quæ populo datur, capita ſubmittant. Caſtitatis profeſſæ deſertores utriusque ſexus pœnitentiæ publicæ ſubjiciendos (*quid ad hunc canonem antiquiſſimi Concilii Lutherus, aliique profeſſæ Caſtitatis deſertores?*) Epiſcopus functiones Epiſcopales ne committat Presbyteris, ſed alium evocet Epiſcopum, ſi ipſe obire non poſſit.

Præterea Concilium iſtud ſtatuit, ut ſi duo tantum Epiſcopi Epiſcopum aliquem invitum conſecraverint, uterque conſecrans Epiſcopatu dejiciatur. Si vero conſecrandus ultro conſentiat in conſecrationem, a duobus tantum Epiſcopis faciendam, & ipſum damnandum eſſe.

Concilium Regenſe.

Atque hæc ipſa cauſa fuit, convocandi ſub iſtis temporibus *Concilium Regenſe*, Regii nempe in Provincia Narbonenſi, propter *Armentarium*, qui a duobus tantum Epiſcopis ordinatus fuerat in Ebrodunenſem Epiſcopum, contra SS. Canones. A 13. autem Epiſcopis, præſide eodem S. Hilario Arelatenſi, 8. conſtituti ſunt canones. In 1. ſtatuitur, ne duo illi Epiſcopi, qui Armentarium absque tertii Epiſcopi præſentia, atque ſine Metropolitani auctoritate conſecrarunt, ordinationibus & conciliis ordinariis deinceps interſint. In 2. dicitur, ordinationem illam ſecundum canones eſſe irritam. In 3. permittitur Armentario adminiſtratio alicujus Paro-

Digitized by Google

chiæ, cum limitatione tamen. In 4. deponendos eſſe ſancitur, qui ab eo ſunt ordinati. Reliqui canones inculcant ea, quæ poſt mortem Epiſcopi ſunt facienda, & ne ſine Metropolitani conſenſu Epiſcopus ordinetur: denique additur, bis in anno convocandas eſſe Epiſcoporum Synodos. Et hæc quidem pro diſciplina illa veteri. Nam hodie conſecratur Epiſcopus ab uno Epiſcopo, modo duo alii Prælati inferiores, conſecrati tamen, ſint præſentes.

Concilium Vaſenſe II.

Anno 442. conſtituit hoc Concilium 10. canones: magis memorabiles ſunt

Tertius, quo præcipitur, ut Presbyteri non ab Epiſcopis vicinioribus; ſed a ſuis propriis per ſingulos annos chryſma petant, appropinquante ſolennitate paſchali. *Quartus*: quo dicitur, tanquam infideles ab Eccleſia abjiciendos, qui oblationes defunctorum detinent, & Eccleſiis tradere demorantur. *Octavus* prohibet Epiſcopo ſubditi crimen, quod ipſe ſolus novit, in publicum proferre: privatis autem correptionibus talem ad compunctionem permovendum eſſe. *Nonus* & *Decimus* tractant de infantibus expoſitis, eos videlicet fieri eorum, a quibus colliguntur, niſi intra decem dies repetantur ab iis, qui eos expoſuerunt.

Concilium Romanum in cauſa S. Hilarii.

31. Cauſa Hilarii. Haud multo poſt S. Hilarius Arelatenſis Epiſcopus *Chelidonium* Epiſcopum in Synodo depoſuit, tanquam viduæ maritum, & qui capitalibus aliquando judiciis præfuiſſet, adeoque ex duplici capite irregularem. At Chelidonius appellatione ad S. Leonem Pontificem interpoſita, *Romano* in *Concilio*, anno 445. adductis teſtibus immunem ſe ab iis, quæ objecta ei fuerant, probavit, præſente etiam ipſo Hilario; qui lite pendente clam Roma receſſit in Galliam. Leo autem Papa Chelidonium deinde abſolvit, ac ſedi ſuæ reſtituit. In eodem Romano Concilio diſcuſſa eſt alia etiam adverſus Hilarium querela, quod ſcilicet *Projecto*, alienæ Provinciæ Epiſcopo, ægrotante, alium ejus loco ſuperordinarit Epiſcopum. Quam ordinationem S. Leo cum ſuo Concilio contra SS. Canones factam eſſe declaravit, Projectumque, altero excluſo in Epiſcopatu ſuo confirmavit: Hilarium vero privavit dignitate Metropolitæ, eamque in Epiſcopum Viennenſem tranſtulit, imo Apoſtolicæ com-

communionis exortem fecit, ut patet ex Epiſtola, quam hac ſuper re ad Viennenſes dedit.

Acrior equidem illa in Hilarium fuit Epiſtola, ſed non ultra illius meritum; humanum enim hic aliquid, ut homines omnes ſumus, Hilario accidiſſe fateri neceſſe eſt. Nam ut ex eadem conſtat Epiſtola, Hilarius in defendendis Metropolitanis ſuis juribus, quæ prætendebat, exceſſit, *beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo, cui paſcendarum ovium cura ſpecialiter commiſſa eſt.* Talesque Romana in Synodo protulit ſermones, *quos*, ut ait S. Leo, *nullus laicorum dicere, nullus ſacerdotum poſſit audire.*

Et quamvis contra Chelidonium nihil amplius poſſet opponere, teſte eodem S. Leone in eadem Epiſtola, *abſolutus eſt Chelidonius Epiſcopus, quoniam ſe injuſte Sacerdotio dejectum, manifeſta teſtium reſponſione, ipſo etiam* (Hilario) *præſente, monſtraverat, ita, quod Hilarius, nobiſcum reſidens, poſſet reponere, non haberet*: nihilominus poſtquam dixerat, ſe non ad agendum, ſed proteſtandum adveniſſe, judicio necdum abſoluto clam receſſit, & poſt latam etiam ſententiam Chelidonium Epiſcopum agnoſcere, atque cum eo communicare noluit; ut adeo ipſe etiam Valentinianus Imperator, reſcripto ad Aetium, militiæ in Gallia præfectum, dato, Leonis ſententiam exequi mandarit.

Eo in reſcripto Imperator Primatum Romani Pontificis, & in reliquos Epiſcopos authoritatem multum commendat. Inter alia hæc habet: *Et erat ipſa quidem ſententia* (Romani Pontificis) *per Gallias etiam ſine Imperiali ſanctione valitura. Quid etiam tanti Pontificis authoritate in Eccleſias non liceret? ſed noſtram quoque præceptionem hæc ratio provocavit, ne ulterius vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari ſola manſueti Præſulis* (Leonis) *permittit humanitas, nec cuiquam alteri Eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut præceptis Romani Pontificis liceat obviare: auſibus enim talibus fides & reverentia noſtri violatur Imperii ··· Hac perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum provinciarum contra veterem conſuetudinem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate tentare. Sed illis, omnibusque pro lege ſit, quidquid ſanxit, vel ſanxerit Apoſtolicæ ſedis auctoritas.* Exſtat hoc reſcriptum Valentiniani inter Novellas Theodoſii Cod. Theodoſiano tit. 24. de Epiſcopis ordinandis.

Pertinacius igitur (ut ſancti etiam quandoque viri in ſenſu ſuo abundare ſolent) quam fas erat, Hilarius ſe ſe oppoſuit; falſoque omnino atque immerito Paſchaſius Queſnellus in præfatione ad opera S. Leonis cauſam Hilarii per omnia approbat, Leonis vero

reprehendit: nihil ab illo actum eſſe contra canones, ſive in Gallia, dum Chelidonium deponeret, ſive Romæ, dum contra reſciſſionem ſuæ ſententiæ proteſtaretur. Quamobrem, quod ſententiam æquitate plenam reſcindere volenti Pontifici ſtrenue reſtiterit, non proterviæ, ſed invicti animi ac diſciplinæ tenaciſſimi argumentum eſſe. Additque hic heteroclitæ fidei homo, Hilarium ad extremum uſque ſpiritum obnoxia animi conſtantia ſententiam ſuam propugnaſſe.

At hoc a veritate alienum eſſe, ex eo conſtat, quod S. Honoratus, auctor vitæ S. Hilarii, commemorat, eum, videlicet poſtea, totum ſe ad placandum S. Leonis animum *inclinata humilitate* convertiſſe, ac plures propterea ad eundem legatos miſiſſe. Et quis ſibi perſuadeat, Romanam Eccleſiam Hilarium Sanctorum faſtis inſerturam fuiſſe, ſi ſuæ adverſus ſedem Apoſtolicam inobedientiæ fuiſſet immortuus? certe ipſe S. Leo eundem poſt mortem virum *ſanctæ memoriæ*, ſibique *probatum* appellavit, in Epiſtola, ad Epiſcopos Arelatenſis provinciæ ſcripta poſt Hilarii obitum, quod ſane non feciſſet, ſi ſedi Apoſtolicæ non fuiſſet reconciliatus.

Crediderim ego tamen utrumque virum ſanctum humanitus aliquid paſſum: Hilarium, dum initio ſe oppoſuit ſummo Pontifici, Leonem vero, dum relationibus, forte Hilarium nimium denigrantibus, occupatus, acrem illam ad Viennenſes epiſtolam ſcripſit contra Hilarium, quam velut ſuperbiæ, præſumptionis, & arrogantiæ reum perſtrinxit.

Certe ipſemet Cardinalis Baronius, Pontificum, & Apoſtolicæ ſedis defenſor eximius ad annum 464. de hac & ſimili *Mamerti* cauſa ſic ſcribit: *non mireris lector, Romanum Pontificem adverſus Mamertum adeo vehementer inſurgere, virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem. In his enim, quæ contentioſi fori ſunt, perfacile eſt quemquam decipi. Perſimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex cauſa acerrime invectus eſt. Quis neſciat, ſæpe accidere, ut falſis accuſationibus, & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur, & cum putent agere, quod juſtum appareat, exagitent innocentem?* ita eminentiſſimus annalium Eccleſiaſticorum parens. Et fortaſſis, detecta dein magis veritate, mitiorem ſe erga Hilarium ideo Leo exibuit, eumque in gratiam & communionem ſuam facilius recepit: dum videret, erraſſe eum quidem, non tamen tantopere, prout accuſatus fuerat. Verum hæc aliis magis diſcutienda relinquo; meam obſervatio-

vationem claudere juvat verbis S. Honorati in vita S. Hilarii: *tantorum virorum, præſertim jam ad ſupernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare. Hoc breviter tetigiſſe ſufficiat.*

Concilium S. Patritii celebratum in Hibernia annn 450.

Editis 34. Canonibus ſtatuit, non eſſe tolerandos Clericos vagos. 22.
Clericos decenter veſtitos, & more Romano tonſos eſſe debere, Clericos, negligentes in matutinis & veſpertinis officiis, ex albo Eccleſiæ delendos. Clericum excommunicatum non recipiendum ab alio. Ab excommunicato, nec eleemoſynam recipiendam. Homicidæ aut fornicatori annuam pœnitentiam injungendam. Anathematizandum, qui credit lamiam eſſe in ſpeculo. Virginem, quæ caſtitatem vovit, ſi nupſerit, excommunicandam; uti etiam conjugatam, quæ relicto marito ſe junxerit adultero. Clerici peregrini ſine licentia Epiſcopi loci, in quo verſantur, non baptizent, nec conſecrent. Epiſcopus non ordinet in aliena diœceſi ſine licentia.

Concilium Turonicum anno 461.

In hoc ſtatuti 13. Canones.

1. Miniſtri Eccleſiæ ſint caſti corpore & animo.
2. Sacerdotes & Levitæ ab uxoribus ſe contineant, & ebrietatem vitent.
3. Clerici cum fœminis nullam habeant familiaritatem.
4. Nullus Clericus, cui uxorem licet ducere, ducat viduam. *Loquitur hic Canon de Clericis minoribus.*
5. Clericus laicæ vitæ aut militiæ ſe tradens excommunicatione feriatur.
6. Excommunicantur, qui ſacratis virginibus matrimonio junguntur, vel religionem profeſſam deſerunt. Notent hoc Lutherani.
7. Cum homicidis non communicandum, donec per confeſſionem ipſorum crimina deleantur.
8. Excommunicantur, qui accepta pœnitentia revertuntur ad vomitum.
9. Excommunicantur Epiſcopi, qui in alienas diœceſes jurisdictionem ſuam extendunt, aut illarum Clericos promovent.

10. Ordinationes illicitæ in irritum revocantur, niſi ſatisfactione, quæ ad pacem pertinent, componantur.

11. A communione alienus decernitur Clericus, qui absque Epiſcopi ſui permiſſu, derelicta Eccleſia ſua, ad aliun locum ſe transferre voluerit.

12. Clerici non absque Epiſcoporum ſuorum commendatione ad alias provincias vel civitates diſponantur.

13. Prohibetur Clericis uſura. *Nam illa univerſim omnibus eſt prohibita, ſi lucrum petatur mere titulo mutui, hoc eſt, ſi non petatur alio titulo, a Jure Canonico approbato, ut titulo emptionis, venditionis, ſocietatis, reſervationis partis de uſufructu: aut titulo lucri ceſſantis, damni emergentis, aut periculi perdendæ ſortis; aut denique titulo translati a Republica in mutuantes dominii propter bonum publicum commerciorum: ſicut in præſcribentem a Republica transfertur dominium propter bonum publicum. Quo caſu non titulo mutui acquiritur dominium, ſed occaſione mutui a Republica. Quo ſenſu intelligendus P. Vitus Pichler, dum ait, reſcripto Principis licitam fieri poſſe uſuram.* Non enim ex mutuo habetur lucrum, ſed acquiritur per legem Principis, pro bono publico commerciorum latam. Quod non eſt proprie uſura, hoc ipſo, quod non ex mutuo petatur lucrum, ſed ex lege Principis, translativa dominii cenſus e. g. Germanici.

Concilium Veneticum anno 465.

In hoc iidem ferme confirmati ſunt Canones: videlicet de excommunicandis homicidis, falſis teſtibus, iis, qui relictis uxoribus alias ducunt. De vagabundis Clericis, & Monachis, etiam verberibus coercendis, ſi verba non ſufficiant. Non licere uni Abbati plura habere monaſteria. Nec Monachis Abbatis obedientiæ ſe ſubtrahere, aut ad privatas cellas ſe conferre. Non licere Clericis, niſi permiſſu Epiſcopi, ad ſæcularia judicia adire: ſed ſi Epiſcopi ſui judicium habeant ſuſpectum, aut ipſis cum ipſo Epiſcopo de proprietate aliqua fuerit orta contentio, poſſe eos ad alios Epiſcopos accedere. Epiſcopi alienos Clericos ad altiores ordines ne promoveant. Clerici Judæorum convivia ne accedant: nec choreas, aut turpia ſpectacula. Puniendos Clericos, qui hymnis matutinis non interſunt. Pſallendi modum uniformem eſſe debere in provincia.

Con-

Concilium Romanum ſub Hilario Papa anno 465.

Editi in eo 5. Canones: quibus ſtatuitur
1. Summi Pontificis & Epiſcoporum eſſe Canonum obſervantiæ invigilare.
2. Ut Bigamum rejiciendum eſſe a ſacris Ordinibus, qui aut ſecundam duxit uxorem, aut non virginem (*intellige, ſi cum ea matrimonium conſummaverit*) cap. 9. diſt. 34.
3. Pœnitentes vel inſcii litterarum, aut aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros Ordines adſpirare non valeant. *cap.* 3. *diſt.* 55.
4. Quæ perperam ab Epiſcopo ſunt ordinata, a ſucceſſore emendentur.
5. Nullus Epiſcopus ſibi conſtituat ſucceſſorem.

Concilium Romanum I. ſub Gelaſio Papa Anno 494.

In hoc Concilio *Gelaſius* Papa enumeravit cap. 1. omnes libros Canonicos S. ſcripturæ: prout eos jam antea enumeraverat *Concilium Laodicenum* can. ult. S. Innocentius I. *Epiſt.* 1. *ad Exuper. cap.* 7. S. Auguſtinus *libr.* 2. *de Doctr. Chriſt. cap.* 8. Concilium Carthaginenſe III. can. 47. atque inter eos etiam recenſentur ii, quos Proteſtantes rejecerant, ut liber Ruth, Judith, Tobiæ, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, ac duo libri Machabæorum: item Epiſtola Jacobi, Judæ, Apocalypſis Joannis &c. 13. De libris.

In 2. cap. memorantur ſedes Patriarchales; prout jam ab antiquiſſimis temporibus fuerant ſecundum ordinem conſtitutæ, prima nempe Romana, ſecunda Alexandrina, tertia Antiochena.

In 3. recenſet quatuor Concilia Oecumenica, nempe Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe, ad illud uſque tempus celebrata.

In 4. enumerantur alii libri, qui utiliter in Eccleſia legi poſſunt: ut opera S. Cypriani, Gregorii Naz. Baſilii, Athanaſii, Cyrilli Alex. Joannis Chryſoſt. Theophili Alex. Hilarii Pictavienſis, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi, Proſperi, Leonis Papæ, Epiſtolæ decretales Romanorum Pontificum, geſta SS. Martyrum, vitæ Patrum, ut Pauli Eremitæ, Antonii, Hilarionis, præſertim quas S. Hieronymus ſcripſit.

Ad.

Additque, acta S. Sylveſtri Papæ, licet nomen ejus, qui conſcripſit, ignoretur, a multis tamen Romæ legi. Item ſcripta de Inventione S. Crucis, & capitis S. Joannis Bapt. aliqua etiam Rufini, quæ nempe S. Hieronymus in eo non reprehendit. Chronicon & Hiſtoriam Eccleſiaſticam Euſebii Cæſareenſis, quamvis in aliquibus minus bene ſcripſerit, propter rerum tamen notitiam non omnino eſſe rejicienda. Origenis nonnulla Opuſcula, quæ S. Hieronymus non reprehendit. Reliqua autem omnia, cum ipſo auctore, eſſe rejicienda. Laudatur Oroſii Hiſpani Hiſtoria, tanquam neceſſaria adverſus Paganorum calumnias. Sedulii item & Juvenci opus metricum.

In 5. cap. rejiciuntur inter Apocrypha, Synodus Ariminenſis, itinerarium Petri, ſeu S. Clementis libri octo. *Actus* S. Andreæ, Thomæ, Petri, Philippi, *Evangelium* Thaddæi, Mathiæ, Petri, Jacobi, Barnabæ, Thomæ (quo utebantur Manichæi) Bartholomæi, Andreæ. Evangelia, quæ falſarunt Lucianus & Heſychius. Liber Paſtoris, Nepotis, Fundamenti, liber de actibus Theclæ & Pauli, de Nativitate Chriſti, Maria, & obſtetrice, de infantia Chriſti, de tranſitu ſeu aſſumptione S. Mariæ, de filiabus Adæ, de pœnitentia Adæ, de Ogia gigante poſt diluvium cum dracone pugnante, de teſtamento Job, de pœnitentia Origenis, de pœnitentia S. Cypriani, de ſortibus, & laude Apoſtolorum, liber, qui appellatur *Canones Apoſtolorum*. Revelatio Pauli, Thomæ, Stephani.

Inſuper declarantur eſſe libri Apocryphi, Hiſtoria Euſebii Pamphili, Opuſcula Tertulliani, Lactantii, Africani, Montani, Priſcillæ & Maximillæ, Poſthumiani & Galli, Fauſti Manichæi, Commodiani, alterius Clementis Alexandrini, Tatii Cypriani, Arnobii, Tychonii, Caſſiani Maſſilienſis, Victorini Pictavienſis, Fauſti Regenſis, Frumentii cæci.

Epiſtola Jeſu ad Abgarum Regem, Abgari ad Jeſum. Paſſio Georgii, Quirici & Julitæ. Contradictio Salomonis. Philacteria Angelorum.

Denique damnantur ſub anathemate omnium, ad id usque tempus emiſſa, Hæreſiarcharum & Schiſmaticorum ſcripta cum ſuis authoribus, ut ſcripta Simonis Magi, Nicolai, Cerinthi, Marcionis, Baſilidis, Ebionis, Pauli Samoſateni, Photini, Bonoſi, Montani, Apollinaris, Valentini, Manichæi, Fauſti, Africani, Sabellii, Arii, Macedonii, Eunomii, Novati, Sabbatii, Donati, Euſtathii, Calliſti, Joviniani, Pelagii, Juliani Eclanenſis,

ſis, Cœleſtii, Maximini, Priſcilliani, Neſtorii, Dioſcori, Eutychis, Petri Moggi Alexandrini, Petri Frullonis Antiocheni, Acacii Conſtantinopolitani, eorumque conſortum & diſcipulorum.

Celeberrimum hoc Decretum confectum eſt atque ſubſcriptum a Gelaſio Papa, & 70. doctiſſimis Epiſcopis in Concilio Romano anno 494.

Concilium Romanum II. ſub Gelaſio Papa anno 495.

Cum *Vitalis* & *Miſenus*, Epiſcopi, Apoſtolicæ ſedis Legati, per Zenonem Imperatorem, contra jus gentium carcere minisque adacti, Acacio Conſtantinopolitano Patriarchæ, ſchiſmatico, & Eutychianorum fautori, communicaſſent, Petri etiam Moggi, hæretici, atque Alexandrinæ ſedis invaſoris, nomen in diptychis publice recitari, ſine contradictione, audiviſſent; Felix III. Papa, hac Legatorum ſuorum prævaricatione percepta, Romæ collegit 77. Epiſcoporum Concilium; in quo Vitalis & Miſenus, ex Oriente reverſi, de prævaricatione, & communicatione cum Hæreticis convicti, excommunicationis ſententia damnati, atque ab Epiſcopatu dejecti ſunt. Cumque Acacius monita ac minas Felicis Papæ ſperneret contumax, etiam ipſe excommunicatus, & Synodali ſententia ab Epiſcopatu Conſtantinopolitano fuit depoſitus. Multumque deinde poſteriores etiam Pontifices laborarunt, ut Acacii nomen ſacris e diptychis in Orientalibus Eccleſiis deleretur. 34. Vitalis & Miſenus.

Porro Vitalis in ex comunicatione obiit; Miſenus vero poſt undecim annorum ſpatium, feria demonſtrata pœnitentia, crimenque ſuum publice confeſſus, ad Eccleſiæ unitatem recipi, demiſſis precibus rogavit, quare a Gelaſio Papa in hoc Concilio Romano, in Eccleſiam receptus, & Epiſcopali dignitati eſt reſtitutus.

Concilium Arelatenſe II.

Hæc ſynodus *cap.* 11. *diſt.* 16. ſpecialiter commendata complures ſtatuit Canones, a Sirmondo noſtro in lucem datos, de reſtauranda diſciplina Eccleſiaſtica. 85.

In 2. decernitur, aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe, in conjugii vinculo conſtitutum (*nempe absque conſenſu uxoris &c.*)

In 3. excommunicantur Diaconi & Presbyteri, qui uxorem (non converſam) ſecum habere præſumpſerint.

In 14. vetatur, ne Clericus ſit fœnerator, conductor, aut negotiator.

In 21. ſtatuitur, tempore pœnitentiæ publicæ non eſſe contrahendum matrimonium.

In 22. conjugatis pœnitentiam publicam non eſſe imponendam, niſi cum conſenſu conjugis.

In 25. excommunicantur deſertores Religioſi Ordinis.

In 27. præcipitur uſus *Chriſmatis.*

In 30. ſtatuitur jus aſyli.

In 38. decernitur, ſubito obmuteſcentem baptizari poſſe.

In 43. Non eſſe ordinandos conjugatos in Diaconos, niſi profiteantur caſtitatem.

Concilium Arelatenſe III.

Hoc pariter Concilium *loc. cit.* laudatum ſex editis Canonibus anathema dicit illis:

1. Qui dixerint, hominem ſine peccato naſci, aut ſine gratia poſſe liberari.
2. Qui dixerint, hominem baptizatum propter peccatum originale damnari.
3. Qui dixerint, hominem perire per Dei præſcientiam.
4. Qui dixerint, illum, qui periit, non accepiſſe, ut ſalvus eſſe potuiſſet.
5. Qui dixerint, vas contumeliæ non poſſe aſſurgere, ut ſit vas in honorem.
6. Qui dixerint, quod Chriſtus non pro omnibus ſit mortuus, nec omnes homines ſalvos eſſe velit.

(*En Calvinianam & Janſenianam hæreſin jam ſæculo quinto in præcipuis punctis damnatam!*)

CA-

CAPUT VI.

De Conciliis SÆCULI VI.

Hanc ætatem vexavit pertinax ſchiſma, exortum ob controverſiam de *tribus Capitulis*, a quinta Generali Synodo condemnatis. Quæ res pluribus localibus Conciliis occaſionem dedit. Converſa ſunt etiam hoc Sæculo cum Regibus ſuis Galliæ, Burgundiæ, & Hiſpaniæ regna. Unde apertus campus amplior congregandi frequentiores Eccleſiarum Synodos, pro reſtauranda diſciplina.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa trium Capitulorum.

1. *Damnata tria Capitula a Conciliis* Conſtantinopolitano, Mopſveſteno & Jeroſolymitano.
2. *Defenſa vero a duobus* Aquilejenſibus, Gradenſi, & Maranenſi, *ſchiſmaticis.*
3. Romanum Concilium *in cauſa appellationis.*
4. *Obſervatio de origine Patriarchatus Aquilejenſis, & Gradenſis.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Proponitur ſtatus Politicus.

5. *Origo Regni Francorum. Converſio & geſta Clodovæi M.*
6. *Multiplex inter filios & Nepotes Clodovæi partitio regni, & calamitoſus ſtatus.*
7. *Fredegundis inauditi furores.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

8. *Concilium Agathenſe.*
9. *Aurelianenſe I. & II.*
10. *Aurelianenſe III. & IV.*
11. *Lapſus Hottingeri Præconis Tigurini.*
12. *Lugdunenſe I. II. & III.*
13. *Arelatenſe IV.*
14. *Vaſenſe & Arvernenſe.*
15. *Auralianenſe V.*
16. *Obſervatio de Infallibilitate Pontificis.*
17. *Turonenſe II.*
18. *Antiſſiodorenſe.*
19. *Matiſconenſe I. & II. falſatio Hottingeri.*
20. *Narbonenſe poſt converſionem Recardi.*
21. *Pictavienſe & Metenſe, in cauſa Monialium rebellium.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Valleſiæ.

22. *Origo regni Burgundici. Sigismundi Regis converſio.*
23. *Concilium Agaunenſe, in cauſa fundationis monaſterii, pro cultu SS. Martyrum.*
24. *Epaunenſe. Fallacia Hottingeri.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Hiſpaniæ.

§. I.

Status Politicus.

25. *Origo Regni Hiſpaniæ ſub Gothis.*
26. *Levigildi ultimi Ariani Regis perſecutio.*
27. *Hiſpania cum Hermenegildo & Recaredo converſa.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

28. *Concilium Tarraconenſe.*
29. --- *Gerundenſe.*
30. --- *Ilerdenſe.*
31. --- *Valentinum.*
32. *Bracarenſe II.*
33. *Bracarenſe III.*
34. *Martini Bracarenſis capitula.*
35. *Concilium Hiſpalenſe.*
36. *Cæſarauguſtanum & Toletanum.*
37. *Oſcenſe & Barcinonenſe.*

ARTI-

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa trium Capitulorum SÆCULI VI.

Hiſtoricam Synopſin de famoſis *tribus Capitulis* dedimus *part. 3. art.* 5. ubi tractatum de Synodo generali quinta. Jam aliqua Concilia particularia, in hac cauſa habita, ſubjungimus. 1.

Cum celebris illa controverſia de *Theodoro Mopsveſteno*, *Theodoreto Cyrenſi*, & *Iba Edeſſeno*, Epiſcopis, eorumque ſcriptis, Neſtorio faventibus, poſt Concilium Chalcedonenſe eſſet excitata, atque ſub medium Sæculi VI. tempore Vigilii Papæ, & Juſtiniani Imperatoris maxime ferveret, Juſtinianus edicto Imperiali Capitula illa damnavit. Conſtantinopolitanum.

Cum autem ſciret, Eccleſiaſtica hac in re opus eſſe auctoritate, ejus voluntate celebratum eſt anno 547. *Conſtantinopoli Nationale Concilium* 70. Epiſcoporum. Damnata ſunt in hoc tria Capitula. Eandemque condemnationem Vigilius Papa, miſſis ſibi Concilii actis ratam tunc habuit.

Triennio poſt in *Concilio Mopsveſteno* damnatus eſt iterum Theodorus Mopsveſtenus, jam centum annis prius defunctus, cum ſuis defenſoribus. Mopsveſtenum.

Cum vero multi Occidentales Epiſcopi defenſionem *trium Capitulorum* magno ardore ſuſcepiſſent, eorumque condemnationem in præjudicium Concilii Oecumenici Chalcedonenſis vergere crederent, viſum eſt, controverſiam dirimere generali Concilio. Celebrata proin Synodus Generalis quinta, atque in ea damnata rurſus *tria Capitula*: ut ſupra *loc. cit.* eſt demonſtratum.

Vigilius Papa, licet antea tria Capitula reprobaſſet, perſuaſus tamen ab Epiſcopis Occidentalibus, condemnationem illam Eccleſiæ fore noxiam, ac ſchismati locum facturam, intereſſe Concilio & ſubſcribere noluit. At tandem, cum Juſtinianus eum atque Eccleſiam propterea cœpiſſet perſequi, acta Concilii approbavit; ratus, in re ad fidem non pertinente, pro temporum & circumſtantiarum varietate, atque Eccleſiæ utilitate, mutandam eſſe ſententiam. Dico: in re, *ad fidem non pertinente*. Non enim in aliquo articulo fidei Occidentales Epiſcopi ab Orientalibus diſſidebant (alias enim communicare mutuo non potuiſſent) ſed Occidentales, qui ſe condemnationi trium Capitulorum opponebant, vel non ſatis intelligebant Græca

 Theo-

Digitized by Google

Theodori, Theodoreti, & Ibæ ſcripta, ut adeo erronea eorum verba non ſatis habuerint perſpecta; vel putantes de perſonis tantum agi, præjudicioſum Concilio Chalcedonenſi exiſtimabant, eum damnari, quem Concilium Oecumenicum non damnaſſet.

Jeroſol. Anno 553. in *Concilio Jeroſolymitano* eadem Capitula, nempe ſcripta Neſtoriana illorum trium Epiſcoporum, una cum perſona Theodori fuerunt condemnata; recepta ex integro quinta Generali Synodo. *Exſtant Acta in Synodo VII.*

At vero in Occidente complures Epiſcopi Capitulorum defenſione pertinaciter ſuſcepta opponere ſe pergebant quintæ Synodo, etiam poſtquam plures Summi Pontifices eandem confirmaverant, & Capitula eo modo condemnaverant, prout a Concilio fuerant condemnata.

2. Aquilejenſia. Schiſmate igitur facto, duo *Aquileiæ* conciliabula coegerunt, alterum anno 553. alterum anno 698. in utroque rejecta quinta Synodo, Capitulorum ſuſcepta defenſio: quorum condemnatione cuniculos agi ad ſubruendum Chalcedonenſe imperite crediderant, non ſatis intelligentes, quid, damnando tria Capitula, ſit damnatum.

Gradenſe. Plura ejuſmodi Conciliabula ex eodem falſo ſuppoſito celebrarunt ſchiſmatici iſti Epiſcopi, ut *Gradenſe*, ut teſtatur Pagius ad *annum* 579. *num.* 12. huic præſedit *Elias*: qui translato Epiſcopatu in urbem *Gradenſem*, illam Metropolim dici voluit, ac *novam Aquilejam*. Item *Maranenſe* anno 589. in quo rurſus defenſio trium Capitulorum eſt renovata, *Severo Patriarcha* in ſchiſma relapſo, atque ipſo etiam S. Ingenuino ſubſcribente.

Tandem autem induſtria Sergii Pontificis errorem dedocti, redierunt ad unitatem Eccleſiæ. Credendumque eſt, ut inſinuatum, Epiſcopos iſtos bona fide egiſſe, & errore facti potius, quam juris lapſos fuiſſe, aut errorem revocaſſe. Nam in actis Conciliorum inveniuntur etiam ſancti Epiſcopi ſubſcripſiſſe iſtis Conciliis ſchiſmaticis.

3. Romanum. Memorari etiam meretur *Concilium Romanum*, ſub Gregorio M. congregatum in cauſa Joannis, Presbyteri Chalcedonenſis; qui a Joanne Patriarcha Conſtantinopolitano injuſte damnatus hæreſeos, ad ſedem Apoſtolicam appellavit. Quare Gregorius Papa, convocata Synodo, cognitionem cauſæ ſuſcepit. Et cum innocentem repeririſſet, reſciſſa Conſtantinopolitana Synodali ſententia, eundem abſolvit. In eodem Concilio ſtatutum eſt, poſſe Epiſcopum teſtamentum condere de iis bonis, quæ ante Epiſcopatum poſſederat: non autem de iis, quæ ex Epiſcopatu adeptus eſt.

OBSER-

Google

OBSERVATIO

De Patriarchatu Aquilejenſi.

Huic Patriarchatui originem dedit, quod diximus, ſchiſma, ob Synodum quintam, damnataque in ea tria Capitula exortum. Tum enim Iſtræ Epiſcopi ſchiſmatici Patriarcham creabant Aquilejenſem Epiſcopum, Metropolitanum ſuum, excuſſa ſubjectione & obedientia, etiam ſedi Apoſtolicæ debita.

Schiſmate extincto Epiſcopus Aquilejenſis nomen Patriarchæ retinuit. Atque ab Alexandro ſecundo Romano Pontifice poſtea etiam dignitatem & jura Patriarchalia obtinuit. Transtulit deinde ſedem, primo quidem *Forojulium*, poſtea vero *Utinum*, Venetæ ditionis urbem, unde etiam Patriarcha *Utinenſis* dicitur.

Porro durante eodem Sæculi quinti ſchiſmate datum eſt etiam initium alteri Patriarchatui. In inſula ſiquidem Gradenſi ordinatus fuit Epiſcopus Catholicus, qui Patriarcha *Gradenſis* deinde eſt appellatus. At ſæculo XV. hic Patriarchatus Venetias eſt translatus: fuitque S. Laurentius Juſtinianus primus *Patriarcha Venetus*.

Cæterum Patriarchæ habent poteſtatem confirmandi Epiſcopos & Archiepiſcopos, ſedi Apoſtolicæ non immediate ſubjectos. Daturque ad ipſos ab Archiepiſcoporum ſententia appellatio. Supplent negligentiam Archiepiſcoporum in collatione Beneficiorum. Aliæ etiam querelæ adverſus Archiepiſcopos, non exemptos, ad eos deferri poſſunt.

ARTICULUS II.

De Conciliis in Gallia celebratis SÆCULO VI.

§. I.

Præmittuntur aliqua de ſtatu Politico.

Ante Romanorum in Galliam adventum diverſæ reſpublicæ tractus illos inſederant, donec a Julio Cæſare Romano Imperio ſunt adjecti. Sæculo dein quinto in magna illa gentium transmigratione, & inclinante ad ruinam, ſub Honorio, Occidentali Imperio, Franci, 5. Origo regni.

ci, gens Germanica, ſub *Pharamundo*, Rheno tranſmiſſo, & Treviris expugnatis, partem Galliæ, Romanis ereptam, occuparunt.

Clodio ejus filius, per Galliam Belgicam promota victoria, Ambiani in Picardia Regni ſedem fixit. Ab hujus filio *Meroveo* Galli

Clodovæus. *Merovingicorum* Regum ſuorum ſtirpem deducunt. *Clodovæus*, Merovei ex Childerico nepos, Romanos, victo Ægydio, & Stagrio ejus filio, ex Gallia ejecit: cumque adverſus Alemannos & Bojos pugnaturus, Clotildis Reginæ hortatu, Chriſti nomen invocaſſet, inſignem ad Tulbiacum victoriam reportavit. Unde Chriſtianam fidem amplexus, a S. Remigio Rhemenſi eſt baptizatus, cumque eo tria hominum millia. Accidiſſe tunc ferunt illud chriſmatis ſacri a columba deportati miraculum, cum Sacerdos ampullam deferens a populi affluxu intercluderetur.

Bello deinde Burgundico adverſus Gundobaldum Regem confecto, ſub initium ſexti Seculi *Alaricum* aggreſſus, propria eum manu in prælio occidit, & Viſigothos Arianos Gallia expulſos ultra Pyreneos montes in Hiſpaniam ejecit. Multiſque aliis rebus præclare geſtis pientiſſime obiit anno 511. Princeps, religione, pietate, reverentia erga ſedem Apoſtolicam, omnemque univerſim Ordinem Eccleſiaſticum, ſingulari. Celebratum eſt ejus tempore Concilium Aurelianenſe I. ut mox dicetur.

9. Filii Clodovæi. Quatuor Clodovæi filii Regnum ita inter ſe partiti ſunt, ut *Theodoricus* Metis in Auſtraſia, *Clodomirus* Aureliæ, *Childebertus* Pariſiis, *Clotarius* Sueſſione regnaret. At *Clotarius*, fratribus ac nepotibus tum interfectis, tum ſua morte defunctis, omnes illas Provincias collegit, ex tetrarcha factus monarcha; meliuſque mortuus eſt, quam vixit, anno 561.

Erecta mox iterum a filiis Clotarii tetrarchia: dum *Chereberto* Pariſii, *Guntramo* Aurelia, *Chilberico* Sueſſio, *Sigeberto* Auſtraſia obtigere.

Miſeranda tunc Galliæ in ſacris profaniſque facies; dum quatuor illi fratres, libidinoſi non minus quam ſanguinarii, perpetuis atque internecinis odiis belliſque colliſi, in mutuas cædes graſſarentur, addentibus faces geminis Galliæ furiis, Fredegunde & Brunechtilde.

Et quidem *Cherebertus*, ejecta uxore, geminas pellices induxit, ultimæ ſortis mulierculas. Sacris propterea prohibitus a S. Germano Pariſienſi Epiſcopo. At ſpretis ille ſacris cenſuris, inter laſcivias eſt extinctus nulla relicta prole maſcula. Hoc uno felix, quod *Bertam* genuerit, *Edelberto* deinceps nuptam, Cantiorum ſeu Cantuariæ in Anglia Regi, quem Chriſtianum fecit.

Gun-

Digitized by Google

Guntramus, æque impudicus, ſuſceptos ex concubinis filios, vel mortuos, vel necatos a novercis vidit. At expiatis pœnitentia lubricæ juventutis ſceleribus pientiſſime deceſſit anno 593. inter ſanctos cultus quinto Calendas Aprilis.

Chilpericus, ſupra omnes in libidinem ac ſcelera projectus, tres 7.
ſimul fœminas uxorum loco habuit; duasque ſtrangulari juſſit, ut Fredegun-
Fredegunde, e Gynecæo famula, liberius abuteretur. Quot augu- dis.
ſtas cædes hæc Erinnis Gallica patravit! *Sigebertum* Regem, mariti aut proci fratrem, immiſſis ſicariis interemit. In *Childebertum* Sigeberti & Brunechtildis filium, idem facinus deſignavit, duobus Clericis ad illud ſubornatis. *Eberulphum* mariti cubicularium, de ſtupro fruſtra compellatum, in ipſa Baſilica S. Martini enecavit, tanquam Regi inſidiatum. Brunechtildi Regis Sigeberti conjugi per Clericum necem intentavit. Deprehenſo autem ſicario, & remiſſo; manus & pedes amputari juſſit, quod cædem non perfeciſſet. *Clodovæum* privignum ſuum novercali odio in conſpectu Patris Chilperici per ſicarios trucidavit. *Galſvinthæ* Regiæ Principi, quam Chilpericus Rex duxerat, in lecto guttur eliſit. *Riguntem* filiam ciſtæ operculo comprimere eſt conata.

At nihil luctoſius *Meroveo* altero privigno, qui cum Brunechtilde, Sigeberti Regis vidua, copulatus, primum in Monachum attonſus, dein fugitivus, inſtigante Fredegunte noverca, ab amico eſt interemptus: nactus hoſtem in patre, in noverca furiam, in conjugio monachatum, mortem in nuptiis, in amico carnificem. Novum paradigma infauſti Principis!

Prætextatum ſubin, Rothomagenſem Epiſcopum, quod nuptiis Merovei adſtitiſſet, coram Epiſcoporum Concilio accuſatum, atque in exilium ejectum, poſtea vero reſtitutum, Fredegundis ipſo ſolenni paſchatis die ſacras ad aras jugulavit. Sed necdum tragœdiarum ſatis. Addendus & Chilpericus maritus funeribus. Quem ad venationem profectum, in ſylva occidi juſſit, quia ab eo, inſperato ſuperveniente, virgula leniter percuſſa, Landericum compellando, adulterinos ſuos amores prodiderat.

Eo mortuo Fredegundis & Brunechtildis, tutelæ utrinque nomine gubernaculo admotæ, Galliam diſcerpſere: donec, aut mortuis aut peremptis Sigeberti nepotibus, *Clotarius* Chilperici ex Fredegunde filius, totam rurſus Galliam ſub unum regnum collegit. Is Brunechtildem, ſibi traditam, indomiti equi caudæ allegari ac diſcerpi juſſit.

Tam ferales inter aularum turbas & ſanguinarios furores,

non deſierunt Eccleſiarum Antiſtites per varios Synodos pacem morumque diſciplinam, quoad fieri poterat, reſtaurare. Ut nunc breviſſime exponemus.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

SÆCULO VI.

I.

De Concilio Agathenſi.

8. Primum hoc Sæculo in Galliis celebratum occurrit *Concilium Agathenſe*, ſpecialiter in Jure Canonico *cap. XI. diſt.* 16. laudatum. Congregatum id fuit anno 506. authoritate Cæſarii, Arelatenſis provinciæ Metropolitani, ad collapſam diſciplinam Eccleſiaſticam reſtaurandam; & quidem cum facultate Alarici, Gothorum Regis, licet Ariani, qui non ſolam Hiſpaniam, ſed etiam Aquitaniam & Narbonenſem Provinciam ſibi ſubjecerat: donec a Clodovæo victus, atque iisdem fuit dejectus. Erat autem Agatha Galliæ Narbonenſis civitas.

Convenerunt Epiſcopi 35. editique canones ex collectione Sirmondi 71. ad diſciplinam omnes ſpectantes; & præſertim ad reformationem ſtatus Eccleſiaſtici.

In 1. Arcentur Bigami a ſacro miniſterio.

In 2. Jubetur Epiſcopus corrigere negligentes & indiſciplinatos Clericos.

In 3. Coërcentur Epiſcopi, qui nimium faciles ſunt ad excommunicandum, aut nimium difficiles ad abſolvendum.

In 9. Presbyteris & Diaconis conjugatis præcipitur continentia ab uxoribus.

In 10. Jubentur Clerici nullam domi habere fœminam, præter matrem, ſororem, neptem & filiam (*quam nempe ante ordinationem ſuſcepiſſent.*)

In 11. Prohibetur Clericis, ne domi famulam habeant.

Canon 14. ſic habet: *Altaria placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam Sacerdotali benedictione ſacrari.*

In 16. Dicitur, conjugatum poſſe ordinari cum conſenſu uxoris: quæ deinde ab eo ſequeſtrari debeat.

In

In 18. Præcipitur, ut ſæculares in Natali Domini, in Paſchate, & Pentecoſte communicent.

In 47. Ordinatur, ut ſæculares die Dominica *Miſſæ* integræ ſint præſentes: neque ante benedictionem Sacerdotis diſcedant.

II.

De Aurelianenſi I. & II.

Celebratum eſt illud anno 508. poſtquam Clodvæus victis Alemannis Catholicam fidem fuerat profeſſus. Tunc enim Rex, ut diſciplina Eccleſiaſtica flori ſuo reſtitueretur, hanc Synodum congregari voluit. 32. Epiſcopi promulgarunt 31. Canones. 9.

In 1. ſtatuitur aſylum in Eccleſia & domo Epiſcopi, pro homicidis, adulteris, furibus.

In 4. nullum eſſe ordinandum, niſi cum conſenſu Regis, aut Judicis voluntate.

In 8. ſi Epiſcopus ſervum ſciens ordinaverit, duplum domino dabit. (*cap. ſi ſervus diſt.* 54.)

In 21. ſi Monachus uxorem duxerit, *tantæ prævaricationis reus nunquam Eccleſiaſtici gradus officium ſortiatur.* Quid ad antiquum hunc canonem Lutherus, Bucerus, Oecolampadius, Pellicanus, Vermilius, Viretus, Marloratus, aliique Proteſtantium Patriarchæ?

In 24. ante paſcha *quadrageſimam*, non quinquageſimam a Sacerdotibus obſervandam.

Nota. Clericis a Teleſphoro Papa injunctum fuerat, ut una ſeptimana diutius jejunent, quam ſæculares. *cap. ſtatuimus diſt.* 4. hoc, quia fortaſſe jam obſoletum erat, reducitur hic ad communem uſum, reſpectu omnium.

In 25. Innovatur rurſus præceptum de audienda *Miſſa* integra.

In 27. Præcipitur obſervatio *Rogationum & Litaniarum* cum *jejunio in cibis quadrageſimalibus*, per triduum ante feſtum Aſcenſionis Domini. (*cap. Rogationis diſt.* 3. *de conſecrat.*) *Aurelianenſe II.* celebratum eſt anno 533. editique 21. Canones de diſciplina ac moribus, in quibus nihil ſtatuitur novi, quod in ſuperioribus Conciliis non jam comprehendatur.

III.

De Aurelianenſi III. & IV.

10. *Aurelianenſe Concilium III.* celebratum anno 538. a 19. Epiſcopis in Gallia, cui tunc Childebertus, Clotarius & Theodebertus dominabantur, edidit 33. Canones.

1. Quot annis eſto Synodus Provincialis.
2. Deponitur Clericus conjugatus, qui ab uxore non abſtinet, & ad *Laicam communionem* abjicitur.
3. Epiſcopus ordinandus cum conſenſu Metropolitani, & in præſentia comprovincialium Epiſcoporum.
4. Vetatur Clericis familiaritas cum fœminis.
5. Quæ templis offeruntur, eisdem impendantur, prout Epiſcopo viſum fuerit.
6. Ne ordinentur neophyti, deficientes ætate, bigami, pænitentes publice, deformiter parvi, Gibboſi, Claudi, Manci, Arreptitii. Epiſcopus autem tales ordinans per integrum annum a ſacris ſuſpenditur.
7. Excommunicantur majores Clerici, qui poſt ordinationem uxorem ducere attentant. Si vero inviti fuerunt ordinati, tantum privantur officio.
8. Deponitur Clericus, ſi ſit fur, aut falſarius.
9. Bigamus, etiam ignoranter ordinatus, ulterius ne ordinetur.
10. Prohibentur incæſtæ nuptiæ.
11. Clerici negligentes privantur ſtipendiis.
12. Res Eccleſiæ non alienandæ.
13. Excommunicantur contrahentes nuptias cum Judæis; aut eis convivantes.
14. Miſſas celebrandi tempus deſignatur.
15. Epiſcopus alienum ſubditum ordinans, aut altaria in aliena diœceſi conſecrans, per annum ſuſpenditur a celebratione Miſſarum.
16. Excommunicantur rei de crimine raptus.
17. Quæ ab Epiſcopo Clericis bene meritis Beneficia ſunt conceſſa: a ſucceſſore non auferantur.
18. Translatus ad aliud Beneficium, de priore non percipiat fructus, ſi poſterius ſufficiat.
19. Contumaces Clerici ad *communionem Laicam* rediguntur.
20. Conceditur Clericis appellatio ab Epiſcopo ad Synodum.
21. Conſpirationes Clericorum in Synodo vindicentur.

22. Ex

Digitized by Google

22. Excluduntur a communione, qui res Eccleſiæ, aut a defunctis legatas piis cauſis detinent.
23. Ad res Eccleſiæ alienandas requiritur ſolennitas.
24. Juvenibus, & conjugatis non eſſe injungendam pœnitentiam publicam, niſi ex conſenſu conjugis. (*quia tempore pœnitentiæ publicæ abſtinere debebant ab uſu matrimonii.*)
25. Plectuntur pœnitentes, ad ſæcularem habitum ad militiam redeuntes.
26. Servos non ordinandos.
27. Deponuntur Clerici, uſuram vel ſæcularem negotiationem exercentes.
28. Servili labore die Dominica abſtinendum. Licet tamen iter agere cum equis & vehiculis.
29. Miſſa tota audiatur, & ſine armis.
30. Judæi a die Cœnæ Domini usque ad finem paſchatis ne prodeant foras.
31. Rebaptizantes plectendi a ſæculari curia.
32. Vetatur, ne Laicus Clericum, & viciſſim, ad ſæculare judicium pertrahat inconſulto Epiſcopo.
33. Pœna indicitur transgredientibus iſtos Canones.

Aurelianenſi IV. anno 541. cum aliis 36. Epiſcopis præſentes ſubſcripſerunt, *Rufus* Octodurenſis, & *Grammatius* Vindonenſis Epiſcopus. Sanciti 38. Canones.

In 1. ſtatuitur, ut ſecundum ordinationem *Victoris* paſcha ab omnibus celebretur, ubi Hottingerus in *hiſt. ſua Helvet. ad ann.* 541. absque ulla addita ratione aſſerit, non eſſe hic Sermonem de *Victore Papa.* Sed quæſo! quis alius intelligendus? quis alius Victor ordinavit, quo tempore paſcha ſit celebrandum?

In 2. præcipitur, ut quadrageſimæ jejunium ab omnibus æqualiter obſervetur. Canonem hunc carpit Hottingerus loc. cit. cur id faciat, facile intelligitur.

II. Lapſus Hottingeri.

Præſertim vero corrumpit canonem quartum, in quo expreſſe prohibetur, ne quis offerre præſumat in oblatione calicis, *niſi vinum aqua mixtum.* Corruptor vero iſte Conciliorum impudenter ait, præcipere Canonem, ut vinum purum ſine mixtione aquæ offeratur. Deinde aperte fingit inſuper, dum aſſerit, ex eo Canone patere, ſacrum etiam calicem plebi promiſcue fuiſſe porrectum. Nam quamvis diverſa diverſis temporibus quoad hunc ritum fuerit Eccleſiæ diſciplina, falſiſſimum tamen eſt, exſtare in dicto Canone vel Syllabam, ex qua id, quod infert, poſſit colligi.

In can. 17. dicitur, Sacerdotes & Diaconos, qui cum uxoribus communi lecto aut cubili utuntur, ſecundum antiquos Canones ab officio deponendos eſſe. Hoc nempe jam pridem ſanciverat Concilium Nicænum can. 3. Agathenſe can. 9. Arverenſe can. 13. Aurelianenſe III. can. 2. ac multa alia.

In can. 20. vetatur, ne Clerici ad tribunal ſæculare trahantur, aut compareant ſine licentia Superioris.

IV.

Lugdunenſe I. II. & III.

12. *Lugdunenſe I.* a Jacobo Sirmondo S. J. ex antiquis manuſcriptis publicam in lucem datum, celebratum eſt anno 517. ſub S. Sigismundo Burgundiæ Rege, ab undecim Epiſcopis, præſide Viventiolo, Lugdunenſi Metropolitano. Editi 6. Canones.

In 1. damnatus quidam Stephanus propter crimen inceſtus.

In 2. Epiſcopo perſecutionem patienti, compatiantur, & aſſiſtant reliqui Epiſcopi.

In 3. Si Rex a communione Sacerdotum ſe ſuſpenderit, omnes Epiſcopi in aliquod monaſterium ſe conferant, nec inde exeant, donec pax fuerit reſtituta.

In 4. Nullus alterius parochiam uſurpet, aut ordinationes in illa inſtituat.

In 5. Nullus ad alterius viventis Epiſcopi dignitatem aſpiret.

In 6. Hi Canones ſerventur.

Lugdunenſe II. celebratum anno 567. pariter ſex Canones promulgavit.

Primus ſtatuit, ut, ſi inter Epiſcopos ejusdem Provinciæ lis fuerit orta, illa a Metropolitano, & Comprovincialibus Epiſcopis componatur. Si vero inter Epiſcopos diverſarum Provinciarum fuerit exorta, a Metropolitanis judicetur.

Secundus, ut donationes, & teſtamenta Epiſcoporum, & inferiorum Clericorum habeantur rata.

Tertius communione privat eos, qui alios injuſte captivos detinent.

Quartus ſancit, ut, ab uno Epiſcopo excommunicatus, ut omnibus Epiſcopis habeatur excommunicatus.

Quin-

Quintus, ut, quæ ab Epiſcopo alicui ad uſum vel proprietatem fuerant donata, a ſucceſſoribus non revocentur.

Sextus, ut Litaniæ in omnibus Parochiis celebrentur in prima hebdomate Novembris, ſicut ante Aſcenſionem Domini.

Lugdunenſe III. anno 583. itidem ſex Canones conſtituit.

1. Statuitur, ut Clerici ſacris Ordinibus conſecrati nullam domi fœminam habeant, præter matrem, amitam, & ſororem. Placuit etiam, ut ſi quicunque uxoribus juncti, ad Dioconatus aut Presbyteratus ordinem pervenerint, non ſolum lecto, ſed etiam frequentatione quotidiana debeant uxoribus ſuis ſequeſtrari.

2. Epiſtolæ captivorum caute examinantor.

3. Puellæ monaſterio egreſſæ excommunicantor.

4. Inceſtæ nuptiæ annullantor.

5. Epiſcopi Natalem Domini & Paſcha in Eccleſia ſua celebranto.

6. Epiſcopi leproſorum ſuæ civitatis curam gerunto.

V.

De Arelatenſi IV.

Præſide S. Cæſario Arelatenſi anno 524. a 16. Epiſcopis quatuor Canones emanarunt. 13.

In 1. placuit, Diaconum non ordinari ante 25. ætatis annum, & ſacerdotem non ante 30.

In 2. non eſſe ordinandum Diaconum aut Presbyterum, niſi per annum integrum fuerit in clero.

In 3. ut pœnitentes, hoc eſt, qui pœnitentiam publicam necdum abſolverunt, item Bigami non ordinentur. Qui autem eos ordinaverit, per annum a ſacris ſit ſuſpenſus. Si vero interea Miſſam celebret, excommunicatur.

In 4. Communione privatur, qui Clericum vagum, & diſciplinam refugientem ſuſceperit, aut defendere præſumpſerit.

VI.

De Concilio Vaſenſi, & Arvernenſi.

Præſide Cæſario Arelatenſi a 10. Epiſcopis anno 529. ſtatutum eſt in Vaſenſi. 14.

1. Ut Presbyteri per parochias, ſecundum morem Italiæ, domi

domi ſuæ juniores Clericos enutriant & erudiant, ut dignos ſibi ſucceſſores provideant. (*Ex quo liquet, domos Parochorum fuiſſe velut ſeminaria minorum Clericorum.*)

2. Ut Presbyteris per parochias prædicare liceat: illis vero impeditis, Diaconi homilias SS. Patrum populo prælegant.

3. Ut *Kyrie eleiſon*, & triſagion *Sanctus* in omnibus Miſſis dicatur.

4. Ut nomen Papæ, quicunque Apoſtolicæ ſedi præfuerit, in Eccleſiis recitetur.

5. Et quia non ſolum in ſede Apoſtolica, etiam per totum Orientem, & totam Africam, ac Italiam, propter Hæreticorum aſtutiam, qui Dei filium non ſemper cum Patre fuiſſe, ſed a tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis poſt *Gloria Patri &c. Sicut erat in principio* dicitur, ita etiam in univerſis Eccleſiis ſuis dicendum eſſe, Patres iſti decernunt. *Arvernenſe* anno 595. Præſide Honorato Bituricenſi, 16. Canones edidit, de rebus Eccleſiæ non alienandis; de Judæis non præficiendis, nec deſponſandis cum Chriſtianis &c. In can. 13. rurſus ſevere præcipitur, ut Presbyteri & Diaconi repudient carnale commercium, & ab uxoribus ſe contineant, easque poſt ordiationem tanquam ſorores habeant. (*Contra hunc Canonem, quem more ſuo non ſatis fideliter refert, quæritur Hottingerus ad annum* 535. *ademptam eſſe libertatem, a Deo datam. Verum non probat, datam eſſe. poſitive ſacerdotibus novi teſtamenti libertatem carnalis commercii.*)

VII.

De Concilio Aurelianenſi V.

15. Celebrato anno 549. ſtatuti 24. Canones, quibus potiſſimum repetitur, quod jam in prioribus fuerat ſancitum.

In 1. damnatur hæreſis Eutychiana & Neſtoriana. Falſiſſimum autem eſt, quod ad hoc Concilium notat Hottingerus, nempe Vigilium Papam promiſiſſe Theodoræ Imperatrici, Eutychianas partes amplecti, Concilium autem Aurelianenſe V. ei in hoc reſtitiſſe. Falſiſſimum inquam hoc eſt, & apertum mendacium. Nam Canone primo citato expreſſe dicit Concilium, ſe damnare duas iſtas hæreſes, *quas ſedes etiam Apoſtolica ſancta condemnat.*

16. Ex quo manifeſte patet, quæ fuerit hujus numeroſæ Synodi, ex 50. Epiſcopis conſtantis, de infallibilitate & authoritate ſedis Apo-

Apoſtolicæ in damnandis hæreſibus ſententia. Quamvis enim ſcirent Gallicanæ Eccleſiæ Patres, Neſtorianam hæreſin jam ab Epheſina, & Eutychianam a Chalcedonenſi Oecumenica Synodo damnatam, tamen ſolius definitionis, a ſede Apoſtolica prolatæ, mentionem fecerunt, ſatis perſuaſi, cum de fidei dogmatis agitur, ſatis eſſe id ſtatuere, quod ſtatuit ſedes Apoſtolica, cui refragari nefas. Unde etiam haud obſcure colligitur, veterem Eccleſiam Gallicanam, agnoviſſe *indeficientem* atque *infallibilem* Romani Pontificis in fidei dogmatis ſententiam, & ſuperiorem eum eſſe Concilio. Cur enim alias non dixiſſent ſe damnare eas ſectas, quas Oecumenica Concilia, Epheſinum & Calcedonenſe damnaverant? cur ſolius ſedis Apoſtolicæ meminiſſent?

In 2. Can. decernitur; ut nullus Epiſcopus quemquam ex fidelibus a communione ſuſpendat ex levibus cauſis.

In 3. Rurſus inculcatur Clericis, ut familiaritatem cum fœminis, etiam conſanguineis, ſtudioſe devitent.

In 4. Deponendum Clericum ab officio, qui nuptias attentat.

In 8. Sede Epiſcopali vacante, nullus Epiſcopus in diœceſi ordines conferat, aut altaria conſecret.

In 10. Prohibetur Simonia in electionibus.

VIII.

De Concilio Turonenſi II.

Eodem anno 567. eſt celebratum a 9. Epiſcopis, decretumque ſingulis annis Synodum Provincialem habendam. Cuilibet civitati ſuos alendos eſſe pauperes, ne vagentur. 17.

Litteras dimiſſorias a ſolis dari poſſe Epiſcopis: ejiciendas mulieres ex domibus clericorum: Monachos vagos & Apoſtatas coërcendos; matrimonium attentantes excommunicandos, & invocato etiam auxilio brachii ſæcularis, ſeparandos: ſi recuſet judex ſæcularis, ipſe etiam excommunicatur.

Intra ſepta monaſterii fœminis negatur acceſſus. Abbas in illis ejiciendis negligens, excommunicatur. Deſignantur Pſalmi ad *Matutinum* pro vario tempore. Qui pauciores quam 12. pſalmos ad Matutinum dixerit, toto die in pane & aqua jejunet. *Ex quo colligitur jam tunc fuiſſe obligationem, Divinum officium etiam privatim recitandi.*

Preſbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, qui cum uxoribus, ante ordinationem ductis, continentiam non ſervant, e Clero removentur, & a communione per annum ſuſpenduntur. Plectuntur rerum Eccleſiaſticarum *pervaſores.* Communione privantur, qui ab Epiſcopo admoniti non deſinunt pauperes opprimere. Non tantum ſacrilegum, ſed & hæreticum eſſe decernitur, pro ſacra ordinatione præmia ab Epiſcopis exigi.

Præcipue vero, propter hodiernos ſectarios, notandus eſt Canon tertius, quo prohibetur, ne corpus Domini inter ſacras imagines ſuper altari ponatur: ſed collocandum in loco digniori ſub ipſa cruce, quæ in medítullio altaris poni conſuevit. (*ut Canonem explicat Binius in notis ad hoc Concilium.*)

IX.

De Concilio Antiſiodorenſi.

18. Diœceſanum tantum fuit hoc Concilium: cui præſedit Annacharius Antiſiodorenſis in Burgundia Epiſcopus, præſentibus Abbatibus & Præsbyteris illius Diœceſis. Celebratum eſt anno 578. promulgatique Canones 45. ad diſciplinam Eccleſiaſticam atque Monaſticam aut reſtaurandam aut conſervandam. Quorum tamen plerique in ſuperioribus jam habentur.

In 1. vetatur, Calendas Januarii *vetula* aut *cervolo* facere: hoc eſt: gentilium ritu, aſſumptis variis ferarum & pecudum formis, petulantius diſcurrere.

In 2. ſtatuitur, ante Epiphaniam promulgandum paſcha, ut ratio temporis Eccleſiaſtici inde ordinari poſſit.

In 4. vetatur ſortilegia, auguria, & aliæ ſuperſtitiones (*quæ tunc, Chriſtianis adhuc cum gentilibus permixtis, frequentiores erant.*)

In 8. decernitur, non eſſe offerendum in altari mulſum, aut alium liquorem, præter vinum, aqua mixtum. *Convincitur hic rurſus falſitatis Hottingerus, qui contendit, ſæculo ſexto ſolum vinum, ſine admixtione aquæ, fuiſſe oblatum.*

In 10. non licere ſuper uno altari eadem die duas Miſſas dicere.

In 19. non licere poſt ſumptum cibum aut potum Miſſam legere.

In 20. dictatur pœna Clericis, qui continentiam non ſervant.

In

In 22. & ſeqq. innovantur varia impedimenta matrimonii, præſertim conſanguinitatis, affinitatis, voti.

In 34. non licere Clerico judicio criminali intereſſe.

In 35. non licere Clerico alium Clericum, quacunque ex cauſa, ad judicium ſæculare pertrahere.

In 36. & ſeqq. non licere mulieri nuda manu Evchariſtiam excipere, nec pallam Dominicalem contrectare; ſed *Dominicale* ſuum habeat, quando vult communicare, (per *Dominicale* intelligitur purum linteolum, quo Evchariſtiam mulieres excipiebant, ac deinde ori admovebant. Viri autem nuda manu ſacram hoſtiam excipiebant.)

X.
De Matiſconenſi I. & II.

Illud celebratum eſt anno 582. Guntramo regnante in Burgundia. 19.
Poſt ſexennium vero *Matiſconenſe II.* majori frequentia, ſub eodem Guntramo, Præſide Priſco Lugdunenſi Epiſcopo, collectis 60. Epiſcopis ad reſtaurandam diſciplinam.

In can. 6. præcipitur, ut *reliquiæ ſacrificiorum* in ſacrario reponantur; ac deinde quarta vel ſexta feria innocentes in Eccleſiam adducantur, qui, indicto illis prius jejunio, reliquias percipiant.

Prodigioſam de hac re narrat Hiſtoriam Evagrius *lib.* 4. *Hiſt. Eccleſ. c.* 36. pueros inter Chriſtianos, qui, e ſcholis reduces particulas reliquas SS. Evchariſtiæ manducare conſueverant, puerum Judæum immixtum eandem Divinam dapem ſumpſiſſe. Patrem autem illius Judæum opificem vitriarium, ira accenſum, in ardentem vitriariam fornacem conjeciſſe filium. Poſt triduum vero a matre ſalvum omnino, atque a flammis illæſum repertum. Hoc miraculum dein Juſtiniano Imperatori relatum, qui puero cum matre baptizato, patrem pertinacem in ſua impietate ad ſuſpendium damnarit.

Hottingerus referens Concilium II. Matiſconenſe, ad an. 585. ait, can. 2. præcipi tota majore hebdomade feriari: quod eſt falſiſſimum. Concilium loquitur de feſtis paſchalibus. Canonem 6. pariter corrumpit, dum ait, Concilium velle, ut ea, quæ de pane ſuperſunt, parvulis dentur. *Reliquias ſacrificiorum* appellat, non reliquias *panis*. Taceo, quod *Canæ* nomine hic falſarius utatur; cum tamen in toto Canone nusquam inveniatur. Habent hoc nempe homines iſti, fontes ipſos turbant aut inficiunt, ut magis noceant.

Falſum Hottingeri.

Digitized by Google

XI.

De Concilio Narbonenſi.

20. Recaredo Hiſpaniæ Rege ad fidem converſo, cujus ſub ditione etiam erat pars Provinciæ Narbonenſis, celebratum eſt anno 589. ſtatutumque 15. canonibus;

Ne Clerici utantur veſtibus purpureis. Ne in plateis hæreant, aut confabulationibus indulgeant. In fine cujusque pſalmi addendum *Gloria Patri.* Diem Dominicam ab omnibus celebrandam, ſine labore ſervili, non neceſſario.

Clerici contra ſuperiores ſuos non conſpirent. Clerici ad monaſterium miſſi ad agendam pœnitentiam tractentur, ſicut Epiſcopus præſcripſerit. In litteris rudes ne ordinentur. Clericus adverſus utilitatem Eccleſiæ contumaciter agens gradu dejicitur. Judæi non ſinantur defunctorum corpora pſallendo ad ſepulturam deducere.

XII.

De Concilio Pictavienſi & Metenſi.

21. In Monaſterio Pictavienſi gravis Monialium orta eſt ſeditio, cujus auctor fuit *Chrodieldis*, Chariberti quondam Regis filia. Quæ Leuboveræ Abbatiſſæ ſuæ, cujus locum affectabat, gubernationem non ferens, cum Baſina, conſobrina ſua, Chilperici Regis filia, & aliis amplius quadraginta puellis, quas in partes ſuas traxerat, monaſterio egreſſa, ad Gregorium Turonenſem, & Guntramum Regem in Burgundiam profecta eſt, multis ubique convitiis falſisque criminibus Abbatiſſam inſectans. Inde Pictavos reverſa, B. Hilarii Baſilicam occupavit, collectaque perditorum hominum manu ibi ſe communiit, negans, ſe in Monaſterium, niſi ejecta Abbatiſſa, redituram. Cum autem Metropolitanus cum aliis Epiſcopis adveniſſet, ut reditum in Monaſterium eidem perſuaderet, excommunicationem, ni faceret, intentans, ſic illa ſicariorum turba in eos irruit, ut Clericis vulneratis, Epiſcopi vix evaderent. Quare excommunicatæ ſunt cum ſua cohorte.

At eo tandem progreſſa eſt Chrodieldis temeritas, ut occupato nocte monaſterio, Abbatiſſam capillis prehenſam violente inde abduceret. Ex quo dira mox orta ſeditio tumultu ac cædibus urbem fœdabat.

Qua-

Quapropter congregata *Synodus Pictavienſis* , habita cauſæ cognitione , Abbatiſſam , leviorum quidem aliquot culparum ream , ſed veniam præcantem & emendationem ſpondentem , abſolvit , & in officio ſuo confirmavit. Rebelles vero fœminas ac contumaces fidelium communione movit.

In *Meteſi* deinde *Concilio* Baſina , coram Epiſcopis in genua proſtrata , veniam petiit , atque abſoluta in monaſterium rediit. Chrodieldis vero & ipſa in communionem , Regibus deprecantibus, eſt recepta quidem, ſed proteſtata , ſe non poſſe cum Abbatiſſa illa in monaſterio quiete vivere, permiſſa eſt in villa quadam , a Rege ipſi conceſſa , degere.

In eodem Concilio Ægidius , Rhemenſis Archi - Epiſcopus , ob crimen majeſtatis , ab Epiſcopali gradu dejectus , & in exilium miſſus eſt.

Eandem pænam irrogavit Salonio & Sagittario Epiſcopis , pariter de crimine majeſtatis aliisque condemnatis *Concilium Cabilonenſe I.* Alterum Concilium Cabilonenſe confirmavit monaſterium , quod Rex Guntramus Cabilone fundaverat, cum pſallendi officio, ad eum modum, quo Sigismundus, Burgundiæ Rex , Monaſterium celeberrimum Agaunenſe ante conſtituit : ut mox dicetur.

ARTICULUS. III.

De Conciliis in Valleſia celebratis

SÆCULI VI.

Valleſia, prælonga vallis, Italiam inter, Helvetiamque ſecundum Rhodanum protenſa , jugum Chriſti facilius , qua Romanorum dominatum admiſit ; ſiquidem Julius Cæſar , ſubacta licet Gallia , Helvetiaque , penetrare per iſta Seduniorum ac Veragrorum clauſtra, a natura ipſa præmunita , nunquam poterat. Et licet ipſius Dux Servius Galba in Agaunos moveret , ea tamen ſuorum clade vicit, ut conſultius duceret ad Sabaudos recedere. 22. Sub Romanis.

Auguſtus ſubin, magnus ille orbis pacator , Valleſiam in Provinciæ formam redegit ; manſitque ſub Romanorum poteſtate ad ſæculum usque æræ Chriſtianæ quintum. Quo tempore in univerſali illa gentium migratione Burgundiones , Teutonici ad mare Balthicum populi , in Galliam profecti ſunt , & Orientales illius ad

Rhodanum provincias occuparunt, fundato Regno, quod a nomine ſuo *Burgundicum* dixere.

Et Burgundis. Primus illius Rex fuit *Gundecarus*, anno 451. ab Hunnis occiſus. *Gundobaldus* illius filius, ut ſolus regnaret, tres fratres ſuos interemit. Hos inter erat *Chilpericus*, pater *Clotildis*, quæ Clodovæo M. Francorum Regi fuit deſponſa. Ultura igitur Clotildis paternam necem, inſtigavit Clodovæum conjugem, ad bellum inferendum Burgundis. Victus Gundobaldus, parte regni privatus, alteram vectigalem recepit. At digreſſo cum exercitu Franco, totam rurſus Burgundiam occupavit. Toto dein regno dejectus, in Italia exul periit anno 508.

Recepit tamen regnum ejus filius *Sigismundus*, qui, ut alias memoratum, ejurata Ariana hæreſi, Catholica ſacra eſt amplexus. Bello ſuperatus a Clodomiro, Clotildis filio, captusque, in puteum eſt projectus a Gallis, virtute ac ſanctimonia clarus. Succeſſit tum quidem *Gundemarus*, Sigismundi frater: eo in exilium pulſo Franci Burgundiam regno Galliæ adjecerunt.

23. Jam vero poſt converſionem Sigismundi anno 515. celebratum eſt *Concilium Agaunenſe*, Agauni nempe in Valleſia inferiore a 60. Epiſcopis Regni Burgundici: præſente etiam ipſo pientiſſimo Rege Sigismundo. Actum in eo potiſſimum, conſilio & hortatu S. Theodori Sedunenſis Epiſcopi, de fundando Agaunenſi Monaſterio, in honorem Sanctorum ex Thebæa legione Martyrum; injuncto cœnobitis perpetuæ pſalmodiæ officio: ad cujus inſtituti imitationem plura deinceps monaſteria ſunt erecta, ut S. Dionyſii prope Pariſios, S. Martini Turonibus &c. Et quia ex hoc Concilio luculente patet ſacrarum Reliquiarum cultus, illis etiam provinciis pro illo jam tempore publice celebratus, quem poſt multa ſæcula vicini Calviniſtæ eſſent reprobaturi, juvat ipſa verba Patrum ac Regis hic adſcribere ex actis Concilii.

„ S. Theodorus, Epiſcopus Sedunenſis ait: inſtantia cordis „ mei eſt, ut proferam ſermonem veſtris ſalubribus conſiliis, quid „ agendum ſit de Beatorum Martyrum Thebæorum corporibus, id „ eſt, Mauritii cum ſuis commilitonibus, qui pro Deo a Maximia„ no perempti ſunt, & inhumati jacent; neſcio, qui ſit homo, qui „ prævaleat ſecundum merita eorum ſingulis fabricare Ec„ cleſias.

„ Tunc omnes Epiſcopi dixerunt: *de cruore ipſorum locus iſte* „ *ſacer eſt & electus.* Illi exules fuerunt a patria, vitam mundi „ contemnentes, caduca reſpuentes, conſanguinitatem proximi

„ non

„ non recogitantes; juventuti non parcentes, pro Chriſti amore mor-
„ tui ſunt, & per Chriſtum ſanctificati ſunt.

„ Tunc Rex ob devotionem lacrymabili voce prorumpit:
„ utinam impietas mea mihi impedimentum non feciſſet, ut cum
„ illis fuiſſem & occubuiſſem, & ſocius fierem gaudio eorum, ſed
„ nunc auxiliante Deo videte, quomodo honorifice accipiant ſepul-
„ turam.

„ Inito conſilio ad Regem dixerunt: viſum eſt nobis, bonum
„ eſſe, ut hi tantum, quorum comperta ſunt nomina, id eſt, Mauri-
„ tii, Exuperii, Candidi, Victoris, infra ambitum Baſilicæ, quam cle-
„ mentia Regis ad hoc opus ornare juſſit, reliqua vero corpora con-
„ gerantur in tutiſſimo loco, & ſub eximia cuſtodia ſanctiſſimi cuſto-
„ dis deponantur, ne forte, quod abſit, falſato ex eis furentur, &
„ conſtituatur officium *pſallendi die noctuque* indeſinenter.

„ Una cum Rege omnibus placuit, & virum ſanctiſſimum in
„ omnibus operibus bonis comprobatum, in ipſo loco *Hymnemundum*
„ conſtituerunt, qui & accerſitus a venerabilibus Epiſcopis, una
„ cum ſanctiſſimis viris, *S. Acino*, *S. Ambroſio*, *S. Probo*, & ſanctis
„ viris, qui ad hoc opus ſuſcipiendum de Monaſterio Granenſi ve-
„ nerant. --- ut ſuccedentes ſibi in officiis Canonicis, id eſt, *Noctur-*
„ *nis*, *Matutinis*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Veſpertina*, in hac die
„ noctuque indeſinenter famulentur.

„ Viventiolus urbis Lugdunenſis Epiſcopus, una cum aliis Epi-
„ ſcopis dixit: optime vobis videtur, ut munificentiam ad Regem
„ habeant, exhortationem & doctrinam habeant ad ſedem Apoſtoli-
„ cam. --- unum habeant dormitorium, unum refectorium, unum lo-
„ cum ad calefaciendum. De diſciplina vero, de gravioribus culpis
„ ſecundum canones judicentur, de minoribus autem, ut Abbas
„ judicaverit, & fratres conſenſerint. --- *jejunium*, ut cætera mona-
„ ſteria, agant, & die noctuque orationibus vacent, & ſemper medi-
„ tentur, & egredi de monaſterio ſine permiſſione Prioris nullus præ-
„ ſumat, --- ſi tempus advenerit, quod Deus avertat, quod divulſione
„ aut diſceptatione contra hæc agere quis tentaverit, tunc Abbas præ-
„ dicti monaſterii *concurſionem ad ſedem Apoſtolicam habeat*, quaſi lu-
„ men potens illuminans. „

Subjicitur deinde Inſtrumentum donationis ac fundationis, qua S. Sigiſmundus Monaſterio, Baſilicæ, *luminaribus*, & Monachorum ſuſtentationi liberaliſſime providit.

Videant hic Heterodoxi, qui Catholicos ritus paſſim novitatis accuſant, jam initio ſexti ſæculi late in Occidentem etiam propa-
gatum

gatum cultum ſacrarum Reliquiarum, uſum luminarum in honorem ſanctorum corporum: ritum pſallendi in Choro, diſtributo jam tum in certas horas tempore, videlicet in Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam & Veſpertinam: vitam Monachalem in Monaſterio ſub Abbate, certa jejunia, recurſum ad ſedem Apoſtolicam in rebus dubiis ac controverſis.

Biennio poſt, anno videlicet 517. celebratum eſt *Concilium Epaunenſe*: ſive *Epaonenſe* (in Jure Canonico *can. XI. diſt.* 61. ſpecialiter
24. approbatum) Epaune ſeu Epaone in Valleſia inferiore, prope Agaunum (ut erudito tractatu certisque ex documentis nuper oſtendit Reverendiſſimus D. Sebaſtianus Briguet Sedunenſis Canonicus) poſtquam Sigismundus Burgundiæ Rex ab Ariana hæreſi converſus Monaſterium Agaunenſe in honorem S. Mauritii, ſociorumque Martyrum jam fundaverat, atque in eo.

Conditi 40. Canones de Eccleſiaſtica Diſciplina.

In 1. decernitur, ſi Metropolitanus Concilium indicat, comparendum eſſe Comprovincialibus Epiſcopis.

In 2. Bigamos non eſſe ordinandos Presbyteros aut Diaconos. (Hunc Canonem corrupit Hottingerus in Helvetica ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum 517. dum vocem *Presbyter* omittit: quia alias populus vidiſſet, per *Presbyteros* intelligi *Sacerdotes.*)

In 4. prohibetur Clericis venatio.

In 6. Coërcentur Clerici, ſine commendatitiis Epiſcopi ſui vagantes.

In 7. Parochos Jura Eccleſiæ non poſſe alienare.

In 12. idem ſtatuitur de Epiſcopis.

In 13. Clericum falſi teſtimonii convictum, criminis capitalis reum eſſe.

In 16. converſos in agone eſſe *inungendos*.

In 21. Diaconiſſæ penitus abrogantur.

In 25. *Sacris Reliquiis venerationem* impertiendam.

In 26. Altaria, niſi lapidea ſint, *Chryſmatis unctione* non eſſe ſacranda.

Hunc Canonem Gratianus retulit in Decretum cap. altaria 31. *diſt.* 1. *de conſecrat.* Uti etiam Canonem 26. quod Epiſcopi in divinis
Fallacia officiis obſervare debeant ordinem, quem tenent Metropolitani.
Hottingeri. („ etiam hos duos Canones impetit loc. cit. Hottingerus. Verum „ adeo

„ adeo clare loquuntur de cultu SS. Reliquiarum, & conſecratione „ altarium per Chryſmatis unctionem, ut fruſtra conetur obſcurare „ meridiem. „)

In 34. excommunicandum, qui ſervum proprium occiderit inſcio Judice.

In 36. Nulli ſpem veniæ adimendam, ſi pœnituerit.

Subſcripſerunt huic Concilio 25. Epiſcopi. Inter quos *Conſtantius Octodurenſis* Epiſcopus. Præſedit autem Concilio S. Avitus Epiſcopus Viennenſis; qui S. Sigismundum ad Catholicam fidem converterat.

ARTICULUS VI.
De Conciliis Hiſpaniæ
SÆCULI VI.

§. I.
Præmittuntur aliqua de ſtatu politico.

Hiſpaniæ Imperium Celtiberis Carthaginenſes eripuerant, Carthaginenſibus Romani in bello ſecundo Punico, Romanis Viſigothi. Sæculo etenim quinto *Achaulphus*, Gothorum poſt Alaricum Rex, ducta *Placidia*, Honorii Imperatoris ſorore, in Hiſpania dotali Gothorum cœpit fundare Regnum. 25. Origo reg. Hiſp.

Wallia Regnum Gothicum magis ampliavit, omnibus ſubactis provinciis, præter Bæticam, quam Vandali occuparunt, *Andaluſiam* a nomine ipſorum deinceps dictam: & Cataloniam, quam Gothi & Alani incoluere: *Gothalaniam* propterea nuncupatam: *Gallicicam* item, quam Suevi obtinebant. *Theodoricus*, Walliæ ſucceſſor, Ætio, Romano Duci, ſtrenuam adverſus Atilam navans operam, in prælio occiſus eſt. *Thoriſmundus* filius, paternam necem ulturus, inſecutus Atilam, prælio vicit ad Ligerim fluvium. Verum crudelius imperans a fratre *Theodorico II.* eſt interemptus. Hic rurſus ab Eurigio, fratre juniore.

Eurigius Vandalos & Alanos ex Hiſpania omnino ejecit, occupata Andaluſia & Cathalonia: atque inde promota victoria in Galliam Narbonenſem. Maſſiliam aliaſque in provincia & Occitania urbes in poteſtatem ſuam redegit, fixa Arelate ſede regia Suevis Galleciam reliquit. Qui novo ibidem regno erecto, *Theodomiro* impe-

rante, ab Ariana perfidia ad Chriſti fidem ante Gothos ſunt traducti. Tenuit hoc Suevorum Regnum 174. annos, usque dum anno Chriſti 586. a Leovigildo eſt extinctum, & in provinciam Regni Gothici redactum.

Alaricus Eurigii filius, Procerum ſuffragio ſolio admotus, a Clodovæo M. in prælio eſt peremptus anno 506. reliquit duos filios, *Amalaricum*, juſtis nuptiis conceptum, puerum, quinquennem, & *Geſalricum*, majorem ex concubina. Hic Rex creatus a Proceribus, a Theodorico, Italiæ Rege, in Gallia Narbonenſi victus, atque in Africam fugere compulſus eſt, ut Amalaricum, ſuum ex filia nepotem ad thronum eveheret, retenta ſibi, tutelæ nomine, adminiſtratione Hiſpaniæ. Mortuo Theodorico Amalaricus ipſe habenas capeſſivit; cumque Crotildem conjugem, Clodovæi filiam, ob fidem Catholicam acerbius haberet, a Galliæ Regibus bello appetitus, victusque, militis haſta confoſſus occubuit, anno 531.

Improlis obiit Amalericus. Unde optimates Regni *Theudi*, Oſtrogotho, qui in minori Amalarici ætate pro Theodorico regnum adminiſtraverat, ſceptrum deferunt. Is, cum labanti in Africa Vandalorum regno conaretur ſuccurrere, cum clade repulſus, a ſicario enſe trajectus periit Anno 548.

In comitiis dein regni Rex electus eſt *Theudiſelus*, pariter Oſtrogothus, Totilæ Regis Italiæ ex ſorore nepos, homo impius; qui anno evoluto Hiſpali inter prandendum a ſuis eſt trucidatus. Eodem fato interiit *Agila*, ſolio dejectus ab *Athanagildo*, Juſtiniani Imperatoris armis adjuto. At cum Romani ex Hiſpania nollent recedere, hoſtes ex ſociis nactus eſt Athanagildus Filias duas reliquit; Galſuintham, & *Brunechtildem*, Galliæ regibus infauſtis matrimoniis nuptas.

Circa annum 567. *Theodomirus* Suevorum in Gallæcia Rex Chriſtiana ſacra ſuſcepit, poſtquam facto religionis voto filium ſanum eſt nactus. Secutus populus exemplum Principis.

Porro Athanagildo, Gothorum Regi, optimatum electione ſucceſſit *Liva*, Galliæ Narbonenſis, quæ Gothis parebat, præfectus. Qui altero regni anno conſortem aſſumpſit *Levigildum* fratrem. Totumque eidem, poſt quintum regni annum decedens, reliquit imperium.

Enumerati hactenus Gothorum Reges omnes erant Ariani; ſub quorum crudeli jugo preſſa gemuit Chriſti Eccleſia, pollutis immani ſacrilegio vaſtatisque Romanis ſacris, & Epiſcopis in exilium actis.

Et

Et quaſi orcus perſentiſceret inſtantem ſuam ruinam, per Levigildum omnes furores exercuit. Duxit is poſt Theodoſiam, Hermenegildi & Reccaredi matrem, *Goſvintham* Regis Athanagildi viduam, perdite Arianam, exitialem Hiſpaniæ facem. 26. Levigildus.

Hæc impotens fœmina ad Arianam perfidiam pertrahere fruſtrà conata eſt *Ingundem*, Hermenegildi privigni conjugem, Sigeberti Auſtraſiæ Regis & Brunechildis filiam. Quin illa felicior Hermenegildum ad Catholica ſacra adduxit, a S. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo ſanctioris vitæ præceptis initiatum.

Exarſit ad hoc immane, ut rebatur, facinus Arianus Rex noverca efferata haud ſegniter ſubdente ac nutriente flammas. Unde atrox ortum belli incendium filium inter, in regni conſortem jam ante aſſumptum, & patrem. Catholici filium, Ariani partem ſequebantur: vicit cauſa iniquior.

Ut Catholicos in partes ſuas pertraheret Levigildus, *Concilium* Epiſcoporum *Toletum*, ſedem ſuam regiam convocat, ad ineundam concordiæ ſpeciem. Abrogatus mos Arianorum rebaptizandi ad ſectam ſuam tranſeuntes. Filius Divinus dictus Patri æqualis; errore retento in animo. Hac larva multi decepti Catholici Hermenegildum deſeruerunt. Obſeſſus is Hiſpali, ubi ſedem regiam jam antea fixerat, in patris irati poteſtatem venit: & cum a religione Orthodoxa nollet deflectere, ſecuri percuſſus, martyrii lauream eſt adeptus.

Tum vero larva palam abjecta in S. Leandrum, in S. Fulgentium, alioſque Epiſcopos Catholicos exprompta rabies. Exiliis, cædibus, Eccleſiaſticorum bonorum publicatione ſævitum, Romanorum reliquiæ regno exactæ, Catholicum Suevorum in Gallæcia Regnum everſum; propagata in omnes Hiſpaniæ provincias Ariana tabes: ut adeo nunquam viſa ſit antea deformior Eccleſiæ Hiſpaniæ facies.

At ea brevi deterſa ſplendor affulſit; dum *Reccaredus*, alter Levigildi filius, fratri quam patri ſimilior, cum univerſa gente Chriſtianam fidem eſt amplexus, promulgato in Concilio *Toletano III.* publico decreto, a Rege & Epiſcopis firmato. Tantem Reccaredus Rex poſt geſtum præclare 15. annos imperium pientiſſime obiit ſub initium ſæculi VII. habitaque deinceps, ad firmandum Religionis ſtatum, atque componendam Eccleſiæ diſciplinam, multa in Hiſpania Concilia. 27. Hiſp converſa.

Digitized by Google

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

I.

De Concilio Tarraconenſi.

28. In hoc anno 516. a 10. Epiſcopis Cataloniæ 13. Canones ſanciti. Quibus decernitur.

1. Ne Clerici absque teſte viſitent fœminas, etiam cognatas.

2. Prohibetur Clericis ſecundum Canones negotiatio, qua res vilius emitur, & carius venditur.

3. Vetatur uſura.

4. Die Dominica vacandum a Judiciis: & Clericis ſemper a criminalibus.

5. Qui non fuerit in Metropolitana civitate ordinatus Epiſcopus poſt duos menſes Metropolitæ ſe præſentet.

6. Excommunicatur Epiſcopus, qui a Metropolita vocatus ad Synodum, non comparet.

7. Clerici vices ſuas in Divinis Officiis diligenter obſervent.

8. Epiſcopi ſingulis annis viſitent, & Eccleſias deſtructas reparari curent, cum tertiam oblationum partem percipiant.

9. Clericatu dejiciuntur, qui adulteris mulieribus miſcentur.

10. Degradandos eſſe Judices Eccleſiaſticos, qui munera accipiunt.

11. Monachus, foras egrediens, nec Eccleſiaſticis nec forenſibus negotiis ſe immiſceat.

12. Si Epiſcopus inteſtatus obierit, Clerici inventarium conficiant, nihilque auferant.

13. Non tantum Presbyteri Cathedrales ad Synodum vocentur, ſed etiam alii Diœceſani.

II.

De Concilio Gerundenſi.

29. In hoc Concilio Provinciali 7. Epiſcoporum Gerundæ in Catalonia decretum eſt anno 517.

1. Miſſæ ordo, ac pſallendi, atque miniſtrandi conſuetudo ſervetur, prout in Metropolitana Eccleſia viget.

2. & 3.

2. & 3. De Litaniis, ſupplicationibus, diebus rogationum & jejuniis ſtatuitur.

4. In Paſchate & Pentecoſte Catechumeni baptizentur, niſi ſint infirmi, qui quovis tempore poſſunt baptizari.

5. Uti etiam infantes infirmi.

6. Si quis conjugatus fuerit ordinatus, ſine conjuge habitet.

7. Clerici non conjugati mulierem in domo non habeant, excepta matre & ſorore.

8. Bigami non ordinentur.

9. Abſolutus poteſt ordinari, ſi non ſit irregularis.

10. Quotidie poſt matutinas, & veſpertinas ſacerdos recitet orationem Dominicam.

III.

De Concilio Ilerdenſi.

Etiam hoc Concilium celebratum eſt in Hiſpania, à 9. Epiſcopis 30.
Provinciæ Tarraconenſis anno 524. ſtatutum in eo, ut ſacri Miniſtri ab omni effuſione ſanguinis, etiam hoſtilis abſtineant. Ut abortum procurantes ſeptem annorum pœnitentiam agant. Ut Monachi non ordinentur ſine voluntate Abbatis. Ut jus Aſyli obſervetur. Ut Clericus, familiaritatem cum fœminis non devitans, poſt alteram monitionem, officio privetur, donec ſe emendet. Ut deponantur, qui contra decreta SS. Canonum ordinantur. Ut nemo diripiat quidquam defuncto Epiſcopo.

IV.

De Concilio Valentino.

Eodem anno in Hiſpania eſt habitum Valentiæ. A ſex Epiſcopis 31.
ſex conditi Canones.

Primus decernit, ut in Miſſa poſt Epiſtolam Apoſtoli legatur Evangelium.

Secundus, ut defuncto Epiſcopo, ex rebus ipſius aut Eccleſiæ nihil ſurripiatur.

Tertius, ut neque conſanguinei de rebus defuncti Epiſcopi aliquid auferant ſine Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum conſenſu, ne forte in hæreditariis rebus etiam aliqua ad Eccleſiam pertinentia, vel permixta uſurpent.

Quartus, ut Epiſcopus defunctus à vicino Epiſcopo pie ac devote ſepeliatur.

Quintus, ut vagi Clerici communione & honore priventur.

Sextus, ut nullus alienum Clericum absque Epiſcopi proprii licentia ordinet. Nec talem, qui nulli certo loco ſe addicit.

V.

De Concilio Bracarenſi II.

32. In hac Synodo anno 563. lectis Canonibus Generalium Conciliorum & Provincialium, ſtatutum eſt, ut uniformitas ſervetur in Miſſa, & Divino pſallendi officio. Baptiſmum conferendum ritu Romano. Metropolitano ſedendum primo loco, caeteris vero Epiſcopis ſecundum prioritatem conſecrationis.

Reditus Eccleſiae in tres portiones aequales dividendos: quarum prima cedat Epiſcopo, altera Clero, tertia ab Archidiacono adminiſtretur, redditis Epiſcopo rationibus expenſarum. Presbyteris abſtinendum a conſecratione Chriſmatis, altarium, & Eccleſiarum, ſub poena depoſitionis. Servanda ordinandis Interſtitia. Neganda ſacra ſepultura iis, qui non fuerunt baptizati, item damnatis ad mortem, & ſe ipſos necantibus. Oblationes, a fidelibus factas, apud aliquem Clericum deponendas, & ſemel aut bis in anno inter Clericos diſtribuendas, ne ex inaequalitate oriatur diſcordia, ſi unusquisque ſibi vendicet, quod in ſua hebdomade fuit oblatum.

VI.

De Concilio Bracarenſi III.

33. Hoc Praeſide Martino Bracarenſi, Metropolita, anno 572. 10. Canones edidit.

1. Placuit, ut Epiſcopi, Dioeceſin viſitantes *primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & quaecunque officia peragant.*

2. & 3. Pro ordinatione, & Chriſmate nulla munera accipienda.

4. & 5. Non conſecrandas Eccleſias, aut capellas, quae aedificatae ſunt quaeſtus gratia.

7. Pro collatione baptiſmi nihil exigendum.

8. Qui Clericum fornicationis accuſat, & crimen per duos aut tres teſtes non probat, excommunicetur.

9. Tempus paſchatis quot annis a Metropolitano promulgandum.

10. De

10. Deponendus Clericus, qui more Priſcillianiſtarum, in Miſſa mortuorum non jejunus conſecrat. *Ecce! Miſſas pro defunctis lectas ex uſu & diſciplina Hiſpaniæ!*

Nota. Martinus, qui huic Concilio præſedit, homo Græcus, ſed Bracarenſis in Hiſpania Epiſcopus, 84. Canones collegit ex Græcis Synodis, & latinos reddidit, & alia quædam ex latinis addidit. Hæc Martini Bracarenſis capitula ſæpe in decreto Gratiani perperam adſcribuntur Martino *Papæ;* niſi nomine *Papæ*, quod apud veteres non infrequens erat, intelligere velis *Epiſcopum.*

Quia autem Martinus iſtos Canones collegit ex variis, ut dictum, Conciliis Orientalibus, aliiſque, puta, ex Nicæno, Laodiceno, Antiochenis, Ancyrano, Neo - Cæſareenſi, Gangrenſi, Carthaginenſi III. Agathenſi, Toletanis, juvat ſelectum aliquem ex illis facere, & magis memorabilium ſiynopſin extrahere, ut magis ex illis innoteſcat antiquitatis diſciplina. Quamvis de omnibus ferme iſtis Conciliis jam ſupra ſit tractatum.

VII.

Capitula collecta a Martino Bracarenſi.

Non liceat populo electionem facere eorum, qui ſint ordinandi, ſed examen & judicium ſit penes Epiſcopum. 34.

Oporteret equidem Epiſcopum a Concilio Epiſcoporum conſtitui, ac ordinari, in neceſſitate tamen ſufficit abſentium vota a Metropolitano colligi, & a tribus Epiſcopis præſentibus ordinationem fieri novi Epiſcopi.

Præſentem autem eſſe quam maxime oportet Metropolitanum, qui Primatum tenet.

Nullus Clericus ex minore civitate tranſeat ad majorem. Epiſcopus autem minime tranſeat ad alium Epiſcopatum. Neque actus jurisdictionis aut poteſtatis Epiſcopalis in aliena diœceſi exerceat.

Nullus Epiſcopus ſibi eligat ſucceſſorem. Neque quiſquam irruat in Eccleſiam vacantem.

Epiſcopus ſine ſua culpa exulans benigne ab aliis ſuſcipiatur. Eum autem, qui frivole Eccleſiam ſuam relinquit, excommunicari oportet a Concilio.

Si in judicio de Epiſcopo comprovinciales diſſenſerint, arbitrium ad vicinum Metropolitanum deferatur.

Epiſcopus absque neceſſitate de rebus Eccleſiæ nihil alienet: alias

alias reſtaurare tenetur, & ab Epiſcopis eſt dejiciendus. Unde Clerum oportet noſcere, quænam bona pertineant ad Eccleſiam, & quænam ad Epiſcopum tanquam propria. Penuria tamen laborantibus ſuccurrendi ex rebus Eccleſiæ poteſtatem habet Epiſcopus.

Ante 30. ætatis annum nullus ordinetur presbyter. Qui ſe ipſum caſtrat, irregularis eſt, non autem, ſi id fiat a chirurgis ob ægritudinem, aut vi ab aliis. Neque *Neophyto*, (ſeu recens baptizato) conferantur ſacri Ordines. Neque *pœnitenti* publice. Neque ſine prævio examine. Neque *Bigamo*. Neque *homicidæ*. Si autem primum poſt ordinationem crimen innoteſcat, dejiciatur, & uſque in finem vitæ communionem non recipiat.

Si quis Presbyter aut Diaconus fuerit fornicatus, aut mæchatus, projiciatur, & agat pænitentiam. Laicus, ſi ejus uxor ſit adultera, non ordinetur. Clericus nullam devotam, tanquam filiam adoptivam, aut ſororem ſpiritualem in domum aſſumat. Clericus profugus ex ſua Eccleſia non recipiatur in alia, ſi reverti noluerit, excommunicetur, & projiciatur.

Si Clericus excommunicatus in Synodo conqueratùr, ſe condemnatum, ad majus Epiſcoporum Concilium poterit recurrere, nullatenus autem ad curiam ſæcularem. Excommunicatum propter hæreſin nemo recipiat. Qui caſtitatem non vult vovere, non ordinetur.

Diaconus non ſedeat ante Presbyterum, niſi hic jubeat. Non licet vaſa ſacra in ſacriſtia alicui tangere, niſi ſit Subdiaconus aut Acolythus. Mulieribus non licet ingredi in ſacrarium ſeu ſacriſtiam. Non licet in pulpito pſallere, aut legere, niſi ei, qui Lector ab Epiſcopo eſt ordinatus.

Non ordinetur ſervus, nec obligatus ad ratiocinia.

In quadrageſima non liceat nuptias celebrare, nec natales Martyrum. Neque liceat feria quinta ultimæ ſeptimanæ jejunium ſolvere.

Epiſcopo omni tempore liceat Chriſma conficere, & per diœceſin deſtinare.

Non licet in ſacrificio aliud offerre, quam panem, vinum, & aquam. Quia de corpore Chriſti in cruce exivit ſanguis & aqua.

Si quis, ſicut Manichæi, die Dominica jejunet, anathema ſit. Diebus Dominicis & tempore paſchali non proſtrato corpore, ſed erecto vultu ad Dominum precationes perſolvendæ. Quia in his diebus gaudium reſurrectionis Dominicæ celebramus.

Clericis non licet intereſſe ſpectaculis in nuptiis vel conviviis.

Ne-

Digitized by Google

Neque fœnorari. Neque turpem quæſtum negotiando quærere. Neque abeſſe matutinis aut veſpertinis horis a pſallentium Choro : aut die Dominica à Miſſarum ſolennitate.

Clerici ne nutriant comam ; ſed tonſuram, & habitum talarem geſtent. Ante & poſt menſam preces perſolvant.

Non licet prandia ad defunctorum ſepulchra deferre ; *ut fecerunt gentiles.* Neque ab hæreticis eulogias ſeu benedictiones accipere.

Sortilegi domo ejiciendi. Vetatur aſtrologia judicaria : vana obſervantia.

Dictatur denique variis criminibus pœnitentia publica plurium, vel pauciorum annorum, vel etiam totius vitæ : & cum excommunicatis non communicandum decernitur.

VIII.

De Concilio Hiſpalenſi.

Præſide S. Leandro anno 595. hæc Synodus celebrata eſt in cauſa Gaudentis Epiſcopi, jam mortui, qui ſervos aliquos Eccleſiæ manumiſerat, alios vero conſanguineis ſuis teſtamento reliquerat : accuſatus propterea a ſuis Clericis. 35.

Definivit Concilium, manumiſſionem illam eſſe quidem irritam, non eſſe tamen revocandos ad ſervitutem ; ſed ſufficere, ſi ita ſint in jure Eccleſiæ, ut peculium non aliis, quam filiis ſuis, poſſint relinquere. Si igitur improles ſint deceſſuri, quidquid relinquerent, ceſſurum Eccleſiæ.

Quoad alteram partem definitum eſt, donationem illam mancipiorum, conſanguineis factam, eſſe invalidam, adeoque Eccleſiæ reſtituendam, niſi teſtator Epiſcopus per alia bona damnum compenſarit Eccleſiæ.

Denique hæc Synodus rurſus inſtaurat, & inculcat antiquos canones, quibus præcipitur Clericis, ne extraneam fœminam aut ancillam domi habeant, atque ut omnem cum iis familiaritatem defugiant.

IX.

De Concilio Cæſarauguſtano & Toletano.

In hac Synodo Provinciali anno 592. tres editi ſunt canones contra Arianorum reliquias. 36.

In 1. ſtatuitur, ut Presbyteri ab Ariana hæreſi converſi, ſi probatæ fidei & caſtitatis fuerint, ad ſacrum miniſterium admittantur, *accepta denuo benedictione Presbyteri*, (per quæ verba non intelligitur ordinis ſacerdotalis iteratio, ſed ceremonia duntaxat extrinſeca & accidentalis reconciliationis.)

In 2. præcipitur: Arianorum reliquias in ignem mitti.

In 3. Jubentur Eccleſiæ, ab Arianis conſecratæ, rurſus conſecrari ab Epiſcopo Catholico.

Toletanum Concilium, anno 597. duos tantum canones fecit. Primo decernitur, Presbyteros & Diaconos incontinentes, gradu dejiciendos, & in cuſtodiam, aut Monaſterium retrudendos. Altero de reditibus ex Beneficio provenientibus, Clerico relinquendis ab Epiſcopo, tractatur.

X.

De Concilio Oſcenſi & Barcinonenſi.

57. Oſcæ in Aragonia anno 598. ſtatutum 1. ut Epiſcopi ſinguli annis celebrent Synodum Dioeceſanam cum Abbatibus, Presbyteris & Diaconis ſuis. Ubi de diſciplina & SS. Canonum obſervantia tractandum. 2. Inculcatur iterum Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis continentia.

Barcinone vero in Catalonia anno ſequente Synodus Provincialis canonibus 4. editis decrevit 1. ne pro ſacra ordinatione aliquid exigatur. 2. neque pro chryſmate. 3. Ordinum candidatis præſcribuntur interſtitia. 4. Excommunicantur puellæ, quæ poſt profeſſionem caſtitatis religioſæ ad nuptias tranſeunt.

Ca-

CAPUT VII.

De Conciliis SÆCULI VII.

Graſſabatur hoc ſæculo, maxime in Oriente, Monothelitarum hæreſis. Mahometana impietas Aſiam, Africam, atque Hiſpaniam invaſit. Galliam Præfecti Pallatii miſcebant. In Anglia, recens ab Idololatria converſa, gliſcebat ſchisma propter controverſiam de tempore celebrandi paſchatis. Diſciplina, ut ferunt res humanæ, pluribus in locis labefactata, quibus malis permulta Concilia, qua Nationalia, qua Provincialia mederi conata ſunt.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa Monothelitarum.

1. *Origo hujus hæreſis.*
2. *Conciliabula Sergii, & Cyri, pro illa.*
3. *Concilium* Solymitanum *Sophronii,*
4. *Et quatuor* Romana *contra illam.*
5. *Uti etiam* Africana.
6. Mediolanenſe, & Anglicum.
7. *Philippici Imperatoris impii conatus.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu politico.

8. *Regnum Clotarii II,*
9. *Et Dagoberti I.*
10. *Erchembaldus Major Domus ſub Clodovæo II. magnorum Domorum fundator.*
11. *Ebroinus Magiſter Palatii miſcet Galliam.*
12. *S. Leodegarium occidit.*
13. *Pipini Herſtalli, Pallatii Præfecti potentia & laudes.*
14. *Regum ultimorum ex Merovæa ſtirpe inertia.*

Digitized by Google

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia in Gallia ordinatus Sæc. VII.

15. *Canones* Pariſienſis *Concilii.*
16. - - Rehemenſis.
17. - - Cabilonenſis.
18. - - Auguſtodunenſis.
19. - - Nannetenſis.

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæc. VII.

20. *Prænotanda de ſtatu Politico.*
21. *Concilii* Hiſpalenſis II. *Canones.*
22. Bracarenſis & Cæſarauguſtani.
23. - - Toletani IV.
24. *Regnum Siſenandi.*
25. - - *Suintilæ.*
26. *Canones* Toletani V.
27. - - Toletani VI.
28. - - Toletani VII.
29. - - Toletani VIII.
30. - - Toletani IX.
31. - - Toletani X.
32. - - Toletani XI.
33. - - Toletani XII.
34. - - Toletani XIII.
35. - - Toletani XIV.
36. - - Toletani XV.
37. - - Toletani XVI.
38. - - Toletani XVII.
39. *Hiſpania a Mauris everſa.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ Sæc. VII.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Politico.

40. *Britannia ſub Romanis.*
41. *Anglo-Saxonum heptarchia.*
42. *Reges Cantii.*
43. *Saxonum Orientalium, & Auſtralium.*
44. *Oſt-Angliæ, & Merciorum.*
45. *Northumbriæ, & Weſt-Saxonum.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

46. *Concilium Wigornienſe.*
47. - - - *Pharenſe.*
48. - - - *Henedfordienſe.*
49. - - - *Hetfeldenſe.*
50. - - - *Berghamſtedenſe.*

Ar-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa Monothelitarum.

Hiſtoriam de origine Monothelitarum hæreſis delibavimus *part.* 3. *art. 6. in expoſitione Synodi Generalis VI.* Nunc Concilia quædam particularia, in hac cauſa habita addimus.

1. Origo. Et primo quidem invenitur apud Pagium ad annum 626. Conciliabulum quoddam *Conſtantinopolitanum* Præſide *Sergio* Patriarcha; in quo prima Monothelitiſmi ſemina ſparſa ſunt. Cum enim Heraclius Imperator adverſus Perſas bellum gereret, quidam *Acephali* (ſic dicti, quod licet occulti eſſent Eutychiani, Eutychen tamen, utpote a Concilio Calcedonenſi damnatum, aperte ſequi non auderent, adeoque ſine capite vagabantur) Acephali, inquam, Heraclio quæſtionem proponebant, an una in Chriſto voluntas, & operatio, an vero gemina, Divina ſcilicet & humana, ſit agnoſcenda?

2. Conciliabula Sergii, & Cyri. Heraclius igitur per Epiſtolam Sergium Patriarcham ſuum interrogat, quid ad hanc quæſtionem ſit reſpondendum. Sergius coacto prædicto Synedrio, reſcripſit Imperatori, unam tantum in Chriſto voluntatem & operationem eſſe agnoſcendam.

Heraclio dein ab expeditione Perſica reverſo, Sergius alterum *Conſtantinopoli Conciliabulum* indixit. In quo hic error rurſus ſtabilitus eſt.

Cumque per Orientem quæſtio illa, ab Acephalis ſtudioſe mota, multum agitaretur, *Cyrus* Patriarcha Alexandrinus pariter Conciliabulum anno 633. *Alexandriæ* inſtituit; in quo editum Synodale decretum, quod *ſatisfactio* dicebatur, novem conſtans Capitulis. In horum ſeptimo unica in Chriſto operatio fuit aſſerta, allegato teſtimonio S. Dionyſii, qui diceret, Chriſtum operari *Deo-docilia & humana*, *una Dei-virili operatione.* Falſa hæc erat citatio. Non enim Dionyſius habet *unâ*, ſed *nova* Dei-virili operatione.

Hæc Capitula Conciliaboli Alexandrini miſit Cyrus ad Sergium, qui eadem collaudavit; & ad Honorium Pontificem, callide tegens mentem hæreticam, ſcripſit, conſultum videri, ut cum nova vocabula de *una* aut *duabus* in Chriſto voluntatibus & operationibus novas in Eccleſia excitent turbas, pacis gratia de iis ſileatur. Sufficere, in Chriſto *Dei-virilem* operationem & volunta-

tem agnoſci. Honorius Sergium, quem virum Catholicum æſtimabat, fide bona agere non dubitans, laudato ejus pro pace in Eccleſia conſervanda ſtudio, ſilendum eſſe de illis novis vocabulis reſcripſit. En crimen, quod imputatur Honorio. *Vid. part.* 3. *c.* 4. *Art.* 6. §. 4.

3. Solymitanum. Interea *Sophronius*, Patriarcha Jeroſolymitanus, de veritate omnium optime meritus, anno 634. convocato *Jeroſolymis Concilio* orthodoxo, duas in Chriſto voluntates & operationes aſſeruit: actaque ſua Synodica ad Honorium & Sergium miſit.

Sergio ſubin mortuo, *Pyrrhus* ejusdem & in Cathedra & hæreſi ſucceſſor, coacto anno 639. Conſtantinopoli hæretico Synedrio, impium Sergii & Cyri dogma ſtabilivit, ſimulque *Ectheſin* Heraclii, a Sergio compoſitam, quæ unicam voluntatem aſſerebat. Quam *Ectheſin* jam Sergius antea in Synedrio quodam Conſtantinopolitano confirmaverat.

4. Romana. Celebrata ſunt poſtea quatuor *Concilia Romana* ſub totidem Pontificibus, in quibus omnibus Heraclii *Ectheſis* damnata; & Catholica veritas de duabus in Chriſto voluntatibus ac operationibus contra Monothelitas definita.

Et primum quidem celebratum dicitur anno 639. a Severino Pontifice. Alterum a Joanne IV. anno 640. in quo definita veritate de duabus voluntatibus, dictum anathema Sergio, Cyro & Pyrrho, aliisque Monothelitis. Damnata etiam *Ectheſis*. Quo audito Heraclius, Princeps ſane optimus niſi a Sergio aliisque fuiſſet deceptus publice eſt proteſtatus, *Ectheſin* non eſſe ſuam, ſed a Sergio compoſitam, ſibique a bello Perſico reduci ab eodem oblatam, additis precibus, ut nomine ſuo & ſubſcriptione eam inſignire velit: nunc autem cum tantas illa turbas excitet, manifeſtum ſe facere, non eſſe ſuam.

Tertium Romanum, a Theodoro Papa anno 648. convocatum, damnaſſe dicitur Pyrrhum, a S. Maximo converſum, ſed relapſum, & *Paulum*, ejus poſt *Petrum*, (pariter Monothelitam) ſucceſſorem, una cum *Typo* Conſtantis Imperatoris, quem idem Paulus, ut Sergius Ectheſin, compoſuerat: quoque volebant, abſtinendum eſſe a vocibus *unius* aut *geminæ* voluntatis. Pagius ad annum 648. n. 14. &c. negat, in hoc Concilio a Theodoro damnatum Paulum & Typum ejus: ſed poſt Concilium primum ab eodem hoc factum.

Cum anno ſequente (649.) Pontifex electus eſſet *Martinus I.* Conſtans Imperator ab eo petiit, ut *Typum* confirmaret. At ille,

Digitized by Google

ille, convocato in Eccleſiam Lateranenſem 105. Epiſcoporum Concilio, forti animo eundem *Typum* damnavit, una cum Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho, Petro, Paulo, Conſtantinopolitanis ſucceſſive Patriarchis Monothelitis.

Paulo ante (anno 646.) in Africa pariter celebratæ ſunt tres Synodi contra Monothelitas; prima in *Numidia*, altera in *Mauritania*, tertia *Carthagine*. Dictum in omnibus anathema Sergio, Cyro, & Pyrrho, & veritas Catholica de duabus in Chriſto voluntatibus confirmata. 5. Africana.

Cum autem hæreſis illa latiores & profundiores per tot potentes aſſeclas radices egiſſet, præſertim in Oriente, quam ut per Concilia particularia ſtirpitus poſſet evelli, S. *Agatho* Papa fortiori & univerſaliori videns opus eſſe remedio, collato prius cum Conſtantino Pogonato Imperatore Conſilio, Concilium Generale indicendum cenſuit; ut hoc pacto, exanimata per ſenatum orbis terrarum cauſa, ac demonſtrata errantibus veritate, in pacem & tranquillitatem reponatur Eccleſia.

Quia vero Imperator cum Orientalibus patebat, ut Synodus Oecumenica Conſtantinopoli haberetur, Occidentales vero Epiſcopi, prout in ſuperioribus etiam Conciliis generalibus contigit, tantum itineris non poſſent perficere, ac tanto tempore, Eccleſias ſuas vacuas relinquere, voluit Agatho Pontifex, ut in particulares prius Synodos pro more congreſſi, ſententiam ſuam hac ſuper re conciperent, atque legatis Apoſtolicis ad Concilium generale deferendam traderent, ut hac ratione, locis licet disjunctis, una tamen haberetur vox totius Eccleſiæ.

Collecti igitur anno 679. Pontificis voluntate in *Concilio Mediolanenſi* Inſubriæ Epiſcopi, emiſſa fidei profeſſione condemnarunt Monothelitarum hæreſin, miſſaque ad Conſtantinum Synodali Epiſtola ſententiam ſuam ſignificare decreverunt. 6. Mediol.

Eodem anno habitum etiam in eadem cauſa eſt *Concilium Anglicanum*; in quo pariter damnata illa hæreſis. Anglicum.

Agatho Papa, ut adhuc latius pateret ſententia occidentalis Eccleſiæ, altero poſt anno *Synodum Romanum* indixit; in qua 125. Epiſcopi rurſus condemnarunt Monothelitas, ac ſuo nomine tres legatos cum Synodali Epiſtola ad Concilium generale miſerunt, tres nempe Epiſcopos, Joannem Portuenſem, Abundantium Paternenſem, & Joannem Regienſem. Quibus Agatho tres alios ſuo nomine adjunxit: data etiam privata ad Pogonatum Imperatorem Epiſtola.

Celebra-

Celebrata igitur eſt anno 680. Synodus generalis VI. Conſtantinopolitana IV. damnataque Monothelitarum hæreſis, anno 681. (*vid. part.* 3. *cap.* 4. *art.* 6.)

Confecta videri debuit immanis bellua, tot tantisque ictibus contuſa atque contrita. Sed nihil pertinacius hæreſi: conciſa licet, rictum adhuc ſibilantem ſurrigit, & tabem virulentam exſpuit.

7. Philippici Conatus. Nam occiſo Juſtiniano Rhinotmeto, *Philippicus* homo hæreticus, a ſeditioſis imperiali intruſus ſolio, cum impoſtori cuidam Imperium prædicenti promiſiſſet, ſe Synodum VI. Oecumenicam aboliturum, illico depoſuit Cyrum Catholicum Patriarcham, atque in ejus locum intruſit Joannem; hominem nefarium, ac hæreticum Monothelitam. Cum hoc Philippicus anno 712. indixit Conciliabulum *Conſtantinopolitanum;* in quo omnia per tyrannidem acta. Damnata Synodus generalis VI. & inductus rurſus *Monotheliſmus.* Ubi plane videre fuit, quanta fuerit jam tunc Sæculo VIII. ineunte Græculorum Epiſcoporum inconſtantia, qui omnes ferme paulo ante Catholici in hoc Synedrio minis tyranni perterriti, tam turpiter lapſi ſunt, ac cauſam Dei, quam agnoſcebant, impie prodiderunt.

At brevi procella iſta deferbuit; nam Philippicus altero tyrannidis anno necdum expleto, dejectus atque oculis privatus eſt, ſuffecto Anaſtaſio II. pientiſſimo Principe: ſub quo damnata hæreſi refloruit Religio; ac lapſi Epiſcopi creato Patriarcha Catholico a Conſtantino ſummo Pontifice veniam rogarunt, atque in Communionem rurſus admitti.

Celebratum eſt inſuper Sæculo VII. ineunte Concilium Wignornienſe in Anglia in cauſa ſchismatis. Nam Angli, priſtino ſuo mori pertinaciter inſiſtentes, paſcha celebrant a 14. usque ad 20. lunam: neque in ceremoniis ac ritibus baptiſmi cum Romana Eccleſia conveniebant. Igitur Auguſtinus Cantuarienſis Epiſcopus, quem S. Gregorius M. ad prædicandum Britonibus Evangelium miſerat, convocata Synodo ſeptem Epiſcopos ſchismaticos ad unitatem Eccleſiæ reducere conatus eſt, impenſe eos rogans, miraculis etiam editis, ut in paſchate celebrando, ritibus baptiſmi, & prædicando Anglo-Saxonibus Evangelio ſecum conſentirent, atque cum Romana, & univerſali Eccleſia. At nihil tunc ab obſtinatis impetrari poterat: qui Concilio etiam *Romano* hac in cauſa habito, ſchisma per plures adhuc annos protraxerunt.

AR-

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ Sæculi VII.

§. I.

Præmittuntur aliqua de ſtatu Politico.

Everſa per obitus & varias cædes fratrum tetrarchia *Clotarius II.* 8.
(ſicut Clotarius I. ejus avus) univerſum Francorum regnum, Clotarius
quod jam tunc late in Germaniam protendebatur, ſub dominationem II.
ſuam redegit, bonisque belli pacisque artibus deinceps gubernavit. Celebrari is voluit Concilium Pariſienſe. Filio Dagoberto Auſtraſiæ regnum conceſſit. Cum autem eum inter & filium ſuper regni hujus finibus lis eſſet orta, duodecim Francis Proceribus qua Eccleſiaſticis, qua ſæcularibus dirimenda eſt commiſſa.

Clotario, anno 628. defuncto, ſucceſſit in toto Franciæ regno, 9.
quod tunc *Neuſtriam*, *Burgundiam*, & *Auſtraſiam* complectebatur, fi- Dagober-
lius *Dagobertus I.* uſus primum conſilio, opera & inſtitutione S. Ar- tus I.
nulphi Epiſcopi Metenſis, & Cuneberti Epiſcopi Colonienſis. At deinde in libidinem ſolutus, in S. Amando, Trajectenſi Epiſcopo, Nathanem habuit; ejectum propterea in exilium. Reverſus poſtmodum Dagobertus ad primum vitæ inſtitutum, fundavit, ad exemplum Agaunenſis Monaſterii, celeberrimum cœnobium S. Dionyſii prope Pariſios, cum perpetuæ pſalmodiæ officio: adjecta inſigni Baſilica, Mauſolæum impoſterum Francorum Regum. Inde etiam de Republica bene meritus, quod veteres Francorum, Alemannorum & Bojorum leges tum inſtaurarit, tum emendarit. Dici poteſt Dagobertus, *ultimus Francorum*, ex generoſo Clodovæi M. ſanguine. Nam poſteriores inertes latitantes, ſibique indulgentes, titulum magis Regum, quam regnum gerebant, poteſtate ferme omni ad Præfectos aulæ (*Majores domus*, ſeu *Pallatii Magiſtros* appellabant) defluente.

Mortuus anno 645. duos filios reliquit Dagobertus, Clodovæum II. & Sigebertum. *Sigebertus* ex pellice natus Auſtraſiam obtinuit, reliqua *Clodovæus*, qui poſt mortem Sigeberti etiam Auſtraſiam *Dagoberto II.* abſtulit, fratris Sigeberti Filio in exilium pulſo.
Adminiſtravit *Clodovæus II.* regnum per magiſtros Palatii, & primo 10.
quidem per Ægam, deinde vero per *Erchembaldum*, magnarum in Erchem-
Germania Familiarum Parentem. Ab hoc enim Principe ſtemma baldus.
ſuum deducunt comites Habſpurgici, Duces Lotharingiæ, Land-

Digitized by Google

gravii Alſatiæ, Duces Zeringenſes, & Marchiones Badenſes. Nam *Athicus*, Erchembaldi ex Leudeſio Filio nepos, uxorem duxit *Bersvindam*, ſororem Reginæ Galliarum, Childerico II. Regi nuptæ. Unde Athicus propter hanc affinitatem à Rege accepit inſignia in Suevia, Helvetia, & Alſatia bona. Inde initium vaſtæ potentiæ.

11. Ebroinus. Porro Clodovæus II. anno 660. defunctus, reliquit tres filios, *Clotarium III. Childericum II. & Theodoricum III.* qui ſucceſſive omnes regnarunt, graviſſimas tamen inter turbas domeſticas, miſcente aulas *Ebroino*, viro truculento ac perfido, poſt Erchembaldum, Principem optimum, Palatii Magiſtro.

Ac primo quidem Clotarius ſolus regnavit, fundator primus monaſterii Corbejenſis. At eo brevi demortuo, ſucceſſit frater *Childericus II.* Theodorico fratre juniore in monaſterium S. Dionyſii detruſo. Ebroinus, aulæ Clotarii Præfectus, quod Theodoricum Regem proclamaſſet, à Childerico capitis damnatus eſt, ſed donatus precibus *S. Leodegarii*, Auguſtodunenſis Epiſcopi, in monaſterio Luxovienſi monachum induit, at nequaquam religionis ſtudio, ſed ut ad tempus caput procellæ ſubtraheret, & turbida ſua conſilia aptiori tempore reſervaret.

Nam Childerico Rege in ſilva per ſicarium occiſo, *Theodoricus III.* monaſterio extractus, admotus eſt ſceptro. Prorupit etiam, afflante meliori aura, è latebris ſuis Ebroinus, & interfecto *Leudeſio*, Erchembaldi filio, Aulæ Præfecto, Palatii Magiſterium, quod ſub Clotario male geſſerat, rurſus invaſit. Tum vero ſupremum perfidiæ & tyrannidis cruentæ ſpecimen edidit, cum mortalium

12. S. Leodegarius. ingratiſſimus *S. Leodogarium*, Patronum ſuum, qui gratiam vitæ à Childerico Rege ei exoraverat, exſecta lingua, Epiſcopatu dejecit. Et cum lingua divinitus ei fuerat reſtituta, necari eum homo barbarus juſſit, impacta calumnia, quod in Childerici necem conſpiraſſet, re ipſa quod meliorum conſiliorum Regi auctor eſſet. Quam ob cauſam Ebroinus etiam Giarinum comitem, S. Leodegarii fratrem lapidibus obrui juſſit.

Dum Theodoricus III. in reliqua Gallia regnavit *Dagobertus II.* Sigeberti, Auſtraſiæ Regis filius, ab exilio redux, paternum regnum recuperavit. Qui fundavit, præter alia plura, monaſterium Weiſſenburgenſe in Alſatia; ad Canonicos Regulares poſtea translatum, ac denique ad Epiſcopum Spirenſem. Occiſus eſt Dagobertus in bello cum Sigeberto, unico filio, quem antea in venatione ab apro percuſſum S. Arbogaſtus Argentinenſis Epiſcopus ad vitam revocarat.

Pi-

Pipinus Heriſtallus Dagoberti Dux, necem Regis ſui ulturus, cum Auſtraſiis bello aggreſſus Francos, inſignem reportavit victoriam, & occiſo Ebroino, Magiſterio palatii ſub Theodorico III. magna cum poteſtate aſſumpto, nudum regis nomen eidem reliquit: poſito fundamento novo imperio, ad familiam ſuam transferendo. 13. Pipinus.

Vir ſummus domi militiæque fuit Pipinus, religione, fide, fortitudine, æquitate, erga ſacerdotium veneratione, in Eccleſias munificentia, omnibusque univerſim boni principis dotibus clariſſimus. Quibus facile ſummam in tota Francia authoritatem, amorem æſtimationemque gentis obtinuit.

Dum interea ultimi Merovingicæ ſtirpis Reges, ab avita fortitudine degeneres, torpentes ignavia, & ſub umbra Magiſtrorum Palatii deliteſcentes, vana Regum ſimulacra referrent.

Et Theodorico quidem III. primo ſucceſſit in hac umbratilis Regis dignitate *Clodovæus III.* dein vero alter filius, *Childebertus III.* huic *Dagobertus III. Chilpericus II. Clotarius IV. Theodoricus IV. Childericus III.* in monaſterium detruſus, Merovingicæ ſtirpis ultimus. Nec opus de his plura addere, cum præter nomina Regum, nihil admodum geſſerint.

Negat quidem Alexander Natalis *in Hiſt. Eccleſ. Sæc. VIII. diſſert.* 2. Reges iſtos fuiſſe inertes aut ignavos; variaque affert, quæ ipſorum temporibus ſint geſta. Verum hæc non ab ipſis Regibus, neque eorum conſilio aut imperio ſunt geſta, ſed a bellicoſis & animoſis Majoribus Domus, ſeu præfectis Palatii: penes quos omnis ferme poteſtas & authoritas erat. Imo ipſe Natalis, dum in Hiſtoria Sæculi VII. & VIII. horum Regum propria geſta nititur recenſere, de plerisque poſt Dagobertum I. vix aliud geſtum recenſet, quam quod aliqua monaſteria fundarint. Ubi tamen, ſi vera ſunt ea, quæ Eginhardus, ætati illi propinquius ſcripſit, titulum Regis potius adſcripſerunt, & aſſenſum præſtiterunt, quam tanta bona Eccleſiis dederint, aut dare potuerint. 14. Inertia ultimorum Regum.

Deinde ſcriptores antiquiores omnes, qui de his regibus aliquid meminerunt, eos inertes atque ignavos, ac proin rei Chriſtianæ ſocordia ſua noxios fuiſſe, uno ore teſtantur. Et cur alias in tantam potentiam excreſcere permiſiſſent palatii Præfectos? cur omnem regni curam & adminiſtrationem, cur ſummum belli paciſque arbitrium illis reliquiſſent? cur veluti pupilli ſub eorum tutela otioſi inter voluptates delituiſſent? cur illi omnia, hi nihil egiſſent? cur nequidem ipſi Reges ejusmodi Magiſtros ſuos conſti-

Digitized by Google

tuiſſent, ſed aut ſucceſſione hæreditaria, aut armis, aut electione populi *Majoratum* illum Domus Regiæ, imo regni, eſſent conſecuti?

Neque eſt, cur dicat Natalis, *Childericum III.* ſaltem accuſari non poſſe inertiæ, & ad regendum ineptitudinis; cum eo tempore, quo in monaſterium fuit detruſus, regnumque in Pipinum translatum, decimum octavum duntaxat ætatis annum egerit. Nam præterquam, quod à ſæculo & ultra anteceſſores ipſius Merovingii Reges inertiæ fuerint poſtulati, atque Majorum exemplum ipſi fuerit præjudicio, facile ea in ætate dignoſci potuit, an ad regendum ſit futurus habilis. Cenſebant igitur Franci, domeſticas turbas regni, Longobardos, Saracenos, & Mauros imminentes, exigere, ut perito ac gnavo gubernatori Reipublicæ clavus committeretur.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia in Gallia ordinatus Sæc. VII.

I.

Canones Concilii Pariſienſis anno 615.

15. Sub Clotario II. Synodus hæc Nationalis totius Franciæ congrata a 79. Epiſcopis canones edidit 15.

1. Statuitur, ut Epiſcopi electio & conſecratio fiat ſecundum canones: nempe ut is ordinetur, quem Metropolitanus (à quo dein conſecrandus eſt) cum Provincialibus ſuis Epiſcopis, & Clero vel populo, abſque ulla ſimoniæ labe elegerit. Irrita autem decernitur ordinatio, quæ fit imperio Principis, aut abſque electione Metropolitani, Cleri aut civium conſenſu.

2. Vivente Epiſcopo nullus ſubrogetur, ſi Eccleſiam ſuam adhuc regere poſſit.

3. Clerici ne quærant patrocinia ſæcularia contra ſuum Epiſcopum.

4. Clerici ſine conſenſu Epiſcopi à Judice ſæculari ne diſtringuntor.

5. Liberti ab Epiſcopo defenduntor.

6. Alieni ab Eccleſia ſunto, qui auferunt ea, quæ pro fabrica Eccleſiæ ſunt legata.

7. Nemo contingito res Clerici defuncti ante cognitum teſtamentum.

8. Ab-

Digitized by Google

8. Abbate vel Presbytero mortuo, Epiſcopus aut Archidiaconus res ab eo relictas non auferunto.

9. Nemo alterius Eccleſiæ aut Diœceſis res aut jura ad ſe trahito; licet territorium temporale ad alium Principem devolveretur.

10. Teſtamenta Epiſcoporum rata ſunto; quamvis non habeant ſolennitates, a jure civili requiſitas.

11. Lites, quas habent Epiſcopi inter ſe, ad judicium publicum ſeu ſæculare ne deferuntor, ſed ad tribunal Metropolitani.

12. Monachi vagi per Epiſcopos ad monaſterium rediguntor. Contumaces excommunicantor.

13. Viduæ & puellæ, quæ abjecto religionis habitu, quem in domibus propriis aſſumpſerant, ad nuptias convolant, excommunicantor, donec emendentur.

14. Sub eadem cenſura vetantur inceſtæ nuptiæ, cum conſanguineis nempe & affinibus.

15. Judæi nullum publicum munus conſequuntor, niſi baptizentur.

II.

Canones Concilii Rhemenſis anno 625.

In hac Synodo, ſub eodem Clotario II. celebrata, editi ſunt 25. canones, quibus prohibetur. 16.

Ne bona Eccleſiæ, per *precariam* impetrata, diurnitate temporis uſurpentur ut propria. (*quia ſcilicet tantum uſusfructus per hunc contractum vel ad certum tempus, vel ad dies vitæ conceditur. Unde ne proprietatem præciſa ſibi unquam vendicet, cap.* 1. *de precariis ſtatuitur, ut renovatio hujus conceſſionis petatur de quinquennio in quinquennium.*)

Ne Clerici conſpirent contra Epiſcopum.

Ne quis temere excommunicetur. Et qui ſe injuſte damnatum putat, poteſt in Synodo proxima querelam proponere.

Ne Clerici profanis officiis implicentur. Neque ad Judicem ſæcularem citentur.

Ne fugitivus abſtrahatur ex Eccleſia.

Ne quis ſuas vel parentum oblationes, Eccleſiæ factas, ſubtrahat.

Ne ſervi Chriſtiani vendantur Judæis, vel gentilibus.

Ne ſerviles perſonæ admittantur ad accuſandum.

Digitized by Google

Ne Clericus in ſuis vel Eccleſiæ cauſis ſine Epiſcopi conſenſu forum ſæculare adeat.

Ne Epiſcopus vaſa Eccleſiæ frangat, niſi ad redimendos captivos.

Ne ullus viduas aut puellas, Domino conſecratas, quacunque authoritate extrahere audeat.

III.

Canones Concilii Cabilonenſis anno 650.

17. Hæc Synodus voluntate Clodovæi II. Præſide Archiepiſcopo Lugdunenſi celebrata ſtatuit, ut conſervetur fides Nicæna, in Chalcedonenſi Synodo explicata. Ut ſerventur canonum decreta. Ut fœminarum familiaritas vitetur a Clericis. Ne in una civitate duo ſint Epiſcopi, aut in uno monaſterio duo Abbates.

Tanquam necatorem pauperum eſſe habendum, qui res Eccleſiaſticas invadit. Bona defuncti Clerici intacta maneant. Epiſcopos eligendos a Comprovincialibus, clero & civibus. Clerici in oratoriis, quæ magnates in villis ſuis fundarunt, ſacris operantes, Epiſcopo in omnibus ſint ſubjecti.

Simoniace ordinatos exauctorandos eſſe. Excommunicandos, qui in Eccleſia arma ſtrinxerint. Ruralibus operibus diebus Dominicis abſtinendum. Denique Agapius & Bobo Epiſcopi deponuntur; quia in multis contra canones deliquerint.

Specialiter autem notandus eſt canon octavus, in quo declaratur, pœnitentiam a Sacerdotibus imponendam eſſe iis, qui peccata apud ipſos confeſſi fuerint. Hunc canonem Hottingerus *in Helvet. Hiſt. ann.* 650. de *publica* confeſſione & pœnitentia, intelligendum dicit. Sed more ſuo tantum dicit, abſque ulla probatione.

In præfatione idem Concilium aſſerit: *ſi fuiſſet aliquid prætermiſſum, vel per negligentiam aut ignorantiam vitiatum, in priſtinum ſtatum, ſicut dudum fuerat a SS. Patribus ſtatutum, deberet reformari.* His verbis mire ſibi complacet memoratus Præco, quaſi jam tunc de *Reformatione* eſſet actum. Ita eſt. Quotieſcunque hæreſis orthodoxam fidem violare attentavit, aut morum licentia diſciplinam corrupit, omnibus ſæculis tum Summi Pontifices, tum Epiſcopi, tanquam vigiles ſuper gregem Domini Paſtores, curam ſuam in omnem partem intendentes, tum Pontificiis Sedis Apoſtolicæ canonibus, tum innumeris Synodalibus decretis, reformarunt, quidquid reformatione indigebat; ut perſpicuum eſt ex tot ſaluberri-

berrimis Conciliorum, qua Generalium, qua Nationalium, atque Diœceſanorum Decretis. Quorum in id labor, ſtudium atque induſtria fuit collata, ut, excifis hæreſum vitiorumque loliis, & fides Chriſti conſervetur integra, & diſciplinæ nervus, alicubi relaxatus, adſtringatur.

Neque ad hoc exſpectavit Chriſti Eccleſia nuper primum enatos homines impuros, Zwinglium aut Calvinum; qui non reformarunt, ſed turpiſſime deformarunt infelices ſectatores ſuos, & ſenſibus ſuis lenocinantes, novum Eccleſiæ ſyſtema ſunt commenti, nunquam antea viſum, auditum nunquam.

Et cur Hottingerus cum ſuis contribulibus non etiam ſibi applaudit, & complacet in iſtis Concilii verbis, quæ in eadem præfatione, imo in eadem prope linea habentur: *ipſius ſancti Martyris* (Vincentii, in cujus Baſilica Synodus habebatur) *Interceſſionem poſcentes:* cur iſta, memoratu digniſſima omittit? cur præterit? cur abſcondit? non faciebant ad guſtum nauſeantis ſtomachi Zwingliani. Satyram in Catholicos, fabulamque, non hiſtoriam voluit ſcribere, certe ne unam Hiſtorici dotem in eo deprehendas.

IV.

Auguſtodunenſe.

Anno 670. Præſide S. Leodegario aliquot canones edidit de Monaſtica diſciplina. Ne ſcilicet monachi pecuniam habeant. Ne ſint 18.
compatres. Ne vagentur in civitatibus. Ne fœminis ſint familiares, aut ingreſſum in ſua monaſteria illis permittant. Ne monachus alterius Monaſterii abſque Abbatis licentia retineatur. Abbates obſervari curent, quidquid Ordo Canonicorum, aut Regula S. Benedicti præſcribit. Adduntur transgreſſoribus pœnæ.

V.

Canones Concilii Nannetenſis.

Hoc ſub finem Sæculi VII. decrevit, ne alieni parochiani admit- 19.
tantur ad miſſam, niſi ſint in itinere, vel domicilium ibi habuerint, aut gerendum negotium. Nolentes reconciliari ex Eccleſia amandandos, donec ad charitatem redeant. Ne fœminæ Sacerdoti ad aram miniſtrent. Nullam omnino fœminam in domo Sacerdotis tolerandam. Pro ſacra ſepultura nihil exigendum. Nullum ſepeliendum in ipſa Eccleſia.

Unus

Unus Presbyter plures ne habeat Eccleſias, niſi plures ſub ſe Sacerdotes habeat, qui in qualibet Eccleſia officia divina peragant. Solvendas decimas & oblationes, easque in quatuor partes ſecundum canones diſtribuendas. Qui ordinari petunt, per tres dies eſſe examinandos.

Adulteram conjugem à viro dimitti poſſe. Adulteræ vero per ſeptem annos agendam pœnitentiam. Eandemque legem ſervandam, ſi maritus fuit adulteratus. Simplicem fornicationem publica trium annorum pænitentia eſſe expiandam: adulterium vero ſoluti cum conjugata quinque annorum pœnitentia.

Confraternitates piis religionis officiis ſecundum ſuum inſtitutum ſe diligenter impendant; nec conviviis expenſas inutiles faciant. Ne quidem Eccleſiam *Patronatam* quis obtineat ſine conſenſu Epiſcopi. Homicidio, etiam caſuali, pœna dictatur. Fœminis in gyneceis de lanificio, & aliis mulieribus officiis diſputandum, non vero in conventibus ſenatoriam velut auctoritatem uſurpandam.

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæculi VII.

20. Prænotanda. Poſtquam Reccaredus, quem ab Ariano errore ad fidem orthodoxam converſum diximus, pientiſſime deceſſerat, *Livva* ejus filius, vix annos viginti natus, Procerum ſtudio ſucceſſit. Magnaque promittere viſa eſt indoles Principis. At altero regni anno *Witterici* proditione periit.

Parricidæ merces ſceleris regnum fuit; quod ſeptem ferme annos tenuit, cum Romanorum in Hiſpania reliquiis varia ſæpius fortuna confligens. Verum cum de Arianiſmo revocando conſilia agitare crederetur, impetu in regiam facto, inter prandendum a populo eſt trucidatus, corpusque ejus per plateas unco tractum, inter convitia in locum ignobilem eſt projectum: vindicante Numine innocentem Livvæ ſanguinem.

Witterico interempto Procerum ſuffragiis ſubrogatus eſt *Gundemarus* anno 610. at altero mox anno defunctus, non alia re clarus, quam quod Vaſcones, qui ſæpius erant rebelles, domuerit, & cum Romanis ducibus feliciter conflixerit.

Succeſſit electione optimatum *Siſebertus*, Princeps religione, liberalitate, pacis bellique artibus clariſſimus. Judæos hortatu Heraclii Imperatoris ad Chriſtianam fidem vi compulit. Quem zelum

zelum nimium Epiſcopi improbarunt. Domuit Aſtures & Rucco-nes perduelles. Cæſarium Romanum Ducem pacem petere coëgit. Obiit plenus meritis nono regni, anno Chriſti 621. Regni ejus anno ſeptimo, Præſide S. Iſidoro, conventus Epiſcoporum Hiſpali eſt celebratus, ut modo dicetur.

§. I.

Canones Concilii Hiſpalenſis II. anno 619.

1. Statuitur, ut Eccleſia parochialis à diœceſi hoſtili incurſione ab- 21
ſtracta, jure poſtliminii revertatur. *Non enim erit præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.*

2. Contra certos limites Diœceſis aut parochiæ non præſcribitur.

3. Deſertores clerici Epiſcopis ſuis reſtituantur.

4. Qui viduam duxit, illicite ordinatur.

5. Presbyter invalide ordinat Presbyterum aut Diaconum.

6. Presbyter non deponendus ab uno tantum Epiſcopo.

7. Presbyteri non debent erigere altaria aut illa conſecrare, chriſma conficere, confirmare, publice pœnitentes reconciliare publice, formatas mittere, præſente Epiſcopo baptizare, abſolvere, ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti conficere, populum docere.

8. Eccleſiæ liberti ingrati ad ſervitutem revocentur.

9. Oeconomus Eccleſiæ non ſit laicus.

10. Monaſteria non convellenda.

11. Monachi dirigant Monachas cum magna cautela.

12. & 13. contra Eutychianos, Acephalos, & Neſtorianos definitur, unam in Chriſto eſſe perſonam, & duas Naturas, Divinam & humanam; ac proin Chriſtum in Natura Divina ſubſiſtere ab æterno, immortalem, æqualem Patri, Deum verum de Deo vero, in humana vero natura, in tempore aſſumpta, natum ex Maria Virgine, crucifixum, mortuum, & ſepultum.

§. II.

Canones Concilii Bracarenſis & Cæſarauguſtani.

Bracarenſe IV. in Luſitania celebratum, novem canonibus ſtatuit; 22
ne Miſſa celebretur abſque orario. Ne Evchariſtia vino madida porrigatur. Ne ſacras Reliquias extra theças geſtent Dia-

conl. Ne Sacerdotes uvas non expreſſas offerant in ſacrificio Miſſæ, ſed panem tantum & vinum aqua permixtum. Ne vaſa ſacra ad uſus profanos adhibeantur. Ne Sacerdotes verberibus caſtigentur ab Epiſcopo, niſi graviora ob delicta. Additæ pœnæ in ſimoniacos, & rerum Eccleſiæ negligentes adminiſtratores.

Cæſarauguſtanum ſanxit, ne Epiſcopi alia die, quam Dominica, Eccleſias conſecrent. Ne ſæculares ut hoſpites intra clauſtra Monaſteriorum recipiantur, niſi cum Abbatis licentia.

§. III.

Prænotanda ad Concilia Toletana.

Frequentiſſima hoc Sæculo VII. in Hiſpania fuerunt *Concilia Toletana*, ex pluribus Gothorum provinciis collecta, Epiſcoporum zelo, & voluntate regum; qui tot inter domeſticas externasque turbas religionibus firmandam cenſebant coronam, nutantem alioquin in Regio vertice. Plures enim illa paucos inter annos pertranſiit potius, quam ornavit.

Et quidem mortuo Siſeberto, ejusque filio Reccaredo tribus poſt menſibus ſubſecuto, rediit tandem regnum libera electione ad Reccaredi I. converſi filium *Suinthilam*, qui Vaſconibus ad obſequium retractis, Romanos, quibusdam Hiſpaniæ locis eo usque pertinaciter inſidentes, penitus tandem ejecit. At cum infelix Princeps indolem, quam bonam natura dederat, vitiis corrupiſſet, & *Rechimirum* filium Regni conſortem ac ſucceſſorem declaraſſet, (quod contra jus Gothicum & antiquam conſuetudinem, atque contra ſuffragiorum libertatem factum querebantur) indignati Hiſpani, Francorum opera Regem Suinthilam, cum conjuge & liberis in exilium ejecerunt, ſuffecto in ejus locum *Siſenando*, anno 631.

Siſenandus in ea temporum perturbatione, & rerum omnium colluvione, conſiderans, ſciſſis Provincialium ſtudiis, regnum diu ſtare non poſſe, id in curam & induſtriam intendit, ut religione populos ad fidem ſervandam adſtringeret, ſeque in regno Epiſcoporum auctoritate fulciret.

Ex tota igitur Hiſpania & Gallia Narbonenſi, quæ adhuc Gothis parebat, Nationale Concilium congregari voluit. In eo conventu novus Rex Siſenandus procumbens in genua coram Patribus, humillimoque totius corporis habitu, inter ſingultus & lacrymas preces pro ſe, ut Divinum Numen propitietur, fundi voluit.

Editi

Editi dein canones ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinentes, quos breviter ſubjungimus.

§. IV.

Canones Concilii Toletani IV. Nationalis anno 633.

In hoc Concilio 62. Epiſcopi 75. Canones Præſide *S. Iſidoro* Hiſpalenſi, ac præſente etiam Rege Siſenando conſtituerunt. Ex quibus, ne repetitio eorundem Canonum Lectori nauſeam moveat, eos tantum ſummatim referam, qui magis videntur memorabiles. 23.

In 1. can. præmittitur præclara fidei profeſſio de SS. Trinitatis & Incarnationis myſterio, diciturque inter alia: *ſolus autem Dominus Jeſus Chriſtus, unus de ſancta Trinitate, anima & carne perfectum ſine peccato ſuſcipiens hominem, manens, quod erat, aſſumens, quod non erat, æqualis Patri ſecundum Divinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem: habens in una perſona duarum naturarum proprietatem; naturæ enim in illo duæ, Deus & homo, non autem duo filii, nec Dei duo, ſed idem una Perſona in utraque natura, perferens paſſionem & mortem pro noſtra ſalute: non in virtute Divinitatis, ſed infirmitate humanitatis. Deſcendit ad inferos, ut ſanctos, qui ibidem tenebantur, erueret &c.* In hoc canone inſuper Synodus clare profitetur, Spiritum ſanctum a Patre *Filioque* procedere.

In 2. ſtatuitur, uniformem eſſe modum oportere orandi, pſallendi, rituumque Eccleſiaſticorum in Miſſarum ſolenniis, in adminiſtratione Sacramentorum, prout antiqui canones decreverunt. (*Miſſale & Breviarium Mozarabicum, hoc eſt, ex antiquo Gothorum more conſervatum, in hoc Concilio a S. Iſidoro compoſitum eſſe exiſtimatur.*)

In 3. commendatur Synodorum frequentia. Ad quas cauſæ adverſus Epiſcopos, Judices, aut potentes, alioſque, deferantur.

In 4. forma Synodi præſcribitur.

In 6. ventilata eſt quæſtio, utrum baptiſmus una vel trina immerſione infantis in aquam ſit conferendus? ſtatuuntque poſt conſultam ſedem Apoſtolicam, licet uterque ritus ſit innoxius, tamen propter majorem conformitatem, unicam deinceps immerſionem eſſe adhibendam.

In 8. Vetatur die Paraſceves finiri quadrageſimale jejunium.

Digitized by Google

In 9. Lucernam & cereum in pervigilio paſchæ benedicendum.

In 11. In quadrageſima ſecundum morem Eccleſiæ omittendum *alleluja*: quia tempus mæroris eſt, non gaudii.

In 12. 13. 14. 15. 16. præſcribuntur variæ orandi, & canendi formulæ: ut recitandi quotidie orationem Dominicam: *gloria in excelſis Deo: gloria honorque Patri*: varii hymni: prout alibi fieri conſuevit.

In 17. librum Apocalypſis inter Divinos libros eſſe recipiendum: *quia illum multorum Conciliorum authoritas, & Synodica ſanctorum Præſulum Romanorum decreta Joannis Evangeliſtæ eſſe perſcribunt.*

In 19. Non eſſe ordinandos, qui ſe ipſos abſciderunt, defectu notabili corporis laborantes, qui alteram uxorem duxerant; qui viduam vel corruptam ab alio duxerunt; ſervi, ignoti, neophyti, laici, milites, obligati ad ratiocinia, rudes, ætate deficientes, per ſaltum promoti, ambitioſi, ſimoniaci.

In 20. ante 25. ætatis annum non ordinentur Levitæ, nec ante 30. Presbyteri. (*ex illius temporis diſciplina.*)

In 21. 22. 23. commendatur Clericis morum probitas, *ut mundi corpore, purgati mente, poſſumus ad ſacrificium Chriſti digni accedere.*

In 24. ut omnes adoleſcentes Clerici in uno conclavi atrii commorentur, ſub probatiſſima diſciplina Senioris Clerici, qui ſit magiſter doctrinæ, & teſtis vitæ.

In 25. Sacerdotes ſciant ſacras ſcripturas, & Canones & ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

In 27. Quando presbyteri per parochias conſtituuntur, debent profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, ut caſte & pure vivant.

In 30. & 31. Clerici ſe non immiſceant bellorum negotiis, nec judiciis criminalibus.

In 32. Epiſcopi ſint oppreſſorum Patroni.

In 33. Synodus invehitur in eos ſacerdotes, qui oblationes in uſus ſuos convertunt, & Eccleſias collabentes non reparant. Et additur: *Noverint autem baſilicarum conditores, in rebus, quas eisdem Eccleſiis conferunt, nullam poteſtatem habere, ſed juxta Canonem inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere.*

In 34. Quicunque Epiſcopus alterius Epiſcopi Diœceſin per 30. annos ſine interpellatione poſſederit, actioni repoſcendi præſcripſit: Provinciarum tamen terminis illæſis. *Diſt.* 16. *q.* 3.

In 36. Epiſcopus per ſe vel alios viſitans quot annis diœceſin, in reditus baſilicarum, reparationes, & miniſtrorum vitam inquirat. *Cauſa* 10. *q.* 1.

In 38. Qui Eccleſiæ aliquid contulerunt, ſi forte ipſi aut eorum filii redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ipſis ſuccurratur. 15. *q.* 7.

In 39. Diaconi agnoſcant presbyteros ſibi ſuperiores, eosque ſubſequantur. *C. nonnulli diſt.* 93.

In 41. Clerici detonſo ſuperius toto capite, inferius ſolam circuli coronam relinquant.

In 42. Cum Clericis extraneæ fæminæ nullatenus habitent, niſi tantum mater, ſoror, amita, vel filia (*quam ſcilicet ante ordinationem nactus eſt.*)

In 45. Clerici, qui in ſeditione arma ſumpſerint, amiſſo Ordinis ſui gradu in monaſterium ad pœnitentiam tradantur. *c. Clerici* 27. *q.* 8.

In 47. Clerici ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes.

In 49. Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit; quidquid horum fuerit, omnis ad ſæculum interdicitur regreſſus. *Cap. Monachum* 20. *q.* 1.

In 50. Clericos non eſſe impediendos ab Epiſcopo ab ingreſſu in monaſterium.

In 52. Monachi ad ſæculum reverſi, retrahantur in monaſterium, & pœnitentiæ ſubjiciantur, ut peccata ſua defleant.

In 57. Judæi aliique, qui ſub Siſebuto Rege ad fidem & baptiſmum coacti ſunt, Chriſtiane debent vivere. Deinceps vero nemo amplius ad fidem Catholicam cogatur.

In 58. Excommunicandus, qui, acceptis a Judæis muneribus, eorum perfidiæ patrocinatur. *Quia dignum eſt, ut a Corpore Chriſti ſeparetur, qui inimicis Chriſti Patronus efficitur.* cap. plerique diſt. 4. de conſecrat.

In 60. Judæorum liberi, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparandi ſunt: & vel monaſteriis vel aliis piis Chriſtianis tradendi, ut in fide inſtruantur & Chriſtiane educentur. *cap. Judæorum cauſ.* 28. *q.* 1.

In 61. Judæi baptizati nullam communionem habere ſinantur cum aliis Judæis. *cap. ſæp.* 29. *q.* 1.

In 63. Judæi, Chriſtianas conjuges habentes moneantur ab Epiſcopo, ut Chriſtiani fiant. Si nolint, ſeparentur. *cap. Judæi* 28. *q.* 1.

 In 65.

In 65. Judæi ad nulla officia publica admittantur. *cap. conſtit.* 17. *q.* 4.

In ſequentibus 6. Canonibus de ſervis Eccleſiæ, eorum manumiſſione, & libertis Eccleſiæ tractatur. (*Hæc hodierno hominum Chriſtianorum ſtatui, in quo tales perſonæ non amplius habentur, non conveniunt.*)

In 73. Qui prius fuerunt ſervi, ſed a Domino ſua perfecta manumiſſione plenam libertatem ſunt conſecuti, ut nullum Patronus obſequium aut ſubjectionem ſibi reſervarit, poſſunt admitti ad ſacros ordines. Secus vero, ſi obſequio aliquo adhuc Patrono ſint devincti. *cap. quicunque diſt.* 54.

In 74. Qui de familiis Eccleſiæ ſunt, ſi manumiſſi ſint, poſſunt ordinari. Nihil tamen eis licet ad extraneas perſonas transmittere: ſed omnia poſt eorum obitum cedunt Eccleſiæ, a qua manumiſſi ſunt. Neque poſſunt tales eſſe accuſatores aut teſtes contra Eccleſiam ſuam Patronam.

In ultimo Canone multa decernuntur, conſentiente Rege *Siſenando*, præſente in Concilio, de Regno & Regibus Hiſpaniæ; videlicet, fidelitatem erga Regem ſervandam; cum nequidem hoſtibus datam fidem frangere liceat. Graviter vetantur omnes ſeditiones civium, & conſpirationes adverſus Regem. Defuncto abſque liberis Rege, a primatibus totius Hiſpaniæ & ſacerdotibus communi conſilio Regem eſſe conſtituendum. Denique trina acclamatione anathema dictum his vocibus: *quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet meditatione vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute, gentisque Gothorum ſtatu, vel incolumitate Regiæ poteſtatis, pollicitus eſt, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut poteſtati Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Spiritus ſancti, & Martyrum Chriſti, atque ab Eccleſia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Chriſtianorum alienus, neque partem juſtorum habeat, ſed cum Diabolo & Angelis ejus æternis ſuppliciis condemnetur, una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur, ut par pœna perditionis conſtringat, quos in perniciem prava ſocietas copulat.*

24. **De Rege Siſenando.**

Tum totus clerus cum univerſo populo acclamavit: *qui contra hanc veſtram definitionem præſumpſerit, anathema, perditio in adventu Domini ſit, & cum Juda Iſchariot partem habeat, & ipſi & ſocii eorum, amen*

Ad

Ad Regem inde converſi Epiſcopi, eum ſunt adhortati, ut moderatus & mitis cum pietate & juſtitia concreditos ſibi populos regat. Ne ſolus in cauſis capitalibus ſententiam ferat, itaque ſeveritatem moderatione temperet, ut & Rex in populo, & populus in Rege, & Deus in utriſque lætetur.

De futuris autem Regibus ſic ſtatuunt: *ſane de futuris Regibus hanc ſententiam promulgamus, ut ſi quis ex eis contra reverentiam legum ſuperba dominatione, & faſtu regio in flagitiis & facinore, ſive cupiditate crudeliſſimam poteſtatem in populos exercuerit, anathematis ſententiam a Chriſto Domino condemnetur; & habeat a Deo ſeparationem, & judicium, propter quod præſumpſerit prava agere, & in perniciem regnum deducere.*

Nota 1. hunc ultimum canonem cum tanto anathematum apparatu eſſe conſtitutum propter Regem *Suinthilam*, qui, ut Synodus iſta ſubjungit, *ſcelera propria metuens, ſe ipſum regno privavit. Quare id cum gentis conſultu decrevimus, ut neque eundem, nec uxorem ejus propter mala, quæ commiſerunt, neque filios eorum unitati noſtræ unquam conſociemus, nec eos ad honores, a quibus ob iniquitatem dejecti ſunt, aliquando promoveamus.* Idem de Gilane Suinthilæ fratre ſtatuunt. Utpote qui tam in Suinthilam, quam in Siſenandum fuerat perfidus. Relinquunt tamen Siſenando novo Regi, quid ex pietate pro ſuſtentatione velit illis elargiri. 25. Suinthila.

Nota 2. ait quidem Synodus, Suinthilam propter conſcientiam ſcelerum ſe ipſum regno privaſſe: ſed hoc ita intelligendum eſt, quod Gothis propter ſcelera ab eo deficientibus, à Siſenando adjuvante Gallo milite, regno fuerit depulſus. Putatque Joannes Mariana *in Hiſt. de rebus Hiſp. lib.6. cap.* 4. odium in Suinthilam inde exortum primitus, quod Rechimirum filium conſortem regni ac ſucceſſorem deſignarit; atque hoc pacto, contra Gothicæ gentis in Hiſpania morem, regnum hæreditarium facere voluerit, quod liberæ alias electionis fuerat.

§. V.

Canones Concilii Toletani V. anno 636.

Haud amplius tribus annis regnavit Siſenandus, aut uſurpator, aut vindex Imperii. Succeſſit *Chintila* Procerum & Antiſtitum ſuffragiis, prout ſuperiori Synodo fuerat decretum. Novus hic Rex, ut regnum ſuum Siſenandi exemplo religione, & Epiſcoporum auctoritate, in tantis adhuc diſcordibus animorum fluctibus, 26.

firma-

Digitized by Google

firmaret, Concilium convocari voluit. In eo 22. Epiſcopi 9. leges promulgarunt.

1. Decretæ Litaniæ ſeu ſupplicationes novæ triduanæ ad impetrandam à Deo peccatorum veniam.

2. Anathema dicitur illis, qui in Regem Chintilam quid molirentur, aut pacem regni turbarent.

3. Lege de ambitu ſancitum anathemate, ne quis ad regnum accedat, niſi libera electione: iisque tantum, qui ex avita Gothorum nobilitate eſſent prægnati, pateret aditus.

4. Anathemate feriuntur, qui prenſant Regis mortem, aut eo ſuperſtite de ſucceſſore tractant.

5. Sed neque Principi quis maledicat.

6. Regis fideles miniſtri à ſucceſſoribus in regno non defraudentur ſua mercede.

7. In omnibus Hiſpaniæ Synodis legantur & renoventur canones Concilii IV. Toletani: ut imprimatur magis in Principem reverentia.

8. Jus aggratiandi competit Principi.

9. Commendatur religio Regis, eique acclamatur felix ac diuturnum regimen.

§. VI.

Canones Concilii Toletani VI. anno 637.

27. Sequenti mox anno quinquaginta amplius Epiſcopi convenerunt, ex omni ditione Gothorum, & 19. Canones propoſuerunt. Repetuntur in his plura, quæ in ſuperioribus duobus Conciliis fuerant ſancita de ſalute & ſecuritate Regis, de Judæis, de libertis Eccleſiæ.

Primus edit profeſſionem fidei: ubi rurſus expreſſum, Spiritum S. à Patre Filioque procedere, hominem habere liberum arbitrium. *Chriſtum natum a Deo ſine matre, a Virgine ſine Patre: & cum tota Trinitas ſit operata formationem hominis (quoniam inſeparabilia ſunt opera Trinitatis) ſolus tamen accepit hominem in ſingularitate perſonæ, non in unitate Divinæ naturæ, in id, quod eſt proprium Filii, non quod commune Trinitatis.*

Ex quo Theologi communiter inferunt, ſolam perſonalitatem verbi eſſe *immediate* unitam humanitati, & incarnatam, non autem naturam Divinam: quamvis hæc mediate, in *Filio* nempe, ſit unita humanitati, & ſecundum SS. PP. ſimpliciter dici poſſit, naturam

turam Divinam eſſe unitam humanitati, & incarnatam, quatenus nempe filius, cum natura *realiter identificatus*, eſt incarnatus.

Neque tamen ſequitur, etiam Patrem aut Spiritum S. fuiſſe incarnatum: licet enim ſint idem realiter cum natura incarnata, quia tamen inter naturam & perſonas diſtinctio aliqua *virtualis*, vel alia ſimilis intercedit, prædicatum *incarnari*, aut *uniri humanitati* a natura (mediate tantum unita & incarnata) non communicatur Patri aut Spiritui ſancto, ſicut communicatur à Filio naturæ Divinæ.

Quintus canon præcipit, ut Clericus, qui ſtipendium habet ab Eccleſia, ſcripto fateri debeat, ſe illud habere titulo *precarie*, ne poſſit præſcribere proprietatem.

Sextus excommunicat Religioſas perſonas, ordinem deſerentes, & ad monaſterium revocat.

Octavus pœnitentibus junioris ætatis indulget uſum matrimonii, antea contracti.

Undecimus examinari jubet, an accuſator ſit legitimus. Excipitur crimen majeſtatis.

Duodecimus excommunicat confugientes ad hoſtes patriæ.

Statutum etiam in hac Synodo cum conſenſu Regis & Procerum, ut, qui impoſterum per libera ſuffragia eſſet electus Rex, antequam regni poſſeſſionem adeat, juramento, inter reliquas conditiones, promittat, nunquam ſe permiſſurum, Catholicam violari fidem: ac ne quidem toleraturum in regno alienos à fide Catholica: ut teſtatur Mariana *lib. 6. cap. 6. num.* 10.

§. VII.

Canones Concilii Toletani VII. anno *646.*

Chintila pientiſſimo Principe quarto regni anno extincto, Procerum ſuffragiis ſuffectus eſt *Tulga*, ætate quidem juvenis, at Religionis ſtudio ſenili prudentia, regiisque dotibus florens: quibus tamen ultra tertium annum frui non licuit Hiſpaniæ. Succeſſit *Chindaſvinthus*, non liberis Gothicæ gentis ſuffragiis, ſed jus in armis ferens. Melius tamen geſſit Rempublicam, quam occupavit, vitæ probitate, prudentia, conſtantia emendans uſurpationis vitium. 28.

Compoſito is regni ſtatu ad religionis & diſciplinæ curam animum intendens Synodum congregari voluit Toleti urbe regia. Convenerunt 36. Epiſcopi. A quibus editi ſex canones.

Digitized by Google

In 1. conſpirantes in perniciem Regis aut regni excommunicantur.

In 2. ſtatuitur, ut ſi Sacerdos in Miſſa infirmitate deficiat, alius Sacerdos ſacrificium compleat.

In 3. Moriente Epiſcopo vicinum advocandum Epiſcopum, qui funus curet.

In 4. Ne Epiſcopus viſitans, ultra quam neceſſe ſit Eccleſiis, ſit oneri.

In 5. coërcendos laxos Clericos, & rudes inſtruendos.

In 6. Vicinos Toleto Epiſcopos, monitos a Metropolitano Toletano, comparere Toleti oportere ſingulis menſibus, pro Regiæ civitatis honore, & Metropolitani ſolatio.

Cæterum etiam hoc Concilium fuit Nationale, cum plures Metropolitani præſentes ſubſcripſerint, ut Orontius Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Toletanus, Protaſius Tarraconenſis.

§ VIII.

Canones Concilii Toletani VIII. anno 653.

29. Chindasvintho ſucceſſit *Recceſvinthus* filius, tribus annis patri ſuperſtiti conſors regni, Princeps religioſiſſimus. Illius voluntate Toleti convenerunt 52. ex diverſis Provinciis Epiſcopi ad Nationale Concilium. In hoc præſente etiam Rege conditi ſunt duodecim canones, de Eccleſia & Republica.

His decernitur, vota & juramenta illicita eſſe etiam irrita. Simoniacos deponendos, & excommunicandos. Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis ſervandam continentiam. Clericos ſacros, qui conjugium attentant, ſub prætextu, quod inviti ſint ordinati, tanquam Apoſtatas excommunicandos, & in monaſterium trudendos ad perpetuam agendam pœnitentiam. Nam etiam baptizatos in infantia, ſi ad majorem ætatem pervenerint, debere ſecundum Chriſtianas leges vivere.

Non eſſe ordinandos, niſi quos morum probitas, & litteraturæ decus commendat. Violantes quadrageſimale jejunium non admittendos ad communionem paſchalem: & integro anno ab eſu carnium prohibendos. Illos vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non poſſe ante cibis vetitis veſci, quam à Sacerdote licentiam accipiant.

Ele-

Electionem Regis faciendam ab Epiſcopis & majoribus palatii,non vero conſpiratione paucorum, aut ruſticæ plebis ſeditioſo tumultu. Electos vero jurare debere, ſe defenſuros Religionem Catholicam adverſus Judæorum & Hæreticorum injurias: ſeque non impoſituros ſubditis novas exactiones, aut nova vectigalia.

In Synodis ſecundum majora ſuffragia ab omnibus pronuntiandum: ſervandosque ſacros canones, etiam Judæis, a ſuperioribus Regibus ad baptiſmum, & fidem Catholicam compulſis.

Huic Concilio non tantum ſubſcripſerunt Epiſcopi, ſed etiam Abbates, Duces, Comites, aliique Proceres. Hæc enim Toletana Concilia, ut ſcribit Mariana *lib.* 6. *cap.* 9. erant velut Regni comitia: in quibus non tantum tractabatur de fidei doctrina, & Eccleſiæ diſciplina,ſed etiam de politicis regni negotiis.

ſ. IX.

Canones Concilii Toletani IX. anno 655.

Altero poſt anno aliud rurſus Toleti Concilium Regis Reccesvinthi diligentia (ut loquitur Mariana) eſt habitum. Sexdecim in eo Epiſcopi Canones 17. promulgarunt. 30.

1. Res Eccleſiæ non alienantor.

2. Eccleſiarum fundatores jus nominandi habento. Collatio facta invito Patrono eſto irrita.

3. Si beneficati penſionem cuidam largiuntur de rebus Eccleſiæ ſuæ, cauſam inſtrumento exponunto.

4. Si Clericus patrimonialia non habeat, bona poſt ordinationem acquiſita Eccleſiæ cedunto: Si jam ante dives fuerit, bona poſtea quæſita, inter Eccleſiam & conſanguineos, etiamſi ab inteſtato decedat, dividuntor.

5. Epiſcopo jus eſto in Diœceſi ſua monaſterium exſtruendi illique quinquageſimam partem bonorum Eccleſiæ, cui præſidet, in dotem conferendi.

6. Epiſcopo jus eſto, tertiam redituum Eccleſiaſticorum, partem, ſibi debitam, Eccleſiæ, cui voluerit, largiendi.

7. Epiſcopi defuncti hæredes hæreditatem non adeunto, inconſulto ſucceſſore aut Metropolitano: Hæredes vero Presbyteri aut Diaconi Epiſcopum prius conſulunto.

8. Contra Clericum, qui iniquum de rebus Eccleſiæ contractum iniit, præſcriptio tricennalis non inchoatur, niſi poſt mortem Clerici.

9. Epiſcopus ad ſepulturam Coëepiſcopi profectus ultra itineris expenſas non accipiat.

10. Puniuntur incontinentes Clerici: eorum filii arcentur ab hæreditate parentum, & perpetuæ Eccleſiæ ſervituti adducentur.

11. Si ſervus Eccleſiæ ordinetur, Epiſcopus libertatem ei concedat.

12. Tempus collatæ libertatis computetur a morte concedentis.

13. Geniti ex libertis Eccleſiæ ab hujus obſequio non recedant.

14. Si liberti Eccleſiæ ad eam reverti nolint, res eorum Eccleſiæ cedant.

15. Liberti ſint ab obſequio Eccleſiæ patronæ ſuæ.

16. Libertis Eccleſiæ nihil liceat transferre in alienos.

17. Judæi converſi celebrent feſta Chriſtiana.

§. X.

Canones Concilii Toletani X. anno 656.

31. Anno ſequente pientiſſimus Rex Reccesvinthus iterum colligi voluit Synodum. Quæ conſtabat 20. Epiſcopis. Promulgati 7. Canones.

Primus feſtum Annunciationis B. V. 18. Decembris vult celebrari. Quo die hodie feſtum Exſpectationis partus agitur.

Secundus jubet Clericos & Monachos honore & gradu dejici, qui generale fidelitatis juramentum, regi præſtitum violaverint.

Tertius vetat, ne Epiſcopi propinquis ſuis parochiarum aut monaſteriorum præfecturas committant.

Quartus monialibus habitus formam præſcribit.

Quintus voti prævaricatrices cenſura perſtringit.

Sextus pueros, a parentibus religioni devotos, recedere vetat. Sic devovendi poteſtas ſit parentibus usque ad 16. ætatis annum; poſtea quoad electionem ſtatus ſibi relinquendi.

Septimus vetat, ne Chriſtiani Judæis vendantur.

Refert P. Mariana l. 6. c. 9. in hoc Concilio Potamium, Bracarenſem Epiſcopum, ob carnis lapſum, gradu motum fuiſſe, relicto tamen ob actam pœnitentiam Epiſcopi nomine; ad Bracarenſem autem

tem

Digitized by Google

tem Epiſcopatum translatum eſſe Fructuoſum, in ſanctorum faſtos poſtea relatum.

Sub eodem Reccesvintho Rege habitum eſt *Concilium Emeritenſe* anno 666. in quo ſtatutum de ordine Divini officii. De precibus pro Rege. De ſubjectione Epiſcoporum ad ſuum Metropolitanum. De obligatione comparendi in Synodis. De reverentia Epiſcopis debita ab Abbatibus, Presbyteris &c. Memorabilis eſt Canon 19: qui præcipit, ut Presbyter ſingulis diebus Dominicis pro Eccleſiis, quibus præeſt, Miſſæ ſacrificium offerendum procuret.

§. XI.

Canones Concilii Toletani XI. anno 675.

Poſt piam Reccesvinthi mortem, qui 23. annos Hiſpaniam, &
Galliam Narbonenſem rexit, Procerum ſuffragiis electus eſt 32.
Wamba, & ab Epiſcopo Toletano inunctus, poſtquam leges Gothicas ſervaturum ſe juravit. Ab hoc defecit Narbonenſis Gallia, auctore rebellionis *Paulo* quodam, qui regiam ſibi coronam impoſuerat. At Wamba, non minus bello ſtrenuus, quam pietate inſignis, collecto confeſtim exercitu, eoque per Pyrenæa clauſtra trajecto, urbes rebelles expugnavit, captumque Paulum cum perfidiæ auctoribus in triumphum duxit, indulta civibus venia.

Confecto hoc bello, ac Republica compoſita, ad religionis curam animum convertit. Quare intermiſſa octodecim annis conſuetudo Eccleſiaſticos conventus celebrandi ejus ſtudio ac voluntate eſt revocata.

Habita proin undecima Toletana Synodus 17. Epiſcoporum, ſeptemque Abbatum, gratiis actis Deo ac Regi, ob inſtauratum morem habendi Concilia, 16. Canones ſunt editi.

Vetatur iis omnis in Synodis tumultus, altercatio, contumelia. Præcipitur, ut in ritu Divini officii omnes ſequantur morem Eccleſiæ Metropolitanæ. Diſcordes ſacerdotes ab altari arceantur. Vetatur Clericis capitalem ferre ſententiam, aut membrorum mutilationem decernere. Statuuntur pœnæ in Simoniacos: quare electum Epiſcopum ante ordinationem jurare oportere, ſe pro obtinendo Epiſcopatu nihil dediſſe.

§. XII.

Canones Concilii Toletani XII. anno 681.

33. Licet Wamba belli pacisque artibus adminiſtraret præclare Rempubicam, non deerant tamen, qui ambitione impulſi, perfidia inſigni Regem Regnumque irent perditum. Hos inter *Ervigius* Comes Chindasvinthi Regis ex filia nepos, Saracenos, qui univerſam Africam, a Nili oſtiis ad Herculis usque columnas ſibi ſubjecerant, in Hiſpaniam invitaſſe creditur. At cum illi ingenti claſſe Hiſpanici maris oberrarent littora, eaque igne ferroque vaſtarent. Rex Wamba claſſe comparata 270. hoſtium naves aut cepit, aut ignibus abſumpſit, reportata inſigni ad hominum memoriam victoria, qua Saraçenorum tyrannidem pro ea vice ab Hiſpaniæ cervicibus avertit.

Hac igitur proditione cum perfidia non profeciſſet, venenum Ervigius Regis potui miſcuit. Lente igitur cum morbo contabeſceret, pietatis ſtudio poſita ultro coma, atque in ſacerdotis morem detonſus, monaſticum habitum induit, & in monaſterium ſe contulit: ubi ſeptem adhuc annos ſemi-vivus ſuperſtes fuit.

Ervigius igitur adeptus immani ſcelere votorum metam, thronum conſcendit, inunctis a Juliano Toletano Præſule.

At veritus exemplum ſuum tranſiturum in alios, potentiam parricidio partam religione firmare conſtituit. Magnopere igitur contendit, ut regni Antiſtites in Synodum collecti, ſceptrum ſibi ſuffragiis ſuis aſſererent, ſoliumque communirent.

Convenerunt igitur Toletum Epiſcopi 35. ac ſententiis ſuis Ervigio regnum, quod arripuerat, confirmarunt. Qui enim negarent arma tenenti, ac rerum jam potito, quod ſupplicis ſpecie demiſſe rogabat? Non conſtantiæ ſed temeritatis id fuiſſet. Gothorum proin Proceres Sacramenti religione, quo Wambæ obſtricti erant, exſoluti, novo Regi litarunt homagio.

Falſum tamen eſt, quod aſſerunt quidam, ab hoc Concilio Wambam Regem fuiſſe a regno depoſitum. Nam ut teſtatur P. Mariana rerum Hiſpanicarum ſcriptor celebris *lib.* 6. *c.* 14. veneno per viſcera graſſante ultro habitum monachalem induit. *Sequenti die,* verba ſunt Marianæ, *morbo tantiſper remittente ad ſe rediens, ex potenti quamvis paulo ante Rege Monachum repente factum ſe conſiderans, mutare noluit, ſive animi magnitudine, rurſus ſpernentis, quæ alii per ignes ferrumque petunt, ſive deſperatione regnum recuperandi, cum Ervigius* re-

Digitized by Google

rerum potiretur, intra eundem diem corona ſuſcepta --- Itaque Wamba in Pampblygæ Monaſterium ſe contulit. Ubi ſeptem annos, & menſes tres (alii diutius tradunt) puriſſimo religionis ſtudio vitæ reliquum propagavit. Igitur Concilium Wambam non depoſuit, ſed ſe ipſum regno abdicavit.

Ipſum etiam hoc Concilium id teſtatur Canone primo, ubi ait, quod Wamba ſuſcepto religionis habitu, Chirographo ſuo Ervigium (cujus ſcelera forte ipſum tunc adhuc latebant) ſucceſſorem ſibi in regno deſignavit. Hoc ipſum ſeniores palatii ſcripto teſtatos eſſe, Julianum etiam Epiſcopum Toletanum, qui Ervigium unxiſſet, de hac Wambæ abdicatione teſtimonium depoſuiſſe. Quibus omnibus approbatis, atque perlectis, ſubjungunt: *Dignum ſatis noſtro cœtui viſum eſt, ut prædictis definitionibus ſcripturarum* noſtrorum omnium confirmatio apponatur.

Cæterum in hoc Concilio 13. editi ſunt Canones. In 1. Ervigio, ut dictum, confirmatum eſt regnum, Wambæ abdicatione vacuum. In 2. ſtatuitur, eum, qui habitum pœnitentiæ ſeu ſtatus Monaſtici, etiam rationis non compos ſuſcepiſſet, in eo permanere debere, etiam poſtquam rationis ſit factus compos, (*mirabilis ſane quoad hoc temporis illius in Hiſpania diſciplina!*)

In 3. excommunicatos ob crimen in Regem aut Patriam, in Eccleſiaſticam communionem recipiendos, ubi cum Rege in gratiam redierint.

In 6. Datum Toletano Epiſcopo jus confirmandi omnes in tota ditione Epiſcopos à Rege nominatos. *En Toletani Primatus jacta fundamenta, & Gothorum Regum jus nominandi!*

In 10. Jus aſyli Eccleſiarum ad 30. paſſus extenditur.

In 12. renovantur ſuperiorum Synodorum canones. Et Synodus provincialis quot annis celebranda indicitur.

Subſcripſerunt his veluti regni comitiis complures Metropolitani, Epiſcopi & Proceres gentis Gothicæ.

§. XIII.

Canones Concilii Toletani XIII, anno 683.

Ejusdem Regis Ervigii voluntate tertio poſt anno celebratum eſt hoc Concilium à 28. Epiſcopis, & 9. Abbatibus præſentibus etiam Rege ac Regni Proceribus. Conditi canones 12. 34.

Quibus *Paulianæ* adverſus Regem Wambam conjurationis reis venia conceſſa. Vectigalia Regia imminuta. Cautum ſecuritati Re-

Reginæ ac Regiæ familiæ, ſi Regem Ervigium mori contingeret: vibrato in eos anathemate, qui vim intuliſſent. Vetitum etiam Regibus ſucceſſoribus Reginas viduas ducere: neve Gothorum nobilitas confuſo cum plebeis ſanguine obſcuretur.

Nota. Canon ille de Regiæ familiæ ſecuritate appoſitus eſt, quia merito timebatur, ne poſt mortem Ervigii populari invidia deflagrarent, propter diſcordias inter Chindasvinthi Regis poſteritatem, & Wambæ cognatos. Quæ tandem Regnum Hiſpaniæ ibant perditum.

§. XIV.

Concilium Toletanum XIV. anno 684.

35. Hoc Concilium celebratum eſt juſſu & authoritate Leonis II. Summi Pontificis, ac voluntate Regis *Ervigii*, ut acta ſexti Concilii Generalis, quo Monothelitæ fuerant damnati, Hiſpaniæ Præſulum aſſenſu promulgarentur. Probata eſt omnino à 17. Epiſcopis congregatis Synodus ſexta Oecumenica. Sed prætermiſſa quinta Synodo, primo loco poſt Chalcedonenſem eſt collocata. Nempe Sæculi illius vitio, Africæ atque Illyrici exemplo, quintum Concilium Generale, quod Juſtiniano Imperatore habitum erat de tribus Capitulis, repudiabant. Quod & Iſidorum Hiſpalenſem feciſſe ex ſcriptis ejus erui Mariana putat. Quia ſcilicet non ſatis diſtinguebant inter ſcripta Theodori, Theodoreti, & Ibæ hæretica, & eorum perſonas, illisque damnatis, has, ſi errori renuntient, abſolvi poſſe.

Miſit Synodus acta ſua, ad ſummum Pontificem, cum expoſitione fidei, a Juliano Toletano Epiſcopo compoſita. In hac nonnulla Benedictus Papa, qui interim Leoni II. ſucceſſerat, improbanda cenſuit: præcipue, quod de ſacra Triade diſſerens dixiſſet *ſapientiam ex ſapientia* procedere, *voluntatem ex voluntate*: quomodo Eccleſia affirmat, Deum de Deo, lumen de lumine. Quas locutiones extendi nolebat Pontifex. Illudque præterea, quod Chriſtum *ex tribus ſubſtantiis* conflatum eſſe diceret.

§. XV.

Concilium Toletanum XV. anno 687.

36. Rex Ervigius, ut Chindasvinthi Regis, avi ſui, familiam cum Wambæ exauctorati ſtirpe, ſublatis diſcordiis, quæ hactenus interceſſerant, amicitia conjungeret, filiam *Cixilonem Egicæ*, Wambæ

bæ propinquo, uxorem dedit, poſtquam is juraverat, ſe Reginæ, ſocrus ſuæ, ac Ervigii filiorum, curam habiturum, nec permiſſurum, ut eorum fortunæ poſt mortem Ervigii ſoceri diripiantur.

His ita peractis Ervigius pridie mortis ſuæ *Egicam* generum deſignavit ſucceſſorem, Proceribus ſacramento ſolutis, quo ipſi obſtricti fuerant, ut in novi Regis verba jurarent.

Verum Egica Regnum à vindicta in Ervigium, & ſocerum & Patronum ſuum auſpicatus, Cixilonem, ex qua Witizam jam ſuſceperat filium, repudiavit. Sumptum etiam de Proceribus ſupplicium, quorum opera Wambam in fraudem impulſum, ac regno dejectum eſſe conſtabat.

Hanc vindictæ cupidinem ſi excipias, Egica iis pacis bellique artibus clarus rerum clavo præſedit, ut facile cum quovis priorum Regum de laude poſſit contendere. Religionis etiam amplificandæ ſtudio, & ſuperiorum Regum æmulatione provocatus, *Concilium Toletanum XV.* haberi curavit, à 66. Epiſcopis.

Duo majoris momenti puncta ſunt excuſſa. Nam 1. de orthodoxia Juliani Toletani Præſulis eſt inquiſitum, cujus propoſitionem geminam Benedictus Papa improbaverat. Scripſit Julianus apologeticum, itaque verborum ſuorum ſenſum temperavit, explicavitque, ut doctrina ejus a Concilio ſit laudata, atque etiam à Sergio Pontifice, Benedicti ſucceſſore.

Alterum caput diſcuſſionis erat jusjurandum, quo Egica Rex promiſerat Ervigio Reginæ viduæ & filiorum ejus ſecuritatem. Cum autem hi plura injuſte ablata poſſiderent, quæſitum eſt ? an juramento rex vetaretur pro iis pronuntiare, quibus jus ad bona illa eſſe cognoſceret ? reſpondit Concilium, juramenti ſanctitatem haudquaquam patrocinari ſceleri, nec eſſe vinculum iniquitatis. Religionis eſſe officium, oppreſſis ſecundum jura & merita cauſæ adminiſtrare juſtitiam.

§. XVI.

Canones Concilii Toletani XVI. anno 693.

Voluntate ejusdem Regis *Egicæ* convenerunt Epiſcopi 61. à quibus eſt præmiſſa prolixa profeſſio fidei, in qua ad Juliani Tole- 37.
tani mentem inter alia hæc habentur: *ſicut eſt Catholicum dici, Deum de Deo, lumen de lumine, lucem de luce, ita veræ fidei eſt proba aſſertio, voluntatem dici de voluntate, ſicut ſapientiam de ſapientia, eſſentiam de eſſen-*

tia : & veluti Deus pater genuit filium Deum, ita pater voluntas genuit filium voluntatem.

Quæ Concilii verba intelligenda ſunt eo ſenſu, quem Innocentius III. cum Concilio Generali Lateranenſi expreſſit *cap. damnamus 2. de ſumma Trinitate & fide Cath.* ibi : *illa Res* (ſubſtantia Divina) *non eſt generans, nec genita, nec procedens, ſed eſt Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus ſanctus, qui procedit, ut diſtinctiones ſint in Perſonis, & unitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus; non tamen aliud, ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem omnino : ut ſecundum catholicam & orthodoxam fidem conſubſtantiales credantur. Pater enim ab æterno Filium generando ſuam ſubſtantiam ei dedit &c.*

Adeoque etiam voluntatem ſuam abſolutam Pater communicat Filio, & uterque Spiritui ſancto : non quod voluntas generet voluntatem, aut ſapientia ſapientiam : ſed Pater, qui eſt voluntas & ſapientia, generat Filium, & generando communicat Filio voluntatem, ſapientiam, totamque indiviſam ſubſtantiam Divinam, cum omnibus attributis & perfectionibus abſolutis, & uterque Spiritui ſancto ; ſolis prædicatis Perſonarum notionalibus ac relativis non communicatis.

Quod autem Julianus Toletanus dixerat, Chriſtum conſtare tribus ſubſtantiis, id ipſe explicavit in ſuo Apologetico de ſubſtantia Divina, de ſubſtantia animæ humanæ, & ſubſtantia veri corporis humani.

Fidei profeſſioni Patres Toletani 10. canones ſubjungunt, quibus conſentiente Rege Egica ſtatuunt, Judæis vere converſis remittenda tributa, quæ Judæis per leges erant impoſita. Auxilio etiam potentiæ ſæcularis extirpandas penitus idololatriæ & ſuperſtitionis reliquias.

In Clericos Sodomitas ſtatuta pœna depoſitionis & perpetui exilii : in alios ejuſdem nefandi criminis reos excommunicatio, verbera, decalvatio, ac perpetuum exilium. (*Plurimum enim, ut Synodus ingemiſcit hæc abominanda peſtis invaluerat*)

Ne uni Clerico plures Eccleſiæ conferantur : corriguntur Sacerdotes, qui panis uſitati fruſtulum de menſa communi ſumebant, & in ſacrificio Miſſæ offerebant. Decernitur igitur, ut panis ſit *integer, nitidus, ſtudio præparatus, nec grandis.* Præceptum, ut pro Regis, filiorum, nepotumque ejus ſalute, ad omnia templa quot diebus fiat oratio ex certa precationis formula.

De-

Digitized by Google

Denique in hoc Concilio depoſitus, & privatione omnium bonorum, atque perpetuo exilio damnatus eſt *Sisbertus*, Toletanus poſt Julianum Epiſcopus, ob crimen Majeſtatis, in Regem commiſſum. Dirisque omnibus Chriſtiano ritu devoti, qui adverſus Regem, ac Regnum turbas aut ſeditiones cierent. (*plena videlicet tunc temporis erat Hiſpania conjurationibus, conſpirationibus, ac proditionibus, quibus gens infauſta exitio ſuo præludebat.*

In locum deinde Sisberti depoſiti ad Toletanum Epiſcopatum translatus eſt Felix, Hiſpalenſis Eccleſiæ Antiſtes, cum cleri populique conſenſu: Fauſtinus vero a Bracarenſi ad Hiſpalenſem ſedem. Unde illo ſæculo ſedes Apoſtolica non videtur ſibi in Hiſpania reſervaſſe translationem ſedium Epiſcopalium, ſed eam poteſtatem relictam fuiſſe Conciliis Nationalibus, ac Provincialibus.

§. XVII.

Canones Concilii Toletani XVII. anno 694.

Poſtremum hoc fuit ante Hiſpaniæ ruinam Toletanum Concilium ejusdem Regis *Egicæ* voluntate congregatum. In quo tamen non poterant, ſicut alias conſueverant, comparere Galliæ Gothicæ ſeu Provinciæ Narbonenſis Epiſcopi, tum ob peſtem graſſantem, tum ob bella, quibus Franci Hiſpanicas ditiones impetiverant. Octo ſanciti canones, quibus placuit. 38.

1. Ut primis tribus diebus in Conciliis, nullo præſente laico, ea tantum ſtatuerentur, quæ ad fidei & Eccleſiæ diſciplinam pertinerent.

2. Ut baptiſteria, per quadrageſimam clauſa, die cœnæ Domini aperirentur.

3. Ut eodem Antiſtites ablutionem pedum celebrarent.

4. Excommunicantur, qui vaſa ſacra inhonorant.

5. Damnantur, qui Miſſas, pro requie defunctorum aſſignatas, celebrant pro vivis, ut citius moriantur.

6. Singulis menſibus exomologeſes & Litaniæ perſolvantur, pro Eccleſia, Rege, populo, avertenda ira Divina.

7. Cavetur incolumitati Cixilonis Reginæ (quamvis repudiatæ) & filiorum Regis in caſum, quo Rex moriretur.

8. Judæi æternæ ſervituti, publicatis eorum bonis, addicuntur. Filii ſeptennes, a Judæis abſtracti, Chriſtianis educandi traduntur.

Nota. De Judæis Rex ipſe Egica ad Concilium retulerat, oblato libello conqueſtus, quod prodendæ Hiſpaniæ conſilia cum Judæis Africanis communicarint; eamque machinationem per totam Hiſpaniam ſerpſiſſe.

§. XVIII.

De Conciliabulo Toletano & Hiſpaniæ ruina.

39. Tot Concilia Toletana, pie ſanƈteque haƈtenus celebrata, prohibere non poterant, quo minus res Hiſpaniæ ad interitum properarent. Equidem jam ante faƈtiones Procerum impellebant in præcipitium: at ſuſtinuerat utcumque rerum molem probitas priorum Regum; donec ultimorum duorum Regum, gentiſque ſcelera cœleſtes iras in vindiƈtam provocarent.

Et *Witiza* quidem, ab Egica patre in ſocietatem regni vocatus, premebat utcumque ſceleratam indolem, vivente patre, ſed eo fatis defunƈto, totum ſe palam exhibuit, crudelitatis, impietatis, libidinis, ſcelerumque omnium monſtrum.

Nec ſatis erat, ſe eſſe turpem, obſcœno Principi, niſi & alios faceret. Concubinarum gregem aluit, & ut ſubditi exemplum Regis ſequerentur, legem tulit, ne Eccleſiaſticis quidem perſonis ea lege exceptis. Quam ea res gentis corruptionem traxerit, facile æſtimari poteſt; cum generis humani vitio potentius ad malum ſit exemplum ac mandatum ducis, quam ad honeſtatis & arduæ virtutis decus: præſertim ubi jam alias male vivendi conſuetudo invaluerit.

Alterâ lege Romani Pontificis, cujus auſpiciis haƈtenus religio ſteterat, & Gothicæ res auƈtæ, & bonis omnibus amplificatæ erant authoritatem ſacram in Hiſpaniam abrogavit. Atque ut nihil ad impietatem deeſſet, utramque legem (legis, inquam, portentum) communi populi conſenſu firmari curavit.

Convocavit proin Toletum Epiſcopos: qui aut ipſi etiam jam corrupti, aut ſcelerum licentia pelleƈti, aut timore perculſi, canes muti, pro grege latrare non audebant, aut denique quibus mens cordatior, regia impietate dominante non ſunt auditi. Certe eo in Conciliabulo nihil aƈtum more Majorum, aut lege Patrum. Priſcæ etiam ſanƈtiones, contra Judæos latæ, aboleri juſſæ, ne videlicet ulla deeſſet occaſio contaminandis provinciis, & in ſupremam ruinam impellendis.

Hanc ut ſuſpenderet Witiza, crudelitatem in auxilium vocavit. Super-

Superſtites erant duo Regis Chindasvinthi filii, Reccesvinthi fratres, *Theofredus* Roderici pater, & *Favila*, ex quo natus *Pelagius* (magna in Hiſpania tum ad ruinam, tum ad reſtaurationem nomina) Theofredum oculis privavit tyrannus, Favilam vita: filiis eorum Roderico & Pelagio fuga elapſis.

Cumque humanus cruor ſatiare non poſſet ſæviendi ſitim, furorem convertit in urbes, quas per omnem ferme Hiſpaniam mænibus ac munimentis nudavit. Adeo nempe tyranni, ubi ſemel pravitas eorum animos occupavit, vel ipſa præſidia metuunt; & quos neque pudor a turpitudine, neque metus ab immanitate, neque a temeritate ratio revocat, ii, dum propriæ ſecuritati providere conantur, majori periculo metuque implicantur.

Supererant quidem aliqui priſci moris Sacerdotes, qui ægris oculis intuebantur tantas patriæ calamitates, & majores adhuc formidabant; ſed vel hiſcere crimen habebatur; præſertim ubi *Sinderedus*, Toletanus Præſul, fidelis ſcelerum adminiſter, omni ſuppliciorum genere vexaret, qui tantis ruinis obviam ire contenderent.

Decem annos ſolium contaminavit Witiza, & regnum attrivit; cum morte abreptus, duos filios reliquit Ebam & Siſebutum: quibus infauſtæ memoriæ pater nocuit.

Illis igitur prætermiſſis *Rodericus* Theofredi exoculati filius, Chindasvinthi Regis nepos, Procerum ſuffragio auctoratus throno lacerati regni collegit reliquias: Princeps in quo inſignes equidem regiæ dotes lucerent, ſed quas majora vitia obſcurarent. Præterea ea erat regni facies, qua calamitoſam magis oculis animoque ſubjicere non poſſis; urbes propugnaculis nudatæ, provinciæ in factiones ſciſſæ, Proceres, ut, quod ajunt, in turbido piſcentur, perfidi: Gothicum illud invictum robur luxuria, otio, mollique vita adeo enervatum, ut orbis illi domitores, ut ſeditionibus & perfidiæ apti, ita defendendæ patriæ jam eſſent impares, cuivis facile hoſtium incurſioni ceſſuri.

Huic occaſionem, ſupremæque gentis cladi complementum dedit Regis Roderici ſtuprum, illatum *Cavæ*, regio de gynecæo virgini. Pater hujus erat *Julianus* Comes, Egicæ Regis gener, qui Africæ Tingitanæ (quo eo uſque Gothis parebat) & illi Hiſpaniæ parti, quæ adjacet freto Herculeo (Gaditanum hodie vocant) præfectus fuerat, potentia tanta, ut cum quovis ex Hiſpaniæ Proceribus poſſet conferri. Eratque hoc ipſo tempore à Rege de rebus magnis legatus in Africam.

Huic patri ſuo Juliano Cava filia in Africam ſcripſit epiſtolam de illato ſibi à Rege Roderico ſtupro. Quare Julianus, jam alias

tacite Regi offenſus, molitusque proditionem, cum Witizæ filiis, qui Rodericum fugientes, jam antea in Africa ſibi exilium elegerant, aliisque, quos Regi inimicos noverat, conjurat, ac Saracenos in Africa ad bellum Hiſpaniæ inferendum ſollicitat: quo in ſtatu res Hiſpaniæ ſint, aperit: celeritate regnum totum, munimentis nudum, milite vacuum, civibus enerve fulminis inſtar invadi ac proſterni poſſe.

Nec reſpuebat occaſionem oblatam *Muza*, Africæ Præfectus. Re igitur prius cum *Miramamolino*, qui univerſæ Saracenorum genti imperabat, communicata, paucas primum, ad tentandam Juliani fidem copias in Hiſpaniæ fines mittit; quibus cum nemo obſiſteret, plures expedit, ac regias cohortes male inſtructas fundit.

Tum vero Rex totam Hiſpaniam evocat, ac prælio ingenti funditur a Saracenis; poſtquam in ipſo pugnæ ardore proditores Hiſpani ſuis cum cohortibus ad hoſtem tranſiere, & populares ſuos inopinato ſunt aggreſſi.

Unum hoc prælium & caſtra, & impedimenta, quin totam Hiſpaniam abſtulit. Ibi Gothorum nomen extinctum, ibi virtus bellica, ibi præteriti temporis fama, ibi ſpes futuri deleta: imperiumque, quod trecentis amplius annis ſteterat, a barbara gente ſuppreſſum: vindicante videlicet ultore cœlo tot gentis infanda ſcelera.

Rodericus Rex fuga elapſus, nusquam amplius poſtea comparuit. Hiſpani, qui in acie non ceciderant, ex fuga collecti, altero prælio victi, fugatique, in latibulis, atque Aſturiæ, Cantabriæque montibus ſalutem quæſiere.

Tum vero per totam Hiſpaniam, Luſitaniam, quin & Galliam Gothicam Maurorum arma circumlata, urbibus aut fuga civium, aut deditione, aut vi, aut proditione captis: nihilque erat tam ſacrum ſanctumque, in quod non immani feritate ac tyrannide graſſaretur barbari Victoris licentia: donec e favillis conflagrantis patriæ novus exurgeret Phœnix *Pelagius*, qui, alter velut Deucalion reſtauraret orbem Hiſpanum, & regium Gothorum ſanguinem propagaret; laborante poſteritate per ſeptingentos & ultra annos, ut colligeret, quod una procella disjecerat.

De

De Conciliis Angliæ

SÆCULI VII.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Politico.

Extremas illas Europæ ad Occidentem Inſulas variæ olim incole- 40.
bant gentes, Britanni præſertim, Hiberni, Scoti & Picti (qui Sub Romanis.
ultimi ad ſeptentrionalem Scotiæ oram conſederant) variisque, ut
finitimos inter populos fieri conſuevit, bellis inter ſe erant commiſſi:
donec ab exteris etiam gentibus fuerant invaſi.

Et primus quidem, ſubacta Gallia, in Britanniam cum claſſe hoſtili trajeciſſe legitur Julius Cæſar; qui eam partem, quæ Anglia hodie dicitur, Romano ſubjecit imperio. Cum autem poſtmodum Britanni jugum excuterent, Claudius Imperator per Plautium eos rurſus coërcuit, dictus propterea *Britannicus*, quo nomine etiam inſignivit ſuum filium.

Adrianus dein Imperator, ut Britanniam adverſus Scotorum Pictorumque, quos ſubigere Romani nunquam potuerant, incurſiones defenderet, murum octoginta paſſuum millibus longum erexit, labeſcente jam Romana fortitudine; quæ ante pro muro ſteterat.

Sæculo quinto Romani inſulam omnino deſeruerunt. Cumque dein Britanni a Scotis & Pictis rurſus invaderentur, *Anglos*, Saxoniæ populum, in auxilium vocarunt. Hi Britanniam ingreſſi circa medium ſæculi quinti, Scotos quidem ex ea fugarunt, ſed regionis amœnitate retenti, factique ex amicis hoſtes, arma in Britannos verterunt, atque Britanniam in poteſtatem ſuam redegerunt, *Angliam* exinde ab eorum nomine apellatam.

Sub initium ſexti ſæculi Anglo-Saxones heptarchiam, ſeu ſeptemplex regnum in Anglia erexerunt; non quidem inſtituta communi aliqua diviſione, ſed manu armata, vindicantibus ſibi proprium ſeptem Saxonicis Ducibus, quantum quisque terrarum abripere poterat, regiumque nomen ſibi imponentibus.

Atque hac ratione enata ſunt regna, *Cantiorum* ſeu *Cantii*, in 41.
quo Cantuaria, Angliæ Metropolitana. *Eſſexiæ*, ſeu *Saxoniæ* Heptarchia.
Orientalis; in qua Londinum, omnium caput. *Suſſexiæ*, ſeu *Saxoniæ*, *Auſtralis*; in qua Ciceſtria, regni olim ſedes. *Weſtſexiæ*, ſeu

Saxo-

Saxoniæ Occidentalis ; in qua Vintonia, a pluribus conciliis celebris. *Oſt-Angliæ* ſeu *Angliæ Orientalis*: In qua Cantabrigia, nobile ſcientiarum emporium. *Merciæ* ſeu *Angliæ Mediæ* : in qua Oxonium, pariter famoſiſſima Academia celebre. Denique *Northumbriæ* : in qua eminent Eboracum, præcipua poſt Londinum Angliæ civitas, Archiepiſcopatu celebris : qui ſæpius cum Cantuarienſi de Primatu certavit.

42. Reges Cantii. In his igitur ſeptem provinciis (quarum diviſio remanſit, etiam poſtquam ſub Egberto, Weſtſaxonum Rege, omnes in unum regnum coaluerant) ſeptem Reguli Saxones regnare cœperunt, ſed magna inter ſe diſcordia ; cum alter alterum excutere niteretur. Britanni vero, antiqui incolæ, in *Cambriam*, ſeu *Walliam* ſunt rejecti, quam de ſe ſatis obſcuram, titulus Principis Regii poſtmodum nobilitavit.

Quintus Cantiorum Rex fuit *Ethelbertus*, qui ducta in uxorem Bertha, regio Francorum ſanguine prognata, Principe apprime Catholica ſanctiſſimos viros *Auguſtinum* & *Mellitum*, ex ordine S. Benedicti, à Gregorio M. Papa in Angliam miſſos, benevole excepit, atque ab iis fidem & baptiſmum accepit, ſequente exemplum magna populi multitudine. Translata dein per S. Gregorium Papam Archiepiſcopali ſede Londino Doroverniam ſeu Cantuariam, Auguſtinus primus factus eſt Cantuarienſis Archiepiſcopus, Mellitus vero Londinenſis Epiſcopus, ſub initium Sæculi VII.

Ethelbertus vero religionis ſuſceptæ ſe dedens officiis, Cantuariæ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Londini S. Pauli, Roceſtriæ S. Andreæ cultui Baſilicas excitavit. Datisque ſanctiſſimis legibus pientiſſime obiit, in ſanctorum numerum relatus.

Edbaldus ejus filius ad idola primo impie deſcivit. At converſus ſanctam religionem coluit : eo etiam memoria digniſſimus, quod filium reliquerit *Ercombertum*, Regem pientiſſimum, qui omnia, quæ ſupererant, gentilium fana evertit, & idola contrivit. Sororem habuit *Ethelredam* Cœnobii Antiſtitem ſanctiſſimam, conjugem *Sexburgam*, aliasque perſonas propinquas, non minus ſanctimoniæ laude florentes. Sub Lothario ejus filio celebratum eſt Concilium Cantuarienſe, Nationale totius Angliæ, cujus canones poſtea referemus.

Tandem in pronepotibus Ercomberti defecit Regum Cantii ſanguis. Decurſisque dein levi ſaltu aliquot capitibus, corona reſedit in *Egberto* Weſtſaxonum Rege, qui capto Baldreto, Rege umbratili, Cantii regnum ſuo univit.

Reg-

Regnum *Orientalium Saxonum* fundavit *Erchenuinus*. *Sibertum*, tertium eorundem Regem cum ſubditis convertit Mellitus. At filii illius in idololatriam rurſus ſunt prolapſi. *Sigibertus* Rex ad ſacra Chriſtiana rediit, opera Ceddæ viri ſanctiſſimi, qui, ut teſtatur Beda *lib.* 3. *Hiſt. Eccleſ. gentis Anglorum cap.* 20. mortem violentam ei prædixit, quod in domo Comitis excommunicati pranſus eſſet. *Sebba* & *Offa* Reges, poſita corona, Monaſticam vitam ſunt profeſſi, & ſanctimoniæ fama celebres obierunt. Poſt Offam regnum accepit *Sethredus*; eo mox dejectus ab *Egberto* Weſt-Saxonum Rege. 43. Sax Orient.

Auſtralium Saxonum regnum, cœptum ab *Ella* Saxone, ſex tantum Reges habuit. Eorum tertius *Ethelunchius* a *S. Wilfrido*, Epiſcopo Chriſtianis ſacris cum gente illa eſt initiatus anno 681. ſub *Altinio* ultimo Rege everſum eſt hoc regnum ab *Ina* Weſt-Saxonum Rege. Et Auſtralium.

Oſt-Angliæ, ſeu *Angliæ Orientalis* primus Rex fuit *Uffa*. Tertius *Reduualdus*, qui primus baptizatus, in eodem templo altare, vero Numini ſacratum, cum impia idolorum ara conjunxit. At emendavit patris ſcelus *Corpualdus* filius, ex integro Chriſto aſſertus: gentemque ſuam ad eundem convertere omni ope allaborans. Occiſus propterea ab homine gentili, chriſtianæ veritatis Martyr. Quodque opus cœperat, perfecit *Sigbertus* frater, conſiliis Felicis Epiſcopi: utque Chriſtianis inſtitutis gens imbueretur eruditius, Cantabrigienſi ſcholæ initium dedit, anno 630. denique vitam Regalem cum Monaſtica, hancque cum regno cœleſti commutavit. *Annas*, ejus ſucceſſor, tres filias nactus eſt, Edelburgam, Sexburgam, & Ethelredam, ſacris poſt mortem honoribus cultas: inclareſcente non minus ſanctitatis laude *Ethelredo* nepote, perfide occiſo ab Offa, Merciorum Rege. Abſorptum denique & hoc regnum à Saxonibus Occidentalibus. 44. Oſt-Angliæ.

Regnum *Merciorum*, à *Vibba*, fundatum, propagavit *Penda*, primus illius gentis Rex Chriſtianus, tribus ſororibus clarus, in ſanctarum virginum numerum relatis. Filii quoque ejus nepotesque religionem orthodoxam inſigniter promoverunt. *Offa* Rex, Romam peregrinatus Regnum ſuum ſedi Apoſtolicæ vectigale fecit. Tandem & ipſum cum Weſt-Saxonico coaluit. Et Merciorum.

In *Northumbria* primus regium nomen aſſumpſit *Idas* ſæculo 6. cui ſucceſſit *Alla*; ſub quo pueri aliquot, forma eleganti, ex Anglia Romam profecti, animi commiſerationem Gregorio M. moviſſe ſcribuntur, & ad mittendos eo Apoſtolicos viros occaſionem de- 45. Northumbriæ.

diſſe. *Eduinus*, Allæ filius, ab exilio revocatus ad thronum, primus Northumbriæ Regum Chriſtianus, anno 627. ope *Paulini* Epiſcopi, cum tota gente converſus. Creatus Paulinus ab Honorio I. Eboracenſis Archiepiſcopus, miſſo pallio, eminentioris poteſtatis inſigni. *S. Oſwaldus* Rex, victis hoſtibus ope S. Crucis, religionem magno zelo propagavit: cultus poſt mortem ab Eccleſia inter cœlites. Sub Oſuvio vehementer agitata eſt controverſia de tempore celebrandi paſchatis. *Ceolulphus*, cui venerabilis Beda hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam dedicavit, regno abdicato vitam Monaſticam ſub Regula S. Benedicti eſt profeſſus. Tandem & hoc Regnum ad *Egbertum* Weſt-Saxoniæ regem eſt devolutum.

Et Weſt-Sax. Occidentalium Saxonum, Weſt-Saxiæ Regnum auſpicatus eſt *Cerdielus* ſæculo 6. ſub ejus pronepote *Cinegislo* ad Romanam Eccleſiam adductum. Rex *Ceduvalla* Romam ad limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli profectus, à Sergio Pontifice eſt baptizatus. Ejus ſucceſſor *Inas*, victo Aldinio, Auſtralium Saxonum regno finem impoſuit, regnum ſuum ſummo Pontifici vectigale fecit, argenteo nummo ſingulis domibus impoſito. Qui nummus *denarius S. Petri* deinceps eſt appellatus. Leges etiam ſanctiſſimas tulit, Epiſcoporum conſilio, obſervandos videlicet Eccleſiaſticos canones, & diſciplinam. Judicia recto ordine inſtituenda, conjugia legitime celebranda. Decimas Eccleſiæ feſto S. Martini ſolvendas. Servandam immunitatem Eccleſiarum. Denique Romam profectus Rex ſanctiſſimus habitum Religioſum induit; *Ethelburga* Regina pariter monaſterium ingreſſa. *Brithricus Egbertum*, Regii ſanguinis Principem in Galliam expulit. Qui tamen poſt mortem tyranni ad avitum regnum regreſſus, everſa heptarchia, totam Angliam ſub unum imperium collegit.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Anglia ſæc. VII.

46. Wigornienſe. Sub ipſum ſæculi initium ab Auguſtino, primo Dorobherniæ ſeu Cantuariæ Archi-Epiſcopo, Ethelberti Regis ope convocata eſt Synodus *Wigornienſis*, præſentibus, præter Auguſtinum ejusque Romanum clerum, Epiſcopis ſeptem, & Doctoribus plurimis Britannicis. Tria in ea Auguſtinus propoſuit. 1. ut paſcha tempore, in Eccleſia reliqua conſueto, celebrent. 2. ut baptiſmum ſecundum

cundum ritum Eccleſiæ Romanæ adminiſtrent. 3. ut genti Anglorum verbum Domini juncta opera prædicent. At miraculo etiam, in cæco ſanando coram illis patrato, obtineri tunc (ut ante inſinuatum) ab Anglis nihil poterat.

Quarto poſt anno idem S. Auguſtinus, præſente Rege Ethelberto, clero & populo, Cantuariæ alterum celebravit conventum: in quo accepit pallium, ſibi transmiſſum à S. Gregorio M. & Apoſtolicis inſignibus in ſede ſua eſt inveſtitus. Rex vero, edito diplomate, confirmavit Monaſterium SS. Petri & Pauli, quod Auguſtinus prope Cantuariam fundaverat; quoque omnium primum erat inter Anglo-Saxones.

Cum poſt mortem S. Ethelberti Eadbaldus, ejus filius ad idola rediret. Anglique idololatræ perſequerentur Eccleſiam, poſt mortem Auguſtini ejus ſocii, Laurentius Archiepiſcopus Cantuarienſis, Mellitus Epiſcopus Londinenſis, & Juſtus Roffenſis, Cantii Concilium habuerunt, in quo decreverunt, Angliam deſerere, & alibi operam ſuam melius ponere. Illis igitur viris Apoſtolicis, ac ſanctiſſimis Epiſcopis in Galliam demigrantibus, eclipſin paſſa aſt Anglicana Eccleſia: donec revocatis tantis luminibus, ſplendorem reduceret.

Anno 664. cum controverſia paſchalis recrudeſceret, Scotis, Anglisque mori ſuo, quo quandoque decima quarta luna (ſi in illam Dominica incideret) paſcha celebrabant, mordicus inhærentibus, indicta eſt *Synodus Pharenſis*; in qua acerrime diſputatum eſt à Wilfrido Abbate, Eboracenſi poſtea Archiepiſcopo, & Colmanno Lindisfarnenſi Epiſcopo, præſente etiam Rege Oswio; qui cum audiſſet, dixiſſe Chriſtum ad Petrum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cœlorum*, interrogavit; verene Chriſtus hæc ad Petrum dixerit? cumque utraque duſputantium pars id affirmaret, repoſuit Rex, ſe igitur paſcha celebraturum ſecundum morem a Petro illo traditum, cui claves regni cœlorum ſint commiſſæ. Utinam cum hoc Rege recentiores Angli loquerentur! 47. Pharenſe.

Ad inducendam porro per totam Angliam majorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ conformitatem, anno 673. Lothari Cantiorum Regis tempore, celebratum eſt *Concilium Herudfordienſe*, Nationale totius Angliæ, utpote cui præſentes erant Merciorum, Northumbrorum, Cantiorum, Orientalium & Occidentalium Anglorum 48. Herudfordienſe.

 Epi-

Epiſcopi, Præſide Theodoro, Cantuariæ Archiepiſcopo: decem in eo promulgati canones, quibus ſtatuitur.

1. Ut paſcha ab omnibus eodem die celebretur: nempe Dominica proxima poſt plenilunium menſis primi.

2. Ut nullus Epiſcopus alterius fines invadat.

3. Ut Epiſcopi non ſint moleſti Monaſteriis, nec res eorum uſurpent.

4. Ut Monachi ad aliud monaſterium non tranſeant ſine licentia Abbatis.

5. Ut clerici diligenter reſideant in ſua Eccleſia.

6. Ut peregrini non fungantur officio ſacerdotali ſine conſenſu Epiſcopi diœceſis, in qua verſantur.

7. Ut bis quot annis cogatur Synodus.

8. Ut inter Epiſcopos obſervetur prioritas conſecrationis.

9. Ut creſcenti fidelium numero plures in Anglia conſecrentur Epiſcopi.

10. Ut conjugium legitime contrahatur; utque indiſſolubile ſit, *excepta fornicationis cauſa.*

Nota. Concilia aliqua particularia, uti etiam hoc ipſum Anglicanum, errarunt, dum matrimonium conſummatum propter fornicationem diſſolvi poſſe quoad vinculum putarunt, non ſatis intelligentes verba Evangelii. Non dicunt illa, propter fornicationis alterius conjugum matrimonium diſſolvi quoad vinculum, ſeu ita, ut pars innocens aliud inire matrimonium poſſit, vivente conjuge: ſed ita ſunt intelligenda, ut dicant, propter fornicationem conjugis poſſe partem innocentem petere divortium perpetuum, ſeu ſeparationem quoad thorum & cohabitationem manente uſque ad alterutrius mortem conjugii vinculo: ut docet Apoſtolus, & Tridentinum explicat.

49. Hetfeldæ. Cum ſexta Generalis Synodus Conſtantinopoli eſſet habenda, contra Monothelitas, particularia in Occidentis provinciis Concilia ſunt inſtituta, ut eorum placita per Legatos ad Synodum Oecumenicam mitterentur. Quare etiam Nationis Anglicæ Concilium Theodorus, Cantuarienſis Archiepiſcopus, totiusque Inſulæ Primas anno 680. *Hetfeldæ* celebravit. Rejecta in hoc Eutychianorum, & Monothelitarum hæreſi, emiſſa eſt orthodoxa profeſſio fidei: recepti etiam quinque Generalis Synodi, qui ad id uſque tempus fuerant habiti: una cum Synodo Romana, ſub Martino I. contra Monothelitas celebrata.

Con-

Digitized by Google

Concilium Berghamſtedenſe, Præſente Withredo, Cantiorum Rege, ſub Bertualdo Cantuarienſi anno 697. celebratum, complures edidit canones, quibus decernitur: Eccleſia libera eſto; fruitorque ſuis judiciis, & reditibus. Pœnæ canonicæ & civiles adulteris irrogantor. Si quis ſervo ſuo die jejunii carnem dederit comedendam, dominium in ſervum amittito. Epiſcopi & Regis verbum, etiam abſque juramento, irrefragabile eſto. Sacerdos vero ſe purgato coram altari, dicendo: *veritatem dico in Chriſto, non mentior.* Si quis aliquem ex clientela Epiſcopi accuſat, Eccleſiaſtici fori eſto judicium. Sub idem ferme tempus *Concilium Becanceldenſe.*, auctore Withredo Cantii Rege præſente, decrevit, ut Eccleſiæ ſint liberæ ab omni tributo, & exactione ſæculari, earumque res a laicorum jure & injuria eximantur. 50. Bergham.

Theodorus Archiepiſcopus complura edidit capitularia, in quibus Græcæ ac Romanæ Eccleſiæ diſciplinam exponit, ut videre eſt initio tomi octavi Conciliorum editionis Venetæ. *Ina* etiam Saxonum Occidentalium Rex in conventu Prælatorum ac Procerum leges tulit de cenſu Eccleſiæ ſolvendo, de immunitate Eccleſiarum, de juſtis nuptiis, rectis judiciis, moribus populi &c.

CAPUT VIII.

De Conciliis

SÆCULI VIII.

Immani tyrannide in Eccleſiam Chriſti, præſertim in Oriente, furebant hoc Sæculo Iconoclaſtæ, præferentibus impietati vexillum lum ſex omnino Imperatoribus. Lætior in Occidente Eccleſiæ facies, ſparſo per Apoſtolicos viros ſalubri ſemente, magis ſemper magisque eſſloreſcens; præſertim in Germania. In qua proſtrati ſunt a Carolo illo Magno Saxones, ut ad veræ fidei decus felicius ſurgerent. In Anglia etiam ad exſcindendas ſuperſtitionis ethnicæ reliquias laboratum ſtrenue. Hiſpania tamen ſub impio Saracenorum jugo gemebat, vindicantibus lente per arduos reditus poſtliminii jura Hiſpanis Proceribus.

Digitized by Google

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis in Cauſa Iconoclaſtarum celebratis.

1. *Leo Iſauricus primus Iconoclaſta.*
2. *Cui reſiſtunt Doctores Studitarum palatii, oſtenduntque cultum imaginum eſſe pium & innocentem,*
3. *Leonis in eos, & S. Germanum furor.*
4. *Greg. II. in Concilio Rom. excommunicat Leonem, & ei tributa pendi prohibet; ſi ſcriptoribus Græcis fides.*
5. *S. Joanni Damaſceno propter defenſionem ſacrarum Imaginum abſciſſa manus prodigioſe reſtituta.*
6. *Concilium Romanum ſub Gregorio III. pro SS. Imaginibus.*
7. *Interitus Leonis Iſauri.*
8. *Copronymi Conciliabulum contra cultum SS. Imaginum.*
9. *A Concilio Gentiliacenſi reprobatum.*
10. *Item a Jeroſolymitano & Romano ſub Stephano IV.*
11. *Copronymi interitus, & Leonis IV. filii impietas.*
12. *Conjux Leonis Irene cultum SS. Imaginum reſtituit.*
13. *Concilium Romanum in cauſa Leonis III. Papæ.*
14. *Recrudeſcit Iconomachia ſub Leone Armeno, Michaële Balbo, & Theophilo.*
15. *Theodora, conjux Theophili, habito Concilio Conſtantinopoli, Imaginum religionem reſtituit.*
16. *Bogor Bulgariæ Rex, cum gente illa converſus ope Imaginis.*
17. *Recentiores Iconoclaſtæ, Petrobruiſiani, Henriciani, Waldenſes, Albigenſes, Zwingliani, & Calviniſtæ.*
18. *Obſervatio: an Gregorius II. Leonem Iſaurum privaverit tributorum exactione per Italiam.*

ARTICULUS II.

19. *Canones Concilii Romani ſub Zacharia Papa.*
20. *Canones Concilii Forojulienſis.*
21. *Obſervatio in hæc Concilia de Impedimento criminis.*

AR-

ARTICULUS III.

De Conciliis Germaniæ.

22. *De ſtatu Germaniæ Sæc. VIII.*
23. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*
24. *Canones Concilii Francofordienſis.*
25. *De Capitularibus Caroli M.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Galliæ.

26. *De ſtatu Galliæ Sæc. VIII.*
27. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*

ARTICULUS V.

28. *De Conciliis Angliæ.*

ARTICULUS I.

De Conciliis in cauſa Iconoclaſtarum celebratis.

Leo Iſaurus (*Conon* antea dictus) Imperio admotus, atque devictis hoſtibus, præſertim Saracenis, in eo firmatus, primus SS. Imaginibus bellum indixit, ut ſatisfaceret impio promiſſo, quo duobus impoſtoribus Judæis, Imperium ei prædicentibus, fecerat. Cum autem populus ſe opponeret, atque innocentem religionem defenderet, incredibili tyrannide ſævit, in Doctores præcipue *palatii*, quod Conſtantinus M. velut ſeminarium quoddam doctorum virorum ædificaverat, ad perenne, ut ſperabat, litterarum decus.

2. Reſiſtunt Doctores.

Cum enim viri iſti doctiſſimi, in parvo velut Concilio Conſtantinopoli, collecti, Imperatori oſtendiſſent, quantum ſit diſcrimen inter idola gentilium, & Chriſtianorum imagines; illa vel coli ut Deos, vel ut repræſentantia Numen aliquod fictum & commentitium: idola ejuſmodi prohiberi in primo præcepto decalogi. In imaginibus Chriſtianorum neque agnoſci Numen aliquod ineſſe, aut virtutem aliquam, neque repræſentari confictam aliquam Divinitatem, ſed Chriſtum Dominum, ejuſque ſanctos, veneratione dignos, ad quos tanquam prototypa referatur cultus, qui illorum defertur imaginibus. Deum ipſum præcepiſſe, ſuper Arcam, & in templo

Sa-

Digitized by Google

Salomonis collocari Angelorum Imagines, atque per multa miracula demonſtraſſe, gratum ſibi eſſe innoxium hunc uſum cultumque Imaginum. A SS. Patribus multis encomiis eundem celebratum, atque a tota Eccleſia jam inde ab Apoſtolorum tempore receptum, licet perſecutionum gentilium tempore fuerit rarior. Quodſi denique S. Scriptura complura, & rationis, & ſenſus expertia, ut ſacros libros, ſacra vaſa, Arcam, templum Propitiatorium, ſepulchrum Domini, veneratione digna, atque ſcabellum pedum adorandum nobis proponat, propter relationem, quam habent ad Deum, cur non etiam Chriſti, Deiparæ, ſanctorumque Dei Imagines cultu inferiore propter ſanctiſſima, quæ nobis per illas exhibentur, prototypa poſſint honorari, aut Chriſtus ipſe Deus ac Dominus noſter coram ejus imagine adorari, & ſanctiſſima ejus Mater, reliquique ſancti in ſuis iconibus condecente veneratione affici? hunc cultum tantum abeſſe ab idololatria, quantum idolum à Chriſti veri Dei imagine.

3. In quos ſævierit Leo. Hæc, inquam, aliaque cum Doctorum illorum virorum cœtus Leoni imperatori demonſtraſſet, ille, ut ſacra eruditione & doctrina vacuus, ita rabie & furore plenus, totum illud doctorum palatium, antiquiſſimam pulcherrimamque optimarum ſcientiarum ſedem, cum inſtructiſſima Bibliotheca, ac viris iſtis doctiſſimis ac religioſiſſimis immani crudelitate juſſit exuri.

Et in S. Germanum. Eundem furorem exercuit in ſanctiſſimum Pariarcham *Germanum*, quem convocato *Conſtantinopolin* anno 730. impio *Conciliabulo* depoſuit, & in exilium relegatum poſtea obtruncari juſſit; ſubſtituto in ejus locum *Anaſtaſio Syncello*, Iconomacho, homine impio.

4. Excommunicatur. Pontifex Gregorius II. poſtquam pluribus litteris & legationibus hunc Leonem fruſtra placare, & ad fidem orthodoxam reducere eſſet conatus, nihilque aliud obtinuiſſet, niſi ut tum per Exarchos, tum per alios immiſſos ſicarios iniquiſſimis vitæ inſidiis fit appetitus, convocato *Romano Concilio* anno 730. confirmavit cultum SS. imaginum, atque Leonem tanquam hæreticum communione fidelium privavit, eumque porro agnoſcere, aut tributa pendere omni Italiæ prohibuit, (ſi Græcis ſcriptoribus fides eſt adhibenda) icto cum Carolo Martello fœdere, quem Protectorem & conſulem Romanum renuntiavit.

Leo audita Italiæ defectione & anathemate, in ſe vibrato, adhuc altius rugiens, flagris, carceribus, exiliis, cædibus Catholicorum atrociſſime ſævit; exporrecto in alienas etiam terras furore, cui ingenti ſcelere victimam deſtinarunt *S. Joannem Damaſcenum*, ſacrarum Imaginum fortiſſimum doctiſſimumque defenſorem Damaſci tunc Præfectum in Syria.

Cui,

Digitized by Google

Cui, conficta epiſtola proditionis ab impio Leone accuſato, 5.
dextram amputari juſſit Calypha Saracenus, quam tamen, cum coram Joann. Da-
imagine B. V. oraſſet, dum poſtea dormiret, integram recepit: atque maſc.
abdicata, quam Calypha Syriæ ei rurſus obtulerat, Præfectura, in
Palæſtinam conceſſit, in Monaſterio reliquum vitæ Deo, atque de-
fendendis per doctiſſima ſcripta ſanctis, eorumque imaginibus conſe-
craturus.

Dum Syrus iſte in Oriente cauſam Dei Sanctorumque invictiſ- 6.
ſime propugnat, Syrus alter in Occidente cauſam eandem ſuſcepit. Romanum
Is erat *Gregorius III.* qui, cum Leo adverſus omnia monita obdura-
tum pectus oſtentaret, ipſiusque Gregorii legatum in carcerem con-
jeciſſet, anteceſſoris ſui exemplo convocavit *Romæ Concilium* 93.
Epiſcoporum, in Baſilica S. Petri anno 732. celebratum, præſente
etiam Senatu populoque Romano. In hoc aſſerta denuo confir-
mataque SS. Imaginum religio, dictumque Iconoclaſtis omnibus
anathema.

Leo furore æſtuans, ut Exarchatum Romamque recuperaret,
ingentem claſſem ex Sicilia & Calabria, quæ ſub ejus adhuc geme-
bant tyrannide, emiſit. At illa tota ventorum turbine conquaſſata,
ac fluctibus hauſta interiit. Additæ ſubin alia flagella ultricia, fames, 7.
peſtes, bella, terræ motus, donec tandem anno 741. obluctantem Leonis in-
cœlo animam cum ventris profluvio effudit. teritus.

Ultra parentis furores, ſcelera, atque impietatem progreſſus
filius *Conſtantinus Copronymus*, non tantum contra SS. imagines exe-
crandam exeruit rabiem, verum etiam in cœlum poſuit os ſuum,
ejusque beatos Incolas invocari, ac *Sanctos* vocari edicto vetuit.
Præcipue vero in B. V. ejus debachata eſt impietas, imo & in ipſum
Chriſtum Dominum, quem merum hominem ex Maria natum cum
Neſtorio blaſphemaverat.

Tantum in ſolio monſtrum non tulit populus; unde abrogato 8.
ei Imperio, *Artabaſdum* ejus patruelem, Principem Catholicum Impe- Coprony-
ratorem proclamavit: qui cultum in ſacras imagines plaudentibus mi.
bonis mox reſtituit. Et initio quidem proſpere bellum geſſit adver-
ſus Copronymum, tum vero ſæpius cæſus, & expugnata Conſtanti-
nopoli oculis primum, tum etiam vita privatus eſt.

Copronymus vero plus quam barbara crudelitate in urbem ca-
ptam deſævit. Atque ad pertexendam perſecutionis telam adver-
ſus SS. Icones, *Conciliabulum Conſtantinopolitanum* 338. Epiſcoporum
convocavit anno 754. in quo damnati ſunt S. Germanus, S. Joannes
Damaſcenus, aliique SS. Imaginum defenſores: ſequentibus Epi-

Digitized by Google

ſcopis metu perculſis, quo impius Copronymus duceret. Ab eo tempore in deterius lapſæ res Imperii, cæſi à Saracenis & Bulgaris ſæpius exercitus: Exarchatus, Aſtulpho Longobardo extortus, à *Pipino* Rege Francorum, donatus Eccleſiæ, cui tunc præſidebat Stephanus III. fruſtra illum Copronymo repoſcente. Licet miſſa legatione in Galliam *Giſelam* Regis Pipini filiam Leoni ſuo Porphyrogenito Sponſam peteret, Exarchatum in dotem allaturam. Ne autem Religonis diſſidium obicem ponat connubiali fœderi, viſum eſt poſſe illud Concilio convocato dirimi, ad quod ipſe plures Epiſcopos cum ſex Patriciis mitteret.

9. Gentiliacenſe. Placuit Pipino convocari Concilium. Negotio itaque cum Paulo I. Pontifice communicato, indictum fuit anno 766. *Concilium Gentiliacenſe*, Gentiliaci videlicet, prope Pariſios congregatum. Aderant ſex Legati Pontificis, complures Orientales Epiſcopi à Copronymo ſubmiſſi, una cum Germaniæ & Galliæ Epiſcopis. Diſceptatum de duobus Articulis, de cultu SS. Imaginum, & de proceſſione Spiritus S. Nam cum latini Græcis objicerent, quod in cauſa SS. Imaginum à traditione Patrum & Eccleſiæ recederent, Græci viciſſim exprobrabant, quod Latini addendo particulam, *Filioque* Symbolum mutaſſent. Pronunciatum in utroque articulo pro Occidentalibus.

Deciſa hac Religionis controverſia, ad reliquos duos articulos legatis reſpondit Pipinus: & ad primum quidem, Exarchatum, jure belli Longobardis ereptum, ex integro donatum eſſe Pontifici; revocari proin non poſſe. Ad alterum vero: filiam ſuam nolli alteri, niſi Franco & Catholico deſponſandam. At Giſela Chriſtum ſponſum elegit, cui in Monaſterio virginitatem devovit.

10. Solymitanum. Acerbe tulit Copronymus, & hæreſin ſuam a latinis damnatam, & ſponſam cum cupita dote negatam. Auctaque eſt ira, cum intellexit, in *Concilio Jeroſolymitano* a tribus Orientis Patriarchis, Alexandrino, Antiocheno, ac Hieroſolymitano, eorumque Epiſcopis, Iconoclaſtas pariter eſſe damnatos, ſeque a toto ferme orbe Chriſtiano haberi hæreticum.

& Romanum. Quod, ut adhuc apertius cerneret, Stephanus IV. Pontifex, accepta per legatos Synodali Concilii Jeroſolymitani epiſtola, *Concilium Romanum* anno 769. indixit, communicato cum Carolo & Carolomanno Franciæ Regibus conſilio, qui duodecim Epiſcopos doctiſſimos ad Synodum Romanam miſerunt. Examinata in ea denuo cauſa Imaginum. Demonſtratum inter has & idola diſcrimen: iſta prohiberi, non illas: productæ in medium ſacræ Scripturæ,

turæ, doctrina Patrum, ac perpetua Eccleſiæ traditio: damnatum Conſtantinopolitanum Copronymi conciliabulum, dictum anathema omnibus Iconomachis: confirmataque Synodalis trium Orientis Patriarcharum epiſtola.

Additum fuit à Concilio decretum, ne quis deinceps, qui non eſſet Diaconus aut Presbyter Cardinalis, eligeretur Romanus Pontifex. Occaſionem huic decreto dederat Conſtantinus quidam, quem adhucdum laicum Deſiderius Longobardorum Rex in ſedem Apoſtolicam paulo ante intruſerat.

11. Copronymi interitus.

Copronymus tot fulminibus necdum ſe ipſo factus melior, iram orthodoxorum ſanguine, ac præcipue Monachorum, qui pro veritatem Catholica fortiſſime dimicabant, atrociſſima laniena ſaturare conatus eſt; donec tandem ultricibus flammis maturus, ex temporali incendio, quo ſe conflagrare clamitabat, ad æternum raptus eſt, anno 775. At quis credat, ex radice tam putrida fructum optimum potuiſſe enaſci, *Anthuſam* videlicet, Copronymi filiam, quam virtus ſingularis, vitæque ſanctimonia, in aula corruptiſſima perpetuo conſervata, ſacris aris intulit?

Leonis impietas.

Alia mens erat Leoni IV. patri quam ſorori ſimiliori. Licet enim initio Imperii videretur pie à patre degener; tamen ubi ſpe recuperandæ Italiæ excidit, totum patrem avumque induit, hoc eſt, Iconoclaſtam impium & tyrannum immaniſſimum, etiam in ſuos. In eo duntaxat laudabilior, quod non ultra quinquennium fureret: exurente ſacrilegum verticem corona non ſua, *anno* 780.

12. Irene.

Gubernaculo admota *Irene*, quam ob imaginum cultum Leo repudiaverat, devictis per duces ſuos hoſtibus externis ad Religionem reſtaurandam animum adjecit, permiſſa primum ejuſdem libertate, dein pertentatis aulæ Miniſtris, quos ad Concilium Generale pronos invenit, ab *Adriano I.* Papa Conſtantinopolin convocari illud curavit, *Nicænam* inde propter tumultum ab Iconomachis excitatum tranſlatum. Atque in hoc honos, SS. Imaginibus debitus, ex integro eſt vindicatus (*vid. part.* 3. *cap.* 2. *art.* 7.)

Habitum eſt poſtea Concilium *Francofordienſe*, in quo damnata eſt hæreſis Elipandi, qui cum Neſtorio duos aſſeruit filios Dei in Chriſto, alterum naturalem, ut Deus eſt, alterum adoptivum tantum, ut homo eſt. Videtur etiam in hoc Concilio damnata, memorata paulo ante, Synodus Nicænæ, ex falſo ſuppoſito, ex corruptis actis illius Synodi hauſto, decretum ſcilicet fuiſſe imaginibus cultum latriæ abſolutum, ſoli SS. Trinitati debitum. Unde dici poteſt, non Synodum Nicænam, ſed aliam imaginariam, qualem ex corrupto exemplari, vel in

libris pſeudo-Carolinis deſcriptam habebant, a PP. Francofordienſibus eſſe damnatam. (*vid. Part. III. cap.* 2. *art.* 7. *§.* 4. *&* 5.)

Hic obiter ſuſpicienda Joannis Jacobi Hottingeri eruditio, dum referens in ſua *Helv. Hiſt. ad an.* 794. hoc Concilium, *Elipandum* ſcribit fuiſſe Archiepiſcopum *Spoletanum.* Quæ alias ex hac Synodo contra SS. Imagines adducit, abunde ſoluta ſunt *cap.* 2. *art.* 7. *cit.* eandem oſtendit eruditionem paulo ante, ad an. 773. Carolum Calvum etiam vocari *Carolum Magnum* ſcribens. Carolus Calvus in nulla re *magnus* fuit. Sub eo Gallia in ſummas calamitates devenit, ob Normannorum incurſiones, Proceribus pariter inſurgentibus & regnum diſtrahentibus.

Inter hæc *Irene* Catholica equidem, & a religione reſtituta commendanda, at ambitioſa & crudelis, ut ſola regnare poſſet, Orientem miſcuit, filio tandem Conſtantino, qui legitima uxore repudiata, aliam duxerat, proditione capto, & effoſſis oculis barbare interempto.

Petierat ante huic ſponſam Caroli M. filiam. At eo conſilio abrupto, navalem in Italiam miſit exercitum adverſus eundem Carolum, ut a regno Italiæ, quod victo captoque Deſiderio, ultimo Longobardorum Rege, ſibi ſubjecerat, eum depelleret. Verum is cæſo Græcorum exercitu, quietam deinceps Italiæ poſſeſſionem habuit, Sicilia duntaxat & Calabria Græcis relicta. * Exarchatum vero poſt confectum bellum Longobardicum, confirmata Pipini parentis ſui donatione, novo diplomate jam ante dederat Eccleſiæ, adjectis pluribus aliis Provinciis.

Cum ſubin Leo III. Pontifex a *Paſcali* & *Campulo*, Adriani I. præceſſoris ſui nepotibus, crudeliſſime eſſet habitus, atque de graviſſimis criminibus falſo accuſatus, habitum eſt hac de cauſa, præſente Ca-
13. rolo, quem Leo imploraverat, *Romæ Concilium*; quod una voce concla-
Romanum mavit, primam ſedem a nemine, præter Deum, judicari. Quare Leo
IV. conſcenſo ambone, ab objectis criminibus juramento ſe purgavit: ſicque cauſa tota finita eſt. Tertio dehinc die, ipſo Chriſti Servatoris Natali, Leo Pontifex in Eccleſia S. Petri coronam Carolo imponens, eum, nihil tale exſpectantem, *Imperatorem* renunciavit, acclamante populo Romano, & applaudente.

Irene, quæ filio interfecto, ſola tunc imperabat in Oriente, non tantum non proteſtabatur contra hunc titulum & dignitatem, ſed miſſa legatione Imperatorem Occidentis illum agnovit, quin etiam ejus

Digitized by Google

ejus connubium ambivit. Nec abnuebat Carolus, mortua Luitgarde, quarta conjuge, tunc viduus, ſperans, hoc pacto utrumque rurſus conjungi poſſe Imperium. At dum legati ejus venerunt Conſtantinopolim, Irene throno dejecta eſt a Nicephoro. Qui ſibi a Carolo metuens, ejusdem ad Irenem legatis honorem habuit, miſſisque in Franciam ſuis oratoribus, pariter Carolum Imperatorem agnovit, pacisque perpetuæ fœdera cum eo iniit, ſatis gnarus, Græcos jure in Occidentem jam pridem excidiſſe, Francosque amicos magis, quam vicinos habendos eſſe. Eadem fœdera cum Carolo renovavit Michaël Curopolates, Nicephori ſucceſſor. Quod idem poſtea fecit *Leo Armenus*.

At hic Princeps, ab impoſtoribus, ut Leo Iſauricus, ſeductus, 14. Leo Armenus.
bellum mox contra SS. Imagines atrociter inſtauravit, coacto *Conſtantinopoli conciliabulo*, quo abjecta Nicæna generali Synodo, Copronymi conciliabulum eſt approbatum, relegatis cum Nicephoro Patriarcha ſanctis Epiſcopis.

Eadem ferme tyrannis fuit *Michaelis Balbi*, qui miſſa legatione ad Ludovicum Pium pacis fœdera renovari petiit: miſſa ſimul profeſſione ſuæ fidei, quæ Catholica erat, excepto articulo de SS. Imaginibus, quem tamen doloſe ita temperabat, ut diceret, ſe eas tantum prohibuiſſe imagines, quibus populus per adorationem abuſus eſſet. Balbus.

Ludovicus in pacem continuandam facile conſenſit; de fide vero ut reſponderet, *Concilium Pariſiis* ab Epiſcopis celebrari voluit, conſulto prius Eugenio II. ſummo Pontifice. In illo paucorum tantum Prælatorum conventiculo, ad eum fere modum, quo in Concilio Francofordienſi factum, damnatum eſt tam Conciliabulum Copronymi, contra SS. Imagines coactum, quam Synodus Nicæna, pro earum cultu celebrata, ex falſo nempe ſuppoſito, quod putarent, cultum latriæ abſolutum iſtis ab ea Synodo decretum. Quem tamen errorem depoſuerunt, ubi fideliorem Anaſtaſii Bibliothecarii translationem illius Concilii viderunt, & audierunt, illud a Synodo VIII. atque a ſummo Pontifice eſſe approbatum.

Balbus abſtracta a Saracenis Creta, totaque ferme Sicilia, Calabria & Apulia, Imperium lacerum reliquit Theophilo filio, qui dotes præclaros, & virtutes politicas non paucas hæreſi paterna, & immaniſſima crudelitate, quam in cultores imaginum, ac præſertim in pictores earum, ut Lazarum aliosque, exercuit, turpiter fœdavit. Theophilus.

15. Theodora. Conjugem habuit *Theodoram* impenſe Catholicam, ſub cujus tutela reliquit Michaëlem triennem filium adjunctis ei conſiliariis Theoctiſto aulæ, & Manuele militiæ Præfecto: his adjutoribus ut Religionem repararet, *Concilium* Epiſcoporum *Conſtantinopoli* congregandam duxit, ut peſſundata SS. Imaginum Religio in ordinem ſuum reponatur. Conſtantinopolitanum. Videre tunc fuit, pleroſque metu potius Imperatorum, aut eis adulandi gratia factos fuiſſe Iconomachos, quam ex proprii animi ſententia. Mox enim tum lapſi Epiſcopi & Clerici, tum alii paſſim ad antiqua ſacra redierunt. Obſtinationi tamen ſuæ pertinaciter inhæſit Joannes Patriarcha ſpurius. Quapropter à Concilio depoſitus, atque in ejus locum ſuffectus eſt *Methodius*, in pluribus perſecutionibus multarum palmarum heros.

Approbata dein Synodo Nicæna, SS. Imagines juſſæ reſtitui: pœnitentibus decreta pœna; Eccleſiæ, pulſis lupis, reſtitutæ Paſtoribus. Sicque tandem faventibus ſuperis Iconoclaſtarum hæreſis feliciter extincta eſt, ſub annum 841. poſtquam ſub ſex Imperatoribus per annos 120. barbaro furore per Orientem fuerat graſſata.

16. Bulgari converſi. Acceſſit ad cumulum lætitiæ Bulgarorum ea tempeſtate converſio, & quidem ope Imaginis, ultimum præferentis judicium, quam Methodus Monachus Bogori gentis illius ethnicæ *Regi* pinxerat. Hujus enim aſpectu Princeps ille, ut ut alias ferox, ferociumque picturarum amator, adeo eſt perterritus, ut in agnum mutatus, Chriſtianæ legi collum ſubjecerit, tractis exempli tam illuſtris ac doctrinæ virtute ad imitationem ſubditis.

Magna pars tanti operis tam feliciter confecti ad Theodoram pertinet, quæ ſubmiſſis in Bulgariam doctis & piis hominibus negotium mire promovit, tantamque gentis illius venerationem eſt aſſecuta, ut velut filii matrem pace tranquilla & obſequio colerent: qui alias tot Græcos Imperatores viroſque fortiſſimos graviſſimis cladibus toties affecerant: remunerante videlicet, qui ſolet Deo O. M. probitatem fœminæ, quam Mentis ſuæ æternæ decretis in tempore conſummandis delegerat.

17. Recentiores Iconoclaſtæ. Per trecentos deinde & amplius annos ab Iconomachis orbi eſſe quieto licuit, donec anno 1126. Petrus de *Bruis* erecta imaginum ſtrue, flammis, quas ſuccenderat, ipſe eſt exuſtus. Conatus eſt equidem *Henricus* quidam e Magiſtri ſui cineribus excitare rurſus imaginum incendium. At occurrens tempori ingens ille Eccleſiæ pacator, & inſuperabilis hæreſum extinctor, Divus Bernardus, ſurgentem flammam mox compeſcuit

Pro-

Digitized by Google

Prodierunt ſubin velut ex favilla rurſus in Gallia Waldenſes & Albigenſes, ſpurcum hominum genus, novi orbis incendiarii: & poſt 200. abinde annos Wicleffitæ in Anglia, ſparſo usque in Bohemiam ad Huſſitas exitiali fumo.

Lutherus, quem ex his cineribus Phœnicis inſtar ſurrexiſſe prædicant, intactas cruces ſacrasque imagines reliquit. Quin vindicem profeſſus violati honoris, Carlſtadium novum Iconoclaſtam, ſupra Magiſtrum volentem ſapere Wittenberga omnique Saxonia exegit: ſcripſitque duos contra eundem libros, in quibus Iconomachorum damnat ſpiritum, qui aliud ſpirare neſciat, quam furorem, ſanguinem, lanienam.

At his fulminibus Archi-Didaſcali ſui, tantique, ſi ſuperis placet, collapſi orbis reſtauratoris non territi Zwingliani & Calviniſtæ, novi ciniflones Iconomachi, inimici crucis, ea in ſanctas cruces, ſacrasque imagines patrarunt, quæ Leonum ac Copronymorum laudent manſuetudinem. Utinam pacato tantiſper animo legerent, quæ Concilium Tridentinum, Nicænæ aliarumque Synodorum orthodoxarum inſiſtens veſtigiis, *ſeſſ.* 25. de uſu cultuque SS. Imaginum graviter ac ſapienter ſtatuit; puderet profecto viros cordatos verique amantes religionem innocuam abominando *Idololatriæ* probro apud imperitum vulgus diffamare.

OBSERVATIO.

Dixi ſupra, prohibuiſſe Gregorium II. Pontificem, ne Itali Leoni Iſaurico, Iconomacho obſtinato, tributum eo usque conſuetum penderent, *ſi Græcis ſcriptoribus fides eſt adhibenda.* Nam hoc diſerte teſtantur Theophanes *ad annum Leonis Iſauri* 13. Zoaras *tom.* 3. *annal.* Cedrenus *tom.* 1. *ad an.* 13. *Leonis.* Quos ſequuntur Sigebertus in *Chron. ad an.* 731. Platina *in vita Greg. II.* Baronius *ad annum* 730. Bellarminus *lib.* 5. *de Rom. Pont. cap.* 8. Peronius, aliique ſcriptores paſſim. Fatenturque id ipſi Proteſtantes, ut Magdeburgenſes *centuria* 8. *cap.* 10. *in vita Gregorii II.* 18.

Nihilominus recentiores Galliæ Critici id negant: ut Boſſvetus *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 17. Alexander Natalis *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 8. *Diſſert.* 1. Franciſcus Pagi *in geſt. Greg. II* & cum antiquiores Latini ſcriptores hac de re ſileant, narrationem eam Græcorum maligno in Romanos animo tribuunt. Verum hæc quæſtio facti non pertinet ad jus Synodale, ſed ad Pontificium.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Canones Concilii Romani & Forojulienſis

19. In Concilio *Romano*, ſub Zacharia Papa anno 743. celebrato quindecim pro Eccleſiaſtica diſciplina canones ſunt conditi.

In 1. & 2. arceantur mulieres à domibus ſacrorum Clericorum, ſub pœna depoſitionis ab officio & Ordine.

In 3. vetatur, ne Clerici ſæculari indumento utantur, ſed tunica Sacerdotali induti, & condecenter operti foras prodeant.

In 4. Jubentur Epiſcopi vicini Romæ adeſſe.

In 5. Sub anathemate prohibetur, ne quis *Presbyteram, Diaconam, Nonnam*, aut *Monacham*, vel etiam ſpiritualem commatrem, nefario conjugio ſibi copulare præſumat. (*Presbyteræ & Diaconæ vocabantur, quarum mariti ordinati ſunt Presbyteri vel Diaconi.*

In 6. decernitur, ut conſobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione nullus præſumat conjugio ſibi copulare,

7. anathema dicitur raptoribus virginum aut viduarum.

In 8. anathema dicitur Clericis & Monachis, comam laxantibus.

In 9. anathema dicitur illis, qui Calendis Januarii ſuperſtitioſum gentilitatis ritum ſequuntur, convivandi, & per vicos & plateas cantationes & choros ducendi.

In 10. anathema dicitur Chriſtiano, qui filiam ſuam copulat Judæo, niſi perfecte crediderit, & baptizatus fuerit. Item illi, qui ſervum aut ancillam Judæis vendiderit.

In 11. quater in anno faciendæ ſacræ ordinationes. Non ordinetur Bigamus, aut qui viduam duxit: nec alterius civitatis ſine dimiſſoriis.

In 12. Clerici cauſas ſuas inter ſe coram Epiſcopo agant. Si adverſus Epiſcopum Clericus cauſam habeat, coram vicino Epiſcopo illam agat. Si ibi non conveniatur, ad Apoſtolicam ſedem eant.

In 13. Nullus Sacerdos Miſſam celebret, inixus baculo, aut velato capite.

In 14. Miſſa inchoata abſolvenda ab eo, qui inchoavit.

In 15. Non licere in quarto conſanguinitatis gradu matrimonium contrahere. Clerici cum monialibus non cohabitent.

Con-

Concilii *Forojulienſis*, anno 795. celebrati, primi canones præſcribunt clericis vitæ honeſtatem, & morum integritatem, ut paſtores ſint norma gregis, imo eundem multo antecellant: vitent ſimoniam, ebrietatem, cohabitationem cum fœminis, ne matre quidem & ſorore exceptis, venationem & omnem vitæ licentiam. Abbatem, Presbyterum & Diaconum gradu ſuo dejici vetat, inconſulto Patriarcha Forojulienſi.

Reliqui plerique canones tractant de Matrimonio. Videlicet; prohibentur nuptiæ clandeſtinæ, jubenturque præmitti ſponſalia, cum aliqua dilationis mora inter illa & matrimonium interponenda. Exquirendum ex vicinis & ſenioribus loci, an non ſubſit impedimentum conſanguinitatis, aut affinitatis, matrimonium non contrahendum ſine notitia Sacerdotis proprii illius loci.

Si hoc ordine bona fide procedatur, & nihilominus poſtea impedimentum detegatur, ſeparentur: filii tamen ex talibus nuptiis bona fide contractis, nati, habeantur pro legitimis, & hæreditatis capaces. Si ſeparari nolint, excommunicatione & pœnitentia plectuntor, atque à ſecundis nuptiis prohibentor.

Impuberes matrimonio ne copulantor; neque ætate multum inæquales, ut adulterii præcaveatur periculum.

Qui uxorem fornicationis cauſa dimittit, illa ſuperſtite aliam ne ducat. Adulteræ autem, etiam mortuo marito, ſecundæ nuptiæ interdicuntur, in pœnam criminis.

§. II.

Obſervatio in hæc Concilia de impedimento criminis.

Complura ſæculi hujus Concilia ſtatuerunt varia *impedimenta criminis*, quæ ab Eccleſia univerſali non ſunt recepta, aut poſterioribus canonum ſanctionibus, & conſuetudine ipſa ſunt abrogata. 21.

Sic Concilium Foro Julienſe, paulo ante memoratum, adulteræ abſolute interdicit ſecundis nuptiis, mortuo etiam marito; uti etiam illis, qui detecto impedimento conſanguinitatis nolunt ſeparari.

Concilium Compendienſe *can.* 8. 14. & 15. propter crimen inceſtus pro tota vita videtur lapſis interdicere omne conjugium cum quacunque perſona.

Concilium Vermerienſe can. 2. ait : ſi quis cum *filiaſtra* ſeu privigna ſua fuerit fornicatus, *nec ille*, *nec illa* (privigna) *aliis ſe poterunt conjungere ullo unquam tempore.* Sic etiam *can.* 5. 10. 11. & 12. variis inceſtus criminibus videtur imponi pœna perpetuo abſtinendi ab omni matrimonio, cum quacunque etiam alia perſona.

At ſecundum recentiores canones Pontificios impedimentum criminis non dirimit matrimonium cum alia, quæ non fuit complex criminis. Cum complice autem dirimit matrimonium tantum in quatuor caſibus; nempe 1. in caſu adulterii cum promiſſione futuri matrimonii, facta complici, & ab hac acceptata.

2. In caſu adulterii cum promiſſione matrimonii de præſenti, ſeu attentatione actualis matrimonii cum complice adultera.

3. In caſu adulterii, conjuncti cum conjugicidio, vel machinatione efficaci in mortem conjugis, ab alterutro, vel utroque complice facta, ea intentione, ut cum complice adulterii contrahatur matrimonium.

4. In caſu conjugicidii (ſine adulterio) cum mutua viri & fœminæ conſpiratione in necem conjugis, ac intentione matrimonium inter ſe contrahendi.

Quare ad inducendum impedimentum criminis non ſufficit ſolum adulterium, ſed requiritur inſuper aut promiſſio matrimonii de futuro aut præſenti, aut cædes conjugis, phyſice vel moraliter patrata ab alterutro complice adulterii.

Similiter neque conjugicidium ſolum eſt impedimentum criminis, ſed requiritur inſuper vel adulterium prævium, vel, ſecluſo adulterio, conſpiratio in mortem conjugis, à viro & fœmina facta cum intentione ineundi inter ſe matrimonium. Ut habetur toto titulo *de eo, qui duxit, quam polluit per adulterium.*

Cæterum DD. communiter requirunt, ut adulterium ſit *perfectum*, cum perfecta videlicet copula. Ut ſit *formale*, ſeu utraque pars ſciat, eſſe adulterium. Ut promiſſio matrimonii non ſit ficta, ſed *ſeria* (quod pro foro externo præſumitur) ut ſit *abſoluta*, & a promiſſario ſaltem *acceptata.* (Aliqui requirunt etiam repromiſſionem) ut *non ſit revocata* ante adulterium.

Ad conjugicidium autem requirunt, ut ſit machinatio in mortem *efficax*, ſecuta nempe morte ex illa. Ut fiat ab eis *phyſice* vel *moraliter*, nempe per ſe, vel per alium. Ut ab *ambobus* ſeu utriusque conſpiratione patretur, ſi nullum præceſſit adulterium. Si autem hoc præceſſit, ſufficit, ſi cædes ab alterutra parte patretur, etiam altera ignara.

An

Digitized by Google

An autem impedimentum hoc incurratur ab ignorantibus, illud crimini ſuo a jure annexum eſſe, major eſt inter DD. diſceptatio.

Probabilior eſſe videtur illa ſententia, quæ etiam ab ignorante incurri docet. Nam hæc eſt inter DD. communior, & conſuetudini, quæ eſt optima legum interpres praxique tum Romanæ curiæ, aliorumque tribunalium Eccleſiaſticorum, conformior; in illis enim teſte Moja *tr. Miſcell. q.* 14. *num.* 17. qui in prædictos quatuor caſus adulterii & homicidii inciderunt, ad matrimonium, inter ſe contrahendum, ſine diſpenſatione nunquam admittuntur. Nec quæri ſolet; an cognitum habuerint, ejusmodi criminii inhabilitatem ad matrimonium annexam eſſe.

Sufficit nempe cognoſcere gravitatem delicti ac culpæ, ut incurratur reatus pœnæ: pœna enim eſt delictorum coërcitio. Sic enim affinitatis impedimentum incurrit cum ſponſa ſua, qui cum ejus ſorore eſt fornicatus, licet ignoraverit, eam inhabilitatis pœnam crimini ſuo a jure annexam eſſe. Et cætera etiam impedimenta matrimonii, a SS. Canonibus ſtatuta, incurruntur, licet fuerint ignorata.

Neque dicas, reliqua impedimenta eſſe inhabilitates, quæ etiam ab ignorante incurri poſſint, impedimentum autem criminis eſſe pœnam, quæ non incurratur, ſi ſit ignorata. Nam etiam impedimentum criminis non eſt mera pœna, ſed pariter inhabilitas ad matrimonium, ad ſecuritatem conjugum, fidemque conjugalem conſervandam, adeoque in bonum publicum, ſtatuta: ſicut impedimentum affinitatis, ortum ex crimine fornicationis, cum ſorore ſponſæ non eſt mera pœna, ſed inhabilitas ad matrimonium, a jure ſimpliciter ſtatuta.

Deinde permittamus criminis impedimentum eſſe ſtatutum in pœnam delicti. An delictum non eſt commiſſum? An non meretur pœnam? meretur pœnam, inquis, ſed non hanc a jure tantum poſitivo ſtatutam, & a delinquentibus ignoratam. Et cur non hanc? num leges excipiunt? quis canon ſcientiam pœnæ hujus requirit? Multos habemus in Jure noſtro Canones de hoc impedimento criminis. Nullus, nullus omnino ſcientiam hujus pœnæ requirit, nullus vel apice prodit, impedimentum hoc non incurri ab ignorante. Sed ſtatuitur abſolute ſicut alia impedimenta.

Digitized by Google

Si adultera eſt in mortem uxoris aliquid machinata, ſecundum Canones ab ejus conſortio prohibetur : & hæc prohibitio perpetuo eſt ſervanda. cap. 3. de eo, qui duxit &c. *Nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit* cap. 5. *Niſi alter eorum* (adulterorum) *in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente ſibi fidem dederint de matrimonio contrahendo, legitimum judices matrimonium.* cap. 6. *Tolerari non debent, ſi* (promiſſione matrimonii facta) *prius aut poſtea dum vixerit uxor ipſius, illam adulterio polluiſſet* cap. fin.

Ita enim vero ſonant ſacri hac de re Canones : delicto hanc inhabilitatem ſimpliciter & abſolute ſtatuunt. Nulla mentio ſcientiæ, nulla ignorantiæ. Et mirum profecto eſſet, ſi ſacri iſti legislatores tot Canones de hoc impedimento conderent, ad propoſitas ſibi varias quæſtiones enucleatim reſponderent, omnia diſtinguerent, exceptiones ac limitationes omnes accurate apponerent : & hujus ſolius, in re graviſſimi momenti, obliviſcerentur, ut dicere negligerent, ſi ignorantia hujus impedimenti interceſſerit, illud nequaquam contractum iri : quod tamen quam maxime neceſſarium fuiſſet exprimere : cum caſus iſte plebejos præſertim inter homines, quorum pars orbis maxima eſt, frequentius contingat.

Certe nemo prudens intendit id facere, quod ſcit eſſe impoſſibile. At vero, qui novit impedimentum criminis, ſcit, impoſſibile eſſe, ut in quatuor illis memoratis caſibus matrimonium ſubſiſtat, qua igitur ratione, quove modo promittere poteſt *ſerio* matrimonium complici criminis, aut quomodo poteſt de præſenti illud cum eodem inire, ſi perſpectum ipſi fuerit, nec eſſe matrimonium, nec eſſe poſſe?

Illi igitur, qui ad impedimentum hoc incurrendum requirunt ſcientiam impedimenti dirimentis, videntur ſaluberrimam hanc ſanctionem ferme fruſtrare.

Si quis vero (permiſſo etiam ſuppoſito falſo, quod impedimentum hoc eſſet pure pœnale) inſtar principii ſibi ſumat, pænam non incurri ab eo, qui pœnam ſtatutam ignorat, is profecto nimium ſibi aſſumit. Ut parte prima hujus operis cap. 2. §. 3. me probaſſe exiſtimo: ubi ex profeſſo quæſtionem illam tractavi, *an incurrat pœnam, qui ſcit legem ſed ignoravit pœnam.* Et plura ad hanc rem oportuna inveniri poterunt, retundique plures exceptiones, quæ ab adverſariis opponi conſueverunt. Eo igitur lectorem remitto, cum hic non ex profeſſo, ſed incidenter tantum quæſtionem iſtam delibem.

Illud

Illud tamen adhuc ex Pyrrho Conrado *in praxi diſpenſat. Apoſt. lib.* 8. *c.* 9. addere liceat: non obtineri a Pontifice diſpenſationem in hoc impedimento, ſi illud oriatur ex conjugicidio *notorio*, adducitque idem auctor inſignis exemplum Clementis VIII. qui, licet potentiſſimi oratores intercederent, ut in hoc impedimento, uno tantum machinante mortem, pro utroque foro diſpenſaret, induci nunquam potuit, ut id faceret.

Cumque allegaretur exemplum Davidis, qui Bethſabeam duxiſſet, licet cum ea adulterium commiſiſſet, & in Uriæ, conjugis ejus, necem machinatus eſſet: reſpondit Papa, plura in veteri lege propter infirmitatem fuiſſe conceſſa, ut libellum repudii &c. quæ in lege nova, tum a Chriſto ipſo, & Apoſtolis, tum ab Eccleſia ſint prohibita.

Si vero conjugicidium ſit occultum, recurri poſſe pro foro interno ad ſacram Pœnitentiariam, quæ difficillime, & non niſi ex urgentiſſimis cauſis diſpenſet, nec niſi injuncta gravi ac diuturna pœnitentia. Tum vero matrimonium de novo ſecrete contrahendum (cum prius invalidum fuerit) ac prolem etiam, antea illegitime ſuſceptam, legitimatum iri.

Si autem impedimentum hoc oriatur ex adulterio, ſine machinatione necis, tunc facilius obtineri diſpenſationem. Et quidem, ſi impedimentum ſit publicum, & adulteri jam de præſenti contraxerint matrimonium (hoc eſt, attentarint) Pontificem diſpenſare pro utroque foro, cauſa prius probe diſcuſſa.

Si vero impedimentum occultum ſit, recurri ad ſacram Pœnitentiariam, quæ committat confeſſario, per oratores deligendo, ut eos in foro conſcientiæ, injuncta ſalubri pœnitentia, abſolvat, & de novo contrahendi facultatem tribuat; legitimata etiam prole, illegitime prius nata.

ARTICULUS III.

De Conciliis Germaniæ.

SÆCULI VIII.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

Germaniæ invictam gentem nunquam ex integro Romani ſuo ſub- 22.
jicere poterant imperio. Quamvis enim Julius Cæſar, victo

Digitized by Google

Arioviſto , illius Rege , Rhenum transgreſſus , Suevos & Sicambros ſubegerit , & Druſus poſtmodum , Auguſti imperatoris privignus , aliique ſubin Romani Duces per tractum Rhenanum , Rhœtiam , Vindeliciam , & Nericum promoverint victoriam , pluribus tamen ſæpius cladibus profligati Boreales trans Viſurgim provincias ubigere non poterant.

Quin Germani Romanos terrarum Dominos non tantum Teutonicis ex Provinciis propulſarunt , ſed Italiam etiam , Galliam , Hiſpaniam , Luſitaniam , atque Britanniam eisdem eripuerunt.

Sicut autem armis feroces & bello fortes , ita moribus ad octavum usque Sæculum non ſatis culti , potiſſimam partem idololatræ inanium Deorum ſimulacris litabant. Quamvis enim jam primis Eccleſiæ temporibus Apoſtolici viri in Germaniam ad ſpargendam Evangelii ſementem fuerint miſſi , & S. Creſcens , S. Petri Diſcipulus Moguntinum Epiſcopatum, S. Eucharius Trevirenſem , S. Maternus Colonienſem , jam primo Sæculo fundaſſe tradantur , ſeptimo vero dein Sæculo Bojaria per S. Rupertum , baptizato Duce Theodone III. ad Chriſtiana ſacra fuerit adducta , Salisburgenſi & Laureacenſi Epiſcopatu erecto , potior tamen Germaniæ pars gentilis ſuperſtitionis tenebris jacebat ſepulta , donec octavo Sæculo magnus ille Germaniæ Apoſtolus S. Bonifacius , à Gregorio II. & Zacharia Pontificibus miſſus , fundatis pluribus Epiſcopatibus , ut Ratisbonenſi, Euſtadiano, Friſingenſi , Herbipolenſi , fidem làte propagavit , adjuvantibus ſtrenue ſanctiſſimis viris. S. Corbiniano in Germania Superiore , S. Wilibrordo , & S. Humberto in Inferiore , S. Ludgero in Weſtphalia , S. Burchàrdo in Franconià.

Nec parum operæ contulerunt ad Germaniæ converſionem Pipinus Herſtallus , ejusque filius Carolus Martellus , de quo Gregorius III. Summus Pontifex ſcripſit , ejus ope à S. Bonifacio Germaniam è poteſtate Paganorum eſſe liberatam,

Martelli filii Carolomannus & Pipinus , Majores Domus ſeu Præfecti Palatii apud ultimos Merovingicæ ſtirpis Reges , victis ſæpius Theobaldo Alemanniæ ſeu Sueviæ , Utilone Bojariæ , & Theodorico Saxoniæ Ducibus , atque ad obſequium retractis , fidei dilatandæ pariter occaſionem præbuerunt. Imperatum etenim Saxonibus , ne Sacerdotes impedirent , Chriſti Evangelium palam prædicare.

At nemini vetus illa Germania plus debere videtur , quam Carolo M. qui , abſterſa ſcabritie , moribus cultam politamque , reli-

religionem ſanctam reddidit. Confecto ſiquidem bello Longobardico, Thaſſilone attonſo, Saxonibus, ſæpe rebellibus, totiesque devictis, Witekindo & Albione, eorum Ducibus, ſalutaris unde lavacro tinctis, gentem illam ferocem cicuravit, & non tam ſuo quam Chriſtianæ legis imperio ſubjecit, erectis Epiſcopatibus Hildesheimenſi, Bremenſi, Paderbornenſi, Oſnabrugenſi, & Monaſterienſi, ut adeo tota ferme Germania Sæculo VIII. Chriſtianam ſe viderit, fundatis ubique Eccleſiis, & apertis, ad diſpellendas craſſæ ignorantiæ tenebras, Scholis publicis. Utque tum fidei doctrina, tum Eccleſiaſtica diſciplina opportunius inducatur, ac integra conſervetur, habita deinceps plura Concilia: quibus Carolus M. multa addidit *Capitularia*, in comitiis Eccleſiaſticorum & Sæcularium ordinum confecta.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia Sæc. VIII.

Cum hoc ſæculo præſertim à S. Bonifacio religio latius per Germaniam propagaretur, ac plures Epiſcopatus erigerentur, Concilia Epiſcoporum haberi ibidem ſunt cœpta. Et primum quidem inveniuntur ſub initium hujus ſæculi duo Concilia celebrata Trajecti ſub S. Willebrordo, in quibus de propaganda fide & mittendis fidei prædicatoribus eſt actum. 23.

Anno 742. celebratum eſt *Concilium Ratisbonenſe* ſub S. Bonifacio. Editi ſeptem in eo canones de Eccleſiaſtica diſciplina. Primus tractat de conſtituendis Epiſcopis per civitates, quibus præſit Bonifacius, miſſus S. Petri.

In 2. interdicitur Clericis, ne arma tractent, aut venationes exerceant.

In 3. à Presbyteris Epiſcopo ratio reddenda de ſuo miniſterio circa baptiſmum, fidem Catholicam, preces & ordinem *Miſſarum*. Atque in cœna Domini ſemper novum *Chryſma* recipiendum ab Epiſcopo.

In 4. Ignotos Presbyteros ante probationem ad miniſterium non eſſe admittendos.

In 5. à gentilium ſuperſtitioſis obſervationibus abſtinendum.

In 6. Clerico in fornicationem lapſo poſt ternam flagellationem per annum pane & aqua in carcere pœnitentiam agendam.

In

In 7. Nulli Presbytero vel Diacono permittendum, ut domi ſuae mulieres habeat. Monachis & Monialibus juxta regulam S. Benedicti vivendum.

Sequenti anno hæc confirmata ſunt in *Concilio Liptinenſi* eodem S. Bonifacio Præſide.

In Concilio Moguntino I. anno 745. depoſito Gervilione ob commiſſum homicidium S. Bonifacius eligitur Archiepiſcopus Moguntinus: & Moguntia declaratur Germaniæ Metropolis, damnati etiam duo populi ſeductores hæretici *Adelbertus* & *Clemens*: quorum varias impoſturas Bonifacius in Epiſtola ad Zachariam Papam deſcribit. Inter alia docebant, non eſſe licitum, in ſanctorum honorem Eccleſias conſecrare.

In Concilio Moguntino II. anno 753. S. Bonifacius, poſt propagatam late per Germaniam ſtabilitamque fidem ac diſciplinam, S. Wilibaldo Euſtettenſem commiſit Eccleſiam, S. Burchardo Herbipolitanam. S. Sturmium primum Abbatem Fuldenſem conſtituit, Wigberdum vero Hirſchfeldenſem. Tum vero abdicato Epiſcopatu Moguntino, & in S. Lullum tranſlato, In Friſiam rediit, ut etiam ibidem propagaret fidem Chriſtianam, pro qua Martyr ibidem obiit.

Anno 759. calebratum eſt *Conciliabulum Conſtantiæ* ſub Sidonio Epiſcopo contra S. Othmarum Abbatem S. Galli: cum enim Warinus, & Ruithardus fiſci procuratores res Eccleſiæ invaſiſſent, eaque de cauſa ab Othmaro accuſati acriterque à Rege Pipino reprehenſi, non deſiſterent, Othmarum, cum iterum Regem adire vellet, in itinere interceperunt, & per ſubornatum monachum Lambertum de crimine impudicitiæ accuſarunt, atque injuſta Conciliabuli ſententia in carcerem detruſum fame, aliisque calamitatibus enecarunt.

Antequam Carolus M. expeditionem Saxonicam ſuſciperet, duobus Wormatiæ Conciliis interfuit, in quibus quædam capitularia illius confecta eſſe dicuntur.

Anno 772. *Dingolfingæ* in Bavaria ſub Taſſilone Duce celebratum eſt Concilium, quod primus in lucem produxit eruditiſſimus vir Marcus Velſerus, editi ſunt in eo 14. Canones de diſciplina Eccleſiaſtica. Henricus Caniſius in præfatione ad hanc Synodum ita ſcribit: „ agnoſcant hinc Bavari ante, annos plusquam 800. „ in Bavaria receptam fuiſſe illam Religionem, quæ Epiſcopos, „ Abbates, Sacerdotes, & aliorum ordinum Clericos habet: quæ „ ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificium pro vivis & defunctis religioſe immolat,

Digitized by Google

„ molat quæ ſacrorum Canonum decretis reverentiam exhibet mo-
„ nialium matrimonia ſeveris pœnis coërcet. O felicem Bavariam,
„ quæ fidem Theodonis, Taſſilonis, Caroli M. aliorumque genero-
„ ſiſſimorum heroum, tot luſtris labentibus, inter fluctus & procel-
„ las ſartam tectam cuſtodiſti, neque impuros Apoſtatas S. Ruperto
„ & excellentiſſimis illis Regibus & Ducibus antetuliſti!

Cum Saxones, bellante Carolo M. in Italia adverſum Longobardos, rebellaſſent, adornans contra eos tertiam expeditionem interfuit prius Concilio *Wormatienſi III.* anno 776. victi deinde rurſus Saxones plerique Chriſtiana ſacra ſuſceperunt.

Triennio poſt in *Concilio Saxonico* actum eſt de ſedibus Epiſcopalibus in Saxonia erigendis, ut Paſtorum vigili cura populi illi recens converſi in fide morumque diſciplina retineantur. Huc refert ſuam originem Epiſcopatus Paderbornenſis.

In illo celebratum eſt anno 788. præſente Carolo M. *Concilium Paderbornenſe*, quod domita jam tota Saxonia, & Witekindo baptizato, de Ecclesia Saxonica ordinanda prolixius diſpoſuit. Creduntur hic jacta fundamenta Eccleſiæ Mindenſis, eique propoſitus S. Herimbertus primus illius Epiſcopus: *Bremenſis* pariter Epiſcopatus hoc tempore initium ſumpſit, Willetrado primo conſtituto Epiſcopo.

Anno 788. in *Concilio Ingelheimenſi* Taſſilo fidei violatæ damnatus cum filio Theodone attonſus & in monaſterium recluſus eſt: Bojariis, qui ipſi adhæſerant, aliquibus exilio multatis.

Sequenti anno Carolus *Aquiſgrani* Synodum celebrari voluit: in qua confectum promulgatumque eſt famoſum *Capitulare Aquiſgranenſe* de diſciplina Eccleſiaſtica, quod etiam *Capitulare Caroli M.* dicitur. 58. priores articuli innovant Canones veterum Conciliorum, & Pontificum. 10. ſequentes adhortantur ad obſervantiam mandatorum Dei. Reliqui ſpectant Clericos & Epiſcopos. Addita ſunt alia duo Capitularia, alterum de Monachis, alterum de rebus partim Eccleſiaſticis, partim politicis.

Emerſerat hoc tempore hæreſis *Felicis* Hiſpani Urgellis ad montes Pyrenæos Epiſcopi, qui ab *Elipando* Epiſcopo Toletano interrogatus, an Chriſtus ſecundum id, quod homo eſt, ſit filius Dei naturalis, an tantum adoptivus? adoptivum eſſe reſpondit, editisque libris propugnare conatus eſt: Elipandus autem per Hiſpaniam, Felix vero per Galliam & Germaniam hæreſim iſtam prædicavit. Quare anno 792. Carolus Rex celebrari voluit Concilium *Ratisbonæ*, quo in hyberna conceſſerat. Adductus in Concilium Felix, erroris

convictus eſt, atque ad Adrianum Pontificem Romam miſſus, in Baſilica S. Petri eundem ejuravit. Reſtitutus proin ſuæ ſedi, relapſus, in Concilio *Francofordienſi* rurſus eſt condemnatus anno 794. anno vero 799. in Concilio *Aquisgranenſi* ab *Alcuino* convictus, Catholicæ fidei profeſſionem absque ſimulatione edidit

§. III.

Canones Concilii Francofordienſis An. 794.

24. Magni hujus Germaniæ Concilii, quod voluntate Caroli M. congregatum, trecentis circiter Epiſcopis, ex Germania, Gallia & Italia collectis conſtabat, alias quidem meminimus ſæpius, præſertim *part. 3. cap. 2. art. 7. §. 4.* ſed ibi illa duntaxat ſunt memorata, quæ adverſus hæreſin Felicis Urgellitani, & Elipandi Toletani Epiſcopi, atque in cauſa Concilii Nicæni II. de ſacrorum imaginum adoratione geſta ſunt. Juvat proin ea etiam hic breviter ſubnectere, quæ ad diſciplinam bene multis canonibus ſunt conſtituta.

Actum igitur de ſtabili pretio annonæ pro quovis tempore, ſive fertilitas abundet agrorum, ſive raritas ſegetum penuriam invehat. Vetitum igitur, ne quis unquam frumentum annonamque vendat carius, quam lege regia univerſim fuerit definitum. (*Saluberrima ejusmodi, & pauperibus etiam exoptatiſſima lex contra avaros annonæ flagellatores facile tunc ferri poterat, quando unus Monarcha totam ferme Europam ſuprema cum poteſtate gubernabat.*) Monetis etiam certus ſtatutus valor. Et has quidem geminas leges politicas Carolus M. in Synodo conſtituit.

Eccleſiaſticorum verò canonum iſta ſunt capita.

Epiſcopus juſtitiam in ſua Diœceſi omnibus Eccleſiaſtici ordinis perſonis adminiſtret. In caſu autem contumaciæ ad Metropolitanum recurratur, & ſi neceſſe ſit, ad regem, pro executione ſententiæ.

Prohibetur iterum translatio Epiſcoporum & Presbyterorum ad alias Eccleſias.

Cum contentio eſſet orta de limitibus Diœceſanis & Metropolitanis, cauſa remiſſa eſt ad ſummum Pontificem.

Petrus Epiſcopus de conjuratione, adverſus Regem Carolum cum Pipino ejusdem filio inita, accuſatus, juſſus eſt cum duobus aut tribus aliis jurare, ſe ſceleris purum eſſe. Cum autem nemo

vellet

vellet cum eo jurare, hominem miſit, qui duello dimicaret. Et felici dimicatione confecta declaratus eſt innocens. (*Eo nempe medio illa ætate adhuc ſæpius veritas explorabatur.*)

Depoſitus Geroldus, qui Diaconus & Presbyter canonice non ordinatus, ad Epiſcopatum involavit.

Pro ſuſcipiendis in ſacrum Ordinem pecunia ne exigatur. (*Nempe titulo ſuſceptionis, aut ſtatus religioſi*) Abbas ne eligatur, niſi cum conſenſu Epiſcopi. Clerici aut Monachi tabernas publicas ne frequentent. Epiſcopus & Presbyteri SS. Canones calleant. Dominica dies à veſpera ad veſperam obſervetur. Epiſcopi in villis & vicis non conſecrentur. Servi non ordinentur ſine conſenſu dominorum. Omnes decimas ſolvant de ſua proprietate. Eccleſiæ per eos reſtaurentur, qui beneficia habent.

Clerici non ordinentur absque deputatione ad certam Eccleſiam: neque de una migrent ad aliam. (*Intelligendum credo, ſine facultate proprii Epiſcopi; nam quamvis hæc prohibitio pluribus in conciliis ſit facta, frequentes tamen invenimus ejusmodi translationes, illa etiam ætate factas, non tantum Epiſcoporum, ſed inferiorum etiam Sacerdotum*)

Cum inter Clericum & Laicum lis orta fuerit, Epiſcopus & cômes eam decidant. Prædicatio fidei diligenter inſtituatur. Cauſa criminalis Presbyteri ab Epiſcopo decidatur. Epiſcopo extra ſuam Eccleſiam hærere ultra tres hebdomades vetatur. Bona, ab Epiſcopo poſt ordinationem acquiſita, ad hæredes tranſire prohibentur. Arbores & luci, & omnes ſuperſtitionis reliquiæ tollantor.

Oblationes, quæ in Eccleſiis, vel in uſus pauperum fiunt, ad nutum Epiſcopi diſpenſantor. Presbyteri ante 30. annum ætatis ne ordinantor. (*Ita enim ferebat temporum illorum diſciplina.*) Nullus credito, Deum in tribus tantum linguis orandum: quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, ſi juſta petierit. (*Intelligendum, extra ſacram liturgiam & Divina Officia.*)

Eccleſiæ vendi permittuntur, modo non deſtruantur, aut in uſus profanos vertantur. (*Non enim venditur conſecratio, ſed ædificium de ſe pretio æſtimabile.*)

Denique Rex Carolus propoſuit, ſe ab Adriano Pontifice diſpenſationem petiiſſe, & obtinuiſſe, ut Hildebaldus, Archiepiſcopus Colonienſis, & Archi-Capellanus, aſſidue verſaretur in aula (*propter utilitates Eccleſiaſticas.*)

§. IV.

De Capitularibus Caroli. M.

25. Celebria hæc *Capitularia* complectuntur plurimas leges, qua Eccleſiaſticas, qua civiles ac politicas, in conventibus Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum collectas. Leges Eccleſiaſticæ, aut Clericos ſpectantes, fere omnes deſumptæ ſunt ex Canonibus Conciliorum, aut Romanorum Pontificum decretis. Aut, ſi quæ novæ ſunt editæ, ab Epiſcopis promanarunt, eorumque voluntate Capitularibus Caroli inſertæ.

Non enim magnus hic Princeps, Eccleſiaſtici Ordinis obſervantiſſimus poteſtatem leges Eccleſiaſticas ferendi ſibi arrogavit, ut ex præfatione capitularium Aquisgranenſium patet, in qua ſe *humilem adjutorem* ac *defenſorem* ſanctæ Dei Eccleſiæ appellat. Epiſcopos vero nominat *Paſtores Eccleſiarum Chriſti; & Ductores gregis ejus, & clariſſima mundi luminaria*, rogatque eos, ut vigili cura, & ſedula admonitione populum Dei per paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeant, *ne lupus inſidians aliquem, Canonicas ſanctiones, vel paternas traditiones univerſalium Conciliorum tranſgredientem inveniens devoret.* Addicens deinde ſuam operam, *in quo*, inquit, *operis ſtudio ſciat, certiſſime ſanctitas veſtra, noſtram vobis cooperari diligentiam.* Addit denique, ſe *ex Canonicis Conſtitutionibus* aliqua capitula ſubjunxiſſe: quam curam ſuam bene ſibi verti rogat.

Porro in his Capitularibus, potiſſimum Aquisgrani collectis, præter alia, inculcatur, ut Eccleſiis, in Saxonia recens conſtructis, magnus habeatur honos. Ut nemo violente ex Eccleſia extrahatur. Ut Eccleſiæ jejunia obſerventur. Ut videntur ſuperſtitiones infidelium. Ut die Dominica abſtineatur ab omni opere ſervili, atque a placitis. Ut decimæ Eccleſiis & Sacerdotibus ab omnibus perſolvantur. Ut ad fontes, arbores, & lucos vota non fiant. Capitulum octavum ſic habet: *Si quis deinceps de gente Saxonum inter eos latens non baptizatus ſe abſcondere voluerit, & ad baptiſmum venire contempſerit, paganusque permanere voluerit, morte moriatur.* Gens nempe Saxonica devicta Carolo M. promiſerat juramento, datis etiam obſedibus, fidem Chriſtianam recipere, & fidelitatem ſervare. Unde coëgit eos ſub mortis pœna, ut ſtent promiſſis. Quamvis alias Eccleſia infideles non cogat ad ſuſcipiendum baptiſmum.

Aliis Capitularibus ſtatuit, ut Epiſcopis honor & obedientia ab omnibus deferatur. Ut Epiſcopi & Presbyteri à bellis ſint immunes. De

Digitized by Google

Decretum inſuper cum conſenſu Leonis III. Papæ, ut Chorepiſcopi Epiſcopales functiones non peragant : utque deinceps nulli amplius creentur Chorepiſcopi

Ut omnibus Dominicis feſtiſque diebus unusquisque Sacerdos Evangelium Chriſti prædicet. Ut extra Eccleſiam Miſſæ non celebrentur. Ut ſtata baptiſmi tempora ſerventur. Ut Sacerdos nullam domi mulierem habeat. Ut nullus Sacerdos ad ſæcularia judicia accedere audeat. Tabernas non ingrediatur edendi aut bibendi cauſa. Ut Sacerdotes crimina ſibi confitentibus dignam pœnitentiam imponant, & omnibus infirmis ante exitum vitæ viaticum & communionem Corporis Chriſti miſericorditer tribuant. Ut ſecundum definitionem ſanctorum Patrum, ſi quis infirmatur, a Sacerdotibus oleo ſanctificato cum orationibus diligenter ungatur.

Ut ſummus Pontifex à nemine in terris judicetur. Ut Epiſcopus non condemnetur ſine 72. teſtibus. Aut Presbyter ſine 44. ut Sacerdotes canones ſciant, cantum & Eccleſiaſticos ritus.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Galliæ Sæc. VIII.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Galliæ.

Poſtquam Pipinus Herſtallus, qui ſub titulo *Majoris Domus* omnem 26.
poteſtatem ad ſe attraxerat, anno 714. obierat, ejus filius *Carolus Martellus*, ex Alpaide pellice ſuſceptus à Plectrude noverca in carcerem conjectus fuit. At inde elapſus, Auſtraſiis ſuis conjunctus, Neuſtraſios ſeu Francos, eorumque Regem Chilpericum III. Raginfridum palatii Magiſtrum, & Eudomen Aquitaniæ Ducem, pluribus ſecundis præliis vicit. Tandem ut Neuſtraſios ac Burgundos, qui Chilperico adhæſerant, ſibi & auſtraſianis conjungeret, pace inita, ſub Chilperico, aliisque deinceps Regibus magiſterium palatii, & cum eo paternam poteſtatem exercuit.

Per Germaniam inde arma circumtulit, expeditione jam in Saxones, modo in Bojarios, rurſus adverſus Lanfridum Sueviæ Ducem, ſuſcepta.

His feliciter, magnaque nominis fama geſtis, cum Saracenis colliſus eſt. Hi expugnata Hiſpania, in Galliam irrupere, cæſi ſæpius

pius repreſſique ab Eudone, Aquitaniæ duce. At ſub Abdirama ingenti cum exercitu reverſi, Septimaniam (*Occidaniam* ſeu *Languedocium* hodie dictam) atque in ea Toloſam & Narbonem expugnarunt; tum in Lugdunenſem Provinciam effuſi, urbem ejus principem ceperunt. Mox per totam Burgundiam, Vaſconiam, Aquitaniam, aliasque provincias, direptionibus, incendiis, cædibusque graſſati, Galliæ omni ad funeſtum Hiſpaniæ exemplum interitum intentabant.

Jamque occupata Burdegalla, aliisque celebribus urbibus, Pictavienſi agro victricia arma intulerant, cum Martellus & Eudo, condonatis ruenti patriæ inimicitiis, amici facti ſociique ex hoſtibus, vires conjunxerunt, ac Saracenos incredibili prorſus ſtrage ad internecionem ferme ceciderunt.

Mox Burgundia, Lugdunoque receptis, Martellus poſt Eudonis obitum Aquitaniam occupavit: ac Saracenos ad ultionem cladis ſuæ Galliam iterum incurſantes felici prælio fudit: captamque ab illis Avenionem recepit. Tum Narbonenſem provinciam, Hiſpaniæ Gothicæ ante attributam, expugnata Narbona aliisque oppidis, Saracenis eripuit, cæſis, qui ad opem ferendam ſæpius venerant, eorum copiis. Igitur Martellus Maurorum cladibus inſignis, eorum ſpolia in triumphum duxit, expurgata tota Gallia. In his Saracenicis bellis Martello opem tulere Germani, præſertim Alemanni & Bojoarii, ſub Theodebaldo; & Utilone, eorum Ducibus.

Poſt conſumptam bellis ætatem obiit Carolus Martellus anno 741. incurrit Eccleſiaſticorum quorundam odium, quod quasdam Eccleſiarum facultates militibus diſtribuiſſet. Quod vero traditur de viſione quadam ejusdem inter damnatos, videtur ſapere fabulam.

Moriens Martellus Majores Domus renunciavit *Carolomannum* & *Pipinum* filios ſuos. Qui bello ſuperarunt Utilonem Bojariæ, Theobaldum Alemanniæ, & Hunaldum Aquitaniæ Duces, qui contra illos inſurrexerant. Paulo poſt feliciter ab illis confectum eſt bellum Saxonicum.

Anno 747. Carolomannus, nuntio rebus humanis miſſo, Romæ à Zacharia Pontifice tonſuram & habitum clericalem accepit: conditoque in ſoracte monte monaſterio, vitam religioſam profeſſus eſt, translatus inde ad montem Caſſinum ad S. Benedicti monaſterium. Pipinus vero ejus frater junior anno 752. exauctorato Childerico III. octodecim annorum juvene à Francis Rex eſt ſalutatus.

Dom-

Digitized by Google

Domitis inde Saxonibus, atque ad tributi ſolutionem compulſis, Stephanum III. Summum Pontificem, ad ſe in Galliam confugientem in Italiam reduxit, Aiſtulpho Longobardorum Rege ſuperato, & ad tradendum Exarchatum aliasque urbes Eccleſiæ Romanæ adacto. Quam donationem inſigni diplomate confirmavit; Conſtantino Copronymo fruſtra Exarchatum repoſcente.

Recepto mox a Thaſſilone Boiariæ Duce homagio, geſtisque pluribus contra Aquitanos bellis, geminam Synodum celebrari voluit; primam Attiniaci, in qua, præſentibus ſedis Apoſtolicæ legatis, auditi Copronymi Imperatoris Oratores: diſputatumque de fidei doctrina, & traditionibus Patrum. Alteram Gentiliaci, in qua diſceptatum cum Græcis de proceſſione Spiritus ſancti, & cultu ſacrarum imaginum.

Defuncto anno 768. Pipino Regi ſucceſſerunt, diviſo Imperio, filii, Carolus & Carolomannus. At hoc tres intra annos demortuo, tota rerum poteſtas ad Carolum eſt devoluta, qui ea deinceps pro Eccleſia & Republica geſſit, quæ *Magni* nomen ei merito pepererunt.

Longobardorum regno finem impoſuit, expugnata Papia Regia ſede, ac Deſiderio in Galliam abducto. Patris Pipini diploma confirmavit, novasque Romanæ Eccleſiæ urbes addidit. Saxones penitus ſubegit, & Chriſtianos fecit. Rotgandum Forojulienſem, & Thaſſilonem Boiarium Ducem, obſequium detrectantes provinciis exuit. Saracenos bello aggreſſus, Hiſpaniarum parte multavit. Saxoniam & Bavariam in provincias redegit. Græcos in Italia profligavit, Hunnos, cum Thaſſilone conſpirantes, in Pannonia, victor ubique ac gentium domitor.

Nec minus inclaruit pacis artibus quam belli virtute. Epiſcopatus per Germaniam & Monaſteria multa fundavit.* Barbariem abſterſit, ſcientiarumque ac bonarum artium diſciplinas induxit: Sacerdotum Doctorumque hominum cultor & æſtimator eximius: *Alcuino* ipſe uſus præceptore, quem ſcholæ palatii ſui præfecit. Cantum Gregorianum in Germania & Gallia introduxit. Pro Eccleſiæ etiam diſciplina ex ſacris Canonibus multa capitularia colligi, ac variis in urbibus publicari curavit.

Denique meritis & ætate gravis pie deceſſit Aquisgrani anno 814. a Paſchali Antipapa in ſanctorum Canonem eſt relatus. Quod decretum, cum a nullo legitimo Pontifice fuerit revocatum, ejus cultus in variis Germaniæ & Galliæ Eccleſiis uſu & conſuetudine invaluit. Quidam id ei objiciunt, quod thori conjugalis non ſatis diligens fuerit cuſtos: licet novem ſucceſſive legitimas uxores habuerit.

§. II.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

I.

Concilium *Sueſſionenſe* anno 744. decem edidit canones, quibus nihil aliud ferme decernitur, quam id, quod in memoratis paulo ante Germaniæ Synodis eſt decretum. Nempe, Nicænam fidem, & Synodorum Canones in toto Francorum regno eſſe promulgandos. Synodos quot annis celebrandas. Clericorum cauſas ab Epiſcopis decidendas. Abbatibus ad bellum non eundum. Clericis non portandum habitum ſæcularem. Devitandam venationem ſtreperam. A Clericis rationem reddendam Epiſcopo ſui miniſterii; atque ab eo chriſma & oleum petendum. Eumque circumeuntem ad confirmandum populum Abbates & Presbyteri ſuſcipiunto.

Peregrini Epiſcopi & Pesbyteri ſine probatione ad miniſterium non admittuntor. Epiſcopi providento, ne ſuperſtitio admiſceatur, & ut per civitates juſtæ ſint menſuræ. Adelberti (qui tanquam hæreticus damnatur) ſuperſtitioſæ Cruciculæ igni traduntor. Clericus in domo fœminam ne habeto, niſi matrem, ſororem & neptem. Deo ſacratam fœminam aut propinquam nemo ducito, nec aliam vivente priore.

Celebratum autem eſt hoc Concilium tempore Childerici III. Regis Francorum, præſente Pipino Duce ac Principe: qui tunc adhuc fuit *Major Domus*, & haud multo poſt exauctorato Childerico Rex Franciæ.

II.

Canones Concilii Vermerienſis.

Canones hujus Concilii, anno 753. celebrati, plerique tractant de matrimonio.

Conjuncti in tertio gradu jubentur ſeparari, non vero in quarto gradu, ſed imponitur iſtis pœnitentia. Adeoque tunc juxta Eccleſiæ Gallicanæ diſciplinam conſanguinitas in tertio gradu erat impedimentum *dirimens* matrimonii, conſanguinitas autem in quarto gradu tantum erat impedimentum *impediens* matrimonium contrahendum.

Fornicatus cum uxoris ſuæ filia, ab uxore ſeparetur. Presbyter ne ducat uxorem. Uxoris velatio eſt irrita, ſi fiat ſine mariti con-

conſenſu: uti etiam; ſi invita veletur, Mulier, machinata cum alio in vitam mariti ſui poteſt dimitti (*per divortium nempe quoad cohabitationem.*

Statuitur impedimentum dirimens *Conditionis Servilis*, ſi nempe ingenuus ancillam ducit, quam putat ingenuam, aut ingenua ſervum ducit, quem putat Ingenuum. Aliud eſt, ſi pars ingenua conditionem ſervilem compartis ſcivit, & tamen duxit: tunc enim valet matrimonium.

Ordinatus a vago Epiſcopo jubetur rurſus ordinari (*quia ſcilicet dubium erat, an ſit verus Epiſcopus*) Clerici non portent arma.

Eodem anno celebrata eſt *Synodus Metenſis.* In qua pœna ſtatuitur crimini inceſtus. Tractatur de telonis, moneta, immunitatibus, adminiſtratione juſtitiæ, foro competente; ubi verberari jubetur Clericus, qui Seniorem ſuum in palatio accuſat.

III.

Canones Concilii Vernenſis anno 755.

Celebratum eſt in Verno palatio Pipini Regis a multis Epiſcopis Galliæ, multique conſtituti ſunt Canones. Quorum magis memorabilium hæc ſumma.

Metropolitano a Comprovincialibus Epiſcopis præſtanda obedientia ſecundum Canones. Ad Synodos a Metropolitano vocentur Epiſcopi & Abbates. Clericali ac Regulari diſciplinæ, ſi opus, reformandæ invigilet Epiſcopus; ſi non poſſit emandare, referat ad Metropolitam; ſi neque hic poſſit, Synodus decernat.

Baptiſteria ne ſint in aliis Eccleſiis, quam ab Epiſcopo deſignatis. Qui ſe injuſte ab Epiſcopo ſuo excommunicatum judicat, poteſt appellare ad Metropolitanum. Quæ tamen appellatio tantum habet effectum *devolutivum*, non autem *ſuſpenſivum.* Hoc eſt: debet ſe pro excommunicato gerere, abſtinendo a communione fidelium in Eccleſia, orationibus publicis; conviviis &c. donec abſolvatur. Statuitur excommunicatio *minor*, in communicantes cum excommunicatis.

Monachis vetat peregre abire, etiam ad ſedem Apoſtolicam ſine conſenſu Abbatis. Clerici ne migrent ad alias Eccleſias. Epiſcopis ſub pœna ſuſpenſionis ab officio prohibetur, ne in aliena diœceſi ordinationes, aut alia miniſteria Epiſcopalia peragant.

Digitized by Google

Die Dominica abſtinere jubet ab opere rurali, non tamen a faciendo itinere equo, vel curru, parandis cibis &c. A quibus tanquam ex obligatione abſtinere ad Judaicas ſuperſtitiones relegat.

Nuptiæ celebrentur publice. Clerici ne gerant negotia ſæcularia, niſi pro Eccleſia, orphanis, viduis, aliisque cauſis piis, ex commiſſione Epiſcopi vel Abbatis. Poſt mortem Epiſcopi ſedes ultra tres menſes ne vacet. Clerici cauſas ſuas ad ſæcularia judicia ne deferant, ſine conſenſu Epiſcopi vel Abbatis.

Immunitates Eccleſiarum ſerventur. Monaſteria fundatoribus ſuis reddant ratiocinia. Ab iis, qui piam peregrinationem ſuſcipiunt, telonia ne exigantur. Judices primo cauſas orphanorum, viduarum, & Eccleſiarum judicent. Nullus per pecunias accedat ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum. Judices ne munera accipiant pro adminiſtranda juſtitia.

IV.

Canones Concilii Compendienſis anno 757.

Canones hujus Synodi tractant de matrimonio, ſtatuuntque conjunctos in tertio gradu, vel mixto ex tertio & quarto ſeparari, non autem conjunctos in quarto ex utraque parte. Idemque ſtatuitur de affinitate. Vir conjugem ſine ſuo conſenſu velatam poteſt repetere. Poteſt vir aliam uxorem ducere, ſi uxor monaſterium ingrediatur. *Si nempe matrimonium fuerit ratum tantum. Quia hoc per profeſſionem Religioſam diſſolvitur. Si autem de matrimonio conſummato eſſet ſermo, ſenſus eſt, quod poſt mortem uxoris poſſit aliam ducere.)*

Si maritus dicat, matrimonium eſſe conſummatum, uxor vero neget, credendum potius viro, tanquam capiti.

Si quis eam, quam duxit, a fratre ſuo corruptam invenit, poteſt aliam ducere. (*Quia matrimonium invalidum eſt, propter affinitatem cum ea in primo gradu.*) Idem eſt, ſi pater filii ſui ſponſam cognovit.

Privigna eſt libera, quam Vitricus invitam deſpondit. (*Ex defectu videlicet conſenſus proprii.*) Baptizatus a non baptizato eſt vere baptizatus: ſi materiam & formam cum debita intentione adhibuit. Mulier, quæ velum accepit, in profeſſione Religioſa permaneat.

Mari-

Maritus, qui uxoris ſuæ filium aut filiam ante Epiſcopum ad confirmationem tenuit, jubetur ab uxore ſeparari.

§. V.

Obſervatio in hunc Canonem.

Non ſolvitur quidem matrimonium in hoc caſu, jam ante legitime contractum; ſed ob cognationem ſpiritualem Synodus ſeparandos eſſe quoad thorum putavit. Qui rigor veteris diſciplinæ hodie eſt mitigatus. Non enim amplius (ne quidem quoad thorum) ſeparantur; &, ſi ex neceſſitate, aut ignorantia juris aut facti, maritus proprium filium, vel privignum baptizarit vel levarit ſeu tenuerit in baptismo vel confirmatione, uti nihilominus libere poteſt matrimonio, non tantum reddendo, ſed etiam petendo debitum conjugale. Can. 7. cauſa 30. q. 1.

Imo etiam, ſi extra caſum neceſſitatis aut ignorantiæ de induſtria id fecerit, videtur probabilius idem dicendum, propter *cap. ſi vir. 2. de cognat. ſpir.* ubi Alexander III. interrogatus: *Si vir vel mulier, ſcienter vel ignoranter, filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, an propter hoc ſeparari debeant?* Et reſpondet: *Quamvis generaliter ſit inſtitutum, ut debeant ſeparari, quidam tamen, humanius ſentientes, aliter ſtatuerunt: ideoque nobis videtur; quod ſive ex ignorantia ſive ex malitia id fecerunt, non ſunt ab invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere: niſi ad continentiam ſervendam poſſint induci. Quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſari videtur. Si ex malitia: eis ſua fraus non debet patrocinari.*

Idem dicitur cap. de eo. 5. cauſa 30. q. 1. ibi: *Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent, ſi innupti* (hoc eſt continentes) *permanere voluerint, bonum eſt: Sin autem, gravis pœnitentia inſidiatori injungatur, & ſimul maneant.* Ubi ipſis permittitur ſimul manere, licet ambo ex induſtria id fecerint. Non poſſet autem hoc ipſis permitti, ſi neuter poſſet petere uſum conjugii. Et eſſet ſane manifeſtum periculum incontinentiæ. Quæ cauſa fuit, ut ſecundum recentiores Canones, cognatio ſpiritualis dirimat quidem matrimonium contrahendum, non tamen privet uſu jam ante legitime contracti.

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ Sæculi VIII.

28. Concilium *Cloveshovienſe* celebratum eſt anno 747. hortatu Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini & Apoſtolicæ ſedis Legati. Editique 30. Canones. Quorum hæc eſt ſumma.

Commendatur Epiſcopis cura Paſtoralis ſecundum ſacros Canones exercenda. Servanda concordia inter Sacerdotes. Singulis annis viſitanda diœceſis. Abbates Regularem diſciplinam obſervari curent. Nemo ordinandus, niſi probus & doctus, ſcholæ in Cathedralibus Eccleſiis, & Monaſteriis erigendæ pro Clericis & Religioſis.

Clerici a negotiis & cauſis ſæcularibus abſtineant. Templorum nitorem & ornatum curent. Lectioni, orationi, Miſſarum celebrationi, pſalmorum cantui, prædicationi verbi divini, Sacramentorum adminiſtrationi, in locis, ab Epiſcopo ſibi commendatis, diligenter ſe impendant. Symbolum fidei, orationem Dominicam, ritus Sacramentorum, lingua vernacula populo proponant. Eandem in docendo, baptizando, judicando, Miſſam celebrando, rationem teneant juxta ritum Romanæ Eccleſiæ. Cantum Eccleſiæ non adulterent, ſed ſimplicem ſanctamque melodiam obſervent. Officiis Epiſcopo propriis ſe non immiſceant.

Sanctorum Natalitia ſtatis diebus recolantur, prout ſunt in Romanæ Eccleſiæ Martyrologio annotata: Dies Dominica Divino cultui impendatur. Miſſarum ſolennia & Concio ea die celebrentur adſitque præſens frequens populus. Septem horæ Divini officii cum decente pſalmodia diligenter perſolvantur. Nihil legatur, aut cantetur, niſi quod Eccleſiæ Romanæ conſuetudo permittit. Litania major, & Rogationes tribus ante Aſcenſionem Domini diebus, cum jejunio, & Miſſarum celebratione peragantur. S. Gregorii M. & S. Auguſtini, Anglorum Apoſtoli, Natalitia ritu ſolenni ac feſtivo celebrentur. Quatuor temporum jejunia juxta exemplar Romanæ Eccleſiæ obſerventur.

Monachi ſuis Præpoſitis humiliter ſubſint. Quietam ac regularem vitam agant. Silentium ac modeſtiam ſervent. Sæculares intra clauſuram non intromittant. Orantium, legentium, Dominum laudantium domus ſint monaſteria. Ebrietas tanquam lethiferum venenum fugienda Clericis & Monachis. Convivia eorum ſint ſobria & modeſta. Communione Corporis & Sanguinis Domini ſe dignos exhibeant innocentia & probitate morum, Laici etiam à labe puri, frequen-

quenter communicent. Ad profeſſionem Monaſticæ Regulæ non admittantur, niſi prius ſint probati.

Epiſcopi à Synodis reverſi decreta promulgent. Commendantur eleemoſynæ, pſalmodia &c. Vetatur, ne plures in monaſteria recipiantur, quam ali poſſint. Ne Clerici, Monachi, aut Moniales apud ſæculares commorentur; ſed in domo Dei orent, non tantum pro ſe, ſed etiam pro Rege, Ducibus, & toto populo Chriſtiano.

Nota, hæc ante mille annos Eccleſiæ Anglicanæ fuit diſciplina! An & hodie?

Concilium *Calcuthenſe* anno 787. celebrarunt Angliæ Epiſcopi, cum Legatis Hadriani I. ſummi Pontificis, promulgatique ſunt in eo 20. Canones ad diſciplinam ſpectantes.

1. Fides Nicæna, & reliquorum quinque Generalium Conciliorum, prout a ſancta Romana Eccleſia eſt tradita, tenetor, ac de ea Presbyteri, qui inſtruere debent populum, diligenter examinantor.

2. Patrini ſpirituales ſuos filios inſtruunto.

3. Epiſcopus quot annis viſitato.

4. Vita & habitus Canonicorum & Monachorum juxta decreta Romanorum Pontificum ſunto.

5. Præfecti Monaſteriorum vitæ integræ ſunto.

6. Nullus, niſi probatæ ſit vitæ, ordinator.

7. Horæ Canonicæ diligenter perſolvuntor.

8. Privilegia, a Romano Pontifice conceſſa Eccleſiis, conſervantor.

9. Clericus cibum, hypocritarum more, clam ne ſumito.

10. Eccleſiaſtici ſæcularia ne judicanto. Calix ſacer & patena ex cornu confecta ne ſunto.

11. Etiam Reges in rebus Eccleſiaſticis, & ad ſalutem animæ pertinentibus, Epiſcopis obediunto.

12. Contra Reges nemo inſurgito.

13. Regum & Miniſtrorum ejus judicia, ſine acceptatione perſonarum, juſta ſunto.

14. Principes inter & Sacerdotes perpetua pax eſto.

15. Inceſtuoſa & adulterina conjugia procul amandantor.

16. Filii ſpurii ab hæreditate excluduntor.

17. Decimæ ſolvuntor: uſuræ & injuſtæ menſuræ ac pondera non uſurpantor.

18. Vota fidelium adimplentor.

N n 3 19. Pa-

Digitized by Google

19. Paganæ ſuperſtitionis reliquiæ extirpantor.

20. Peccata ſua omnes Sacerdoti confitentor. Fructus dignos pœnitentiæ faciunto : & Eucharistiam ſumunto.

Præterea Synodus in *Northumbria* anno 705. in qua S. Wilfridus, monitu Joannis VII. Papæ, ad quem ille appellaverat, in Archiepiſcopatu ſuo Eboracenſi, a quo dejectus fuerat, eſt confirmatus.

Concilium *Anglicum* anno 756. ſtatuit, ut feſtum S. Bonifacii, ſociorumque ejus Martyrum, quot annis ſolenniter celebretur.

Concilium *Bacanceldenſe*, præſente Kenulſo Rege anno 798. decrevit, ex mandato Leonis III. Papæ, ut ſæculares ſuper Eccleſias non habeant dominium.

CAPUT IX.

De Conciliis SÆCULI IX.

Sub Carolingicis Imperatoribus Regibusque, in Italia, Germania, & Gallia dominantibus, graviſſimos inter externos internosque motus hoc ſæculum transactum eſt. Vidit illud cruenta bella filiorum in Patrem, fratrum in fratres, adulterina Regum connubia, Odeſchalchi errores, Prælatorum in cauſa appellationis diffidia, quæ omnia variis Conciliis cauſam dederunt. Hiſpania cum Mauris luctata lente aſſurgens. Anglia in unam Monarchiam collecta, Danorum irruptionibus infeſta. Non alio tamen ſæculo tot celebrata ſunt ſacra Concilia, ac iſto, quo Caroli M. ac Ludovici Pii eximia religio tum fidei doctrinam ubique diſſeminatam, tum morum diſciplinam ſancte inſtauratam volebat. Sufficerit mihi ad inſtitutum meum ſumma Canonum capita perſtringere : Si quid vero eruditionis magis memorabilis occurrat, interſerere.

SUMMARIUM.

ARTICULUS. I.

De Conciliis Germaniæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Occidentalis Imperii.

1. *Ere-*

1. *Erectum a Leone III. Occidentale Imperium.*
2. *Quid Collatum ſit Carolo M.*
3. *Ludovicus Pius edit Capitularia.*
4. *Heraldus Klacius primus ex Regibus Daniæ converſus.*
5. *Juditha Caroli Calvi mater turbarum occaſio.*
6. *Lotharii Imperium.*
7. *Ludovici II.*
8. *Caroli Calvi.*
9. *Ludovici Balbi.*
10. *Caroli Craſſi.*
11. *Arnulphi*
12. *Ludovici Infantis.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Germania.

13. *Concilium Salisburgenſe & Ratisbonenſe.*
14. *Concilia Aquisgranenſia.*
15. *Concilia Moguntina.*
16. *Alia Germaniæ Concilia.*
17. *Concilia celebrata in cauſa rebellionis filiorum in patrem Ludovicum Pium.*
18. *Concilia celebrata in cauſa diſcordiæ inter Ludovici Pii filios.*
19. *Concilia in cauſa Gotheſchalci habita.*
20. *Concilia in cauſa Matrimoniali Lotharii Junioris habita.*
21. *Concilia in cauſa Apellationis Rothaldi Epiſcopi.*
22. *Concilia in cauſa utriusque Hincmari.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Italiæ.

23. *Concilium Altinenſe & Ticinenſe.*
24. *Obſervatio in Canonem 21. Concilii Ticinenſis de uſuris.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Galliæ.

25. *Concilium Arelatenſe IV. Rhemenſe. Turonenſe III. Cabilonenſe II. Meldenſe, Viennenſe, Pariſienſe VI.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ.

26. *Prænotanda de ſtatu Angliæ.*
27. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*
28. *Obſervatio de Antiquitate ſtatus Religioſi.*

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculi IX.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Occidentalis Imperii.

1. Erectum Imperium Occidentale.

Sub initium hujus ſæculi Occidentale Imperium, quod jam inde ab Auguſtulo per trecentos annos extinctum jacuerat, fauſtis omnino auſpiciis rurſus erectum, & innovatum eſt; atque in *Carolum M.* translatum a Leone III. ſummo Pontifice; qui ipſa feſtiva die Natalis Domini eundem Regem, nihil tale opinantem, in Baſilica S. Petri Imperatorem ſalutavit, & ritu ſolenni coronavit, gaudente & applaudente Romano populo.

2. Quid Carolus acceperit.

Quamvis autem hoc titulo nihil terrarum acceperit, quod non ante jam poſſediſſet; nam præter univerſam Galliam, Hiſpaniarum partem, totumque in Italia Regnum Longobardicum, Rhœtiam, Vindeliciam, Noricum ad Pannoniæ uſque viſcera, omnemque, non tantum ad Albin, ſed, quo Romani nunquam pervenerant, ad Oderam, Viſtulam, atque mare Balthicum uſque, Germaniam, qua hæreditate, qua armis, qua deditione ultronea, in ſuam jam ante redegerat poteſtatem.

Non tamen nudum Imperatoris nomen accepit, ſed dignitatem etiam, tam ſublimi titulo reſpondentem, Advocatiam videlicet, tutelam, defenſionemque Romanæ Eccleſiæ, & cum hoc ampliſſimo ſupremi Eccleſiæ protectores officio humani apicem faſtigii, Principum Regumque omnium dignitati ac honoribus, auguſta majeſtate præfulgentem, ut adeo non tantum ipſe Imperator, ſed ejus etiam legati primas ubique politicis in conventibus jure occupent.

3. Ludovicus Pius.

Quatuordecim annos Carolus M. geſtavit coronam Imperii; cum decedens (mortuis jam ante Pipino & Carolo filiis) *Ludovico*, tertio loco genito, eandem reliquit, cum omnibus Provinciis, excepta Italia, quam Bernardo ſuo, ex Pipino, filio ſeniore, nepoti conceſſerat. *Necdum ergo primogenituræ jura tunc introducta fuerant; alias Bernardus fuiſſet præponendus.*

Ludovicus, ſola probitate ac religionis ſtudio patri comparandus, tametſi *Pii* cognomine Antoninum Principem optimum vinceret, impar tamen tanto rerum humanarum faſtigio, Caroli magnitudi-

tudinem infirmitate ſua magis conſpicuam reddidit. Et quamvis manſuetudine & pacata indole præſtaret, in Bernardo tamen nepote ſuo, Italiæ Rege, Græcos mores imitatus, aliorum ſuggeſtionibus dedit, unde pœniteret, Juveni perduelli ereptis oculis, & ſecuta morte ex ſupplicii atrocitate.

Poſt funebres honores paternis exuviis Aquisgrani datos, conventus plures celebravit, in quibus præſentibus Epiſcopis & Imperii Proceribus multa patris exemplo promulgavit *Capitularia*, a Stephano V. ſummo Pontifice cum Irmengarde conjuge ſolenni ritu Rhemis Imperator coronatus, donationem, a Pipino avo, & Carolo patre factam Romanæ Eccleſiæ, non tantum confirmavit, ſed etiam auxit novo diplomate, *cap. ego Ludovicus 30. diſt. 63.* ex parte relato. (*hoc tamen diploma ſuppoſititium eſſe contendunt plures recentiores critici.*)

Anno 826. *Heraldus* Daniæ Rex, ad Ludovicum profectus, cum Regina conjuge ſua pluribusque Proceribus eſt baptizatus, Moguntiæ: 4. Heraldus. eumque in Daniam ſunt comitati S. Anſcharius & Autbertus, ex illuſtriſſimo S. Benedicti ordine viri Apoſtolici, ad propagandam per illud regnum Chriſti Eccleſiam.

Defuncta conjuge Irmengarde ſecundis nuptiis duxit Ludovicus *Judītham*, ex qua Carolum Calvum ſuſcepit. Cui, cum detracta reliquis filiis portione deſignata, partem regni conſtitueret, mirum, 5. in quas calamitates a perduellibus filiis ſit dejectus: quibuscum lu- Juditha. ctatus ad mortem usque; quam oppetiit anno 840. melior Chriſtianus, quam Rex.

Lotharius primogenitus Ludovici Pii cum diviſione Imperii, a 6. patre facta, nollet ſtare, & fratribus dominari vellet ut princeps, Lotharius. bellum atrociſſimum exoritur. Juncti Ludovicus & Carolus gemino prælio eundem profligant, pacemque petere cogunt: quam meliorem obtinuit, quam meruit, aut ſperare poterat. Poſito tandem ſponte ſceptro, in monaſterio vitam finiit: relicta filio primogenito Ludovico Italia, cum Imperatoris dignitate, Lothario Auſtraſiæ parte, quæ *Lotharingia* ab eo eſt deinceps dicta, magnorum heroum altrix. Carolo, filiorum minimo, data Provincia.

Ludovicus II. Lotharii filius ſtrenue geſſit Imperium, bellis adverſus Saracenos, in Italiam irrumpentes, potiſſimum celebris. Obiit 7. Mediolani anno 875. Imperii 20. Hunc anno ſequenti ſecutus eſt ejus Ludovicus patruus Ludovicus Germaniæ Rex. Cui debitum Imperium a fratre II. ejus juniore Carolo Calvo invaſum eſt, Joanne VIII. in partes ſuas pertracto; qui contendebant, Imperium non deberi ſanguinis prærogativæ, ſed electioni etiam Pontificis ac Romani populi.

8. Carolus Calvus. Licet autem *Carolus Calvus* proprias ſuas Galliæ provincias a continuis Normannorum incurſionibus non poſſet defendere, aſſidua tamen cum fratre Ludovico, Germaniæ Rege, bella gerebat. Adeo nec inter fratres, Germanum & Gallum, convenire poterat. Altero mox Imperii anno obiit Carolus: poſtquam patris, avique exemplo multa ac varia *Capitularia* in variis Epiſcoporum & Comitum conventibus ediderat.

9. Balbus. *Ludovicus III.* à ſermonis vitio *Balbus* dictus, purpuram patris optavit potius, quam veſtivit; & licet à Joanne VIII. in Gallia coronatus, diu tamen nec titulo frui potuit, altero anno extinctus: hoc uno memorabilis, quod nomine ſuo faſtos Auguſtos impleat. Imo ſunt, qui etiam nomen Imperatoris ei detrahant.

10. Craſſus. Præteritis dein Balbi liberis, Joannes VIII. Imperatorem Romæ coronavit *Carolum Craſſum*, tertium Ludovici Germanici filium, quem miro conſenſu etiam Itali ac Galli Regem ſibi delegerunt. Ut adeo Caroli M. proavi ſui imperium vaſtiſſimum, ex Germania, Italia, & Gallia conflatum, ferme totum conjungeret. Viſum, per unitam hanc potentiam, irruenti undique Saraceno, ac Normanno validum poſſe opponi aggerem. At non explevit ſpes conceptas; nam Normannis Neuſtriam, (*Normanniam* deinceps nuncupatam) conceſſit: & mente non minus quam corpore æger, eum in contemptum ſubditorum devenit, ut omnes ab eo deficerent, Germania ad Arnulphum, ejus ex Carolomanno fratre nepotem, Gallia ad Odonem, & Carolum Simplicem, Ludovici Balbi filium, devoluta, Italia vero Berengarium inter & Widonem ejusque filium Lambertum diſtracta. Atque ita vaſtum illud Imperii corpus iterum diviſum eſt, nunquam amplius deinceps ex integro conjungendum. Craſſus vero ex potentiſſimo monarcha ad eam inopiam redactus eſt, ut vix haberet, quo vitam ſuſtentaret. Monſtratur ejus tumulus in Monaſterio Augiæ divitis cum epitaphio: quo rerum humanarum vanitatem legas.

11. Arnulphus. *Arnulphus* Carolomanni ex pellice filius, Craſſi nepos, à Germaniæ proceribus electus Rex, varia forte novem annis geſſit Rempublicam. Primus illi belli campus Germania, quam victis Bohemis Hunni invaſerant. Tum pugnatum in Belgio, Normannique poſt populatas Gallias ſuperati, cæſis eorum, ut fertur, in prælio centum millibus. Poſtrema Martis area fuit Italia, quam Berengarius Forolivienſis, & Wido Spoletanus Dux, inteſtinis armis diſcerpebant. Wido coronatus Imperator à Pontifice, cui Lambertus filius ſucceſſit; adverſus quem a Formoſo Papa evocatus ex Germania

Digitized by Google

nia Arnulphus, capta lepuſculi, per mænia fugientis, ope Roma, ab eodem Pontifice Imperator eſt proclamatus & coronatus. At veneno, in Italia hauſto, viſcera depaſcente, biennio poſt obiit an. 899. Succeſſorem habuit Ludovicum IV. filium puerum ſeptennem; ſub quo ingentes clades Germania eſt paſſa ab Hunnis. Cum eo exaruit Carolingica ſtirps Germanica. 12. Infans.

Sub hæc tempora Rollo, Normannorum Dux cum gente ſua baptizatus, ducta Giſela, Caroli Simplicis filia, Normanniam & Britanniam minorem in dotem accepit.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Germania Sæc. IX.

I.

De Concilio Salisburgenſi & Ratisbonenſi.

Anno 807. (ut refert Brunnerus noſter in annalibus Boicis *lib. 6. n.* 4. celebratum eſt *Concilium Salisburgenſe*, ſub Arnone Archiepiſcopo. In quo præter alia decretum eſt, ut, cum SS. Canones fidelium oblationes *Decimales* in quatuor portiones, velint diſtribui: quarum prima cedat Epiſcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, quarta Eccleſiarum fabricæ, hoc deinceps accurate obſervetur, (*Ex quo patet, bona Eccleſiaſtica tunc necdum in Beneficia fuiſſe diſtributa: ſed viguiſſe adhuc diſtributionem, a Simplicio & Gelaſio factam.*) 13.

Sub idem fermè tempus plures celebratum putant *Concilium Ratisbonenſe*. In quo tria ſunt ſancita 1. ut Chor-Epiſcopi de miniſterio Epiſcopali nihil attingere præſumant: 2. ut deinceps nulli amplius fierent Chor-Epiſcopi. 3. ut geſta Chor-Epiſcoporum haberentur irrita.

Nota, frequentior in veteri Eccleſia fit mentio de *Chor-Epiſcopis*. Qui erant quidam Presbyteri, in pagis aut minoribus oppidis velut Epiſcoporum vicarii animarum curam exercentes, eum ferme in modum, quo hodie faciunt Parochi. Ampliori tamen aliquanto poteſtate utebantur.

Nam licet non poſſent Presbyteros aut Diaconos ordinare, aut ſacro chriſmate fidelium frontes inungere, aut templa vel altaria con-

Digitized by Google

conſecrare, cætera tamen ſere omnia præſtabant, quæ præſtare poterant Epiſcopi; ut colligitur ex Concilio Ancyrano *can.* 12. Antiocheno *c.* 12. Hiſpalenſi II. *c.* 7.

Porro ex iſtis quidam erant vere conſecrati Epiſcopi, ſed dicebantur *Chor Epiſcopi*, quia non habebant propriam Eccleſiam, ſed in aliena Diœceſi miniſtrabant, ad eum fere modum, quo hodie Epiſcopi quidam *Titulares ſolent*, qui *ſuffraganei* vocantur. Alii vero nihil aliud erant, quam meri Presbyteri, per pagos & oppidula Epiſcopum aliquo modo repræſentantes.

Unde quando aliqui cum Concilio Antiocheno *can.* 10. dicunt, quod *Chor-Epiſcopi* poſſint ſacros ordines conferre, id intelligendum eſt de priore genere Chor-Epiſcoporum, qui vere erant conſecrati Epiſcopi. Quando vero alii cum Damaſo Papa *Epiſt.* 3. dicunt, Chor-Epiſcopos non poſſe ſacros ordines conferre, id intelligi debet de ſecundo genere eorum, qui meri erant Presbyteri. Vel ſi omnes fuiſſent Epiſcopi, dicendum eſſet, illos non potuiſſe ſacros ordines conferre ſine conſenſu Epiſcopi, potuiſſe vero illo accedente, ſicut hodie ſuffraganei.

II.

De Conciliis Aquisgranenſibus.

14. Vix in alia Germaniæ civitate tot tamque magna celebrata ſunt Conciiia, quam Aquisgrani. In ea ſiquidem potiſſimum ſunt confecta ac promulgata numeroſa illa *Capitularia* Caroli M. ac Ludovici Pii, in Conciliis Nationalibus, a Germaniæ & Galliæ Epiſcopis celebratis, & quidem hoc ſæculo nono, Caroli M. tempore habitum eſt *Concilium Aquisgranenſe I.* anno 809. mota eſt in eo quæſtio, an fidei ſymbolo addenda ſit vox illa (à Græcis impugnata) *Filioque?* at Patres Concilii de re tanti momenti ſtatuere non ſunt auſi, niſi prius conſuleretur ſedes Apoſtolica. Miſſi igitur ad Leonem III. Legati: Qui Romæ contendebant vocem illam, ut certam fidem de ſancto Spiritu magis declaret, videri addendam. Verum cenſuit tunc Pontifex, licet proceſſio Spiritus S. a Patre & Filio ſit certa fidei veritas, ſymbolo tamen nihil eſſe addendum.

Concilium Aquisgranenſe II. anno 816. voluntate Ludovici Pii congregatum eſt ex trina natione, Germanica ſcilicet, Italica, & Gallica, ac proin Propter ſuam amplitudinem fuit appellatum *Generale.* In hoc confectus eſt duplex liber: primus *de Inſtitutione Canonicorum*, alter *de Inſtitutione ſanctimonialium*: multis uterque conſtans

ſtans Canonibus, ex antiquioribus Conciliis, ac SS. Patrum doctrina depromptis, opera præcipue *Amalarii* Diaconi Metenſis.

In 1. cap. tractatur de *prima tonſura* Clericorum; uſum hunc ab Apoſtolis eſſe introductum ad imitationem *Nazaræorum*, qui caput radebant, in ſignum, quod ſint dicati ac ſancti Domino, detonſo autem vertice, circuli corona inferius fuit relicta. In 2. & ulterioribus tractatur, de Oſtiariis, Lectoribus, Exorciſtis, *Acolythis*, *Subdiaconis*, *Diaconis*, *Presbyteris*, *Epiſcopis*, horumque omnium in veteri lege figura inſtitutione, officio &c. ex S. Iſidoro, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, aliisque Patribus.

Subjungitur, quales eſſe debeant Paſtores, & Præpoſiti Eccleſiæ: quomodo prælucere exemplo, docere, corripere. Non recipienda pro ordinatione munera, non uſuræ; non cohabitandum mulieribus; non habendum Epiſcopo, ut proprium, quod inter Clericos debet diſtribuere.

Excommunicatum non admittendum ab alio; nec Clericum ſine commendatitiis. Servanda *Eccleſiæ jejunia* Subdiaconis *Sacras Benedictiones* non faciendas. Clericis abſtinendum à tabernis, ludicris ſpectaculis, negotiationibus profanis, quæſtu, uſura, ſæcularibus judiciis, transmigratione ad aliam Eccleſiam, avaritia, ira, ſuperbia, aliisque vitiis, ac pravis exemplis: additurque cap. 32. luctuoſa deſcriptio Sacerdotum carnaliter viventium. Et in multis capitulis, quales moribus eſſe debeant Clerici & Canonici.

Tractatur inſuper de horis Canonicis, ac pſalmodia, de congregationibus Canonicorum, de cura puerorum, qui in iis educantur &c. adduntur denique 28. capitula *de inſtitutione Canonica ſanctimonialium*: quæ librum alterum conficiunt, collectum ex S. Cypriano *lib. de Habitu virginum*: ex S.Athanaſio *ad ſponſas Chriſti*: ex S. Hieronymo in *Epiſtolis ad Euſtochium*, *Demetriadem*, *Furiam*, *Lætam*: ex S. Cæſario Arelatenſi *ſerm. ad ſanctimoniales &c.* ex quibus antiquiſſimis Patribus monialibus præſcribitur norma, pie, religioſe ac ſancte vivendi in monaſterio ſub Abbatiſſa. Quarum rerum vel ideo etiam mentionem infero, ne tanquam nova explodant Hæretici, quæ eruditis ſunt antiquiſſima.

Anno ſequente Ludovicus Pius convocavit Aquisgranum, ubi Regiam ſedem fixerat, Abbates, multosque Monachos ex Germania ac Gallia. In hoc *Conventu* 80. capitula ſunt edita de Monaſtica diſciplina, ſtatutumque, ut omnes in Monaſteriis juxta Regulam S. Patriarchæ Benedicti religioſe vivant.

Cenſetur etiam in hoc Conventu ad inſtantiam Legati Apo-

Digitized by Google

ſtolici edita à Ludovico Pio celebris illa conſtitutio *Ego Ludovicus.* Cujus fragmentum exſtat in decreto Gratiani *diſt.* 63. integra autem exhibetur in tomo 9 Conciliorum, ex monumentis vaticanis deſumpta. Per hanc Imperator confirmat diplomata donationis, à Pipino & Carolo M. Romanæ Eccleſiæ factæ: enumeratque ſpeciatim omnia, quæ donatione illa comprehenduntur. Meminit etiam hujus donationis Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinenſi. Aliis tamen eſt ſuppoſititia.

Concilium Aquisgranenſe III. anno 818. depoſuit complures Epiſcopos, qui cum *Bernardo* Italiæ Rege, Ludovici Pii ex Pipino fratre, Nepote, adverſus eundem Ludovicum conjuraſſe arguebantur: Bernardo effoſſis oculis, vita permiſſa.

Sequenti anno Aquisgrani in palatio Imperiali præſente rurſus Ludovico habitus eſt conventus Epiſcoporum & Abbatum, tractatumque de Eccleſiarum emolumentis. Addita etiam aliquot Capitula de cauſis forenſibus.

Concilium Aquisgranenſe IV. anno 836. hortante Imperatore Ludovico Pio, habitum eſt; ſicut priora, in palatio Imperiali. In præfatione Concilium dicit, duobus potiſſimum hunc mundum regi, auctoritate ſcilicet ſacrata Pontificum, & regali poteſtate. In Eccleſia neminem eſſe potiorem Pontifice, & in ſæculo Chriſtiano Imperatore neminem inveniri celſiorem.

Sanxit deinde Canones 12. *de vita Epiſcoporum*, 12. Canones *de doctrina Epiſcoporum*, 16. Canones *de vita & Doctrina inferiorum Ordinum* 25. Canones *de perſona Regis, Filiorumque ejus & Miniſtrorum.* Repetuntur in quatuor iſtis capitibus ea potiſſimum, quæ in prioribus jam ſunt habita.

De vita Epiſcoporum ait, non eſſe Epiſcopatum ambiendum muneribus. Juxta regulam Apoſtoli eis prudenter, ſobrie, pudice &c. vivendum, ut a populo habeant teſtimonium, populus vero ab iis imitandi exemplum: ebrium, niſi correxerit, deponendum. Remotius ab Eccleſia ne abeant. Canonicorum Monachorumque curam gerant.

De doctrina, noſſe eum oportere rectam fidem, S. Scripturam, SS. Canones, cum Paſtorali S. Gregorii. In cœna Domini Benedictio olei non negligenda. Res Eccleſiæ non ut proprias, ſed ſibi commiſſas adminiſtret. Litanias Majores 25. Aprilis, & dies Rogationum juxta morem Romanum celebret. Miniſtros Eccleſiæ inſtruat. Deficientem ab Imperatore Clericum deponat, laicum anathematizet.

De vita & Doctrina Ordinum inferiorum, Abbates Canonicorum

&

& Monachorum verbo & exemplo regant, Epiſcopos revereantur. Pesbyteri fœminas domi ne habeant: alias gradum amittant.

De Perſona Regis &c. Imperatoris eſſe tueri Eccleſiam, populum cum pace & juſtitia regere, venerari Sacerdotes Dei, eorum accuſationes non admittere ſine juſta cauſa; curare, ne facultates Eccleſiæ a laicis diſtrahantur, ſed ab Epiſcopis diſpenſentur; conſtituere Miniſtros probos ac juſtos. Eccleſiaſticam libertatem non violare. Monaſteria non concedere laicis. Die Dominica ne fiant placita (ſeu judicia) nec nuptiæ. Communicatio corporis Domini die Dominica celebretur. Nec Clerici per aulam, nec Monachi per loca publica ſinantur diſcurrere. Raptores coërceantur.

Miſit deinde Concilium epiſtolam Synodicam ad Pipinum Imperatoris filium, Regem Aquitaniæ, tribus libris conſtantem, de fide, moribus, & officiis Chriſtiani Principis, collectis plurimis in hanc rem ex S. Scriptura principum bonorum ac malorum exemplis.

Plura poſtea hoc ſæculo celebrata ſunt Concilia Aquisgranenſia, in cauſa Lothariorum, patris & filii: ut deinceps dicetur.

III.

De Conciliis Moguntinis.

Concilium Moguntinum I. voluntate Caroli M. anno 813. celebratum eſt, diſtributum in tres præſentium ordines. 15.

In primo ſedebant Epiſcopi 30. ex Evangelii Patrumque doctrina diſciplinam Eccleſiaſticam inſtauraturi.

In altero 25. Abbates, qui legendo Regulam S. Benedicti Monaſticæ diſciplinæ erant intenti.

In tertio ordine ſedebant comites & Judices, tractantes ſtatum politicum, conſtituentes judicia, & juſtitiam adminiſtrantes.

Editi Canones Eccleſiaſtici 55.

In tribus primis commendantur virtutes Theologicæ fidei, ſpei & charitatis.

4. Baptiſma ritu Romano ubique miniſtrandum: & quidem in paſchate & pentecoſte ſolenniter.

5. Pax & concordia foveatur.

6. Epiſcopi ſint patroni orphanorum.

7. Minus potentum bona ſalva ſunto.

8. Epiſcopi rerum Eccleſiæ adminiſtratores & diſpenſatores ſint ſecundum Canones.

9. Cle-

Digitized by Google

9. Clerici canonici canonice vivant, ſimulque manducent & dormiant, ſi fieri poteſt.

10. Vita Clericorum inſtituenda ſecundum regulas Patrum.

11. Monachi vivant juxta Regulam S. Benedicti.

12. Secularia placita ne adeant.

13. Moniales Regulam S. Benedicti profeſſæ regulariter vivant: aliæ vero Canonice in clauſtris.

14. Interdictum Clericis & Monachis ſæcularibus negotiis, luſu alearum &c.

15. Proponitur S. Paulus, imitationis exemplum.

16. Relinquere ſæculum eſt, ſæculi voluptatibus contraire.

17. Arma ne geſtent Clerici.

18. Diſcretio veræ virtutis à ficta commendatur.

19. In Monaſteria ne plures recipiantur, quam al[illegible]ſſint.

20. Monaſteria viſitentur ab Epiſcopis & in ipſis Dominicis.'

21. Ex Monaſteriis Canonicorum conceditur tranſitus ad ſtatum Monachorum, utpote perfectiorem.

22. Vagi & indiſciplinati Monachi coërcendi.

23. Qui inviti in Monachos aut Canonicos ſunt attonſi, in eo ſtatu permaneant, deinceps vero nullus invitus tondeatur.

24. De Clericis adeuntibus Imperatorem.

25. Singulis Dominicis & Feſtivitatibus verbum Dei populo prædicandum.

26. Clerici in clauſtra monialium non ingrediantur, niſi ad Miſſarum ſolennia.

27. Sacrum Chriſma ſigillo munitum cuſtodiatur.

28. Presbyteri ſemper utantur *orariis velut inſignibus Sacerdotalis dignitatis* (quæ ultima verba Hottingerus abſcindit)

29. Laici Presbyteros neque inſtituant, neque dejiciant.

30. Nec onera eis imponant.

31. Fugitivi Clerici ad reditum compellantur.

32. & 33. Dies 3. Rogationum ſeu Litaniam celebrent omnes.

34. Uti etiam jejunia quatuor temporum.

35. Excommunicantur, qui Eccleſiæ jejunia nolunt obſervare.

36. Tractant de ſolemnibus per annum feſtivitatibus, de decimis Eccleſiæ ſolvendis; de aſylo templorum; de placitis in Eccleſia non habendis.

41. Antiquioribus Eccleſiis ne auferantur decimæ, ut novis oratoriis addicantur.

42. Qui *Beneficium Eccleſiaſticum* habent, ad reſtaurandam Eccleſiam concurrant.

43. Pres-

43. Presbyter non cantet Miſſam, nemine omnino præſente. (*Semper enim requirebatur miniſter.*)

44. Oblationem & pacem populus in Eccleſia faciat.

45. Symbolum & orationem Dominicam omnes calleant.

46. Excommunicandi, qui ebrietatem nolunt deponere.

47. Compatres ſpirituales ſuos filios Catholice inſtruant.

48. Luxurians cantus abſit ab Eccleſia.

49. Clerici fœminas domi ſuæ ne habeant.

50. Officiales probi conſtituantur.

51. Abſque Epiſcopi facultate corpora Sanctorum non transferantur in alium locum.

52. Nullus ſepeliatur in Eccleſia, niſi Epiſcopus, Abbas, dignus Presbyter &c.

53. Inceſtuoſi excommunicandi.

54. In quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur.

55. Nullus proprium filium aut filiam de fonte baptismatis ſuſcipiat. Nec commatrem nec ſuſceptam filiolam ducat uxorem. Neque cum iis jungatur, quos ad *confirmationem* duxit.

56. Non tantum à conjuge ſeparatur, ſed in perpetuum ab omni matrimonio arcetur, qui cum *Filiaſtra* ſua (hoc eſt, cum filia uxoris ſuæ, quam duxit viduam) fornicatus fuerit, aut duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus, aut patri, & filio nupſerit. Confirmatur igitur hic impedimentum affinitatis in primo gradu; ſtatuiturque pœna pro tota vita omni carendi matrimonio.

Concilium Moguntinum II. Provinciale fuit, a Rabano Archiepiſcopo convocatum anno 847. in cauſa reſtaurandæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Præmiſſum fuit triduanum jejunium, cum Litaniis ſeu publicis ſupplicationibus. Editi Canones 31.

Primus eſt de fide Catholica, a Sacerdotibus docenda. 2. De Epiſcoporum prædicatione. 3. Juxta Romanæ Eccleſiæ morem baptiſmus ſolenniter conferendus in paſchate & pentecoſte. 4. Epiſcopi & Comites pacem ſervent. 5. Excommunicantur, qui adverſus Poteſtates Eccleſiaſticas aut Politicas conjurant. 6. Aut qui poſſeſſiones Eccleſiaſticas invadunt. Principis eſſe Eccleſiam ejuſque bona defendere. 7. Adminiſtrationem & diſpenſationem bonorum Eccleſiaſticorum eſſe penes Epiſcopum. 8. Quæ à clericis ex bonis Eccleſiaſticis comparantur, Eccleſiæ ſunto. 9. Manumiſſiones ſecundum morem Italiæ celebrandas.

Digitized by Google

10. Servanda diſtributio bonorum Eccleſiaſticorum in quatuor partes. (*Quamvis igitur jam aliqua Beneficia Eccleſiaſtica eſſent erecta, ut conſtat ex can. 42. Concil. Mogunt. I. tamen potiſſimum adhuc vivebant ſecundum illam diſtributionem.*) 11. antiquis Eccleſiis nihil detrahatur. 12. Simoniace ingreſſus deponatur. Nullusque Patronus Eccleſiam concedat, ſine conſenſu Epiſcopi (*Quia illius eſt inſtituere præſentatum*) 13. curandum Epiſcopo, ut Clerici, & Monachi recte vivant &c.

14. Monachi nihil proprium habeant. Et ſi Parochias regant, Epiſcopo aut ejus Vicario rationem reddant. (*Multi tunc Regulares, propter penuriam Sacerdotum, in Germania erant Parochi*) 15. Clerici ne laxent comam. 16. Sanctimoniales ad horas canonicas adſtringuntur. 17. Rex ſit pater pauperum & Orphanorum. 18. Minus potentes ne obrui ſinantur. 19. Ne Judices munera accipiant. 20. Parricidis matrimonio & militia interdicitur. 21. Mulierculæ, quæ poſt fornicationem fœtum enecant, pœnitentiæ publicæ ſubjiciuntur, ſecundum veteres canones. Sequentes etiam plures canones variis criminibus, ut homicidis, falſis teſtibus &c. pœnitentiam ſtatuunt.

26. *Ab infirmis, in mortis periculo poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ - ſacra unctione animati, ſecundum ſtatuta SS. Patrum, communione viatici reficiantur.* 27. Si patibulo ſuſpenſi propter ſcelera, confeſſi fuerint, poſſe pro illis oblationes offerri, ac Miſſas celebrari. 28. Inceſtuoſos excommunicandos, & ſi non reſipuerint, ſæculari poteſtate coërcendos. 29. Inceſtuoſæ nuptiæ invalidæ. Et in pœnam omni matrimonio in perpetuum careant inceſtuoſi. 30. Conſanguinitas in quarto gradu impedimentum dirimens.

31. Peccata confitentibus ſecundum canonum antiquorum conſtitutionem, ſanctarum ſcripturarum auctoritatem, & Eccleſiæ conſuetudinem, pœnitentia imponi debet a Sacerdotibus, delictis proportionata, privata pro peccatis occultis, publica pro publicis.

Concilium Moguntinum III. damnavit Gotheſchalcum : ut poſtea dicetur. Inſuper alia duo Moguntiæ hoc Sæculo celebrata ſunt Concilia ; quorum tamen acta interierunt.

Concilium Moguntinum IV. anno 888. ſub initium regni Arnulphi, ſtatuit, exponendum eſſe eidem, quodnam ſit officium Regis. Eccleſiæ ejusque bonorum adminiſtrationem pertinere ad Epiſcopum. Sine ejus conſenſu nulli concedendam Eccleſiam, nec auferendam. Sacerdotium non vexandum. Nec res Eccleſiæ invadendæ.

Digitized by Google

dendæ. Ad condemnationem Epiſcopi requiri 72. teſtes: Presbyteri *Cardinarii* 42. Diaconi *Cardinarii* urbis Romæ 26. Summum vero Pontificem a nemine in terris judicandum. Reliqui canones tractant de ſolvendis decimis, de pace, monaſteriis, viduis &c,

IV.

De aliis Germaniæ Conciliis.

In *Concilio Ingelheimenſi* anno 826. Ludovicus Pius legem tulit adverſus exercentes rapinam: ut ſcilicet in triplum condemnentur: addita inſuper pecuniaria & corporali pœna. 16.

In *Wormatienſi I.* anno 829. decreta eſt in eos publica pænitentia, qui, uxore relicta, aliam ducere attentant. Et ſi contumaces fuerint, ferro eos vinciri, & in arctam dari cuſtodiam præcipitur.

In *Hamburgenſi* anno 831. inſtitutus Archiepiſcopatus Hamburgenſis, a Ludovico Pio fundatus. Electusque eſt primus Archiepiſcopus S. Anſcharius, conſecratus a Drogone Metenſi, Imperatoris Archi-Capellano: adſtantibus Moguntino, Trivirenſi, & Rhemenſi Archiepiſcopis. Ac deinde anno 850. in Concilio quodam Germaniæ, etiam Bremenſis Eccleſia Hamburgenſi unita fuit. Hæcque unio anno 857. a Concilio *Wormatienſi II.* accedente conſenſu ſedis Apoſtolicæ, confirmata fuit: quamvis Colonienſis Archiepiſcopus proteſtaretur, & ad annum 890. in Concilio *Wormatienſi* rurſus ſuſcitaret, & ad ipſum etiam Pontificem Formoſum deferret hanc cauſam.

Concilium Wormatienſe III. Nationale 868. edidit canones 44. quibus ſtatuitur, ut ſolus Epiſcopus chriſma conſecret. Eccleſiam gratis conſecret, nec niſi rite dotatam. In ſacrificio Miſſæ nihil aliud offeratur, præter panem, & vinum, aqua mixtum. Confirmationem, Chriſmatis confectionem, dedicationem Eccleſiæ & Altarium, Benedictionem virginum, reconciliationem publice pænitentium, ad Epiſcopum pertinere.

Clerici Majores gradu dejiciantur, ſi continentiam non ſervent. Accuſati de fornicatione, juramento ſe purgent, ſi non ſint convicti. Propter leves cauſas neminem à communione ſuſpendendum. Epiſcopus canes aut accipitres ad venandum alens a communione trimeſtri ſuſpenditur, Presbyter bimeſtri, & Diaconus uno menſe.

Clerici Epiſcopi non obedientes, & non reſidentes, excommunicantur, donec ſe emendent. Pueri ac puellæ, a parentibus Monaſterio oblati, ne redeant ad ſæculum. Excommunicantur calumniantes Clericum.

Pœnitentia peccatoribus imponenda, proportionata delictis &c. nuptiæ vetantur, quouſque conſanguinitatis memoria habetur. Inceſtis ſtatuuntur pœnæ. Poſt peractam pænitentiam publicam matrimonii uſus indulgetur. Excommunicantur deficientes ad hoſtes patriæ. Adulteris ſeptennis pœnitentia publica indicitur.

Notandi ſunt canones decimus, & decimus quintus. In priore dicitur, quod, *ſi Epiſcopo, aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, is Miſſam celebrare, & communicare debeat*, ſicque ſe purgare. Quod ſi non fecerit, per quinquennium ab Eccleſia eſſe arcendum. (*At hoc purgationis genus, in germania tunc uſitatum, merito eſt abrogatum propter periculum ſacrilegii.*)

In decimo quinto ſimile quid decernitur; nempe, quod, ſi in Monaſterio furtum contigerit, & auctor ignoretur, ſub miſſa, ab Abbate celebranda, omnes corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, & ſic innocentes ſe oſtendant.

At hoc ab Eccleſia eſt reprobatum; ut oſtendunt S. Thomas *part.* 3. *quæſt.* 80. *art.* 6. *ad* 3. Bellarminus *lib.* 2. *de Concil. cap.* 8.

Adduntur huic Concilio in tomis Conciliorum adhuc 35. canones, qui tamen, ut notat Surius, non ſunt ab eo editi, ſed aliunde collecti, & Wormatienſi Concilio ſuppoſiti. Ex his erroneus eſſe videtur canon 36. cum in eo dici videatur, Matrimonium valide initum propter certa adulterii & inceſtus crimina eſſe diſſolubile etiam quoad vinculum, ita, ut pars innocens alteri poſſit nubere. Fortaſſis tamen canon non plus vult, quam partem innocentem *poſt mortem* conjugis nocentis poſſe tranſire ad alias nuptias: partem vero nocentem in pœnam criminis etiam poſt mortem conjugis debere abſtinere à matrimonio contrahendo. Quia, ut alias notavimus, juxta rigidam temporum illorum diſciplinam ab aliquibus Conciliis propter crimina quædam, præſertim inceſtus, nocenti pro tota vita prohibitum fuit matrimonium cum quacunque perſona, etiam poſt mortem conjugis.

Concilium Colonienſe anno 887. edidit 6. Canones.

Primus

Digitized by Google

Primus confirmat Drogonem, electum Mimidonenſem Epiſcopum.

Secundus anathema ferit raptores Eccleſiarum.

Tertius ſtandum dece..it decretis Patrum ac Conciliorum. Epiſcopum debere Clerum & ..opulum defendere contra oppreſſiones potentum.

Quartus Laicos ab Eccleſiaſticis. ..onis arcet.

Quintus æquitatem horum decret.. ..m proponit.

Sextus pœnas ſtatuit in adulteros & ..ceſtuoſos.

Concilium Metenſe præſente Trevirenſi, M.. ..nſi, Virodunenſi, Tullenſi; aliisque, anno 888. ſtatuit: Decimas E..leſiæ ex integro perſolvendas. Pro *manſo* Eccleſiæ nullum cen.. exigendum. Presbyter unam tantum habeat Eccleſiam: nullam .. in domo fœminam. Presbyteri libros ſuos & veſtimenta Epiſcopo .. Chriſma ſub ſera cuſtodiant: arma ne portent. Habitum ..beant. lem geſtent. Unus tantum de baptiſmo infantem levet. ..ca- cum Judæis edat aut bibat.

In locis non conſecratis ne celebretur Sacrificium Miſſæ. Baſilicæ conſecrentur ab Epiſcopo, non vero Chorepiſcopo, quia juxta decreta Damaſi, Innocentii, & Leonis vacuum eſt atque inane, quidquid Chorepiſcopi in ſummi Sacerdotii egerunt Miniſterio: cum ſint meri Presbyteri (*hic ſermo eſt de altero genere Chorepiſcoporum, frequentiori: qui non habebant conſecrationem Epiſcopalem.*)

Excommunicatus, qui Sacerdotem ſe corripientem caſtraverat. Diaconus lapſus addictus carceri. Excommunicatus, qui, occiſo marito, ejus uxorem duxit, nec dimiſit. Cum excommunicatis neque poſt mortem communicandum. Orandum pro Rege Arnulpho, cum triduano jejunio, litaniis, & magna corporis afflictatione.

Eodem anno 888. cum Caroli Craſſi provinciæ ubique diſtraherentur, *Agauni* in Valleſia inferiore celebrata eſt Synodus; in qua Rudolphus, Conradi Comitis in Suevia filius, Rex Burgundiæ Superioris, ſeu *Trans-Juranæ*, dictus & coronatus eſt. Huic Burgundiæ Regno poſtmodum *Regnum Arelatenſe*, a Boſone cœptum anno 877. unitum eſt ſub Rudolpho II. anno 926. ac denique ad Conradum Salicum Imperatorem devolutum anno 1032.

Concilium Triburienſe haud procul Moguntia celebratum anno 895. in villa Regia ad Rhenum, præſentibus, Hattone Moguntino,

tino , Hermanno Colonienſi , Ratbodo Triverenſi , & ipſo Rege Arnulpho. Conditi Canones 58. de diſciplina

In nono dicitur , quodſi Epiſcopus & Comes eodem die placitum (ſeu judicium) indixerint , differ...dum eſſe placitum ſæculare Comitis , ut populus ad placitum Epiſcopi convenire poſſit. In 10. ...a 12. Epiſcopis : Presbyterum a 6. Diaconum a 3. Epiſcopum non deponendum ,

In 18. habetur , Z...yrum Papam patenis vitreis celebrari *Miſſas* conſtituiſſe. Hunc Canonem corrumpit Joannes Jacobus *Hottingerus* in ...ca ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum 895. ubi , mutato n... *Miſſæ* in nomen *Canæ* , ait , in 18. Canone ...phyrinus in S. *Cana* vitrea *vaſa* præceperit adhibe haberi, quod... hoc crimen falſi ? timuit videlicet , ne Tigurini ſui ...rl. Cur Catholicam veritatem , ſi legerent , jam primis Eccleſiæ . viderimus fuiſſe *Miſſas* celebratas. *Zephyrinus in patenis vitreis Miſ-* ... *teurebrari conſtituit* : ſunt verba Concilii. Ubi etiam vocem *patenis* ſru...pit, dum pro ea vocem *vaſa ſuppoſuit.*

In 19. dicitur, *Chriſti ſanguinem eſſe in calice - - majoremque eſſe majeſtatem ſanguinis Chriſti &c.* Hunc Canonem rurſus corrumpit *loc. cit.* dum illud ad *ſignum* ſanguinis Chriſti detorquet. Quæſo ! quare in re tanti momenti non poſuit hæc formalia verba Canonis : *Cujus* (Chriſti) *ſanguis in calice eſt ?*

Can. 21. expreſſe dicitur per manus Sacerdotum *corpus & ſanguinem Chriſti confici.* 22. Probatio per candens ferrum decernitur (quod merito eſt abrogatum) *can.* 23. Excommunicatur , qui monialem uxorem duxerit.

Canon 30. ſic inchoatur : *In memoriam B. Petri Apoſtoli , honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam ſedem , ut quæ nobis Sacerdotalis eſt mater dignitatis , eſſe debeat magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas , ut , licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur jugum , feramus , & pia devotione toleremus.* (Notent hic Hæretici , hanc Germanicæ Nationis , dudum ante Gregorium VII. fuiſſe ſententiam , in præſentia Imperatoris pronunciatam) quod idem in *Capitularibus* Caroli Magni anno 801. ſtatutum fuerat.

Canon 40. impedimentum dirimens ſtatuit in eum , qui fœminam adulterio polluit , cum promiſſione eam ducendi.

Can. 41. Si quis fratris ſui uxorem cognoverit , ab utroque ſeparandam. (*Quia cum utroque contraxit affinitatem.*) .

Can.

Digitized by Google

Can. 42. Si criminoſus fugiat in aliam diœceſin, Epiſcopus loci in eum animadvertat.

Canon. 45. Cum duabus ſororibus fornicatus, usque ad finem vitæ absque ſpe matrimonii continens maneat.

V.

De Conciliis celebratis in cauſa rebellionis filiorum in patrem Ludovicum Pium.

Ludovicus, Chriſtianus multo optimus, Rexque pientiſſimus, ſed infelix pater ex Irmengarde, priore conjuge, tres ſuſcepit filios, Lotharium, Ludovicum, & Pipinum; primo Italiam, ſecundo Germamaniam, tertio Aquitaniam deſtinaverat. Jamque Lotharium primogenitum in imperii conſortem aſciverat, a Paſchali Papa coronatum Romæ, cum is inde redux in Franciam, rebellioni, quam Pipinus, adverſus patrem Ludovicum interea moverat, ſe caput conſtituit, a ſeditioſis quibusdam Proceribus, ſicut antea Pipinus, incitatus, ea maxime ex cauſa, quod Ludovicus *Bernardum*, hominem Hiſpanum, cubiculo ſuo præfeciſſet, atque per eum, arcanorum omnium conſcium, moderaretur Imperium. Addebant alia, quæ homines ſcelerati, quietisque impatientes, ac Ludovici probitatem non ferentes facile confinxerant.

Principes igitur filii, Lotharius & Pipinus, bellum adverſus patrem optimum parant. Majorque Gallorum pars iis acceſſerat. At vero cordata atque infracta Germanorum fides ſpem patris ſuſtentabat; eamque in gentilitio eorum candore, virtute, ac robore collocabat fiduciam, ut rempublicam ſeditione turbatam facile componendam exiſtimaret, ſi in urbe aliqua Germaniæ generalis quidam ordinum conventus haberetur, atque ad illum rebelles filios poſſet pertrahere.

Res evenit ex ſententia. Indicta *Noviomagenſis Synodus:* quo cum Germanis Epiſcopis atque Proceribus etiam conjurati Galli convenerunt. Et quidem, ut Imperator caverat, nemini armato adeſſe licuit. Hic pater Lotharium filium blande complexus, in gratiam recipit: atque oratione deinde ad conjuratos habita, ſuavi ſermone ferociam eorum ita demulcet, ut pax ex integro reſtituta videretur.

Viſum tamen, poſtquam Imperator auctoritatem ſuam firmaverat, in conjurationis principes, qui Regios Filios inſtigaverant,

ſeve-

Digitized by Google

ſeverius animadvertere. Pronunciata igitur a Conventu Neomagenſi in quoſdam mortis ſententia: cui tamen Ludovici manſueta indoles interceſſit, mutata mortis pœna in clauſtralem cuſtodiam. Quam ipſam etiam brevi poſt iis remiſit.

Inter alia perduellionis capita erat *Jeſſeus* Ambianenſis Epiſcopus, in Synodo Noviomagenſi ab Eccleſiæ Præſulibus depoſitus, ſed intercedente eadem clementia, & Imperatoris gratiæ, & dignitati ſuæ eſt reſtitutus: perfidiam ſuam poſtea reſtauraturus.

Cæterum ut omnis impiæ conſpirationis ignis, etiam ſub cineribus latens, extingueretur, eadem conjurationis cauſa pluribus in Synodis eſt judicata, ut in Synodo *Ingelhemienſi*, Aquisgranenſi, & in *Theodonis villa*.

Verum non ita extingui favilla poterat, quin in majus ſubinde incendium prorumperet, incentore rurſus præcipuo *Pipino*, Ludovici filio tertio genito, quem Pater Aquitaniæ regem dixerat.

Poſtquam enim Imperator, ſoluto omnium gratulatione, Neomagenſi conventu, majori in præſens Clementia, quam in futurum providentia, Regios liberos dimiſiſſet, Lotharium in Italiam, Ludovicum in Germaniam, & Pipinum in Aquitaniam; hic inquieti ſane ingenii Princeps, refractarius patri res novas rurſus moliri cœpit. Quare Ludovicus eum Trevirim in cuſtodiam abduci jubet.

At ille fuga e cuſtodum manibus elapſus, Aquitanos ſuos in ſeditionem rurſus concitavit. Propter quod novum ſcelus pater eum regno Aquitaniæ privavit, omnique paternæ hæreditatis ſpe dejecit, diviſa Aquitania inter *Lotharium*, & *Carolum* qui *Calvus* poſtea dictus eſt) ex Juditha, ſecunda conjuge, ſuſceptum.

Tum vero Pipinus, jactura regni multo ferocior, correptis armis tentabat omnia, ut fratres a patre abduceret. Aquitanici regni in Carolum, natu minimum, traducta pars, tumultus fomes & alimentum. In id vergere (inſinuabat Lothario) novercæ vota atque conſilia, ut privignos Regnis, diviſione paterna jam acceptis, deturbaret, ac Carolum illum ſuum iis locupletet. In ſe primum tentatum experimentum: ſi ſucceſſerit, haud dubie progreſſuram ultra, & ab ipſo Lothario Imperii coronam repetituram. Patrem, præſtigiis dementatum, in ejus poteſtate eſſe conceſſurum facile, quidquid aut maternus amor, aut novercale odium ſuggereret. Quid ſui, innoxiæ ætatis, peccaſſent liberi, qui ad regiam amplitudinem nati, nulla ipſorum ratione habita,

cum

um patre ad miſerrimam inopiam redigerentur ? arma proin ſimul corriperent, & amoto patre, per ignaviam, & novercæ ambitum jam diu inepto, emortuâm pene Francorum gloriam vindicarent.

Eadem ferme Pipinus Ludovico fratri, Germaniæ Regi, ingerebat : illud præcipue, ut iram pientioris in patrem animi excitaret, inſuſurrans, quod Aquitania Lotharium inter & Carolum diviſa, fuiſſet præteritus, novercali contemptu.

Ita abreptis in ſuam ſententiam fratribus, undequaque bellicum inſonat, & contractis magno numero copiis, filii in patrem rurſus ferociter inſurgunt : obducto armis fuco, quod vir uxorius pravo affectu regnum ac filios perditum iret. Nobiles & promiſcuum vulgus magnam partem adjuncti filiis, ipsique antiſtites ſeveriorem morum cenſorem exoſi, tuba ferali bellum accendunt. Hosque inter eminebant *Agobardus* Lugdonenſis, *Ebbo* Rhemenſis, & *Jeſſe* Ambianus; cui jam ante crimen læſæ Majeſtatis Imperator remiſerat.

Prodierunt igitur anno 833. filii cum armatis exercitibus adverſus patrem, paucis copiis inſtructum, in campum, Baſileam inter & Argentinam. Cumque Imperator per nuntios ad pacem filios eſſet cohortatus, (ſequeſtro etiam Gregorio IV. ſummo Pontifice, qui ad pacem conciliandam Roma accurrerat) filiique amantem pacis animum præſeferrent, Pater inermis obviam eis proceſſit. At perfidi mox Juditham Reginam, à latere ejus abſtractam, Tortonam in Italiam relegarunt, Carolum ejus filium, admodum puerum, in Prumienſe prope Treviros Monaſterium, Patrem vero captivum in caſtra ſua abduxerunt : Pontifice mœrore pleno Romam redeunte.

Poſtquam autem totum Imperium trina ſectione inter ſe diviſerant, populo & exercitibus juramento adſtrictis, Pipinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Germaniam reverſus eſt. Lotharius vero Patrem captum Sueſſionem in Galliam abduxit, ibique in monaſterio S. Medardi in arctam dedit cuſtodiam.

Quia autem ad tam nefarium facinus omnes boni inhorruerant, ut ſceleri fucum inducerent, Agobardus peſſimam cauſam publico ſcripto tueri conatus eſt, objectis pientiſſimo Imperatori ejusque conjugi graviſſimis criminibus, utque majus pondus leviſſimo ſcripto adderent, Epiſcoporum authoritate id muniendum cenſuere.

Coactum proin *Conciliabulum Compendienſe*, Præſide *Ebbone*, vel potius Lothario, in quo damnatus Ludovicus *Pius*, abſens, non auditus, regnoque privatus, ob geſtum, ut calumniabantur, male Imperium, ob perjuria, ſcandala, aliaque ſcelera. Tum vero, ut triſti cataſtrophe finiretur hæc tragœdia, ad impiam hanc Synagogam captivus adductus Imperator, exutus ornamentis regiis, pullaque indutus veſte, arcta preſſus cuſtodia, ſub tectum quoddam, ut loquitur auctor ipſius vitæ, detruſus eſt. Ut vero populo perſuaderet ſceleratum hoc Synedrion, omnia jure acta eſſe, ſparſit in publicum Agobardo præcipue auctore, Ludovicum omnia objecta ſibi crimina ſponte ſua eſſe faſſum, atque ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaciat, eam pœnitentiam expetiiſſe. Alexander Natalis contendit quidem Ludovicum non a Synodo Compendienſi, ſed a Lothario fuiſſe Imperio dejectum. Verum ejus argumenta plus non probant, quam Lotharium præcipuum fuiſſe auctorem illius tragœdiæ, quam Synodali auctoritate confirmari voluit.

Altero poſt anno, videlicet 834. Ludovicus & Pipinus tetri facinoris pœnitentia ducti, Patrisque de ſe optime meriti, calamitatibus moti liberum eum dimitti ac throno reſtitui petierunt a fratre Lothario. Quod cum ille detrectaret facere, copias adverſus eum armatas educunt. Dimiſit ille tum quidem Patrem, ab armis tamen, oblata licet ab eodem venia, non diſceſſit. Cum autem conjunctæ jam eſſent in campo ad conferendam pugnam partis utriusque copiæ, Pater alios adhuc ad filium legatos miſit, qui ipſi pacem & veniam denuo offerrent, quam ille tandem acceptavit, cumque ſuis permiſſu Patris ad regnum Italiæ rediit. Ludovicus vero Imperator in regiam ſuam Aquisgranum eſt reductus, Pipino in Aquitaniam, Ludovico Germanico in Bojariam recedente.

Quia vero plures Epiſcopi participes erant ſceleris, in Imperatorem patrati, voluit Ludovicus, ut per Epiſcopos judicetur, an jure fuerit regno dejectus. Convocatum ad hoc 40. Epiſcoporum Concilium in palatium Cæſareum in *Theodonis Villa* anno 835. omnes depoſitionem iniquiſſimam, reſtitutionem vero multo æquiſſimam proclamarunt, & datis etiam ſingulis libellis ſunt conteſtati.

Habitum paulo poſt *Concilium Metenſe* ab iisdem Epiſcopis, præſente Imperatore, in quo *Drogo* Metenſis, Ludovici Pii frater naturalis, Concilii Præſes, prælegit ſingulorum Epiſcoporum libellos, cumque omnes eſſent conformes, inter miſſarum ſolennia Ludovici reductio eſt celebrata, populo omni in gratiarum actionem effuſo.

Re-

Digitized by Google

Reductum deinde eſt *Concilium* in *Theodonis Villam*, ubi *Ebbo* Rhemenſis fax turbarum, qui pariter cum reliquis Epiſcopis voce & ſcripto omnia adverſus Cæſarem acta, tanquam iniquiſſima damnavit, & officio Epiſcopali indignum ſe profeſſus eſt, rogavit Synodum, ut ſibi liceat ſecundum SS. Canones tres Epiſcopos cauſæ ſuæ Judices eligere. Quibus electis, cauſaque diſcuſſa, ab Epiſcopali munere,quo ſe indignum ipſemet fateretur, fuit depoſitus, ſubſcripſere huic ſententiæ 43. Epiſcopi.

Tum vero Ebbo in Fuldenſe Monaſterium eſt adductus. *Agobardus* Lugdonenſis, cum ter vocatus à Concilio ad dicendam cauſam comparere detrectaſſet, ab Eccleſiæ ſuæ regimine eſt remotus, donec actorum ſuorum rationem redderet. De aliis Epiſcopis, qui cum Lothario in Italiam profugerant, nihil pronuntiatum. Satis enim eſſe putabat Concilium, quod relictis Eccleſiis ſuis ſe ipſos damnaſſent ad exilium.

VI.

De Conciliis celebratis in cauſa diſcordiæ inter Ludovici Pii filios.

Compoſitis per pacem bellis Ludovicum inter & filios exortis, Regina Juditha filii ſui Caroli Calvi ſollicita ab Imperatore impetrat, ut 18.
eundem in aliquam regni partem admitteret. Quare eum, jam puberem, in *Conventu Cariſiaco* palam enſe cinxit, & corona impoſita Neuſtriæ Regem dixit: cumque Pipinus eodem ferme tempore obiiſſet, Carolo Aquitaniam adjunxit, nulla ratione habita duorum filiorum, quos Pipinus reliquerat.

Utque, poſt fata etiam Ludovici, Caroli firmaretur poſſeſſio, urgente Regina cum Lothario fœdus initum, quo, relicta Ludovico Germanico ſola Bojaria, reliquum Imperii ampliſſimum Regnique corpus Lothario inter & Carolum fuit diviſum.

Acerbe Ludovicum Germanicum ea partitio habuit: unde bellum movit, exercitu ad Rhenum trajecto. At cum pater majoribus obviam iret copiis, in Bavariam ſuam receſſit. Pater vero Wormatiam concedens, in morbum incidit, quo detentus, diebus quadraginta ad ſupremum agonem ſe præparans, quotidie Drogoni Metenſi peccata confeſſus, & SS. Euchariſtia refectus, pientiſſime, ut vixit, obiit, anno 840.

Mortuo Ludovico Pio Lotharius filius ejus primogenitus Imperatoris dignitate cum regno Italiæ potitus eſt, Ludovicus Germaniæ,

Digitized by Google

Carolus Calvus vero natu minimus Gallia (nam Pipinus ſecundo genitus, Rex Aquitaniæ jam obierat) Lotharius igitur factus Imperator bello civili fratribus moto, longe perniciosiſſimo, cum initio fortunam faventem aliquantum experiretur, in conventu Epiſcoporum Ebbonem ſedi Rhemenſi reſtituit. At cum Lotharius inde à fratribus gemino prælio eſſet fractus, in fugam Ebbo, male ſibi conſcius, ſe dedit, nunquam rediturus: quamquam Lotharius Imperator multa pro eo reſtituendo tentaret.

Anno 842. *Synodo Aquisgranenſi* viſum. Deum jura regni Francorum in Ludovicum & Carolum transtuliſſe, eo quod Lotharius pientiſſimum ſuum patrem, dolo ſub ſpe data pacis interceptum, ac regno privatum, adduxerit captivum: populum Chriſtianum cupiditate ſua toties perjurum fecerit; atque ipſemet perfide ſæpius infregerit, quod patri fratribusque juraverat: poſt obitum etiam patris fratres ab hæreditate ſua excludere conatus: moto propterea bello multo atrociſſimo, quo penitùs ferme conciderit Imperium, tot curis atque vigiliis à Carolo M. conſtitutum: redundantibus etiam hoc furore in Eccleſiam malis innumeris.

Verum dum anno ſequenti poſt geminàm cladem fractus pacem petiiſſet, pinguiorem, quam optare poterat, à fratribus impetravit, nempe præter Imperatoriam dignitatem cum regno Italiæ ac Phocenſi provincia, quæ jam ante habuerat, inſuper Germaniam inter Galliamque provinciam mediàm, eam videlicet Auſtraſiæ partem, quæ poſtea dicta fuit *Lotharingia*: multorum deinceps Heroum fœcundà patria.

Ut autem pacis & unionis fraternæ vinculum tres reges eo firmius teneret colligatos, ipſis volentibus & præſentibus anno 844. convocatum eſt *Theodonis Villam* Epiſcoporum Concilium Præſide Drogone Metenſi, trium Regum patruo. Edita in eo ſex Capitula. In 1. adhortantur tres Principes, ut mutuam deinceps charitatem & concordiam conſervare ſtudeant. In 2. Eccleſiis bellorum tumultu viduatis, providendos absque peſte Simoniacæ hæreſis bonos Epiſcopos. In 3. Monaſteria laicis conceſſa concedenda eſſe Religioſis. In 4. Res Eccleſiarum non invadendas. In 5. providendum locis religioſis. In 6. ordinem Eccleſiaſticum priſtino vigori eſſe reſtituendum.

Anno 845. in *Concilio Bellovacenſi Hincmarus*, Monachus Sanct. Dionyſianus, Rhemenſis electus eſt Archiepiſcopus, (poſtquam ea ſedes jam per decennium a depoſitione Ebbonis vacaſſet) ac deinde conſecratus, vir eximia pro illo ævo eruditione celeberrimus.

Digitized by Google

mus. Condita ſunt inſuper octo Capitula, de conſervanda poteſtate Eccleſiaſtica, honorandis Epiſcopis, reſtituendis Eccleſiæ ablatis, de Eccleſiis defendendis contra oppreſſores. Quæ omnia Carolus Rex obſervaturum ſe promiſit.

Biennio poſt in *Concilio Moguntino*, cui præſedit *Rabanus Maurus*, ex Abbate Fuldenſi factus Archiepiſcopus Moguntinus, vir ſæculi ſui ſcriptorque celeberrimus. Conditi quos ſupra memoravimus, canones, de fide catholica, baptiſmo, pace, immunitate rerum Eccleſiaſticarum, poteſtate Epiſcopali in adminiſtrandis rebus, ad Eccleſiam pertinentibus, de decimis in 4. portiones dividendis, de vita & honeſtate Clericorum, de votis Religioſis, de mulierculis fœtum necantibus, pœnitentiæ publicæ addicendis.

VII.

De Concilii in cauſa Gotheſchalci habitis.

Erupit circa medium hujus ſæculi IX. error *Gotheſchalci*, Monachi vagi, qui abuſus libris S. Auguſtini in errores *Prædeſtinatianorum* incidit. Aſſerebat enim, omnes, quos Deus vult ſalvos fieri, certo ſalvari. Deum non omnes velle ſalvari, ſed tantum prædeſtinatos: & pro his tantum mortuum eſſe Chriſtum. Deum alios ad vitam, alios ad mortem æternam præordinaſſe ac creaſſe. Prædeſtinationem ad mortem facere, ut etiam inviti homines peccent. Ecce pus! quod plura poſt ſæcula Calviniana & Janſeniana hæreſis refricuit. 19.

Refutavit mox errores iſtos *Rabanus*, edito libro de prædeſtinatione. Probat in eo, licet Deus peccatum præſciat, non tamen ad illud prædeſtinare, nec eſſe cauſam perditionis: cum in ſacris Scripturis minis etiam à peccando deterreat, & adhortetur, ut peccatores à peccando deſiſtant: atque proteſtetur, ſed nolle mortem impii, ſed ut convertatur, & vivat. Voluntate ſua quemlibet cadere, qui cadit. Quia præſciti ſunt caſuri, non fuiſſe prædeſtinatos: fuiſſe autem prædeſtinandos, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate ac veritate manſuri. Ac proin prædeſtinationem multis eſſe cauſam ſtandi, nemini vero cauſam labendi.

Poſtquam Gotheſchalcus Italiam, Dalmatiam, Pannoniam, ac Noricum percurriſſet, qua voce qua ſcripto lolium geminæ ſuæ prædeſtinationis diſſeminans, venit Moguntiam. Quo comperto, Rabanus mox Synodum convocavit anno 848. Cui præſens etiam fuerat Ludovicus Rex Germaniæ. In hoc *Concilio Moguntino* damnatus

Digitized by Google

natus eſt Gotheſchalcus cum doctrina ſua: remiſſusque ſub cuſtodia ad Hincmarum Rhemenſem, in cujus diœceſi ſe ſacerdotem ordinatum eſſe dicebat, ut ibidem incluſus nemini deinceps nocere queat.

Igitur ad Hincmarum abductus, auditus rurſus eſt in *Concilio Cariſiaco.* Cumque inventus eſſet hæreticus atque incorrigibilis, primum a Sacerdotali Officio depoſitus, deinde præſente Synodo ſecundum Agathenſes Canones & S. Benedicti regulam, tanquam improbus, virgis cæſus, atque exuſtis ejus ſcriptis, ad perpetuos carceres damnatus eſt. In quibus hæreſi ſuæ contumaciter inſordeſcens anno 868. miſere interiit.

Sunt equidem hodiedum, qui Gotheſchalcum ab hæreſis probro vindicent, contenduntque, eum tantum docuiſſe, peccatores ad pœnam prædeſtinari, non autem ad culpam. Verum Rabani & Hincmari, quibus optime perſpecta erat hominis doctrina, major eſt auctoritas, quam ut ab ea recedi debeat. A Gemino etiam Concilio eſt damnatus, Moguntino ſcilicet in Germania, & Cariſiaco in Gallia; à nullo vero abſolutus. Licet enim ob quæſtiones, de prædeſtinatione motas, multa ferveret diſceptatio, (de nomine tamen potius, quam de re) inter Epiſcopos, neque Eccleſia Lugdunenſis tamen, neque Synodus Valentina (quas pro innocentia Gotheſchalci producunt) unquam negavit, eum docuiſſe, quod Deus aliquos ad peccandum prædeſtinet. Quam hæreſin in una confeſſione aſſeruit, licet in altera doloſe ſubticeret. Unde, qui eum innocentem putabant, ex eo decepti erant, quod tantum unam illius confeſſionem legerant, non vero alteram hæreticam.

Cæterum, ut ſciamus, qua mentis præparatione Gotheſchalcus evaſerit hæreſiarcha, quasque animi dotes ad reformandam Eccleſiam attulerit, effigiem ejus Hincmarus in ſua ad Nicolaum Papam Epiſtola exhibet. Scribit enim, quod fuerit *homo animo elatus, quietis impatiens, novorum verborum cupidus, inſatiabili honoris ambitione incenſus, protervus & tumultuoſus, ut inani animi oſtentatione, & falſa quadam novitate ſui nominis famam adipiſceretur, adeptam latius opinionem propagaret, & propagatam ab oblivionis injuria vindicaret, certos articulos falſarum doctrinarum elegit & collegit &c.* Hem bellam imaginem hæreſiarchæ! ſed an ſolius Gotheſchalci.

Synodus Cariſiaca poſt damnationem iſtius hæretici quatuor capitula edidit contra Prædeſtinatianos. In 1. dicitur, quod Deus ex maſſa perditionis elegerit, ſecundum præſcientiam ſuam, quos

per

Digitized by Google

per gratiam *prædeſtinavit* ad vitam: cæteros vero ex inſcrutabili Dei judicio in maſſa perditionis relictos, *præſcitos* eſſe perituros propter peccata ſua, ſed non eſſe prædeſtinatos, ut peccarent, aut perirent. Electos proin eſſe *prædeſtinatos*, ad gratiam congruam & gloriam, reprobos vero *præſcitos* [illegible]e peccaturos, & propter peccata commiſſa perituros; decreta illis pœna æterna propter ſua peccata.

In 2. aſſeritur libertas humani arbitrii ad bonum & malum.

In 3. Licet non omnes ſalventur, Deum tamen velle, ut omnes ſalventur. Quod autem quidam ſalventur, ſalvantis eſſe donum; quod vero alii pereant, pereuntium eſſe meritum.

In 4. Chriſtum pro omnibus omnino hominibus eſſe paſſum, licet non omnes paſſionis ejus myſterio *redimantur*: eo quod poculum humanæ ſalutis habeat quidem in ſe, ut omnibus proſit, non tamen medeatur, ſi non bibatur.

Quatuor hæc Capitula Concilii Cariſiaci, uti univerſim quæſtiones de prædeſtinatione à Gotheſchalco motæ varias per plures annos controverſias, turbasque excitarunt in Gallia. Quidam verbis magis, quam re ipſa diſſentiebant, qui enim unam tantum prædeſtinationem adſtruebant, contenderunt, reprobos non debere dici *prædeſtinatos ad pœnam æternam*, ſed tantum præſcitos. Unde Hincmarus Concilii Cariſiaci Præſes, ad Gotheſcalcum captivum ſcripſit, ex SS. Patrum, præſertim Auguſtini & Proſperi teſtimonio: *Deum & bona præſcire & mala: ſed mala tantum præſcire: bona vero & præſcire & prædeſtinare: & quia bonos præſcivit, prædeſtinavit ad regnum, malos autem præſcivit tantum, non prædeſtinavit, nec ut perirent ſua præſcientia compulit.*

Alii vero, quamvis contra Gotheſchalcum aſſererent, Deum nullatenus prædeſtinare ad peccata, aut eſſe cauſam interitus, dicendum tamen putabant, quod Deus malos *prædeſtinet ad æternas pœnas* propter ipſorum peccata, abſolute prævifa. Hos inter, qui ita loquebantur, erat Prudentius Trecenſis Epiſcopus.

Sic etiam, quando aliqui dicebant cum Hincmaro & Concilio Cariſiaco, non omnes per paſſionem & mortem Chriſti eſſe *redemptos*, nullatenus dicere volebant, quod Chriſtus, quantum erat ex parte ſua, non pro omnium hominum ſalute paſſionem & mortem ſuam Patri cœleſti obtulerit, aut quod per paſſionis & mortis ſuæ infinita merita non omnibus media neceſſaria ad ſalutem conſequendam præparaverit; ſed id ſolum per eum modum loquendi intelligebant, quod non omnes media e. g. baptiſmi &c. ita ſibi appli-

Digitized by Google

applicent, ut re ipſa, & in actu ſecundo, a peccatis & conſequente inde pœna redimantur: quia ſcilicet culpa ſua media illa neglexerunt, vel ſpreverunt. Et hinc dicunt, Chriſtum pro omnibus quidem eſſe mortuum, ſed non omnes eſſe redemptos, quia ſcilicet media, quæ Chriſtus per merita paſſionis & mortis ſuæ omnibus præparavit, cum ſeria intentione omnes omnino ſanandi & ſalvandi, culpa humana effectu a Chriſto intento fuerunt fruſtrata. Preme exemplum medicinæ de ſe ſalutaris a medico præparatæ & oblatæ, ſed ab ægroto aut neglectæ aut contemptæ.

Hæc animdvertere placuit propter modernos prædeſtinatianos, Calviniſtas & Janſeniſtas, qui plures ex Patribus noni ſæculi, qui occaſione hæreſis, quam Gotheſchalcus ſuſcitavit, ſcripſerunt de prædeſtinatione & Redemptione generis humani, pro erroribus ſuis falſiſſime citant, quibusdam eorum formulis loquendi contra loquentium intentionem abuſi; prout S. Auguſtini quibusdam verbis contra mentem ejusdem abutuntur.

Aliqui tamen à veritate longius abibant: quales erant quidam Epiſcopi *Conventus Valentini*, qui equidem errores Gotheſchalci de prædeſtinatione damnabant, aſſerebantque Catholice & orthodoxe, Deum bonos præſciſſe per gratiam ſuam bonos futuros, & per eandem gratiam æterna præmia accepturos, malos autem præſciſſe per propriam malitiam malos futuros, & per juſtitiam ſuam (Divinam) æterna ultione damnandos: in electione ſalvandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione autem periturorum meritum malum præcedere juſtum Dei judicium, ad malum neminem eſſe prædeſtinatum.

Negare tamen videntur capitulo 4. Chriſtum pro infidelibus & impiis obduratis fudiſſe ſanguinem. Et hinc etiam cavillantur Synodum Cariſiacam, in qua contrarium eſt aſſertum. Quare Hincmarus, qui ob depoſitos Clericos, ab Ebbone Anteceſſore ſuo poſt reditum ad Eccleſiam Rhemenſem ordinatos, apud plures odio flagrabat, tres libros de prædeſtinatione ac Chriſto pro omnibus mortuo ſcripſit, atque Synodum Cariſiacam defendit. Id quod dein etiam in Tullenſi Nationali Concilio eſt comprobatum; velle nempe Deum omnes homines ſalvos fieri, Chriſtumque pro omnibus mortuum, omnibus paraſſe ſalutis media, atque gratiarum auxilia; quibus liberum hominis arbitrium præveniatur, & adjuvetur.

VIII.

VIII.
De Conciliis in cauſa Lotharii Junioris celebratis.

HÆc ubi tempeſtas ſedata eſt, altera mox Eccleſiam perturbare cœpit pluribusque Conciliis aut cauſam aut occaſionem præbuit. Lotharius Ludovici Pii filius varios inter tumultus, & variantis fortunæ viciſſitudines quindecim annos geſto Imperio, turbarum pertæſus & humanarum rerum, reliquum vitæ in Prumienſi S. Benedicti cœnobio Deo ac ſaluti ſuæ conſecravit, diviſis jam ante inter tres filios provinciis. Et Ludovico quidem natu maximo dedit regnum Italiæ cum Imperiali dignitate, Lothario regnum Auſtraſiæ, Carolo regnum Burgundiæ.

Jam vero *Lotharius* hic junior (a quo nomen *Lotharingiæ*) divortium facere cogitarat cum *Theutberga* legitima conjuge, ut *Waldradam* pellicem poſſit ducere. At ubi jura deficiunt, fraudes vocantur in ſubſidium. Spargitur in vulgus, Reginam commiſſo cum fratre ſuo Huberto inceſtu abortum procuraſſe. Committitur ſententia, pro temporis illius inhumano more, aquæ ferventis judicio. Exit inde illæſus Theutbertæ Vicarius.

Recepta tum quidem a Lothario conjux. Sed paulo poſt data in cuſtodiam, vi ac dolo compellitur, ut ream ſe illius facinoris coram Epiſcopis fateatur. Indicitur *Concilium Aquisgranenſe* plurium Epiſcoporum, quorum principes erant, *Guntharius* Colonienſis, & *Theutgandus* Trevirenſis Archiepiſcopi, celebres in hac fabula actores. In hoc Synedrio adducta regina fatetur crimen: atque ad publicam pœnitentiam condemnatur: Lothario vero vel imperite vel maligne renuntiatur, non licere eam amplius habere uxorem.

Retruditur in Monaſterium. Ex quo, ulteriores timens inſidias, profuga, ad fratrem Hubertum accurrit; atque a tam inique ſynodi judicio ad ſedem Apoſtolicam appellans, Nicolai I. opem implorat. Mittunt etiam Epiſcopi Synodi Aquenſis nomine ad eundem Pontificem litteras, in quibus ultroneam criminis confeſſionem a Theutberga in Concilio factam, nuntiant, eamque publicæ pœnitentiæ addicendam.

Dici non poteſt, quanto molimine tum ipſe Lotharius tum Epiſcopi quidam, Principis cupidini lenocinantes, egerint, ut matrimonium cum Theutberga habeatur irritum, novumque cum alia concedatur. Coactum proin anno 863. alterum *Aquisgranenſe* Con-

Conciliabulum. In quo, licet quidam Epiſcopi demonſtrarint inceſtum Theutbergæ non eſſe probatum, confeſſionem graviſſimo terrore inique eſſe extortam: & quod rei caput eſt, licet Theutberga cum fratre ſuo commiſiſſet inceſtum, licitum tamen fuiſſe validumque ejus cum Lothario Rege matrimonium, cum inter Lotharium & Theutbergam nulla omnino impedimento fuerit conſanguinitas aut affinitas: adeoque matrimonium iſtud legitime contractum, & ſuſcepta jam ex eo prole conſummatum, reſcindi non amplius poſſe quoad vinculum; adeoque Regi nullatenus licere, dimiſſa Theutberga aliam ducere.

Hæc, inquam, aliaque licet quidam docte pieque opponerent, & Hincmarus etiam Rhemenſis ſæpius conſultus per plures litteras reſponderet, atque inculcaret, nihilominus conciliabulum illud Aquisgranenſe decrevit, Theutbergam non potuiſſe eſſe legitimam Lotharii conjugem, permiſitque Lothario aliud contrahere matrimonium.

Tum vero Lotharius aſſecutum ſe ratus votorum metam, expulſa Guntharii Colonienſis nepte, quam ducturum ſe ante promiſerat, *Waldradæ*, quam deperibat, publice nupſit, eamque Reginam coronavit.

Publicum hoc ſcandalum non tantum Lotharii fratres, Ludovicum Imperatorem ac Carolum Burgundiæ regem, ejusdemque patruos Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Galliæ Regem vehementer afflixit, ſed omnem etiam Europam offendit. Quare Lotharius, ut majori auctoritate facinus ſuum firmaret, ſcripſit ad Nicolaum ſummum Pontificem, ad quem Theutberga jam ter appellaverat, Epiſcopos regni ſui conceſſiſſe ſibi Waldradam ducere. Sin ea res minus probaretur, rogare ſe legatos ſedis Apoſtolicæ, qui in Synodo de ea recognoſcerent.

Miſit Papa duos legatos, qui *Metis* Synodum congregent, ſimulque ad reges ſcripſit, ut quilibet duos Epiſcopos ad eam Synodum mittat. Acta autem Synodalia dein ad ſe mitti petit. Corruptis legatis Pontificiis *Synodus Metenſis* approbavit repudium Theutbergæ, eo quod Lotharius adhuc junior, ante nuptias cum ea initas, a patre ſuo fuerit deſponſus Andradæ, quodque cum ea tanquam uxore vixerit, donec minis Huberti fuerit compulſus, Theutbergam ejus ſororem ducere, quæ propria confeſſione inveniatur rea inceſtus, cum eodem ſuo fratre commiſſi.

Vani hi erant prætextus. Nihil enim legitime fuerat probatum. Quare ut Nicolaum Papam in partes ſuas traherent, Guntharium Co-

Colonienſem & Theutgandum Trevirenſem, factionis capita Romam Legatos miſerunt.

At Nicolaus intellecta legatorum ſuorum prævaricatione, quod litteras Pontificis ad Reges miſſas, quibus duos a quolibet Epiſcopos, ad Synodum Metenſem mittendos, petierat, occultaverint, quodque in illa Synodo, in qua ſoli Epiſcopi Lotharii conveniſſent, nihil ſit actum eorum, quæ mandatis dederat, his, inquam, intellectis *Synodum Romæ* congregavit, in qua edita 5. capitula.

In 1. damnatur Synodus Metenſis, tanquam adulteris favens proſtibulum, & cum Epheſino latrocinio comparandum.

In 2. Guntharius Colonienſis & Theutgandus Trevirenſis Archi-Epiſcopi ab Epiſcopali & Sacerdotali officio deponuntur. Et ſi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio attingere, nullam amplius ſpem fore reſtitutionis: eo quod ipſimet præſentes confeſſi fuerint, ſe judicaſſe, licere Lothario dimiſſa Theutberga Andradam ducere, atque plures alias ſanctiones canonicas violaverint.

In 3. Synodus eandem pœnam minitatur aliis Epiſcopis, qui in Metenſi conciliabulo facinoris illius fuerunt complices, niſi reſipiſcant.

In 4. *Ingeltrudem* Boſonis Comitis uxorem, quæ, relicto hoc ſuo marito, jam per ſeptem annos cum adultero quodam in terras Lotharii profuga, vagabatur, & in Gunthario & Theutgando, malarum cauſarum patronis, refugium invenerat, iterum excommunicat, donec pœnitens Apoſtolicæ ſedi ſe ſiſtat.

Quintus canon ſic habet: *Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones vel decreta, pro Catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium vel futurorum malorum, a ſedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.*

Guntharius & Theutgandus, hac ratione a Nicolao Papa & Concilio Romano condemnati ac depoſiti, ad Ludovicum II. Imperatorem profugerunt. Qui auditis eorum querelis indigne ferens, fratris ſui Lotharii legatos tam acerbe habitos, cum armata manu Romam accurrit, ulturus, quam irrogatam putabat, injuriam. Irruptioni hoſtili ſimilis videbatur ejus ingreſſus, militibus furendi permiſſa licentia. Tandem a Pontifice, qui ante in baſilicam S. Petri velut in aſylum confugerat, placatus Imperator, legatos in patriam remiſit.

 Interea

Digitized by Google

Interea autem Guntharius epiſtolam, furoribus plenam & calumniis in Pontificem, ad Epiſcopos ſuos, & ad ipſum Pontificem miſerat, omnem eidem obedientiam abnegans, hæreticorum more, qui juſte condemnati bilem omnem deſpumant in legitimum Judicem: cumque Coloniam attigit, munere Epiſcopali contra interdictum fungi perrexit.

At inopinato a Lothario, in cujus favorem tanto molitus fuerat, depoſitus ab Archiepiſcopatu Colonienſi, ſpirans vindictam Romam rurſus accurrit, ut contextam hactenus in Theutbergæ cauſa fraudum ſtropham coram Pontifice retexeret. Miſit etiam Lotharius, ut fulmen averteret, ſuos Romam legatos, Nicolao perſuaſuros, ſe facti pœnitentem imperata facturum.

Ablegavit igitur Pontifex ad Lotharium Nuntium ſuum Arſenium Epiſcopum, qui convocata Synodo Theutbergam revocavit, ac cum Lothario rurſus (ut videbatur) conciliavit. Andrada vero Romam ad cauſam dicendam eſt evocata. At iſta ſimulato itinere Romano, ad Lotharium reverſa, a Pontifice eſt excommunicata. Cumque eandem cenſuram timeret Lotharius, variis machinis ſententiam avertit.

Mortuo Nicolao Romam profectus eſt, ea ſpe fretus, fore, ut Adrianus II. ejusdem ſucceſſor Andradam ei concederet conjugem. Verum is Synodo habita, Theutbergam ejus uxorem legitimam eſſe declaravit; Andradam vero amoveri præcepit. Tum Lotharius ſimulata rurſus pœnitentia, atque abjurato omni cum pellice illa commercio, ſacram Communionem ex manu Papæ accepit. Sed properantem rurſus ad ſuum regnum intercepit Divina ultio. Cum enim Placentiam veniſſet, Princeps infelix ſubita febri obiit. *Anno* 868. Regnum ejus inter ſe diviſerunt patrui, Ludovicus Germaniæ, & Carolus Calvus Galliæ Rex, fruſtra proteſtante fratre Ludovico Imperatore.

Anno 864. habitum eſt *Romæ Concilium*, in quo *Rhodoaldus* Portuenſis Epiſcopus, bis legatus Pontificis, bis prævaricator, & mandatorum transgreſſor, & in Conciliabulo Photiano Conſtantinopoli, & in Conciliabulo Metenſi, ubi cauſam Eccleſiæ prodidit, Epiſcopatu & communione fidelium privatus eſt.

IX. De

IX.
De Conciliis in cauſa Rothadi Epiſcopi appellantis.

MAgna doctrinæ laude hoc ſæculo floruit *Hincmarus* Rhemenſis Archiepiſcopus, de quo jam ſæpius mentionem fecimus. At magnos etiam probosque alias viros nævi quidam ſolent inficere. Gemina eum cum Nicolao Romano Pontifice colliſit controverſia, altera in cauſa Rothadi, in cauſa Hincmari nepotis ſui altera: utraque appellationum jura potiſſimum concernente.

Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus presbyterum ſuæ Diœceſis in ſtupro deprehenſum in Concilio 33. Epiſcoporum depoſuit. Hincmarus Metropolitanus eundem ad ſe confugientem reſtituit, Presbytero, quem Rothadus ſubſtituit, excommunicato & in carcerem detruſo. Cum autem Rothadus contra hæc acta Hincmari ſui Archiepiſcopi conſtanter proteſtaretur, ille coacto *Concilio Sueſſionenſi* Provinciali Rothadum tanquam contumacem communione privavit, donec obediat. *Anno* 861.

Biennio poſt in *Conciliö Piſtenſi*, cui Hincmarus præſedit, Rothadus de Presbytero illo juſſus rationem reddere, cum cerneret plures ſibi adverſari, ad ſedem Apoſtolicam appellavit. Detulit tum quidem ea Synodus appellationi. Sed cum præfixo dierum numero iter Romanum non eſſet ingreſſus, citatus eſt ad *Concilium Sueſſionenſe*. In quo cum comparere detrectaret propter appellationem interpoſitam, depoſitus, excommunicatus, & in carcerem datus eſt a Concilio.

Nicolaus Papa Hincmarum propterea graviter objurgavit, juſſitque ſub interminatione cenſuræ Rothadum reſtitui: tum vero veniendum Rothado cum reo Presbytero Romam ad agendam cauſam. Simulque Hincmarum Romam citat, ſi ſuam adverſus Rothadum cauſam porro velit defendere.

Rothadus igitur e cuſtodia dimiſſus Romam profectus eſt, & cum ultra ſex menſes ejus accuſatores non comparuiſſent, abſolutus ſedique ſuæ Epiſcopali eſt reſtitutus a Romano Concilio. Scripſitque plures epiſtolas de hac reſtitutione Nicolaus in Galliam: ſi quis eam cauſam Rothadi ulterius velit impugnare, veniret Romam, & ibi agat.

Hincmarus pluresque alii Galliæ Epiſcopi omnia egerunt, ne reſtitueretur Rothadus. Unde in ſuis ad Pontificem epiſtolis profi-

Digitized by Google

tebantur quidem ſuam ſubjectionem & obedientiam erga Romanam ſedem: putabant tamen, hanc cauſam Epiſcopi judicandam eſſe in Gallia a comprovincialibus Epiſcopis, adjunctis etiam, ſi Pontifici placeat mittere, Romanis legatis, ut in Concilio Sardicenſi & Carthaginenſi in cauſa appellationum ſtatutum ſit: exiſtimare ſe, omnia decretalia Pontificum in corpore Codicis canonum deſcripta contineri.

De hoc argumento acrem ac prolixam Epiſtolam Nicolaus Papa ſcripſit ad Galliæ Epiſcopos, in qua jura S. Sedis & Decretales illius, eas etiam, quæ Corpori Juris non ſunt inſertæ, ferventer defendit. Reſtitutus tandem Rothadus, ut voluit Pontifex.

X.

De Conciliis in cauſa utriusque Hincmari.

22 Altera, eaque gravior erat controverſia Hincmaro Rhemenſi (quem *Seniorem* appellant) cum *Hincmaro Juniore*, ſuo nepote, cui Epiſcopatum Laudunenſem impetraverat. Eumque omni ope & cura paterna initio fovebat; usque dum ita inſoleſceret, ut crudelitate, violentia, depoſitionibus & excommunicationibus Clericorum, contumacia, virulentis verbis ſcriptisque in ipſum etiam Hincmarum Patronum ſuum, atque in ipſum adeo Regem inſurgeret. Unde tandem Rhemenſis ſanguinis affectu ſepoſito judicis in nepotem perſonam aſſumpſit.

Magna tunc erat Metropolitani in ſuffraganeos ſuos poteſtas, quam deſcribit Rhemenſis, Laudunenſem nepotem *opuſc.* 33. *c.* 6. alloquens: uti ſunt: convocare illos ad provinciale Concilium, judicare in prima inſtantia, conſecrare, conſtituere Vicarium mortuo Epiſcopo: electioni præeſſe. Ubique habere prærogativam loci dignitatis, honoris, appellationes admittere; conſenſum dare circa alienationes, dubia ſolvere; dare licentiam diſcedendi: corrigere delinquentes ſuffraganeos &c.

Hæc aliaque Jura (quæ antiquis temporibus Metropolitani in Epiſcopos ſuos habebant) ex triplici ratione ſunt imminuta. 1. *ob diviſionem regnorum*; ſic enim ſuffraganeus facile ſe tueri poterat authoritate ſui Principis adverſus Metropolitanum, in alterius regno exiſtentem. 2. *ob frequentiam appellationum.* His enim fatigati Metropolitæ multum juris remiſerunt 3. *ob exemptiones & privilegia* variis Epiſcopis a ſede Apoſtolica conceſſa.

Hinc-

Hincmarus Laudunenſis anno 869. in Concilio *Vermeriano* accuſatus, cum cauſæ ſuæ diffideret, ad ſedem provocavit Apoſtolicam. Romam tamen, quo etiam ab Adriano Papa vocabatur, eundi licentiam non obtinuit. Magna tunc inter eos orta eſt contentio. *Romæ judicari volo*, dicebat Hincmarus Junior. *Prius in Provincia*, repoſuit Hincmarus Senior. Sequenti anno in *Synodo Attiniaca* rurſus accuſatus a Rege & Hincmaro avunculo, quod correctionis impatiens adverſus Regem & Metropolitanum ſuum inſoleſceret. At rurſus ad ſedem Apoſtolicam provocavit. Tandem in Concilio *Duziacenſi* condemnatus, ab Epiſcopali officio depoſitus ferro vinctus, ac denique a regiis miniſtris oculis cæcatus eſt, ut inhabilis reddatur Epiſcopali muneri.

Adrianus Papa datis ad Hincmarum Rhemenſem & Regem Carolum Calvum litteris graviter conqueſtus eſt de appellatione rejecta aut neglecta, vetuitque alium Epiſcopum Laudunenſem ſubſtitui. At Epiſcopi illius Concilii ſignificarunt Pontifici, Laudunenſem ſæpius quidem ad S. Sedem appellaſſe, ſed non aliam ob cauſam, niſi ut judicia eluderet & pœnam effugeret. A nemine ipſi fuiſſe prohibitum Romam proficiſci, quin juſſum eſſe a Patribus Concilii, atque ab ipſo etiam Rege, ut non tantum voce appellet, ſed appellationem etiam opere ipſo proſequatur. Inſuper Patres Synodi ita in Laudunenſem exercuiſſe judicium, ut ſententia ſua ſalvam per omnia voluerint auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, quam ſingulari obſequio venerentur. More inſtitutoque Majorum judicandum prius fuiſſe in provincia, tum, ſi ſententia inique ſe gravatum exiſtimet, quin ab eadem ad altius tribunal appellet, a nemine eſſe prohibitum. Satis eum oſtendere, quo animo Romam provocarit, cum nunc damnatus a Synodo appellationem deſerat.

Cæterum mortuo Adriano ejus ſucceſſor Joannes VIII. acta *Concilii Duziacenſis* & condemnationem Laudunenſis confirmavit, aliumque eidem ſubſtitui voluit. Cumque mortuo Carolo Calvo, quem reclamante Ludovico Germaniæ rege Imperatorem dixerat, veniſſet in Galliam, *Trecenſe* Concilium convocavit. In quo Hincmarum juniorem Sacerdotali, non autem Epiſcopali officio reſtituit.

Nota. Hincmarum Seniorem in his controverſiis non impugnaſſe appellationum jura, Sedi Apoſtolicæ competentia, ſed id unum contendiſſe, ſecundum canones primum judicium, ſeu primam *inſtantiam* in provincia, in qua lis orta eſt, poſſe inſtitui, tenerique reum a Metropolitano vel Concilio Provinciali citatum comparere

parere

parere & rationem reddere: ac tum demum, ſi ſententia ſe læſum exiſtimet, ad ſedem Apoſtolicam appellare poſſe.

Cum Carolus Craſſus, qui paulo ante Germaniam, Galliam atque Italiam ſub unum Imperium rurſus collegerat, a ſuis deſertus in extremas miſerias redactus eſſet, ſubſtituto illi Arnulpho ex fratre Carolomanno nepote, congregata eſt anno 888 *Synodus Moguntina*, in qua confecti ſunt 26. Canones, quibus de corrupta diſciplina Eccleſiaſtica, ut ſupra meminimus, tractatum eſt, cum exhortatione ad regem Arnulphum, ut Eccleſias ſtatumque Sacerdotalem contra invaſiones & rapinas defendat.

ARTICULUS II.
De Conciliis Italiæ
SÆCULI IX.

Concilium Altinenſe celebratum eſt anno 802. In cauſa Joannis Venetorum Ducis, qui Gradenſem Patriarcham occidi juſſit, quod Græcum quemdam hominem noluerit conſecrare Epiſcopum. Paulinus igitur Aquilejenſis Patriarcha congregata Synodo deliberavit, qua ratione tantum crimen puniendum ſit. Placuit implorare Carolum M. Imperatorem, data ad eum Synodali epiſtola, ut ordini Sacerdotali illatam injuriam vindicet.

Concilia Romana duo ſunt habita: alterum anno 849. alterum anno ſequente, in cauſa Anaſtaſii S. R. E. Presbyteri Cardinalis, qui a Leone IV. Pontifice fuit excommunicatus ac depoſitus, eo quod absque facultate Pontificia Parœciam ſuam deſeruerit, & ad alienam transmigrarit. Alia Romana Concilia alteri occaſioni reſervamus; ubi de Jure Pontificio diſſeretur.

Concilium Ticinenſe a Longobardiæ Epiſcopis celebratum anno 850. ſtatuit, ut Epiſcopi non tantum diebus Dominicis, & præcipuis feſtivitatibus Miſſam celebrent, ſed quotidie. A venatione ac ſuperflua equorum & mulorum cura abſtineant. Publicis ac enormibus peccatis publicam pœnitentiam imponant. Subjicitur deinde *can.* 6. ſecretorum peccatorum confeſſionem Sacerdotibus eſſe faciendam: en verba Concilii: *qui vero occulte deliquerint, illis confiteantur, quos Epiſcopi, & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium medicos elegerint.*

Canon Octavus tractat de Sacramento extremæ unctionis: atque his verbis inchoatur: *Illud quoque ſalutare Sacramentum, quod commendat S. Jacobus Apoſtolus, dicens, infirmatur quis in vobis, inducat*

cat Preſbyteros &c. ſolerti prædicatione populis innoteſcendum eſt; magnum ſane ac valde appetendum myſterium : per quod, ſi fideliter poſcitur, & peccata remittuntur, & conſequenter corporalis ſalus reſtituitur &c. ac paulo poſt ſubjungitur, illum, qui publicæ pœnitentiæ addictus eſt, non eſſe admittendum ad hoc Sacramentum, *niſi prius reconciliatione percepta, communionem corporis & ſanguinis Chriſti meruerit.*

Can 9. parentes monentur, ut filias matrimonio maturas non diu domi innuptas retineant, propter incontinentiæ periculum.

In reliquis cavetur, ne Principes Monaſteria iis dent, quibus non licet. Ne adhibeant Clericos ad ſæcularia negotia. Ne Judæi permittantur eſſe Judices Chriſtianorum.

Can. 21. prohibentur uſuræ, jubeturque, ut fœneratores uſuras reſtituant iis, a quibus acceperunt, vel eorum hæredibus.

OBSERVATIO
In hunc Canonem de uſuris.

SAnctiſſimus Dominus noſter Benedictus XIV. Romanus Pontifex 24
anno 1745. litteras Encyclicas dedit ad Epiſcopos Italiæ, occaſione novæ cujusdam de uſuris controverſiæ. In his decernit ſupremus Eccleſiæ antiſtes, peccatum uſuræ, quod in contractu mutui propriam ſuam ſedem & locum habet, in eo eſſe repoſitum, quod quis ex ipſomet mutuo, quod ex ſua natura tantundem duntaxat reddi poſtulat, quantum receptum eſt, plus ſibi reddi velit, quam eſt receptum; ideoque ultra ſortem lucrum aliquod, ipſius ratione mutui, ſibi deberi contendat. Omne propterea ejusmodi lucrum, quod ſortem ſuperet, illicitum & uſurarium eſſe.

Neque vero ad iſtam labem purgandam ullum arceſſiri ſubſidium poſſe, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, ſed moderatum, non magnum, ſed exiguum ſit, vel ex eo : quod is, a quo id lucrum ſolius cauſa mutui deponitur, non pauper, ſed dives exiſtat, nec datam ſibi mutuo ſummam otioſam, ſed ad fortunas ſuas amplificandas, ſed novis coëmendis prædiis, vel quæſtuoſis agitandis negotiis, utiliſſime ſit impenſurus.

Contra mutui ſiquidem legem, quæ neceſſario in dati atque redditi æqualitate verſatur, illum agere, qui plus aliquid, vi mutui ipſius, cui per æquale jam eſt ſatisfactum, exigere adhuc non veretur; proindeque, ſi acceperit, reſtituendo obnoxium eſſe, ex ejus obligatione juſtitiæ, quam *commutativam* appellant; & cujus eſt,

in humanis contractibus æqualitatem, cujusque propriam, & ſancte ſervare, & non ſervatam exacte reparare.

Per hæc tamen nequaquam negari, poſſe quandoque una cum mutui contractu quosdam alios titulos, naturæ mutui minime innatos & intrinſecos, forte concurrere, ex quibus juſta omnino legitimaque cauſa conſurgat, quiddam amplius, ſupra ſortem, ex mutuo debitum rite exigendi.

Neque item negari, poſſe multoties pecuniam per alios contractus, a natura mutui diverſos, recte collocari & impendi, ſive ad proventus ſibi annuos conquirendos, ſive etiam ad licitam mercaturam & negotiationem exercendam, honeſtaque inde lucra percipienda.

Quemadmodum vero in tot ejusmodi contractuum generibus, ſi ſua cujusque non ſervatur æqualitas, quidquid plus juſto recipitur, ſin minus ad uſuram (eo quod omne mutuum, tam apertum, quam palliatum abſit) at certe ad aliam veram injuſtitiam, reſtituendi onus pariter afferentem, ſpectare; ita, ſi rite omnia peragantur, & ad juſtitiæ libram exigantur, dubitandum non eſſe, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio ſuppetat, humana commercia, & fructuoſam ipſam negotiationem ad publicum commodum conſervandi ac frequentandi. Procul enim a Chriſtianorum animis abeſſe debere, ut per uſuras, aut ſimiles alienas injurias, florere poſſe lucroſa commercia exiſtiment; cum contra ex ipſo Divino diſcamus oraculo, quod *juſtitia elevat gentem, miſeros autem facit populos peccatum.*

Sed illud diligenter animadvertendum eſſe, falſo ſibi quemquam, & non niſi temere perſuaſurum, reperiri ſemper, & præſto ubique eſſe, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel ſecluſo etiam mutuo, contractus alios juſtos, quorum vel titulorum vel contractuum præſidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudque id generis alteri cuicunque creditur, toties ſemper liceat auctarium moderatum, ultra ſortem integram ſalvamque, recipere.

Ita ſi quis ſenſerit, non modo Divinis documentis, & Catholicæ Eccleſiæ de uſura judicio, ſed ipſi etiam humano communi ſenſui, ac naturali rationi adverſaturum; neminem enim id ſaltem latere poſſe, quod multis in caſibus teneatur homo, ſimplici ac nudo mutuo alteri ſuccurrere, ipſo præſertim Chriſto Domino edocente: *volenti mutuari a te, ne avertaris*, & quod ſimiliter multis in

cir-

Digitized by Google

circumſtantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero juſtoque contractui locus eſſe poſſit.

Quisquis igitur ſuæ conſcientiæ conſultum velit, ei inquirendum diligenter, verene cum mutuo juſtus alius titulus, verene juſtus, alter a mutuo, contractus occurrat; quorum beneficio, quod quærit, lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

Prohibet deinde ſua ſanctitas, ne quis audeat, huic doctrinæ contrarium litteris aut ſermonibus docere: ſi quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & ſubjectum declarat pœnis, per ſacros Canones in eos propoſitis, qui mandata Apoſtolica contempſerint ac violaverint.

Adhortatur Italiæ Præſules, ut verbis graviſſimis populis oſtendant, uſuræ labem a Divinis litteris vehementer improbari; illud quidem vitium varias formas ac ſpecies induere, ut fideles in extremam ruinam præcipites impellat. Quocirca ſi pecuniam ſuam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate rapiantur, ſed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutum gloria ſupra cæteros efferuntur, conſilium expoſcant. Iis vero, qui reſponſum ferunt de iis quæſtionibus (quæ tamen haud exiguam ſacræ Theologiæ & Canonum ſcientiam requirunt) ab extremis, quæ ſemper vitioſa ſunt, longe ſe abſtineant. Etenim aliquos tanta ſeveritate iis de rebus judicare, ut quamlibet utilitatem, ex pecunia deſumptam, accuſent, tanquam illicitam, & cum uſura conjunctam; contra vero nonnullos indulgentes adeo, remiſſosque eſſe, ut quodcunque emolumentum ab uſuræ turpitudine liberum exiſtiment.

Eos, qui ab omni uſuræ labe ſe immunes atque integros præſtare volunt, ſuamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum ſolummodo inde percipiant, admonendos eſſe, ut contractum inſtituendum antea declarent, & conditiones inſerendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia poſtulent. Hæc magnopere conferre, non modo ad animi ſolicitudinem & ſcrupulos evitandos, ſed ad ipſum contractum in foro externo comprobandum.

Denique hortatur eosdem Præſules, ne aditum relinquant ineptis eorum ſermonibus, qui dictitant, de uſuris hoc tempore quæſtionem inſtitui, quæ ſolo nomine contineatur: cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falſum id ſit, & a veritate alienum, plane deprehendi, ſi perpendatur, naturam unius contractus a natura alterius prorſus diverſam, & ſejunctam eſſe, &

ea pariter magnopere inter ſe diſcrepare, quæ a diverſis inter ſe contractibus conſequuntur.

Revera diſcrimen apertiſſimum intercedere fructum inter, qui jure licito ex pecunia deſumitur, ideoque poteſt in utroque foro retineri, & fructum eum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque judicio reſtituendus decernitur. Conſtare igitur, haud inanem eſſe de uſuris quæſtionem, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Ex hac doctiſſima atque fundatiſſima ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Benedicti XIV. epiſtola encyclica habetur, uſuram oriri ex mutuo, quando creditor aliquid ſupra ſortem exigit titulo mutui: hocque ſolo titulo ne minimum quid licitum eſſe exigere: & ſi mutuans, hoc ſolo nomine mutui aliquid ultra ſortem ſeu ſupra ſummam capitalem recipiat, teneri eum ad reſtitutionem ex juſtitia commutativa, quæ æqualitatem inter acceptum & redditum in contractibus præſcribit.

Poſſe tamen una cum mutuo juſtos titulos alios, aut contractus, a mutui natura omnino diverſos, concurrere, quibus liceat aliquid ultra ſortem exigere: hujusmodi tamen titulos aut contractus non ſemper præſto eſſe; cum in multis caſibus teneatur homo, nudo ac ſimplici mutuo ſuccurrere (e. g. quando neceſſitas proximi non admittit alium contractum) diligenter proin examinandum eſſe, verene alius juſtus titulus aut contractus legitimus occurrat, vi cujus lucrum ſeu auctarium ſupra ſortem, absque uſuræ vitio, poſſit exigere. Ideoque contractum inſtituendum antea eſſe declarandum, & conditiones inſerendas eſſe explicandas, quemque fructum ex pecunia poſtulet, ut pateat, an nulla uſuræ, ſaltem palliatæ, labes lateat. Denique quæſtionem de uſuris non eſſe quæſtionem inanem de nomine: cum plurimum referat, an quis ex titulo aut contractu juſto atque legitimo, an vero ex injuſto atque illegitimo aliquid conſequatur.

Certe per Contractum mutui, & factam traditionem, rei dominium transfertur in mutuatarium; contra jus autem naturæ eſt, ex alieno velle lucrari (cum res fructificet domino ſuo) ſive deinde parvum ſit illud lucrum, ſive magnum. Contractus enim mutui, ut ſit juſtus, plus operari non poteſt, quam ut tantundem reſtituatur, quantum fuit acceptum; cum in æqualitate dati & redditi juſtitia illius vertatur. Idque verum omnino eſt, ſive mutuatarius lucrum aliquod capiat ex pecunia mutuata, ſive nullum; ſive accipiens pecuniam mutuatam ſit dives, ſive pauper. Quamvis uti-

que

Digitized by Google

que gravius peccet, qui uſuras exigit a paupere, quam is, qui exigit a divite. Sicut, qui pauperi furatur, gravius peccat, quam qui diviti. Eſt autem & uſura quædam furti ſpecies.

ARTICULUS III.
De Conciliis Galliæ
SÆCULI IX.

SUb initium hujus Sæculi Caroli M. voluntate complura celebrata 25
ſunt Concilia, totidem velut regni comitia, in tres claſſes diſtributa, Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum. Sic

Concilium Arelatenſe VI. Caroli M. voluntate celebratum eſt anno 813. præmiſſa profeſſione fidei, in qua Spiritus ſancti proceſſio a Patre *Filioque* creditur, ſtatutum eſt, ut pſalmodia, Miſſarum ſolennia, & Litaniæ pro Rege ejusque liberis perſolvantur. Ne Patroni Presbyteros de Eccleſia ejiciant, nec immittant ſine examine, approbatione, & inſtitutione Epiſcopi: neve munera exigant intuitu præſentationis. Ne plures in numerum Canonicorum aut Monachorum aſſumantur, quam ali poſſint. Decimæ & primitiæ offerantur: prout Jure Divino ſancitum *Exodi* 22. Sacrum Chriſma ſub ſigillo cuſtodiendum. Patrini filiolos inſtruant, quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. Qui *Beneficium* de rebus Eccleſiæ habent, ad eam inſtaurandam concurrant. Publice peccantes pœnitentiam publicam agant ſecundum Canones. (*Hæc tunc ferme ab uſu receſſerat.*)

Concilium Rhemenſe eodem anno ſanxit, ut pro peccatis occultis, confeſſione percepta, pœnitentia ſecreta imponatur a Sacerdotibus, pro publicis publica: utque Epiſcopi & Presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata *dijudicent.* Ut Epiſcopi & Abbates pauperes ſecum habeant ad menſam, quæ ſacra lectione condiatur.

Concilium Turonenſe III. pariter eodem anno, decrevit, ut Epiſcopi bonis Eccleſiaſticis utantur, non ut propriis, ſed ad diſpenſandum Clericis & Eccleſiis, ſibi commiſſis: ut Presbyteri ante 30. ætatis annum non ordinentur; atque ut prius in *Epiſcopio*, ſeu Seminario Epiſcopi ſint probati. Ut alienus Clericus ſine *commendatitiis* non admittatur ad ſacra miniſteria. Ut Clericus in eo maneat titulo, ad quem ordinatus eſt. Ut chriſtiana doctrina vertatur in

 lin-

linguam Romanam ruſticam, aut Germanicam. (*Quæ tunc in Gallia vigebat.*)

Presbyteri Miſſas celebrantes pueris *Corpus Domini* non tribuant indiſcrete. Clerici tabernas publicas ne adeant. Exceptis Dominicis & tempore paſchali preces flexis genibus perſolvantur. Chriſtiani in Eccleſia modeſte ac devote ſe gerant. Laici ter in anno ad minimum communicent.

Concilium Cabilonenſe II. itidem eodem anno 813. eſt congregatum, (quia Carolus M. in tota Gallia Provinciales Synodos inſtitui volebat, ad reformandam Eccleſiaſticam & Monaſticam diſciplinam.) Statuitur, ut Clerici ſint alieni ab avaritia. Ne annonam congregent, ut eam carius vendant. Ne ſint villici. Ne cogantur jurare in ordinatione, quod ſint digni. Ne graventur ab Epiſcopis exactionibus indebitis. Nihil pendant pro chriſmate, Eccleſiarum dedicatione, ordinatione.

Sacramentum *Confirmationis* ne iteratur. *can.* 27. peccata in confeſſione plene exponenda, & ſingillatim, cum ea, quæ per corpus geſta ſunt; tum ea, quibus in ſola *cogitatione* delinquitur. *can.* 32. Non tantum Deo, ſed etiam *Sacerdoti* confitenda eſſe peccata. *can.* 33. In omnibus *Miſſarum* ſolenniis fiat commemoratio *Defunctorum.* In cœna Domini omnes Evchariſtiam ſumant. *Miſſa* in domibus privatis ne celebretur. Ultimi canones tractant de vita Monaſtica, & ſanctimonialibus canonicis, præſertim de accurata clauſura.

Nota. In hoc Concilio omnia ferme circa Sacramenta contineri, quæ ab hodiernis ſectariis infeliciter negantur. Hinc Joannes Jacobus Hottingerus in Eccleſiaſtica ſua Hiſtoria ad annum 813. *pag. m.* 406. more ſuo ad corrumpendos iſtos canones ſe accinxit, ut Tigurinis ſuis glaucoma obducat.

Præſertim vero viciat canonem 46. cum enim hic expreſſe dicat, *perceptionem corporis & ſanguinis Dominici* non eſſe nimium differendam, falſarius hic Conciliorum ſupponit, *obſervationem S. Cœnæ* non eſſe nimium differendam; Textus vero S. Scripturæ, *niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* quos canon adducit, penitus ſilet. Sed neque fideliter refert præparationem, quam canon requirit ad ſanctiſſimum hoc atque diviniſſimum Sacramentum.

Nec minus depravat canonem 48. in quo tota ratio Sacramenti extremæ unctionis refertur his verbis: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent.* Additurque,

non

Digitized by Google

non ſpernendam hanc *medicinam*, *quæ animæ corporiſque medetur languoribus.* In referendo hoc canone tria ſubſtantialia omittit prævaricator, 1. quod *infirmi* ungi debeant. 2. Quod oleum illud *ab Epiſcopis benedicatur.* 3. Quod *a Presbyteris* ungi debeant. Omittit etiam effectum Sacramenti. Sed cur iſta omnia omittit? ne cæci videant.

Propter eandem cauſam canones plures graviſſimi ſane momenti penitus præterit, *ut vigeſimum tertium* de *Ordinatione Clericorum*, ſtatutis temporibus facienda. *Vigeſimum ſeptimum*; ubi ſermo eſt de Sacramento *Confirmationis*. *Quadrageſimum nonum*; in quo de *Miſſa* celebranda agitur.

Concilium Meldenſe Nationale anno 845. confirmavit canones ſuperiorum Synodorum, ac conſtituit, ut Presbyteri in Eccleſiis ſuis reſideant. Mulierum frequentationem vitent. Monaſteria ablata reſtituantur. Epiſcopi neminem ordinent, niſi pro certa Eccleſia, Monaſterio, aut Xenodochio. Neminem excommunicent ſine certis ac manifeſtis peccati cauſis, ac prævia monitione.

Communione privandi, qui bona Eccleſiaſtica diripiunt, aut ex eis cenſum exigunt. Uti etiam raptores virginum, & eorum complices. Poſt mortem mariti poteſt adulter ducere, quam vitiavit, niſi adultera pars occiderit maritum. Dies octo paſchatis feriari jubentur. Capitularia Caroli M. & Ludovici Pii obſerventur. Abbatiæ, Capellaniæ, Beneficiaque laicis ne dentur in Commendas. (*Hic abuſus jam tunc in Gallia Procerum avaritia & Caroli Calvi ignavia invaluit.*)

Concilium Valentinum III. anno 855. prohibuit, in judicio forenſi ab utraque parte juramentum exigi. Vetat uſuras. Duellantes excommunicantur; & occiſus privatur Eccleſiaſtica ſepultura. Scholæ inſtaurandæ, in quibus divinæ & humanæ litteræ docentur: uti etiam cantus Eccleſiaſticus.

Concilium Viennenſe anno 892. præſidentibus Formoſi Papæ legatis quatuor Canones conſtituit.

In 1. excommunicantur ſæculares, qui res Eccleſiæ injuſte detinent; niſi admoniti ſe correxerint.

In 2. excommunicantur, qui Clericum occiderint, mutilarint, aut dehoneſtarint.

In 3. excommunicantur, qui eleemoſynas defraudant Epiſcopi, ægroti, aut defuncti.

In 4. vetatur, ne Clerici a laicis Eccleſiam accipiant, ſine approbatione Epiſcopi, & ne ratione introitus aliquid exigatur.

Concilium Pariſienſe VI. voluntate Ludovici Pii celebratum can.

3. aſſe-

3. aſſeruit, Eccleſiæ corpus in duas eximias perſonas diviſum eſſe, in *Sacerdotalem* nempe & *Regalem*: in Eccleſia neminem Pontifice potiorem: in ſæculo neminem Chriſtiano Imperatore celſiorem inveniri.

Pax eſto inter Epiſcopos & Patronos laicos. Si hi idoneum Clericum præſentent, ab illis non debet rejici.

Quot annis Concilium Provinciale celebrandum.

Parochiarum presbyteri diligenter reſideant, ne homines ſine confeſſione, aut infantes ſine baptiſmo mori contingat.

Epiſcopi Sacramentum confirmationis adminiſtrent jejuni.

In altari portatili Miſſa celebrari poteſt in neceſſitate, *ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione, & Corporis & Sanguinis Domini perceptione maneat.*

Die Dominica, nec mercatus, nec placita, nec opera ruralia exercenda.

Uſuram eſſe, quidquid exigitur ultra ſortem, non ſolum in pecunia, ſed in quacunque ſpecie. (*nempe ſi mero titulo mutui exigatur.*)

Reddendam rationem Deo a Principibus ſæculi, ſi Eccleſiam non defendant. Quod Sacerdos efficere non poteſt per doctrinæ ſermonem, poteſtas principis hoc imperet per diſciplinæ terrorem.

Judices ac Miniſtros probos eligendos eſſe a Regibus; alioquin ipſos coram ſupremo Judice reos fore. Pietatem, juſtitiam, & miſericordiam eſſe ſtabilimenta Regnorum: publicas calamitates, Regnorumque translationes, ob Principum ac populorum peccata a Deo vindice infligi.

Regi fidem ſervandam & obedientiam exhibendam.

Eccleſias præ templo Jeroſolymitano honore dignas eſſe: *In quibus non jam taurorum ſanguis effunditur, ſed Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, & a fidelibus percipitur.*

Collapſæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ cauſam eſſe, quod *Principalis poteſtas in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit, & Sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis & ſollicitudinibus, ultra quam debuerant, ſe occupaverint.*

Specialiter autem notandi ſunt canon 15. quo dicitur, *nulli Sacerdotum licere, res Deo dicatas ſibique commiſſas, ut proprias tractare, & ad multifarios eas uſus retorquere, ſed ſecundum auctoritatem canonicam, ſanctorumque Patrum dicta & exempla adminiſtrare vel diſpenſare; qui ſcientes, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in uſus ſuos ut proprias, ſed ut commendatas, pauperibus diviſerunt.*

Et

Et canon 16. in quo dicitur, Clericos de patrimonialibus ſuis bonis poſſe pro lubitu diſponere: res autem poſt ordinationem ex facultatibus Eccleſiæ ab iis comparatas, pertinere ad Eccleſiam, cui præſunt.

ARTICULUS IV.

DISSERTATIO JURIDICA
DE
PECULIO CLERICORUM.

§. I.
De Veteri Eccleſiæ Diſciplina Circa *BONA ECCLESIASTICA.*

UT melius intelligantur varii Canones antiquorum Conciliorum, ſanctorumque Patrum de *Bonis Eccleſiaſticis* ſententiæ, juvat breviter annotare, quæ diverſis temporibus circa illa fuerit Eccleſiæ diſciplina.

Atque imprimis ſub initium Eccleſiæ, ut habetur Actorum 4. *Nullus* (Chriſtianorum) *aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes, offerebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum.*

Igitur etiam Clerici una cum reliquis fidelibus ſub voto paupertatis, ſponte edito, ex communi illo peculio ſuſtentabantur, ſeptem Diaconis adminiſtrationis cura commiſſa. Bona autem immobilia neque in communi poſſidebant *can.* 2. *cauſa* 12. *quæſt.* 1. neque enim illis perſecutionum temporibus ipſis fuiſſent relicta. Cum vel hodie inter Chriſtianos, neſcio quas *Amortizationis* leges videamus.

Tempore deinde Conſtantini M. Clerici prædia etiam ac bona ſtabilia acquiſiverunt. 12. *q.* 1. *c.* 15. in communi tamen illa poſſidebant, in commune viventes, ſub adminiſtratione Epiſcopi, & œconomorum, ab eo conſtitutorum. 12. *q.* 1. *c.* 16.

Digitized by Google

Relinquebant ergo Clerici ſua bona patrimonialia, & in unum collecti, edito voto paupertatis, ex agris, decimis, & oblationibus, Eccleſiæ factis, ſub adminiſtratione Epiſcopi, communem, & quodammodo religioſam, vitam vivebant. Si quis autem Clericus bona ſua patrimonialia relinquere nolebat (quod S. Auguſtinus aliquibus Clericis ſuis infirmioribus indulſit. 12. *q.* 1. *c.* 18.) tunc ille de communi maſſa, ſeu reditibus Eccleſiæ, nihil acquiſivit, ſed ex ſuis propriis ſe ſuſtentare debebat. 12. *q.* 1. *c.* 25.

Atque hæc Clericorum vivendi ratio tenuit ferme usque ad finem quinti Sæculi. Nulla certa erant erecta Beneficia Eccleſiaſtica, nullæ Præbendæ, ſtabiliter in titulum collatæ, nullus (ex illis comuniter viventibus) aliquid proprium habebat, ſed voto paupertatis tenebantur; Epiſcopus non erat Dominus Bonorum Eccleſiaſticorum, ſed Adminiſtrator duntaxat, qui reditus ex prædiis, decimis, & oblationibus fidelium provenientes in unam maſſam collectos, pro ſua, & Clericorum ſuſtentatione, pro fabrica, aliisque neceſſitatibus Eccleſiæ per œconomum diſpenſabat, & ſi quid reliquum fuerat, pauperibus diſtribuebat, ut conſtat ex pluribus Canonibus *cauſa* 12. *q.* 1.

Atque ex his facile colligitur, quam parum contra hodiernam proprietatem Clericorum probent, quæ a nonnullis ex Canonibus Conciliorum vel Pontificum primorum ſæculorum, vel ex S. Ambroſio, S. Hieronymo, S. Auguſtino, S. Baſilio, S. Chryſoſtomo, objiciuntur. Omnes iſti ſcripſerunt ante Bonorum Eccleſiaſticorum diviſionem, dum omnia adhuc erant communia, nullusque proprium aliquid poſſidebat, ſed voto paupertatis ligabantur.

Ita eſt; contra *juſtitiam*, contra *religionem*, contra *Jus Divinum*, ac *naturale* tunc peccabat, *furtum*, *rapinam*, *ſacrilegium*, & quidquid Sancti iſti Patres expreſſerant, committebat, quisquis ex iis, quæ totius erant communitatis, aliquid ut proprium uſurpabat, aut in uſus profanos diſpenſabat. Ideam tibi propone Religioſæ familiæ, non Superior, qui eſt adminiſtrator ac diſpenſator, non ſubditus, poſt profeſſionem aliquid proprium poteſt habere.

At vero, cum in immenſum per diverſas orbis provincias creſceret fidelium numerus, ac proin etiam augeri oporteret Miniſtros Eccleſiæ, difficilis nimium viſa eſt illa vitæ communis ratio, proprietatisque per votum incapacitas. Quare inclinante Sæculo quinto primum *Simplicius* Papa (*can.* 28. *cauſa* 12. *quæſt.* 2.) omnes reditus Eccleſiaſticos, ſive ex agris, ſive ex decimis & oblationibus provenientes, in quatuor partes juſſit diſtribui, quarum prima obtingeret Epiſcopo, altera

altera Clericis, ſecundum ſingulorum dignitatem & merita, tertia fabricis Eccleſiarum, & quarta pauperibus. Idem haud multo poſt ſtatuit *Gelaſius* Papa (12. *q.* 2. *can.* 23. 26. 27.) aliique poſt eum Pontifices.

Neque in hoc rerum ſtatu erecta adhuc erant Beneficia in titulum perpetuum. Sed ex maſſa communi proventuum omnium Epiſcopus memoratas quatuor portiones faciebat, & cuilibet ſuam diſtribuebat. Poſt factam iſtam diſtributionem quilibet illius, quod accepit, acquiſivit proprietatem ac dominium. Sicut alias etiam contingit; quando inter ſingulos dividitur, quod prius pluribus commune erat: quilibet enim portionis ſuæ fit dominus.

Unde non ſatis apte hic aliqui Legiſtæ objiciunt, per diviſionem illam Clericos non potuiſſe acquirere dominium, eo quod Papa non fuerit dominus illorum bonorum, adeoque dominium Clericis dare non potuerit.

Nam iſti non conſiderant, quod Papa non dederit Clericis dominium, ſed tantum ordinarit, ad publicum Eccleſiæ bonum, & evitandas multas lites & querelas, ut inter ſe dividant, quod ipſis erat commune. Num Judex dat dominium, qui jubet hæreditatem, pluribus communem, inter eos dividi? quid in contractu ſocietatis frequentius? an ignorant leges de communi dividundo proditas? Summus Eccleſiaſticorum bonorum Adminiſtrator eſt Pontifex, an non poſſit ad publicam Eccleſiæ utilitatem decernere, ut dividatur, quod pluribus commune eſt: præſertim ubi conſentiunt, quorum intereſt, adminiſtratoris eſt, meliori modo rem adminiſtrare. Etiam tutor, etiam curator poteſt res, pluribus pupillis communes, ſi bonum eorum exigat, inter eos dividere.

Cæterum in hoc ſtatu diviſionis, Epiſcopus ex juſtitia tenebatur cuilibet ſuam portionem ex communibus proventibus extradere. Qua ratione plures etiam Canones poſſunt, debentque intelligi, dum e. g. Gregorius VII. *can.* 13. *cauſa* 1. *q.* 3. ait: *Quod Epiſcopus, qui propriæ Diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes, non ſacerdotibus, ſed potius laicalibus perſonis confert, Divini præcepti ſit transgreſſor.* Quamvis hic Canon intelligi etiam facilè poſſit de temporibus poſterioribus, quibus erecta jam erant Beneficia. Nam etiam in iſtis Epiſcopus præcepti Divini ac naturalis eſt transgreſſor, ſi decimas Parochis debitas, vel reditus ex Clericorum Beneficiis provenientes laicis confert.

Tt 2 Non

Non tamen ubique ſolus Epiſcopus portiones illas diſtribuebat; ſed pro varietate locorum & temporum quandoque partem unam Epiſcopus, alteram Clerus accipiebat diſpenſandam.

Sæculo deinde nono & decimo novus ſurrexit peculii Clericalis ſtatus (quamvis Baronius ad Sæculum ſextum ejus originem referat, certe idea jam fuerat aliqua prioribus Sæculis, ut erudite oſtendit Thomaſſinus de *nova* & *vet. Eccleſ. diſcipl. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 16. & *ſeq.*) erecta videlicet ſunt *Beneficia Eccleſiaſtica*, tum ex pia ac liberali fundatione fidelium, tum ex bonorum Eccleſiaſticorum in hæc beneficia converſione.

Non igitur amplius ex quarta illa Clericorum portione Beneficiatis diſtribuebatur peculium: ſed ex reditibus ſeu proventibus ſui Beneficii vivebant, iiſque uſufructuario jure utebantur, fruebantur. Prout hodiedum fieri cernimus.

Quatuor igitur peculii Clericorum erant ſtatus. Primus initio Eccleſiæ, in quo Clericis cum Laicis omnia erant communia. Secundus dein usque ad ſæculum quintum; in quo Clerici vivebant in communi, & tam Epiſcopus, quam Clerici, & Eccleſia, idem commune habebant peculium, ſub adminiſtratione Epiſcopi, ubi dominium erat penes totam communitatem Eccleſiaſticorum, quamvis ſinguli ob votum paupertatis illius eſſent incapaces. Tertius a Sæculo quinto usque ad Sæculum nonum: in quo vigebat quadruplex illa diviſio. Quartus a Sæculo nono: in quo Clerici erectis ſruuntur Beneficiis.

Quo autem devenerit portio, pauperibus a Simplicio & Gelaſio deſtinata, non ſatis conſtat. Credibile eſt, quod impenſa ſit vel in hoſpitalia, vel ſeminaria, vel monaſteria, vel fabricam Eccleſiarum, vel in fundationem neceſſariam novorum Beneficiorum curatorum, vel in pauperes clericos, vel in bella ſacra, vel etiam, quod aliqua devenerint in manus ſæcularium, ſicut multæ decimæ, de jure communi Parochis debitæ.

Jam vero his notatis facile eſt intelligere Canonem 15. Concilii Pariſienſis VI. mox citatum, aliosque plures ejusdem tenoris. Nam Canon loquitur de Epiſcopis, quod ſcilicet poſt factam illam proventuum Eccleſiaſticorum in quatuor partes diviſionem, portionem ad Clericos, ad fabricam & ad pauperes pertinentem, non potuerint tractare ut propriam, ſed, tanquam ſibi commendatam; *pauperibus* Clericis, qui tunc aliunde non habebant ſuſtentationem, aliiſque pauperibus, ſecundum portiones illis competentes, debuerint diſtribuere. Quia ſcilicet Epiſcopus unius tantum portionis

erat

erat dominus, non autem reliquarum; cum iſtarum tantum eſſet adminiſtrator, & diſpenſator.

Canon autem 16. qui ait, res ex Eccleſiæ facultatibus comparatas pertinere ad Eccleſiam, intelligendus eſt de comparatis ex portione illa, quæ deſtinata erat ad Eccleſiæ fabricam, ornatum &c. res enim ex ejusmodi facultatibus comparatæ pertinebant ad Eccleſiam; ſicut hodiedum contingit.

Jam vero loquendo de eo potiſſimum temporum ſtatu, quo erecta cernimus Eccleſiaſtica pro Clericis Beneficia, quæſtio admodum controverſa ventilatur, an Clerici ſint domini redituum, ex Beneficiis provenientium, etiam ſuperfluorum? & ſuppoſito, quod ſint domini, an, & quo titulo ſuperflua erogare teneantur in cauſas pias? haud abs re fuerit, de quæſtionibus iſtis hic pauca diſſerere.

§. II.
An Clerici ſint domini redituum Beneficialium, præſertim ſuperfluorum?

BOna Eccleſiaſticorum varii ſunt generis; alia enim ſunt *Patrimonialia*, quæ ex hæreditate, donatione, præſcriptione, arte vel induſtria, aliisque titulis temporalibus conſequuntur. Et horum Clerici certo ſunt domini, (cum dominium non abdicarint, ſintque illius capaces) poſſunt proin de iis, ſive per actum inter vivos, ſive per ultimam voluntatem libere diſponere pro lubitu. Sicut etiam canon 16. Concilii Pariſienſis VI. clare indicat.

Idem dicendum de *quaſi-patrimonialibus*, ſeu iis, quæ Clericis obveniunt tanquam ſtipendium, quo digni ſunt operarii, intuitu laboris, e. g. in concionando, docendo, Miſſas legendo &c. quo etiam revocantur *funeralia*, aliaque, quæ *Reditus ſtolæ* appellari conſueverunt: imo etiam *Diſtributiones quotidianæ*, præſentibus in Choro ac rebus Divinis tribui ſolitæ. Quæ, ſi laborem ac merita exſuperent, liberaliter donata eſſe cenſentur. Atque hæc quaſi-patrimonialia, poſt Clericatum aſſumptum, in filiofamilias habentur inſtar peculii quaſi-caſtrenſis, non vero adventitii: unde non debetur ex iis patri uſufructus. Deinde ad iſtam claſſem quaſi-patrimonialium revocari etiam poſſunt *Parſimonialia*, quæ videlicet parcius ac frugalius vivendo ex reditibus Beneficialibus Clericus comparſit.

Horum, inquam, omnium juxta communem DD. ſententiam Clerici ſæculares conſequuntur dominium, idque plenum, ac nullo modo

Digitized by Google

ligatum : ut adeo expendere iſta poſſint in uſus honeſtos, etiam profanos. Sique contingeret, ut ex iſtis patrimonialibus, aut quaſi-patrimonialibus aliquid expenſum eſſet in cauſas pias, poſſent deinde ex reditibus beneficialibus, congruam ſuſtentationem ſuperantibus, compenſationem ſibi facere; licet patrimonialia non fuiſſent erogata animo compenſandi.

Rurſus alia ſtricte ac ſimpliciter vocantur *Bona Eccleſiaſtica*, bona nempe mobilia vel immobilia ipſarum Eccleſiarum, deſtinata ad earum fabricam, ornatum; alendos Eccleſiæ Miniſtros, aliaſque neceſſitates: item fundi, agri, villæ, aut prædia, ex quibus reditus Beneficiales proveniunt. Et horum bonorum Eccleſiaſticorum dominium eſt penes Eccleſiam: ſive deinde illa conſideretur tanquam perſona quædam ficta, ſive ut communitas capitulorum, aut aliorum etiam fidelium, ſive, ut quidam volunt, penes Chriſtum dominium illud eſſe cenſeatur. Placet mihi illa ſententia, quæ dicit, penes Eccleſiam velut perſonam fictam eſſe dominium, Clericos vero tantum eſſe adminiſtratores iſtorum bonorum. Hoc certum videtur, clericos de iſtis bonis, ſaltem regulariter & extra neceſſitatem diſponere non poſſe, niſi in utilitatem Eccleſiæ. Neque enim Beneficiatus alienare poteſt fundos, cujus fructus ad ipſius ſuſtentationem ſunt deſignati: cum non ſit eorum dominus, ſed uſufructuarius.

Alia autem bona dicuntur ſimpliciter *Beneficialia*; reditus nempe ſeu fructus annui, qui Clericis ratione ſui Beneficii Eccleſiaſtici, in titulum ſtabilem collati, obveniunt, ut fructus agrorum, decimæ &c. Et de his reditibus diſputatur, ad quem proprietas ac dominium eorum ſpectet.

Sunt autem aliqua ex iſtis bonis Beneficialibus ad congruam ſuſtentationem Beneficiati neceſſaria, alia eandem excedentia, quæ dicuntur *ſuperflua*. Et de his non pauci ex antiquis, & recentioribus etiam quibusdam Legiſtis tenent, Beneficiatos non eſſe eorum dominos, ſed meros adminiſtratores.

Rationes afferunt, quia hæc bona ſunt patrimonium Chriſti, res Dei, patrimonium pauperum. Quique illa impendunt ad profana, dicuntur committere furtum, rapinam, Sacrilegium. Clerici autem tantum vocantur eorum diſpenſatores & adminiſtratores, ut adeo non poſſint de iis teſtari, aut pro lubitu diſponere, ſed debeant ea determinate ad pias cauſas applicare.

Ver m hæc nullatenus eo dicuntur, ut Beneficiati Sæculares reditus Beneficiales non faciant ſuos, ſed dicuntur *res Dei*; quia a fidelibus ſunt Eccleſiæ donatæ, & ab Eccleſia ordinatæ ad cultum & bono-

honorem Dei. Et quia amore Chriſti ſunt donatæ, *patrimonium Chriſti* jure appellantur. *Patrimonium* vero *pauperum* dicebantur antiquitus, quia Clericis, qui, utpote nullum in particulari dominium habentes, vere tunc pauperes erant, ad ſuſtentationem debeantur. Imo reditus Beneficiales, congruæ ſuſtentationi ſuperſtites, etiam hodie vocari poſſunt patrimonium pauperum; quia in pauperes aut alias pias cauſas erogari debent.

Furtum autem dicebantur committere, quando nihil habebant proprium, ſed in communi vivebant; nam tunc Epiſcopus & Oeconomi non erant illorum domini, ſed adminiſtratores, & diſpenſatores communis maſſæ. Hodie etiam ſunt fures, qui res ad ipſam Eccleſiam pertinentes alio impendunt, aut fundos Beneficiorum alienant: horum enim Clerici non ſunt domini ſed adminiſtratores, ac uſufructuarii: & hinc etiam de illis nullatenus teſtari poſſunt. Quod autem neque de reditibus Beneficialibus perceptis poſſint teſtari pro lubitu, non provenit ex defectu dominii, ſed ex lege poſitiva, id vetante, quia fructus, *congrua* ſuperſtites, expendere debent in cauſas pias. Neque pupillus de rebus ſuis teſtari poteſt, ob legem poſitivam, & tamen eſt earum dominus.

Cæterum Clericos proventuum Beneficialium eſſe dominos, & quidem omnium, etiam ſuperfluorum, ſatis clare videtur erui ex Tridentino, quod *ſeſſ.* 23. *c.* 1. & *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de Ref.* ait, quod non reſidentes, aut profeſſionem fidei, intra duos menſes poſt quietam poſſeſſionem Beneficii curati, aut canonicatus, non emittentes *fructus non faciant ſuos.* Ergo Tridentinum ſupponit, quod ſi hæc diligenter præſtent, fructus faciant ſuos; imo *ſeſſ.* 24. *c.* 12. expreſſe ac poſitive ait, quod ratione reſidentiæ fructus faciant ſuos: & quidem omnes, nam nihil excipitur; quod tamen fieri debuiſſet, ne in errorem inducantur Clerici. Idem habetur *cap. un. de Cleric. non reſidentibus in* 6.

Et confirmatur: Clerici olim per diviſionem communium fructuum aut proventuum conſequebantur dominium totius ſuæ portionis: ergo etiam omnium redituum Beneficialium proprietatem hodie conſequuntur.

Hoc ipſum dilucide ſatis aſſerit Julius III. qui in Bulla, *cum ſicut* ann. 1550. die 3. Junii edita ait: *Nos attendentes, fru-*

ctus,

ctus, pecunias, & alias res, occaſione Eccleſiarum vel Beneficiorum Eccleſiaſticorum pro tempore provenientes, poſtquam ad manus Beneficiariorum pervenerint, non amplius in Eccleſiaſticis, ſed potius in ipſorum Beneficiariorum propriis, & ab iis acquiſitis bonis judicari & propterea quodammodo pro ſæcularibus & profanis haberi.

Sicut ergo officiales Eccleſiarum ſæculares, ut muſici, æditui &c. omnes reditus ſui officii faciunt ſuos, licet aliquando excedant ſuſtentationem eorum congruam, ſic etiam Beneficiarii. Certe non conſtat, quod liberales fundatores quoad hoc Clericos magis voluerint gravatos, aut parciores ſe erga illos exhibuerint, ut voluerint eſſe meros uſuarios. Stat igitur pro illis præſumptio dominii: præſertim, cum melior ſit conditio poſſidentis. Et quid aliud ſunt reditus Beneficiatorum, quam ſtipendium intuitu functionum conſtitutum? atqui de ratione ſtipendii eſt, ut tranſeat in dominium operarii: licet ſit liberalius, ut patet in ſtipendiis officialium militarium, curialium &c. Sicut enim Principem, ſic Eccleſiam decet, Miniſtros ſuos liberaliter remunerari.

Unde jure optimo Lucius III. Pontifex *cap. pervenit* 2. *de fide. juſſ.* mandavit, ut ex reditibus Clericorum ſolvantur eorum debita. Ergo Clerici ſupponuntur redituum habere dominium. Nam ex re aliena debita ſua injuſte ſolverent. Deinde, ſi Beneficiati reditus Beneficiales expenderint in cauſas profanas, Eccleſia non compellit Clericos, & eos, qui aliquid ab iis acceperunt, ad reſtitutionem. Quod tamen facere deberet, ſi rem alienam expendiſſent.

Atque ex his recte infertur, Clericos pariter acquirere dominium, non tantum eorum, quæ ex patrimonialibus ſuis per emptionem aut alium contractum legitimum ſibi compararunt, ſed etiam eorum, quæ ex reditibus Beneficialibus ſunt conſecuti. Cum enim ſint domini redituum, fiunt etiam domini rerum, quas per reditus illos ſunt adepti: *Subrogatum ſiquidem ſapit naturam ejus, cui ſubrogatur.* Aliud proin eſt de comparatis per res Eccleſiæ proprias; nam illa haud dubie pertinent ad Eccleſiam: cum illius peculio ſint comparata.

Quando autem dubium eſt, an res aliqua ſit donata, aut legata Clerico, an vero Eccleſiæ: item, cum dubitatur, quo titulo ſint comparata, an relicta a Clerico pertinuerint ad Beneficiatum, an vero ad Eccleſiam; præſumptionibus & conjecturis, ex circumſtantiis & qualitate rei donatæ &c. perſonæ donantis, & dona-

donatarii &c., neceſſe eſt id decidere; ſi aliunde veritas erui non poſſit.

§. III.

An, & quo titulo Clerici reditus Beneficiales ſuperfluos erogare debeant in cauſas pias?

PEr reditus *ſuperfluos* hic, ut diximus, intelliguntur illi, qui congruam Beneficiati ſuſtentationem excedunt. *Congrua ſuſtentatio* autem complectitur omnia, quæ ſunt neceſſaria, ut Clericus honeſte vivat ſecundum ſuum ſtatum, dignitatem, nobilitatem, labores, gradum, aliasque qualitates perſonæ & regionis. Unde in ea etiam includuntur moderata convivia, moderatæ donationes, in ſignum gratitudinis aut benevolentiæ, etiam divitibus factæ: convenientes item recreationes &c. Adeoque congrua ſuſtentatio non eſt æqualiter pro omnibus taxanda, ſed juxta qualitatem perſonæ &c. Neque conſiſtit in indiviſibili, ſed, ſicut in pretiis rerum, datur ſupremum, medium, & infimum, etiam reſpectu ejusdem perſonæ: ut adeo, ſicut permiſſum eſt, rem ſummo pretio (æquo tamen adhuc) vendere, ita licitum eſt Clerico, ſummum gradum ſuæ congruæ ſibi attribuere. Determinata tamen regula alia vix dari poterit, niſi uſus & praxis aliorum, qui timoratæ ſunt conſcientiæ, & ejusdem dignitatis.

Jam vero, licet Clerici ſæculares redituum Beneficialium, etiam ſuperfluorum, ſeu eorum, qui congruæ ſuſtentationi, ſic explicatæ, ſuperſunt, ſint vere domini, obligantur tamen illos expendere in pauperes, aut alias pias cauſas, ſub culpa ex genere ſuo mortali: uti docet communis & certa omnium Theologorum ac Canoniſtarum ſententia, ſic interpretantium Conciliorum Canones, Pontificum decreta, & effata Patrum.

Neque obſcure id colligitur ex Tridentino. Si enim *ſeſſ.* 25. *c.* 1. *de Ref.* vetat, ne Clerici ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos augeant, aut familiares ſuos; quanto potior eſt ratio prohibendi, ne in alios uſus profanos eos profundant?

Quam autem concors eſt auctorum in adſtruenda hac obligatione ſententia, tantum diſcordant in aſſignando illius titulo ac radice.

Multi ex antiquis & recentioribus exiſtimant, obligationem illam oriri ex titulo *Juſtitiæ*. Verum ſi Clerici omnium indiſtin-

ctc fructuum ſeu proventuum, etiam eorum, quæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, proprietatem ac dominium conſequuntur, ut ex Tridentini loco citato, Doctorumque conſenſu, ſatis communi, videtur erui, non ſatis apparet, ex qua radice pullulet titulus juſtitiæ. Non enim oritur ex *re accepta*; cum ſint domini: neque ex *injuſta acceptione*; cum ſint fructus ſui beneficii, legitime obtenti. Neque ex aliquo *pacto* vel *contractu*; cum tale non appareat.

Licet enim pii ac liberales pinguium Beneficiorum fundatores bona ſua Eccleſiæ dederint ad honorem Dei, ac ſalutem animarum, optentque, proventus fundationis bene impendi; probari tamen non poteſt, quod pacto aliquo, etiam tacito, obligationem *Juſtitiæ* Beneficiatis velint imponere, erogandi aliqua in pauperes, aut in alias pias cauſas. Sed ex liberalitate abundantem eſſe voluerunt fundationem, ut acuant diligentiam miniſtrorum Eccleſiæ, eiſque liberaliter provideant: non alia obligatione Beneficiario impoſita, quam ut ſacras & Eccleſiaſticas functiones, in fundationis inſtrumento expreſſas, vel alias de jure, vel conſuetudine debitas, diligenter obeat. Exceſſus proin redituum liberalitatis eſt & beneficii, atque gratuitæ donationis, non vero inſtar depoſiti, aut crediti, quod reſtitui debeat. Unde Pontifices, Sixtus IV. Julius III. Paulus V. dederunt facultatem Epiſcopis, aliiſque Clericis de bonis Beneficialibus etiam ſuperfluis teſtandi ac diſponendi ad cauſas profanas. Quod non feciſſent, ſi jus naturale juſtitiæ obſtaret.

Certe ſi Beneficiati tenerentur *ex juſtitia* omnes fructus Beneficiales, qui congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, in pias cauſas expendere, tenerentur ſub reatu æternæ damnationis omnia reſtituere, quæ ex ſuperfluis ad profanos uſus expenderunt. Quam tantam obligationem, neſcio, an omnes Beneficiati aut agnoſcant, aut uſu ipſo ſe agnoſcere oſtendant. Et quid faciendum illis, ad quos ejusmodi bona, pauperibus ex juſtitia debita, pervenerunt? an etiam muſici, æditui &c. hac lege tenentur?

Mitius aliquanto ſentiunt, qui obligationem illam, ſuperflua in cauſas pias erogandi, in titulum *charitatis* refundunt. Verum, quamvis decentiſſimum & apprime conveniens ſit, ut Sacerdotes Domini ſint patres pauperum, ſtrictam tamen gravemque obligationem charitatis aliam habere non videntur, quam eam, quam omnes divites habent dandi eleemoſynam. Lex autem charitatis & miſericordiæ largiendi eleemoſynam ſub peccato mortali non obligat, niſi in extrema, vel ſaltem gravi neceſſitate proximi, ut cum S. Thoma

2. 2. q.

2. 2. *q.* 32. *art.* 5. docent communiter Theologi. Igitur aliam obligationis illius, Clericis inhærentis, radicem eſſe neceſſe eſt. Alias plane Clerici etiam reditus ſtolæ, diſtributiones quotidianas, bona parſimonialia, imo etiam patrimonialia, tenerentur omnia ex charitate diſtribuere in pauperes. Quin & illud abſurdum ſequeretur, quod Clerici peccarent contra charitatem, pauperibus debitam, ſi proventus ſuperfluos in alias pias cauſas, e. g. in ornatum Eccleſiæ expenderent. Cæterum etiam Principes, aliique divites laici debent eſſe patres pauperum: an propterea omnia, quæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, ex ſtricto charitatis præcepto debent in illos elargiri?

Et fac, nullos in provincia eſſe pauperes, aut aliunde illis eſſe proviſum, profecto tunc deficeret obligatio exercendæ in pauperes charitatis, atque miſericordiæ, an propterea etiam obligatio deficeret in Clerico, proventus Beneficiales ſuperfluos in pias cauſas expendendi? negabis, opinor; & recte. Sed ex qua tunc radice hæc obligatio ſuccreſcet? aliam certe radicem, eamque univerſalem adſtruas, oportet.

Hanc alii in titulo *Religionis* collocant, cum Cardinale de Lugo præcipuo hujus ſententiæ Patrono, qui *tom.* 1. *de juſt. diſ.* 4. *ſect.* 2. *n.* 16. ait: *hac obligatio, erogandi bona ſuperflua in pauperes, oritur non ex ſolo jure humano, ſed naturali: quæ non tam eſt eleemoſynæ facienda, quam probibitio diſſipationis, orta, non tam ex conditione perſonæ, quam ex conditione & qualitate ipſorum bonorum. Quia nimirum res Dei ſunt, ut ait Tridentinum. Et quamvis Eccleſiæ ſint donata a fidelibus ſine ullo pacto & conditione, ideoque valide de illis poſſit diſponere, ad quemcunque uſum: ipſa tamen bonorum conditio, & qualitas facit, ut indecens & turpe ſit, ea expendere aliter, quam in res pias, & Deo gratas, ad cujus obſequium & bonorem ſunt donata.*

Verum non ſatis apparet iſta *bonorum conditio & qualitas*, cum decimæ, aut fructus agrorum, uti etiam alii proventus Beneficiorum ſecundum ſe & naturam ſuam, ſint res mere temporales ſicut bona laicorum; ergo conditio illorum bonorum non poteſt eſſe ratio, cur virtus religionis prohibeat, illa expendi in uſus profanos.

Quod autem ex ipſa fundatione in proventus Beneficiales reſultet iſta qualitas, probari non poteſt; cum, ut memoratum antea, fundatores noluerint *Beneficiarios* ſuos hac obligatione onerare. Illi enim finem ſuum obtinent, ſi Clerici diligenter ſuis fungantur officiis.

Res autem *Dei* dicuntur, tum quod omnium rerum Deus ſit Dominus, tum præcipue, quod ad fundandum Beneficium Eccleſiaſticum ad colendum Deum, Eccleſiæ ſint donatæ, quod oriantur ex bonis Ec-

cleſiæ, & ex præcepto Eccleſiæ expendi debeant ad cauſas pias, quæ ſpeciali modo ad Deum ejusque cultum referuntur. Sæpius etiam vocantur *res Dei*, *patrimonium Chriſti*, bona Eccleſiæ, quæ in communi poſſidebantur. Poſtquam autem facta eſt diviſio, & Clericis ſua determinata aſſignata portio, & præſertim ubi Beneficia fuerunt erecta, proventus annui facti ſunt res propriæ Clericorum.

Cæterum argumentum Lugonis probaret nimium; ſi enim ex eo, quod pii homines illa bona dederint Clericis ad cultum Dei, ſequeretur, expendi ea debere ad pias cauſas titulo religionis, eodem titulo etiam reditus ſtolæ, & diſtributiones quotidianæ, propter præſentiam fieri ſolitæ, imo etiam reditus, qui muſicis, æditu's, aliisque laicis miniſtris obveniunt, titulo religionis ad cauſas pias expendi deberent, ſi quos acquirant, ad congruam ſuſtentationem non neceſſarios. Nam etiam iſta bona a fundatoribus Eccleſiæ data ſunt ad cultum Dei: adeoque etiam iſta qualitatem illam religioſam Induerent.

Quamvis autem obligationem illam ex ſolo titulo religionis oriri non putem, aliquid tamen, ut poſtea dicetur, huic ſententiæ concedendum exiſtimo, accedente videlicet præcepto Eccleſiaſtico.

Nam communior noſtra ætate eſt ſententia, obligari Clericos, ea, quæ ex proventibus Beneficialibus congruæ ſuſtentationi ſuperfluunt, in pias cauſas expendere, non quidem ex juſtitia, charitate, religione, aut alia lege naturali, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quæ vetat, illa inſumi in uſus profanos.

Sic Tridentinum interdicit, ne iis bonis conſanguinei, aut familiares augeantur: neque allegat jus aliquod naturale, ſed ſe refert ad decretum Concilii Carthaginenſis, & Canones Apoſtolicos: adeoque ad præceptum Eccleſiæ. Audiri meretur ipſum Tridentinum, dum S. 25. cap. 1. ita loquitur: *omnino vero eis interdicit* (Concilium) *ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiaresve ſuos augere ſtudeant; cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant.*

Huc faciunt etiam omnes illi Canones, qui adſtruunt obligationem, bona ſuperflua erogandi in cauſas pias, e.g. Canon. 8. *cauſa* 12. *q.* 1. in quo S. Gregorius M. ſic præcipit: *Omne, quod ſupereſt in cauſis piis & religioſis erogandum eſt.* Cum autem hic aliique ejusmodi Canones non ſint intelligendi de obligatione aliqua naturali juſtitiæ, charitatis aut religionis, ut probatum eſſe putamus, di-

cen-

cendum eſt, eam obligationem ex præcepto poſitivo, & quidem humano Eccleſiaſtico deſcendere.

Addit equidem S. Gregorius l. c. hanc clauſulam: *dicente Domino: quod ſupereſt, date eleemoſynam.* Verum hic non adſtruitur aliquod ſtrictum præceptum Divinum, *omnia*, quæ ſuperſunt, erogandi in pauperes: ſed tantum commune omnibus præceptum dandæ eleemoſynæ innuitur. Quod non requirit, ut omnia dentur, niſi extrema neceſſitas proximi id exigat: nec minus Sæculares quam Eccleſiaſticos concernit, dici etiam poteſt, ex mente S. Gregorii *Conſilium* eſſe Divinum, ut omne, quod congruæ ſupereſt, erogetur in eleemoſynam, non vero ſtrictum præceptum Divinum.

Certe, ſi Clerici Jure Divino vel naturali tenerentur fructus omnes ſui beneficii, ad congruam non neceſſarios, expendere in pauperes vel in alias pias cauſas, non poſſet ſummus Pontifex in eo diſpenſare, ut liceat Clerico ſuperflua in cauſas profanas expendere (cum inferior diſpenſare non poſſit in lege ſuperioris) atqui plures in hoc diſpenſarunt Pontifices, ut poſſent Clerici diſponere de Beneficialibus perinde ac de Patrimonialibus, aut Quaſi-patrimonialibus.

Nam ita diſpenſatum eſt cum Clericis, in urbe, & ejus diſtrictu ad decem milliaria degentibus; ut habetur in conſtitutionibus plurium Pontificum: nominatim in conſtitutione *etſi diverſis* Sixti IV. edita 1. Jan. 1474. in Bulla *cupientes* Julii III. edita 13. Maji 1550. Bulla *in eminenti* Pauli V. 18. April. 1606.

Quamvis autem Clerici ex præcepto Eccleſiaſtico obligentur, proventus Beneficiales in pias cauſas expendere, non tamen ea virtus, quam per hoc exercent, ad ſolam *obedientiam* ſpectat, ſed etiam, & quidem præcipue ad *religionem.* Siquidem præceptum Eccleſiæ pro *objecto ſuo formali*, ſeu pro motivo ſuo habet cultum Dei, ſeu honeſtatem illam, quæ relucet in eo, quod Clerici fructus Beneficiales ſuperfluos erogent in cauſas pias: item in honeſtatem illam & indecentiam, quæ datur in eo, quod reditus Eccleſiaſtici, a piis fundatoribus ad cultum Dei deſtinati, expendantur ad cauſas profanas. Cum igitur, ſicut peccata, ſic etiam virtutes, earumque præcepta *ſpecificentur ab objecto ſuo formali* (ut loquuntur Theologi) virtus, quæ Clericis exercenda præcipitur, præcipue ad religionem ſpectat.

Hanc tamen virtutem religionis per hos determinate actus exercere non tenerentur, ſaltem ſub gravi peccato, niſi præceptum

Digitized by Google

Eccleſiæ ſuperveniret, quod illos imperaret. Non enim quælibet æquitas aut decentia ſtatim inducit obligationem naturalem, ſaltem ſtrictam; alias omnia, quæ præcipiuntur legibus poſitivis, jam ante has leges, per ſe & directe, jam præcepta fuiſſent lege naturali; cum omnis Lex poſitiva, hoc ipſo, quod rationabilis eſſe debeat, præſupponat in re præcepta aliquam honeſtatem, decentiam, & æquitatem.

Exemplum clarum habemus in præcepto die Dominica audiendi Miſſam, & abſtinendi a labore ſervili. Præceptum hoc eſt mere Eccleſiaſticum, & tamen præſupponit honeſtatem ac decentiam in materia præcepta: neque tantum intendit virtutem obedientiæ, a fidelibus exercendæ, ſed præcipue virtutem religionis. Habet enim pro fine ſuo & ſimul pro motivo honeſtatem illam ac decentiam, quæ relucet in eo, quod fideles diem Dominicam feriando a labore ſervili & audiendo Miſſam cultui Divino dedicent, atque hoc pacto actus iſti cultus Divini ad virtutem religionis exercendam ab Eccleſia referuntur.

Idem exemplum habemus in præcepto Eccleſiaſtico jejunii; nam quia hoc præceptum pro objecto ſuo formali non tantum habet honeſtatem obedientiæ, ſed præcipue honeſtatem temperantiæ, hoc modo exercendæ, ideo jejunii virtus ad temperantiam principaliter refertur.

Pari ergo ratione dicere poſſumus, virtutem religionis ſolam, abſque præcepto Eccleſiaſtico, non inducere quidem obligationem gravem, ut Clerici ſuperflua ex fructibus Beneficialibus impendant ad cauſas pias. Quia tamen Eccleſia pro ratione & motivo ſui præcepti habet honeſtatem cultus divini, per hanc piam elargitionem promovendi, dici poteſt, actus iſtos piæ erogationis non tam ad virtutem obedientiæ (quam ſolam Eccleſia per leges ſuas univerſales non ſolet intendere) quam ad virtutem Religionis pertinere.

Quamvis deinde Eccleſiæ præcepto quoad ſubſtantiam ſatisfaciat, qui facit id, quod Eccleſia præcipit, hoc eſt, ſi actus illos erogationis in pias cauſas etiam *materialiter* tantum exerceat, licet non intendat reflexe illam honeſtatem religionis, quam Eccleſia intendit. Sicut præcepto jejunii ſatisfacit quoad ſubſtantiam, qui reipſa jejunat, licet id non faciat ex motivo temperantiæ, quam intendit Eccleſia: Et ſicut ſatisfacit obligationi juſtitiæ, qui ſolvit debitum, licet non operetur reflexe ex motivo honeſtatis, quæ eſt in tribuendo cuique ſuum; dicitur enim nihilominus exercere actum juſtitiæ, modo ponat actus imperatos a virtute juſtitiæ. Sic etiam dici

dici poteſt, quod Clericus, largiendo ſuperflua in cauſas pias, exerceat actum religionis, licet non intendat reflexe illius honeſtatem, modo ponat actus, ab Eccleſia ex motivo religionis præceptos. Dixi autem, quod ſic *materialiter* jejunans, ſolvens debitum, expendens ſuperflua in pias cauſas, ſatisfaciat ſuæ obligationi *quoad ſubſtantiam*: nam re ipſa nihil meretur, niſi operetur ex motivo alicujus virtutis, aut cum bona intentione, quæ eſt anima operis meritorii.

§. IV.

Quænam ſint cauſæ piæ, ad quas Clericus ſuperflua tenetur expendere?

NOmine *cauſa pia* hic venit, quidquid ſervit ad cultum Dei, vel in ſolatium pauperum; adeoque cauſæ piæ ſunt Eccleſiæ, Monaſteria, Seminaria pauperum Studioſorum, hoſpitalia, piæ Confraternitates, omnesque piæ fundationes, ad honorem Dei ac Sanctorum, ad ſalutem animarum atque ad pauperum ſuſtentationem, veſtitum, habitationem, conducentes: adeoque opera omnia miſericordiæ, ſpiritualia, & corporalia: eleemoſynæ proin omnibus pauperibus datæ.

Nomine *pauperum* autem intelliguntur non tantum illi, qui non habent alimenta, aliaque ad vitam neceſſaria, ſed etiam illi, qui ſecundum ſtatum ſuum non poſſunt decenter vivere.

Adeoque poteſt Beneficiatus ex reditibus ſuis ſuperfluis ſuccurrere etiam conſanguineis, aut familiaribus ſuis, ut ſecundum ſtatum ſuum poſſint convenienter vivere: non vero, ut ad altioris ſtatus dignitatem attollantur. Quamvis aliqui putent, quod, ſi Clericus promoveatur ad Beneficium dignius, hoc ipſo ſtatus conſanguineorum aliquantum elevetur: poſſeque illis dein ſuppeditari, ut ſecundum illius conditionem poſſint decenter vivere.

Cauſa etiam pia cenſetur *Dotatio* egentium puellarum, præſertim conſanguinearum, ut poſſint matrimonium, ſtatui ſuo conveniens, contrahere. *Solutio item debitorum*, quæ aut ipſe Clericus contraxit,

ta, nec ſibi licere voluit, Eccleſiæ bona in conſanguineos non indigos profundere, decernens, ut & cæteri Prælati diſcant ſuo *exemplo & præceptis* de bonis Eccleſiaſticis juxta *æquitatis* & *juſtitiæ* leges diſponere. Quæ autem ab anteceſſoribus ſecus facta ſunt, reſcindi, revocari, & cameræ Apoſtolicæ applicari jubet.

Verum hic Pontifex imprimis non vetat, ſubvenire conſanguineis pauperibus, & indigentibus, quales etiam ſunt illi, qui juxta ſtatus ſui conditionem non poſſunt vivere: item, qui non habent media neceſſaria ad ſtudendum litteris, aut ad diſcendam artem.

Deinde bulla illa inſtaurat præceptum Eccleſiaſticum, reditus beneficiales ſuperfluos applicandi ad cauſas pias (*ſuo exemplo & præceptis.*)

Neque obſtat, quod dicat, de bonis Eccleſiaſticis juxta *æquitatis* & *juſtitiæ* leges eſſe diſponendum. Nam hoc intelligendum eſt de *juſtitia diſtributiva*, quæ in bonorum Eccleſiaſticorum, & beneficiorum diſtributione non attendit carnem & ſanguinem, ſed merita.

Denique intelligi etiam poteſt de *juſtitia commutativa*: quatenus Prælati, ac ipſe etiam ſummus Pontifex, tanquam adminiſtratores, ſtricto jure tenentur, bona, ad Eccleſiam ipſam, aut ad Eccleſiæ Miniſtros, ſpectantia, eisdem impendere.

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Angliæ.

26 EGbertus ab exilio ex Gallia redux anno 801. Weſtſaxonum regnum adiit, debellatisque Merciorum & Canticorum Regibus heptarchiam evertit, totamque Britanniam in unam monarchiam collegit.

Succeſſorem habuit anno 838. Ethelwolphum filium; qui repreſſis Danorum incurſionibus, totum virtutis ac religionis ſtudiis ſe dedidit, ſingulari erga Eccleſiaſticum ordinem reverentia & munificentia, usque eo, ut Romam ad Leonem IV. ſummum Pontificem profectus, Inæ, aliorumque Regum exemplo, regni ſui partem Eccleſiæ Romanæ vectigalem fecerit. Miſſæ ſacrificium pro ſe ſuisque Ducibus, vivis ac defunctis, a Sacerdotibus ſtata die quot hebdomatis offerri voluit: teſte Wilhelmo Malmesburienſi *lib. 2. de geſtis Regum Anglorum cap. 2.* pientiſſimam vitam finiit anno 857.

Poſt Ethelwolfum regnarunt quatuor ipſius filii, *Ethelbaldus*, *Ethelbertus*, *Ethelredus*, & *Alfredus:* priores tres ſinguli quinque duntaxat annis variam belli ſortem cum Danis Angliam incurſantibus experti. *Alfredus* vero, uti ætate minimus, ita regni diuturnitate, virtute, religione, rerumque geſtarum gloria multo maximus utramque expertus fortunam, utramque vicit. Cum geſto novennali cum Danis & Friſonibus bello, totum ferme regnum amitteret, a ſui poſſeſſione nunquam dejectus, diſperſas regni collegit reliquias, & propitiato religionibus Numine, Danos ingenti ſtrage profligat, atque provincias regni univerſas recuperat.

At majorem a ſe ipſo victoriam retulit, dum Gothurno Danorum Regi, jam proſtrato, & in poteſtatem redacto, non tantum veniam, quod Chriſtianum eſt, ſed etiam Orientalis Angliæ & Northumbriæ provincias, quod regiæ eſt munificentiæ, clientelari jure poſſidendas dedit. Gothurnus non magis armis, quam victoris tanta victus clementia, cum triginta Danis Proceribus, ac magna populi multitudinne, Chriſtianæ legis jugo collum ſubmiſit, levatus ſacro e fonte ab ipſo Alfredo rege, Chriſti potius regno, quam ſuo amplificando jugiter intento: exemplo eo clariore, quo rariore.

Leges tulit ſanctiſſimas Princeps ſanctiſſimus, quos Conciliorum acta nobis exhibent. Quadrageſimale jejunium ſancte obſervari voluit, uti etiam quatuor anni temporum, ac certos per annum feſtos dies. Proſtituti pudoris mulierculas regno faceſſere juſſit. Patris exemplo Sacerdotio eximium honorem & habuit ipſe, & haberi voluit. Miſſam quotidie audiebat. Clam nocturno etiam tempore ad fundendas preces Eccleſias adire ſolitus. Ad thuribulum manum nunquam extendit. *Quod nunc raro invenitur in terris* (verba ſunt Malmesburienſis) *illam maximam Regis credidit dignitatem: nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem. Illa*, *inquiebat*, *regnantis dignitas*, *ſi ſe in regno Chriſti*, *quod eſt Eccleſia*, *non Regem*, *ſed civem cognoſcat*; *ſi non in Sacerdotes legibus dominetur*, *ſed Chriſti legibus*, *quas promulgaverunt Sacerdotes*, *humiliter ſubjiciatur*. Hic olim Regis Angliæ ſenſus: hæc religio, hæc diſciplina

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Anglia.

27 IN *Concilio Clovesboënſi* anno 803. promulgatum eſt Decretum Leonis III. Summi Pontificis, quo ſtatuerat (imploratus ab Athelardo Cantuarienſi Archiepiſcopo) ut Eccleſia Cantuarienſis eam dignitatis prærogativam atque amplitudinem obtineat ſemper, quam S. Gregorii M. inſtitutione, & ſucceſſorum ejus Romanorum Pontificum privilegiis conſecuta fuerat, utque priſtina jura, ab Offa, Merciorum Rege imminuta, eidem reſtituerentur. Lata proin eſt in hoc Concilio a 12. Angliæ Epiſcopis excommunicationis ſententia in eos, qui Metropolitanam hanc Eccleſiam dividere præſumerent.

Prohibitum inſuper fuit ſub eadem excommunicationis pœna, ne Monaſteriis præficiantur ſæculares. Additurque, ſicut in privilegiis, ab Apoſtolica Sede datis habetur: *ſeu etiam ab Apoſtolicis viris in initio naſcentis Eccleſiæ eſt traditum per ſanctos Canones*, Monaſtica jura ſtudeant obſervare. (*Ecce! jam in initio naſcentis Eccleſiæ traditos a viris Apoſtolicis canones de vita Monaſtica*, *ut teſtatur hoc Concilium Anglicanum.*)

In *Concilio Celichytenſi*, Præſide Ulfredo Archi-Epiſcopo Cantuarienſi, ac præſente Kenulpho Merciorum Rege, anno 816. undecim editi ſunt canones.

Primus ſtatuit, fidem *Catholicam*, atque præcepta canonica, a ſanctis Patribus inſtituta, cum omni diligentia incorrupta & illibata cuſtodire, aliosque hoc idem docere & firmare (*utinam in Majorum veſtigia irent poſteri.*)

Secundus præcipit, ut Eccleſia ædificata *conſecretur* ab Epiſcopo, *aqua benedicta* aſpergatur, *ſacris reliquiis*, in capſa reconditis inſtruatur: & præſertim *Corpus & Sanguis* Domini noſtri JESU Chriſti ibi aſſervetur. *Hæc ante nongentos annos Angliæ fides: hac diſciplina.*

Tertius ad pacem hortatur & concordiam.

Quartus Monaſticæ vitæ addictis conſulit, & continentiam commendat.

Quintus interdicit, ne Scoti permittantur ſacris miniſtrare, *Miſſas* celebrare, aut Euchariſtiam populo præbere: quia incertum eſt, unde, & an ab aliquo ordinentur.

Sextus mandat, ut ea, quæ decretis Synodalibus ſtatuta ſunt, firma & irrefragabilia permaneant.

Septi-

Septimus Abbatibus, & Abbatiſſis vetat, *ne agros Eccleſiæ minuant, vel alicui in hæreditatem deputent, niſi in dies vitæ & ſpatium unius hominis, & hoc cum facultate & licentia familiæ, & iterum reddatur Eccleſiæ.*

Octavus jubet, Monaſteria eorumque res perpetuo permanere: ſicut in Concilio Chalcedonenſi, & aliis canonibus, atque ab Apoſtolicis viris initio primitivæ Eccleſiæ ſtatutum eſt. (*Ecce! etiam hoc Concilium Anglicanum ad initium Eccleſiæ refert vitam Monaſticam.*)

Nonus vult, Synodorum judicia in Eccleſiis deſcripta aſſervari.

Decimus decernit, ut pro *anima defuncti* Epiſcopi orationes & eleemoſynæ fiant, & unuſquiſque Epiſcopus & Abbas 120. *Miſſas* pro ea celebrari faciat; " ut communi interceſſionis gratia, com-" mune cum ſanctis omnibus Regnum percipere mereatur æternum."

Undecimus vetat, ne quis alterius Parochiam invadat.

Duo deinde *Concilia Clovesboæ* ſunt habita. In quibus actum de reſtitutione Bonorum, quæ Eccleſiæ ablata fuerant.

In *Concilio Londinenſi* anno 833. in præſentia Egberti Weſt-Saxonum, & Withlaſii Merciorum Regis, actum de cohibendis Danorum irruptionibus. Novaque Monaſterio Croylandiæ conceduntur privilegia a Withlaſio Rege, qui inter alia jus aſyli conceſſit omnibus, qui gratiam ſanctiſſimi Confeſſoris *Gutblaci*, ibidem corporaliter quieſcentis, *invocarent*.

Meminiſſe hic liceat aliquarum legum, quas, ut habetur *tom.* I. *Concil. Britan.* circa medium Sæculi IX. tulit *Kenetus* Rex Scotiæ.

Prima inter eas, quæ ad cultum Dei ſpectant, ſic habet: aras, templa, Divorum ſtatuas, ſacella, Sacerdotes, omneſque ſacræ familiæ viros ex animo venerator.

Secunda: Feſtos & ſolennes dies, jejunia, vigilias, & omnifarias ceremonias, quas Chriſto Regi, & ſacratiſſimæ ejus militiæ decrevit humana pietas, multo honore obſervato.

Tertia: Lædere Chriſti Sacerdotem dicto, factove, exitiale ſit.

Anno 855. *Ethelvulfus* Rex Weſt-Saxoniæ in *Concilio Wintonienſi*, Nationali Angliæ, inſignes donationes, Eccleſiæ factas, confirmavit: [illegible] n a ſacra peregrinatione, quam cum *Alfredo*

Digitized by Google

fuerant. Electique ſunt ſeptem Epiſcopi in eodem Concilio ad mandatum Formoſi Papæ.

§. III.

Obſervatio de Antiquitate ſtatus Religioſi.

28 QUoniam Concilia Angliæ, Cloveshoënſe & Celichytenſe vitam Monaſticam ad ipſam Eccleſiæ originem referunt, juvat hic de antiquitate illius pauca ſubjungere.

Et quidem multi præclarique Scriptores illius epocham jam inde a primis conditi orbis Patriarchis repetunt, ac poſtea in lege Moſaica florentem adſtruunt, atque eam in rem argumenta non levia nec obſcura afferunt.

Sic enim de Patriarcha *Enos Gen.* 4. ſacra aſſerit pagina: *iſte cœpit invocare nomen Domini.* Quibus ſane verbis Religioſius quoddam Deoque conſecratius vitæ genus indicatur. Nam etiam Adam, Abel, Seth &c. invocarunt Deum: & tamen Enos primus dicitur invocaſſe nomen Domini.

Nazarei poſtmodum, ut *Num.* 6. legimus, ſpeciali ratione per vota Divino cultui ſe adſtringebant. Quos imitati Prophetæ *Elias*, & *Eliſæus*, illique, quos Prophetarum filios Scriptura appellat, cœlibem, pauperemque, addictam Deo vitam agebant. Hos S. Hieronymus *epiſt.* 4. quæ eſt ad Ruſticum, " Monachos veteris teſtamenti " vocat: qui derelictis turbis urbium ad Jordanem ædificabant ſibi " caſulas, ac polenta & herbis aggreſtibus victitabant. „

Idem S. Hieronymus, in *Epiſt.* 13. ad Paulinum, ait, nepotes *Rechab*, quorum religioſa vita *Jerem.* 35. deſcribitur, fuiſſe typum Monachorum novi teſtamenti.

Et quid aliud Magnus ille Joannes Baptiſta, niſi vitæ Monaſticæ atque Eremiticæ cultor eximius? certe SS. Patres eum paſſim hac laude commendant. Audiamus Chryſoſtomum, qui *Homil. in Marcum* ait: *Sicut Sacerdotum Principes ſunt Apoſtoli, ſic Monachorum Princeps Joannes Baptiſta.*

Quin ipſos Apoſtolos merito compellamus primos Chriſtianos Monachos, quorum vita, cum voto paupertatis edito, ipſis omnia eſſent communia, vitam plane cœnobiticam referebat. Non tamen omnium Chriſtianorum erat illa vivendi ratio, ſed eorum duntaxat, qui ſublimiorem perfectionis ſtatum conſectabantur; quem voto etiam emiſſo firmarant, teſte S. Auguſtino *lib.* 17. *de civit. Dei cap.* 4.

Apoſto-

Digitized by Google

Apoſtolorum exemplo propagatum illum perfectius vivendi modum teſtantur Patres Hieronym. *de viris illuſtr. in Phil.* Auguſtin. *ſerm.* 2. *de vita comm. Cleric.* Poſſidius *in vita Auguſtini.* Euſeb. *l.* 2. *hiſt. c.* 16. Caſſianus *collat.* 18. *c.* 5. ubi ait: *cœnobitarum diſciplina a tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium.*

Idem Caſſianus *lib.* 2. *cap.* 5. *de inſtit. cœnob.* ait, a S. Marco Ægyptios Monachos accepiſſe vivendi regulam. Idem teſtantur Beda *prolog. in Marcum*, Sozom. *l.* 1. *c.* 12. Niceph. *l.* 2. *c.* 15.

Imo etiam Philo Hebræus Apoſtolis coævus, *in lib. de vita contempl.* prolixe deſcribit vitam & mores Monachorum, & ſacrarum virginum, quos S. Marcus in Ægypto inſtituit. Ubi inter vitæ illius religioſæ diſciplinam collocat, profeſſionem continentiæ, paupertatis, pſalmodiæ, jejuniorum &c. Neque verum eſt, Philonem loqui de Eſſenis tantum, Judæorum ſecta. Nam de Chriſtianis locutum eſſe teſtatur S. Epiphanius *hæreſ.* 29. & S. Hieronymus *de viris illuſtr. in Philone.*

Poſt Philonem Dionyſius Areopagita, Apoſtolis pariter coævus, eorumque diſcipulus, Epiſtolam ſcripſit ad Demophilum Monachum; & *lib. de Eccleſ. Hierarch. cap.* 6. prolixe deſcribit Monaſticam profeſſionem. Negant quidem hæretici, cum Eraſmo, & Valla, libros illos eſſe Dionyſii Areopagitæ. At nomine Dionyſii eos citant multi veteres ſcriptores, ut Gregorius M. *homil.* 34. *in Evang.* Martinus I. Papa, & Martyr in Concilio Romano, S. Agatho *in Epiſt.* ad Imperatorem Conſtantinum IV. S. Nicolaus I. *in Epiſt.* ad Imperatorem Michaelem. Item Concilium Generale *IV. act.* 4. Concilium Generale VII. *act.* 2. Denique ſancti Doctores plurimi, qui in opera S. Dionyſii Areopagitæ ſcripſerunt commentaria, ut S. Maximus Monachus, S. Thomas, Sophronius Patriarcha Jeroſolymitanus, Damaſcenus, Euthymius &c. quos citat Bellarminus de membris Eccleſiæ militantis *lib.* 2. *cap.* 5.

Quod autem ante S. Gregorium M. nemo horum operum nominatim meminerit, cauſa videtur eſſe, quod alicubi latuerint; ut ſæpe multa alia auctorum opera latuerant iis temporibus, quibus typographia necdum inventa, & inter tot tantasque perſecutiones manu-

nibus; in quo bene diſtinguit inter virgines in ſæculo caſtitatem voventes, & inter ſanctimoniales, quæ relicto ſæculo vitam religioſam erant profeſſæ.

Similiter S. Cyprianus librum de habitu *Virginum ſcripſit*; ita, ut facile ſit colligere, eum ſpecialem quandam atque religioſam vivendi formam commendare.

Damaſus item ſcribit, Dionyſium ex Monacho factum eſſe ſummum Pontificem, paulo ultra medium tertii ſæculi.

Denique S. Athanaſius in vita S. Antonii teſtatur, antea jam fuiſſe Monachos, qui in agris, & civitatibus monaſteria conſtituerint, & S. Antonium, cum Monachus fieri vellet, ad ſenem quendam acceſſiſſe, qui ineunte ætate Monaſticam vitam exercuerit. Scripſiſſe autem S. Athanaſium vitam illam S. Antonii, teſtantur plures SS. Patres, ut Nazianzenus in Athanaſio; Hieronymus de viris illuſtr. in Antonio. Ruffinus lib. 1. Hiſt. c. 8. Socrates l. 4. c. 18. &c.

Falſum proin eſt, quod dicunt Hæretici, ante ſæculum IV. nullum de Monachis inveniri veſtigium. Falſum pariter eſt, illud vitæ genus caſu tantum ortum nempe occaſione perſecutionum, quas fugiſſent; ut ex hactenus dictis patet, cum Monachatus exſtiterit ante omnes perſecutiones; certe S. Antonium non metu perſecutionis, ſed vitæ perfectioris ſtudio ſeceſſiſſe in ſolitudinem, ac diſcipulos congregaſſe conſtat.

Falſum denique eſt, quod dicunt, hodiernos Monachos nihil cum antiquis illis habere commune. Nam ſubſtantia Religioſi ſtatus ſtat in paupertate, caſtitate, & obedientia, quam ſicut olim profitebantur, ſic etiam hodie Religioſi: ut alias uberius dicendum occurret.

Quia in hac nova editione ordo capitum aliquantum fuit immutatus in tertia parte, in quartam partem citationes aliquot capitum erroneæ irrepſerunt, quas diſcretus lector ſic velit corrigere, ut loco capitis quarti legat ſecundum e. g.

pag. 90. lin. 12. *cap.* 4. lege cap. 2. &c.

VAR 253068 8

Digitized by Google